

28
número

| 2022

informe econòmic

CAMBRA
DE COMERÇ
INDÚSTRIA I SERVEIS
D'ANDORRA

Amb el suport de

Andorran Banking
Associació de Bancs Andorrans

EDITA

Cambrà de Comerç, Indústria i
Serveis d'Andorra

C/ Prat de la Creu, 8
AD500 Andorra la Vella
Principat d'Andorra
www.ccis.ad

AMB EL SUPORT DE

Andorran Banking

DISSENY GRÀFIC

Jecom disseny

IMPRESSIÓ

Gràfiques Andorranes

ISBN: 978-99920-3-391-3

DIPÒSIT LEGAL: AND.398-2023

2022 | informe econòmic

CAMBRA
DE COMERÇ
INDÚSTRIA I SERVEIS
D'ANDORRA

NOTA PRELIMINAR

D'acord amb l'article 16 de la Llei de la Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra, la Cambra està obligada a elaborar, publicar i trametre anyalment al Govern un informe econòmic descriptiu de l'evolució i de les perspectives de les activitats econòmiques en el territori andorrà.

En la preparació i recollida de dades que figuren en aquest informe hi han contribuït les empreses que col·laboren amb la Cambra responnent les enquestes de conjuntura periòdiques, així com el Govern, els comuns i altres institucions i associacions empresarials que, amb la seva aportació d'informació, possibiliten i faciliten la nostra tasca. A tots ells, els expressem el nostre agraïment, amb la confiança que aquest treball sigui d'utilitat per al coneixement de la realitat econòmica del nostre país.

Índex

El 2022 en un cop d'ull	5
Presentació	9

Entorn exterior de l'economia andorrana

I. Economia internacional	12
1. Principals trets de l'evolució econòmica de l'any 2022	12
2. Perspectives	18
II. Economia francesa	20
1. Principals trets de l'evolució econòmica de l'any 2022	20
2. Perspectives	22
III. Economia espanyola	24
1. Principals trets de l'evolució econòmica de l'any 2022	24
2. Perspectives	27

Economia andorrana: evolució general

IV. Població, mercat de treball i formació	29
1. Població i fluxos migratoris	29
2. Ocupació i atur	32
3. Formació	37
V. Activitat i demanda	38
1. Evolució de l'activitat econòmica durant l'any 2022	38
2. Evolució de l'activitat per sectors	41
3. Evolució de la demanda per components	45
4. Perspectives	46
VI. Preus i costos	48
1. Preus de consum	48
2. Salaris	50
VII. Sector exterior	53
1. Fluxos comercials amb l'exterior	53
2. Distribució geogràfica del comerç exterior	56
3. Composició sectorial del comerç exterior	60
4. Fluxos d'inversió estrangera	63
VIII. Sector públic	64
1. Govern	67
2. Comuns	72
3. Caixa Andorrana de Seguretat Social (CASS)	76

Índex

Economia andorrana: evolució dels principals sectors

IX.	Sector primari	81
X.	Indústria	84
XI.	Construcció i indústria auxiliar	89
XII.	Serveis	96
	1. Comerç	100
	2. Sistema financer	105
	3. Turisme	111
	4. Transport i comunicacions	119

	Cronologia dels esdeveniments econòmics més rellevants de l'any 2022	126
--	--	-----

EL 2022 EN UN COP D'ULL

POBLACIÓ ESTIMADA

Andorra ha assolit un màxim històric de població

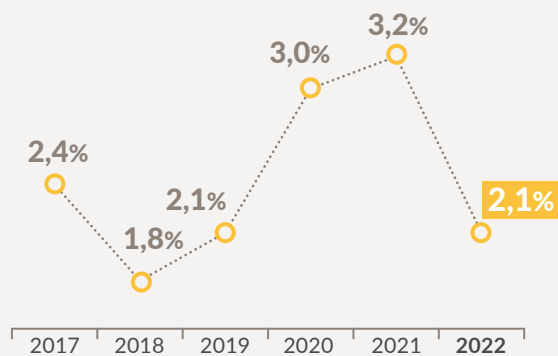

+2,6%

Variació respecte a l'any 2021

L'augment de població ha estat liderat pels estrangers, que ja representen el 52,4% del total

MERCAT DE TREBALL

La taxa d'atur baixa fins a prop de mínims històrics

49.775

persones ocupades

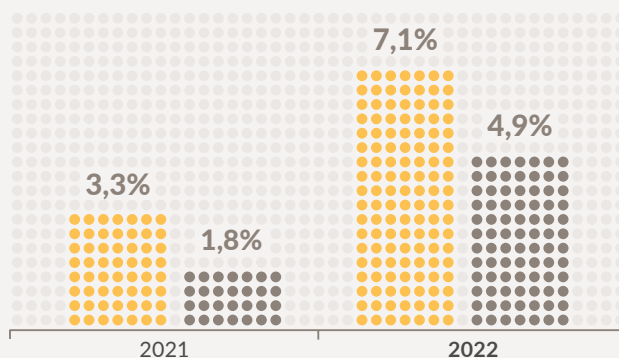
+3,4%

Variació respecte a l'any 2021

L'ocupació creix al ritme més intens dels darrers quatre anys

INFLACIÓ I SALARIS

VARIACIÓ INTERANUAL

Inflació

Salari mitjà

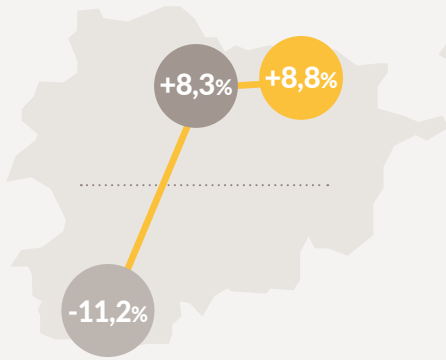
Els salaris s'acceleren, però creixen per sota de la inflació

PIB REAL

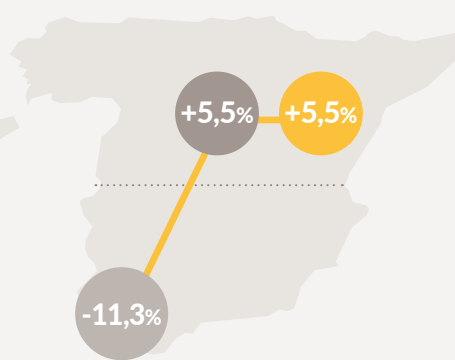
VARIACIÓ INTERANUAL

● 2020 ● 2021 ● 2022

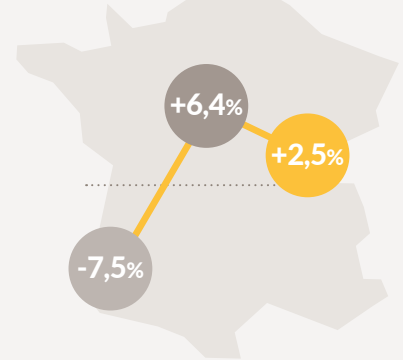
ANDORRA

ESPANYA

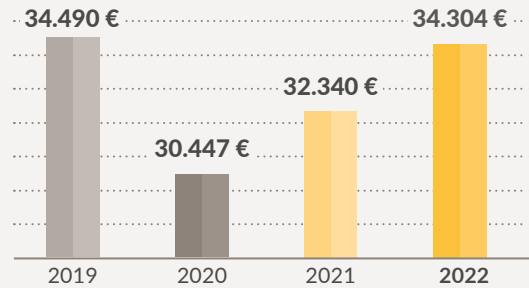

FRANÇA

L'economia andorranca creix més que els països veïns i ja supera el nivell prepandèmia

PIB PER CÀPITA
34.304 €
↑ +6,1%*

* Variació en termes reals respecte a l'any 2021 | ANY BASE 2010

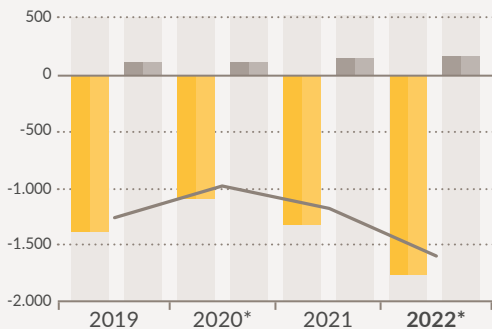
DÈFICIT COMERCIAL

MILIONS D'EUROS

-1.601,66*
milions d'euros

*El dèficit comercial
assoleix un
màxim històric*

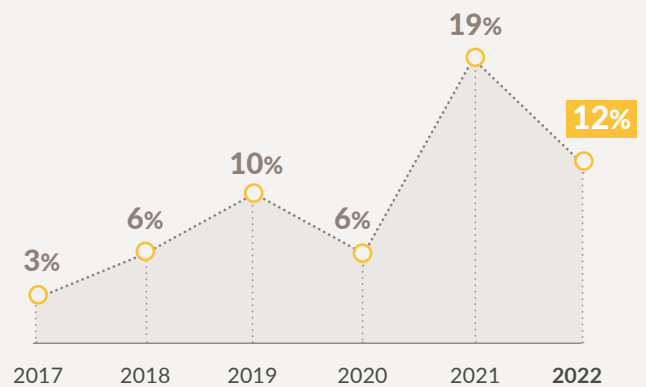

● Importacions ● Exportacions — Dèficit

* Se n'exclou la partida d'objectes d'art i antiguitats perquè registra un increment extraordinari el 2020 i el 2022 que desvirtua el resultat global.

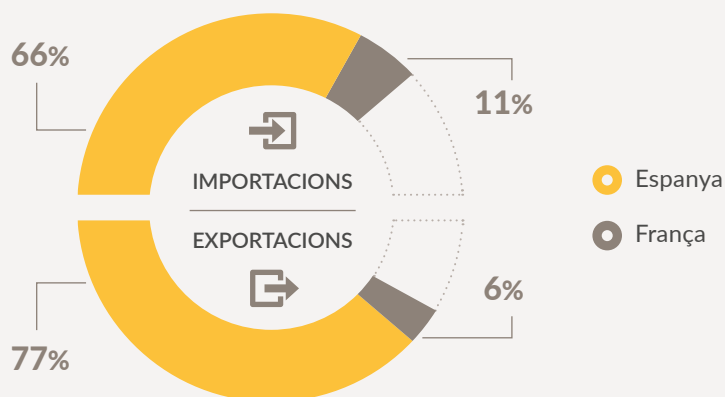
INVERSIÓ ESTRANGERA

% DEL PIB

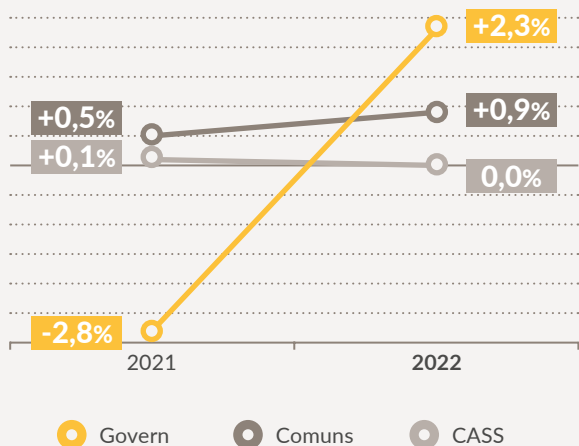
*Segona xifra més elevada
d'inversió estrangera
després del rècord del 2021*

COMERÇ EXTERIOR AMB FRANÇA I ESPANYA

Espanya es reforça com a proveïdor d'Andorra

SALDOS DELS COMPTES PÚBLICS % DEL PIB

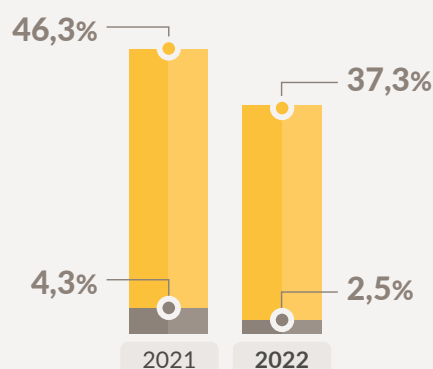

El Govern i els comuns han obtingut un superàvit el 2022

ENDEUTAMENT PER ADMINISTRACIONS PÚBLIQUES % DEL PIB

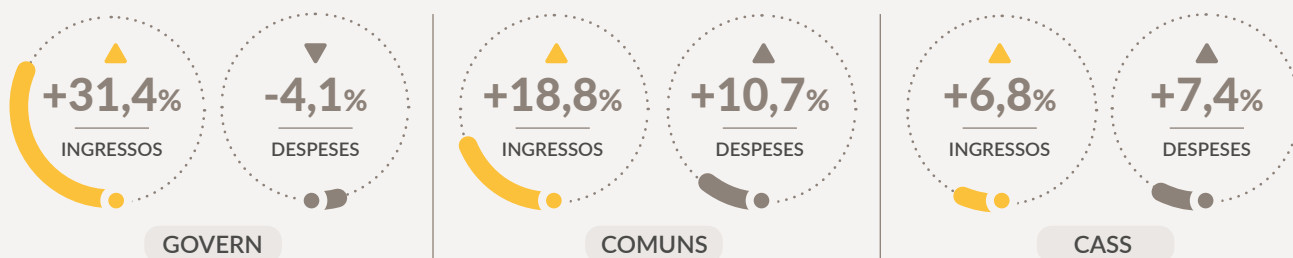

L'endeutament públic s'ha reduït fins a prop del 40% del PIB

*Endeutament consolidat

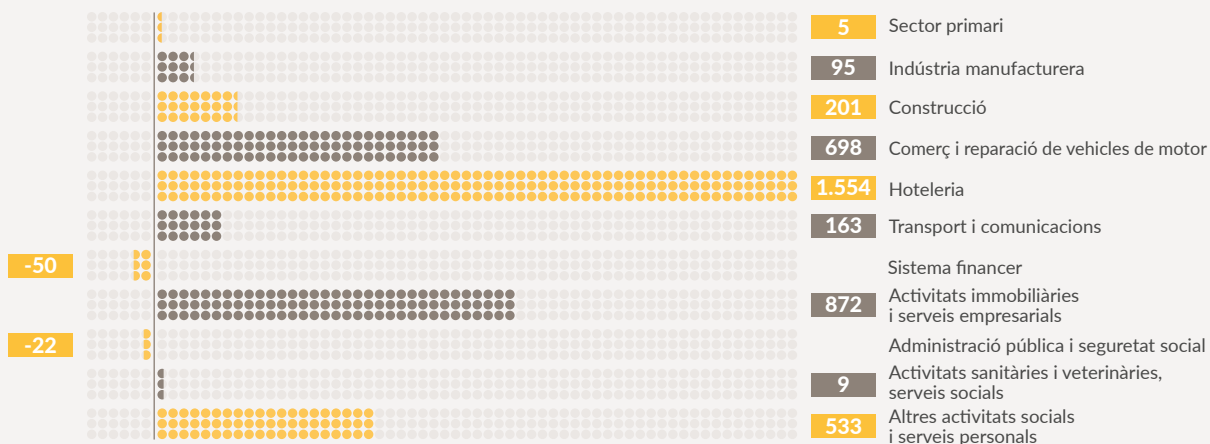
DESPESES I INGRESSOS NO FINANCERS VARIACIÓ INTERANUAL

La recaptació tributària ha crescut intensament

ASSALARIATS PER SECTORS

VARIACIÓ DEL NOMBRE DE PERSONES ENTRE 2021 I 2022

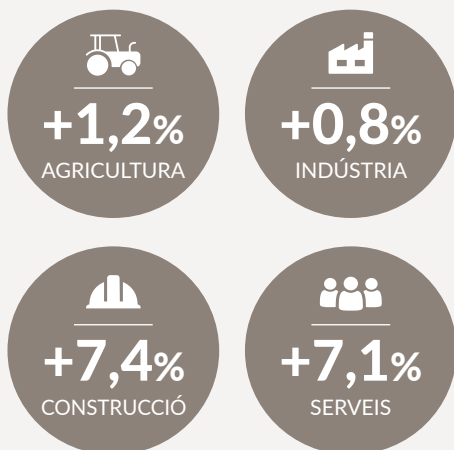

+42,7%

Forta creació d'ocupació a l'hoteleria

VAB PER SECTORS

VARIACIÓ REAL INTERANUAL

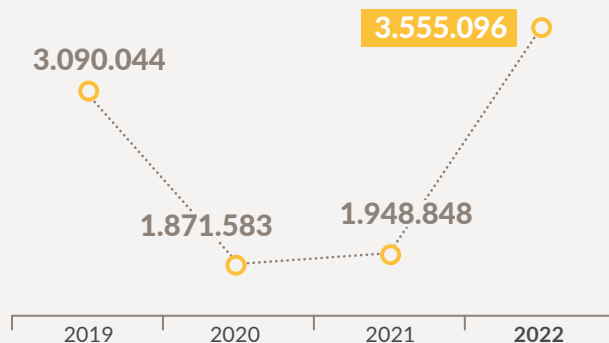

La construcció i els serveis, motors del creixement

NOMBRE DE TURISTES

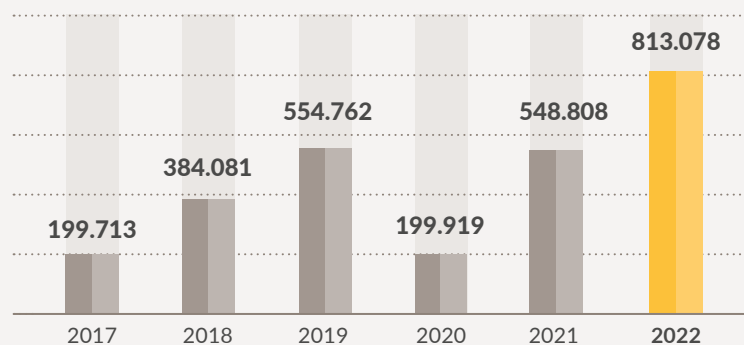

El nombre de turistes supera amb escreix el nivell precovid, però el d'excursionistes encara no

SUPERFÍCIE VISADA

M²

+48,2%
Variació respecte a l'any 2021

La superfície d'obra visada assoleix la xifra més alta des del 2003

Presentació

La Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra presenta enguany la vint-i-vuitena edició de l'Informe econòmic anual d'Andorra, en què es repassa a fons els esdeveniments econòmics més destacats de l'evolució de l'any 2022, tant a l'entorn exterior com a Andorra, amb un apartat específic per a cadascun dels principals sectors de l'economia, i es dona una visió de les perspectives per al 2023.

Després d'una caiguda històrica de l'activitat econòmica mundial el 2020 pels efectes de la pandèmia de la covid-19, quan l'economia estava en plena recuperació, l'esclat de la guerra a Ucraïna el febrer del 2022 ha desencadenat una greu crisi energètica i d'aprovisionaments que ha acabat generant una elevada inflació global, amb conseqüències sobre el creixement mundial.

L'elevada inflació ha comportat que els bancs centrals de tot el món hagin aplicat pujades de tipus d'interès per moderar l'activitat econòmica i, d'aquesta manera, també la pressió alcista dels preus. Així, el producte interior brut (PIB) mundial ha crescut un 3,5% el 2022, cosa que representa una desacceleració molt important respecte al creixement registrat el 2021.

Entre les economies desenvolupades, destaca el fet que la desacceleració del PIB als Estats Units ha estat molt notable, fins a una taxa de creixement que s'ha situat clarament per sota de l'avenç de l'eurozona, cosa que no succeïa des del 2017. L'economia europea s'ha mostrat resilient per l'evolució favorable del seu mercat de treball, que ha continuat creant ocupació a bon ritme, i per les mesures fiscals preses pels governs per ajudar les famílies i empreses a fer front a la inflació.

En aquest context, l'economia andorrana ha consolidat durant l'any 2022 la recuperació iniciada el 2021, amb un creixement intens que ha superat el registrat l'exercici anterior i que també ha estat més elevat que el de les economies veïnes espanyola i francesa. La bona marxa de l'economia s'ha reflectit en l'evolució positiva de la gran majoria d'indicadors d'activitat i demanda. En particular, sobresurten els increments de dos dígitos en el nombre de visitants i en les importacions. En paral·lel, hi ha hagut una millora clara de la situació del mercat de treball, amb un augment del nombre d'ocupats.

El creixement del PIB andorrà en termes reals ha estat del 8,8% l'any 2022, superior al 8,3% registrat el 2021 i equiparable al dinamisme observat els anys previs a la crisi financera. Així, el PIB real andorrà ha superat el nivell pre-pandèmia, si bé no encara en termes de PIB real per càpita.

Per grans sectors d'activitat, destaca l'elevat dinamisme mostrat per la construcció, el segon sector en importància de l'economia. Els serveis, que són el motor econòmic principal andorrà, amb un pes a l'entorn del 86% del valor agregat brut (VAB), també han crescut amb molta força. L'aportació de la indústria i del sector primari, que són les activitats que tenen un pes més reduït en el VAB total, ha estat bastant més modesta, amb increments del VAB molt petits.

Dins dels serveis, el bon comportament d'aquest àmbit ha estat liderat per les activitats que es van veure més afectades per la pandèmia, com són el turisme i el comerç. Aquestes activitats han estat impulsades en gran mesura per la intensa recuperació del nombre de visitants al país, que han augmentat el 55,4%, fins als 8,4 milions, i superen així els registres pre-pandèmia. A la vegada, les enquestes de la Cambra recullen una clara millora de les opinions empresarials sobre l'evolució de la marxa dels negocis del sector hotelier durant el 2022. D'aquesta manera, es pot afirmar que el turisme ha estat el principal motor de l'economia andorrana l'any 2022.

El comerç també ha seguit un patró de clara recuperació. L'evolució positiva es posa de manifest amb l'increment del nombre d'establiments, del nombre d'assalariats i del consum d'energia elèctrica, com també amb un creixement molt intens del volum d'importacions sense carburants –tot i que s'ha de tenir en compte que part de l'augment dels fluxos comercials s'explica per la pujada de preus. A més, les enquestes de la Cambra han mostrat una millora de la marxa dels negocis i increments de la xifra de vendes i de la inversió.

En la mateixa línia, les activitats financeres, immobiliàries, professionals i tècniques han experimentat un comportament força positiu, amb una alça estimada del VAB del 5,4%, que s'afegeix al fort creixement registrat el 2021. Cal recordar que aquesta branca dels serveis és la més important de l'economia, amb un pes que supera el 37% sobre el VAB total.

Pel que fa al cas concret del sector bancari, l'evolució durant l'any 2022 ha estat força favorable, amb un creixement dels beneficis agregats de totes les entitats del país del 16,3%, afavorits pel dinamisme econòmic i per l'augment dels tipus d'interès. Aquest increment ha anat acompanyat també d'un augment del volum dels recursos gestionats de clients del 3,6%. La millora del marge d'interessos provocada per la pujada dels tipus d'interès del Banc Central Europeu ha ajudat a elevar la ràtio de rendibilitat dels recursos propis del sector bancari fins al 7,57%, alhora que la ràtio de morositat ha continuat la tendència a la baixa. Les entitats disposen de balanços sòlids amb ratis de solvència i liquiditat per sobre de la mitjana de la banca europea.

En l'àmbit del sector públic, la superació de la pandèmia ha permès al Govern continuar la senda de reducció de la despesa pública iniciada el 2021. L'actuació del sector públic s'ha materialitzat en una nova disminució de les transferències corrents del Govern i dels comuns, que en termes agregats ha estat més intensa que l'aplicada l'any anterior. En contrast, l'Administració pública en el seu conjunt ha incrementat les despeses de funcionament i les inversions reals, per sobre del que ho va fer el 2021. En paral·lel, la recaptació tributària ha crescut intensament. Com a resultat, l'Administració general ha passat d'una situació de dèficit l'any 2021 a obtenir un superàvit pressupostari del 2,3% del PIB el 2022. En el mateix sentit, els comuns han ampliat el seu superàvit en quatre dècimes, fins al 0,9% del PIB.

Després d'aquest bon exercici del 2022, les perspectives de creixement econòmic per al 2023 apunten a una desacceleració del creixement econòmic andorrà, que es veurà frenat, principalment, per l'impacte sobre la demanda de la inflació i de l'increment dels tipus d'interès, i també per la pèrdua de dinamisme de la zona euro.

En aquest sentit, les dades del PIB del primer trimestre del 2023 mostren una evolució positiva de l'economia, amb un creixement del 3,5% interanual en termes reals (segons la primera estimació publicada, encara subjecta a revisió), que suposa una moderació del ritme d'avenç en relació amb el 5,2% anotat el quart trimestre del 2022. La tendència de moderació del creixement de l'activitat econòmica andorrana també es plasma en l'evolució dels principals indicadors d'activitat disponibles per als primers mesos de l'any 2023, tot i que els increments encara són força significatius i apunten que l'economia continua avançant a bon ritme.

En aquest context, una de les principals preocupacions de cara als propers mesos és la pèrdua de dinamisme del consum a conseqüència de la forta pujada dels preus, però també els efectes sobre l'activitat de l'enduriment de les condicions de finançament i l'afebliment del context exterior –internacional i en especial europeu. Aquests factors continuaran condicionant la marxa de l'economia andorrana el 2023 i en limitaran la capacitat de creixement.

En sentit oposat, la palanca amb una contribució més gran al creixement continuarà sent el turisme. L'evolució de les economies veïnes i, en particular, d'Espanya serà un altre factor de suport per a

l'economia d'Andorra. Així, Espanya es troba de nou entre els països europeus amb les previsions més favorables per a aquest any 2023. Tot plegat assenyala que el creixement econòmic andorrà serà positiu l'any 2023 però inferior al de l'any anterior.

En aquesta conjuntura econòmica relativament favorable, l'economia andorrana també haurà de continuar afrontant desafiaments estructurals l'any 2023. El desenvolupament de polítiques que millorin la productivitat i la competitivitat en els àmbits de la digitalització, el capital humà, la innovació i la recerca, la transformació energètica, etc., segueix sent essencial per promoure la modernització de l'economia i alhora per impulsar el creixement econòmic sostenible i la creació d'ocupació a mitjà i llarg termini. La Cambra manté el seu compromís amb aquests objectius i seguirà treballant al costat de les empreses per detectar canvis en les seves necessitats i fer de corretja de transmissió del que requereixen amb les administracions públiques, com a òrgan consultiu.

Per acabar, vull manifestar un any més l'agraïment de la Cambra a totes les empreses andorranes que responen periòdicament a les enquestes de conjuntura; al personal intern i extern, que recopila i analitza en detall tota la informació que proporcionen les institucions; i a les associacions del país i als mitjans de comunicació, que donen difusió al contingut d'aquest document. Confiem que aquesta nova edició de l'Informe contribueixi al fet que tots els que volen una Andorra millor trobin la informació que els ajudi a prendre les millors decisions per aconseguir-ho.

Josep M. Mas Torres
President

I. Economia internacional

1. Principals trets de l'evolució econòmica de l'any 2022

Després d'una caiguda històrica de l'activitat econòmica mundial el 2020 pels efectes de la pandèmia de la covid-19, quan l'economia estava en plena recuperació, l'esclat de la guerra

a Ucraïna el febrer del 2022 ha desencadenat una greu crisi energètica i d'aprovisionaments que ha acabat generant una elevada inflació global amb conseqüències sobre el creixement mundial.

L'elevada inflació i les pujades de tipus d'interès han caracteritzat el 2022.

La invasió russa d'Ucraïna i les sancions a Rússia aplicades per les economies occidentals han donat peu a un augment substancial dels preus de matèries primeres, petroli, gas natural i certs aliments (oli de gira-sol, blat, blat de moro), i això ha provocat considerables pujades de la inflació en gran part de l'economia global. Posteriorment, amb ritmes i intensitats variables entre països, aquests increments s'han anat traslladant cap a altres productes de consum, per la qual cosa la inflació subjacent també ha seguit una trajectòria alcista durant el 2022.

D'una banda, l'elevada inflació ha comportat que els bancs centrals de tot el món hagin adoptat una política contracíclica (pujades de tipus d'interès) per moderar l'activitat econòmica i, d'aquesta manera, també la pressió alcista dels preus. D'altra banda, la majoria d'estats han aprofitat el marge de maniobra fiscal que tenien per esmorteir l'impacte de l'augment dels preus sobre la població, contrarestant en part l'efecte de la política monetària.

Segons el Fons Monetari Internacional (FMI), el producte interior brut (PIB) mundial ha crescut un 3,5% el 2022, cosa que representa una desacceleració molt important respecte al creixement registrat el 2021 (+6,3%), però de magnitud més baixa que la prevista inicialment. De fet, l'economia s'ha mostrat força resilient davant un dels episodis inflacionistes més importants de la història, ja que el creixement experimentat el 2022 està en línia amb el que s'havia registrat de mitjana en el període pre-pandèmia.

En el tram final de l'any la crisi de subministraments i l'escalada de la inflació se suavitzen.

Tot i que la inflació ha assolit el 2022 nivells no vistos les darreres dècades, en l'últim trimestre han aparegut alguns signes de moderació en el preu del gas natural i el petroli. Els preus de les primeres matèries alimentàries i els metalls

també s'han estabilitzat a finals d'any. A més, la millora observada en els colls d'ampolla que afectaven les cadenes globals de subministrament des de l'inici de la pandèmia i la reducció dels costos de transport també han contribuït a una certa moderació de la inflació, especialment visible als Estats Units i a les economies europees menys dependents del gas rus. Als Estats Units, la inflació, en termes interanuals, ha pujat fins al 9,1% al juny, i des de llavors ha començat a disminuir fins a arribar al 4,0% el maig del 2023. A la zona euro, la inflació ha arribat al valor màxim a l'octubre, un 10,6%, i ha baixat lentament fins al 6,1% el maig del 2023. A les economies en desenvolupament, la inflació ha augmentat de manera més significativa en les àrees més

dependents energèticament de Rússia. En canvi, a les economies de l'Àsia-Pacífic l'efecte inflacionista ha estat més baix, i només s'hi ha registrat un increment moderat en els preus dels aliments. El refredament del creixement a la Xina provocat per la política de covid zero també ha contribuït al fet que la inflació sigui més reduïda en aquesta regió.

El procés inflacionista i la consegüent pujada de tipus d'interès que s'ha produït arreu del món han resultat en una desacceleració de l'activitat econòmica el 2022. La disminució del poder adquisitiu dels salaris ocasionada per la inflació, juntament amb l'encariment del crèdit a causa de les polítiques monetàries contractores, ha frenat el creixement del consum de les famílies, com també la inversió empresarial. Però el dinamisme del mercat laboral i l'estalvi acumulat per les llars, en especial les de renda mitjana i alta, durant els anys de pandèmia (2020 i 2021), han permès contrarestar en part l'impacte de la inflació i mantenir en positiu el creixement de la demanda interna. A això s'hi suma el bon comportament del comerç mundial de béns (+5,2%) i la recuperació dels fluxos turístics, un fet que ha beneficiat especialment les economies amb un pes important del sector turístic, com és el cas de l'economia espanyola.

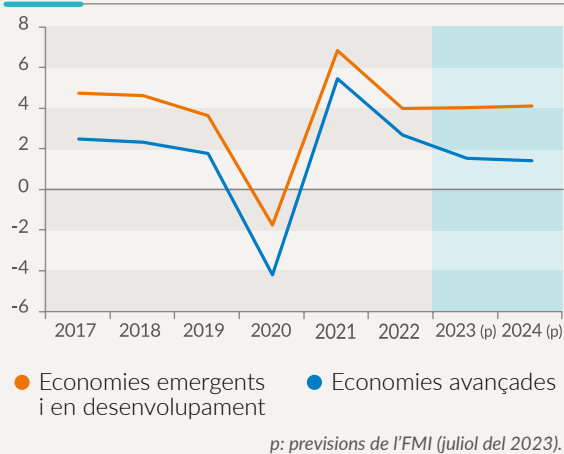
L'estalvi acumulat, el dinamisme del mercat laboral i el comerç internacional han sostingut l'economia.

Les mesures per lluitar contra els efectes de la covid-19 i de la inflació han contribuït a la recuperació econòmica el 2022.

Un dels factors que expliquen que l'economia hagi resistit millor del que estava previst l'embat de les pressions inflacionistes durant el 2022 són les mesures de política econòmica adoptades per lluitar contra els efectes de la pandèmia que encara estaven en vigor, a les qual s'han afegit les ajudes aprovades pels països per contrarestar l'impacte de l'escalada inflacionista. En l'àmbit europeu, la Comissió Europea ha prorrogat el 2022 la flexibilització temporal de les regles fiscals del Pacte d'estabilitat i creixement de la Unió Europea, fet que ha permès als estats membres endeutar-se sense restriccions. A més, la Comissió Europea ha atorgat als estats membres els primers paquets dels fons Next Generation EU, que estan dotats amb 806.900 milions d'euros¹ durant el període 2021-2027 i que constitueixen el primer instrument fiscal europeu finançat amb l'emissió de deute europeu mancomunat. L'objectiu d'aquests fons és impulsar la sostenibilitat mediambiental, promoure la transformació digital i mitigar l'impacte econòmic i social de la pandèmia.

A aquestes mesures d'àmbit europeu cal sumar-hi totes les promogudes pels estats membres, centrades sobretot a reduir l'efecte de la pujada dels costos energètics sobre les famílies i empreses (rebaixes fiscals, bonificacions al transport i ajuts directes als col·lectius més afectats, entre d'altres). Totes aquestes iniciatives han jugat a favor del creixement econòmic però al mateix temps han restat força a l'objectiu antiinflacionista de la política monetària.

CREIXEMENT DEL PIB MUNDIAL
Taxes de variació anual a preus constants, en %

Font: FMI.

¹ Import a preus corrents (a preus del 2018 ascendeix a 750.000 M€). El més important d'aquest paquet és el Mecanisme de recuperació i resiliència, amb un pressupost de 723.800 M€ (a preus corrents). De l'import total, 338.000 M€ seran transferències a fons perdut i 385.800 M€ seran préstecs.

La frenada de l'economia xinesa limita el creixement de les economies emergents.

desenvolupament (+4,0%). En aquest darrer grup, destaca la intensa desacceleració de l'activitat a la Xina (del +8,4% el 2021 al +3,0% el 2022), deguda principalment a la política de covid zero i als problemes vinculats amb el sector immobiliari, així com la forta moderació del creixement a les economies emergents d'Europa a causa de l'impacte de la guerra a Ucraïna (+7,3% el 2021 i +0,8% el 2022). Pel que fa a l'Orient Mitjà i l'Àsia central, el PIB ha augmentat un 5,4% el 2022, i és l'única regió que ha experimentat un creixement més elevat que l'any anterior (+4,4%). La raó és l'evolució alcista del preu del petroli, que ha beneficiat els països exportadors de petroli com l'Aràbia Saudita, l'Iraq o l'Iran. Finalment, el bloc d'Amèrica Llatina i el Carib ha registrat un creixement del 3,9%, que, malgrat ser inferior al 7,0% de l'any anterior, es considera una taxa relativament positiva, gràcies a la bona evolució en els preus de les matèries primeres, de les quals són un gran exportador.

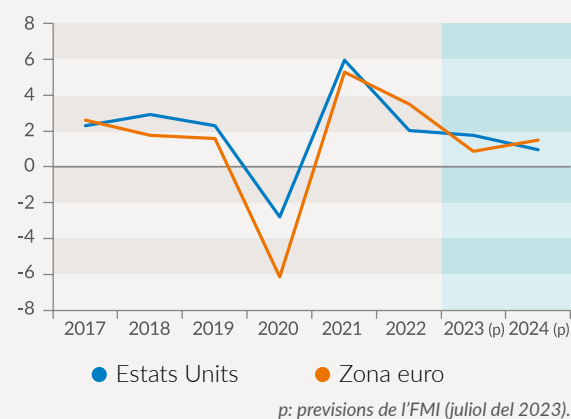
En el grup de les economies desenvolupades, la desacceleració del PIB als Estats Units ha estat molt notable, ja que ha passat d'un augment del 5,9% el 2021 al 2,1% el 2022, i s'ha situat clarament per sota de l'avenç de l'eurozona estimat per l'Eurostat (+3,3%), cosa que no succeïa des del 2017. Els dos principals factors que expliquen aquest creixement més baix de l'economia nord-americana són el consum privat (+2,8% el 2022, molt per sota del +8,3% de l'any anterior) i la inversió (-0,5% l'any 2022); aquests components s'han vist afectats pel fort increment dels tipus d'interès, que ha estat més intens als EUA que a la zona euro el 2022. Tanmateix, el mercat laboral nord-americà està mostrant una gran resiliència, com ho mostra que la taxa d'atur als Estats Units s'hagi reduït fins al 3,5% el desembre del 2022, la més baixa en les darreres dues dècades; aquest fet està contribuint a mantenir elevades les pressions inflacionistes per la tendència alcista dels salaris. Finalment, la reducció del dèficit públic ha estat molt important (del 12,1% del PIB el 2021 al 4,2% el 2022, segons l'Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic, OCDE), i s'ha produït com a resultat de la retirada dels forts incentius econòmics de què van disposar empreses i ciutadans durant la pandèmia i també degut a l'efecte de la pujada del PIB sobre la ràtio.

L'economia europea es mostra resilient gràcies a la bona evolució del seu mercat laboral.

l'Eurostat, l'any 2022 el PIB de la zona euro-19 ha crescut un 3,3%, davant del 5,4% del 2021. Tot i la gran dependència del gas i el petroli russos, la zona euro s'ha aprovisionat de reserves i ha substituït gas rus per gas líquid procedent dels Estats Units, principalment, fet que ha evitat riscos de subministrament durant l'hivern 2022-2023.

L'avenç de l'economia mundial l'any 2022 no ha estat homogeni entre regions. Així, les economies avançades han experimentat un creixement més moderat del PIB (+2,7%) que el registrat pels països emergents i en via de

CREIXEMENT DEL PIB
Taxes de variació anual, en %

Font: FMI.

L'economia de la zona euro ha crescut més que la dels Estats Units.

L'any 2022 l'economia de la zona euro s'ha frenat menys que la dels Estats Units gràcies a uns tipus d'interès inferiors i al suport tant dels fons Next Generation EU com als plans fiscals aprovats pels estats membres. Segons

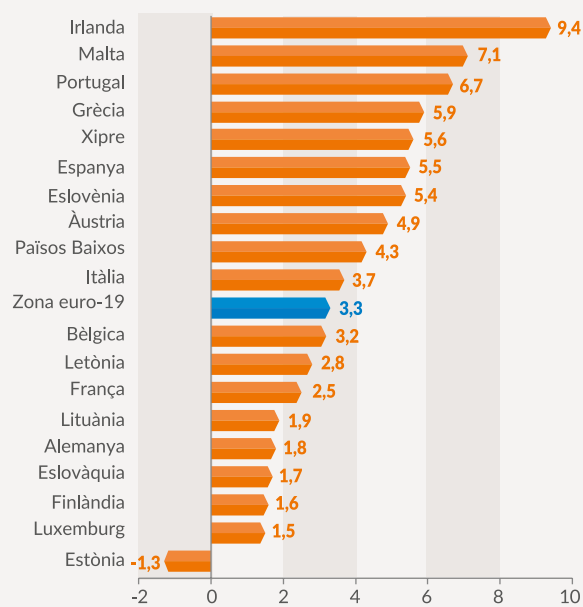
Malgrat les dificultats, l'economia europea s'ha mostrat resilient el 2022 per l'evolució favorable del seu mercat de treball, que ha continuat creant ocupació a bon ritme –la taxa d'atur a la Unió Econòmica i Monetària (UEM) s'ha situat en un mínim històric del 6,7% al desembre–, i per les mesures fiscals preses pels governs per ajudar les famílies i empreses a fer front a la inflació. Encara que aquestes mesures han estat efectives per mitigar l'efecte de la inflació sobre l'activitat, els organismes internacionals han demanat que tinguin una naturalesa temporal i es focalitzin en els col·lectius més impactats negativament, especialment si poden comprometre la sostenibilitat del deute públic.

Segons l'Eurostat, el 2022 el creixement ha estat especialment intens –per sobre del 5,5%– a Irlanda, Malta, Portugal, Grècia, Xipre i Espanya. Però d'aquests països, només a Espanya i a Portugal ha estat igual o superior al registrat l'any anterior. En canvi, han crescut per sota de la mitjana de l'eurozona països com França (+2,5%) o Alemanya (+1,8%).

PIB ALS PAÏSOS DE LA ZONA EURO. ANY 2022

Taxes de variació anual, en %

Gràfic 1.3

Font: Eurostat.

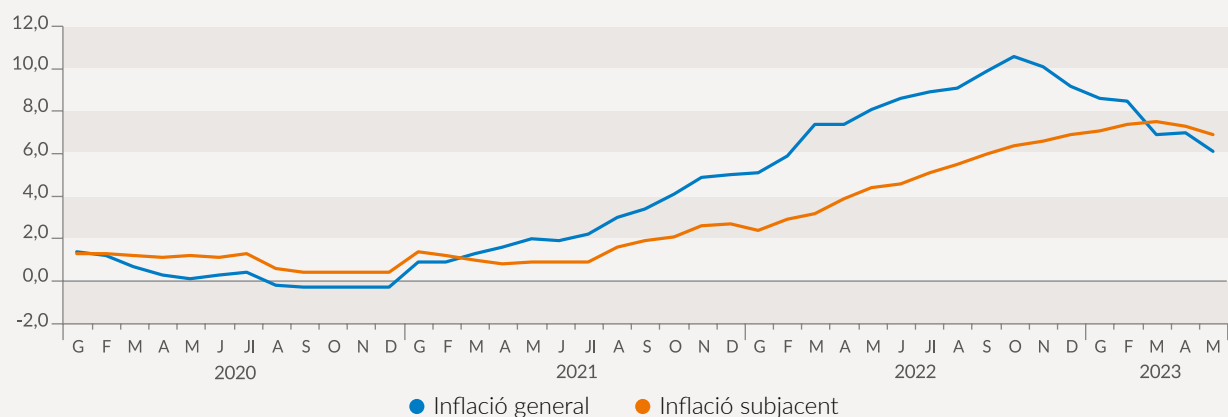
La inflació ha assolit xifres no vistes en les darreres dècades.

Les taxes d'inflació han repuntat notablement el 2022 arran de l'esclat de la guerra a Ucraïna, tot i que l'inici de l'escalada dels preus va començar a mitjan 2021. L'origen que explica aquest procés inflacionista és la intensa pujada dels preus energètics i de matèries primeres, tant d'aliments bàsics (cereal, oli, carn, etc.) com de metalls (ferro, coure, alumini, níquel, etc.), malgrat que després s'ha traslladat a la resta de productes. En mitjana anual, la inflació de l'eurozona ha estat del 8,4% el 2022, davant del 2,6% de l'any anterior. La taxa d'inflació subjacent (que exclou els components volàtils com l'energia i l'alimentació no elaborada) també ha experimentat un fort increment (de l'1,5% al 4,8%) i s'ha situat força per sobre de l'objectiu marcat per la política monetària del Banc Central Europeu (BCE) (2%). Les principals economies de la zona euro han

EVOLUCIÓ DELS PREUS DE CONSUM HARMONITZATS A LA ZONA EURO

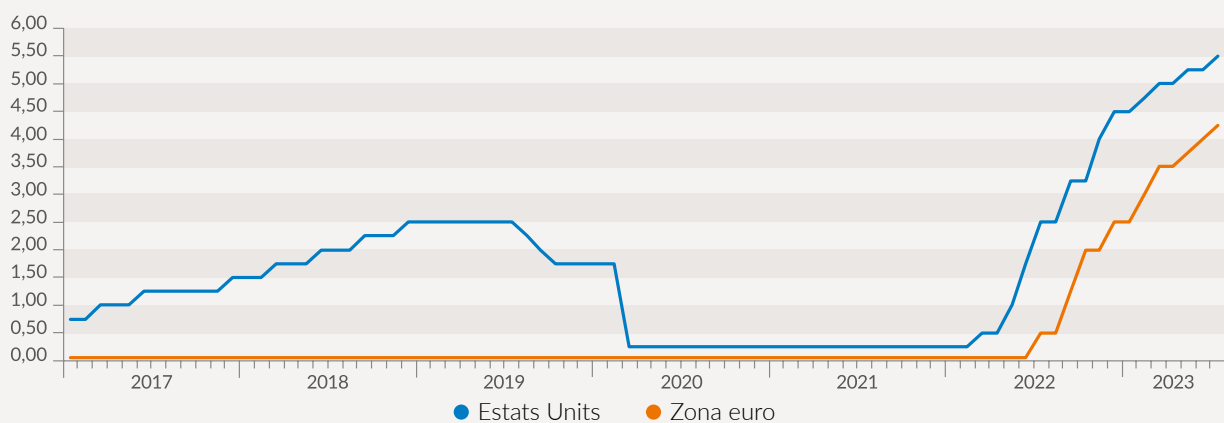
Taxa de variació interanual, en %

Gràfic 1.4

Font: Eurostat.

TIPUS D'INTERÈS OFICIALS ALS ESTATS UNITS I LA ZONA EURO - En %

Fonts: Reserva Federal i BCE.

registrat taxes d'inflació anuals no vistes en les darreres dècades, com és el cas d'Itàlia (8,7%), Alemanya (8,7%), Espanya (8,3%) o França (5,9%).

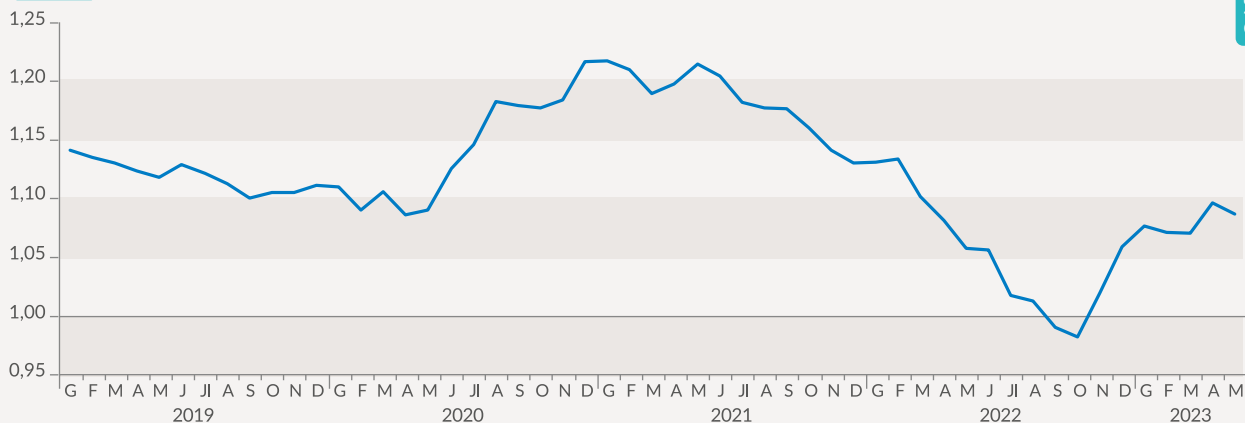
Els bancs centrals han endurit la política monetària per lluitar contra l'elevada inflació.

Per combatre la inflació, els bancs centrals han augmentat decididament els tipus d'interès nominals al llarg del 2022. La Reserva Federal dels Estats Units va començar la política restrictiva abans que el Banc Central Europeu

(BCE). Entre el març del 2022 i el juliol del 2023, la Reserva Federal ha efectuat onze pujades de tipus i els ha situat en el 5,25-5,50%, el nivell més alt en 22 anys. El BCE ha dut a terme nou augments consecutius entre el juliol del 2022 i el juliol del 2023 i ha fixat el tipus oficial al 4,25%. Alhora, el BCE també ha reduït la política monetària no convencional. El març del 2022 va finalitzar el Pandemic Emergency Purchasing Programme (PEPP), un programa massiu de compres de deute sobirà i privat (amb un import total d'1,85 bilions d'euros) aprovat durant la pandèmia, i el juliol del 2022 va posar fi al programa Asset Purchase Programme (APP), implementat durant la crisi del deute sobirà del 2010.

Les finances públiques es van veure fortament afectades per la pandèmia el 2020, i des de llavors s'han anat corregint gradualment. El dèficit públic ha passat d'assolir un màxim del 7,1% del PIB el 2020 a situar-se en el 3,6% el 2022. La reducció del dèficit que s'ha produït el darrer any

TIPUS DE CANVI \$ / €

Font: BCE.

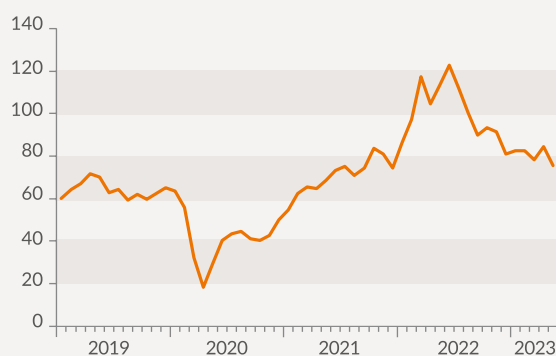
és el resultat d'una disminució del pes que representen les despeses sobre el PIB (que han passat del 52,6% al 50,8%), ja que els ingressos han minvat lleugerament el seu pes (del 47,3% al 47,1%). Els països de la zona euro amb dèficits públics més elevats (superiors al 4%) són: Itàlia, Malta, Espanya, França i Letònia. Cal recordar que la Comissió Europea ha prorrogat fins al 2024 la suspensió de les regles fiscals que fixen un límit de dèficit públic del 3%, atès que la prioritat és continuar donant suport a la recuperació del creixement.

El dèficit públic de la zona euro s'ha continuat moderant fins al 3,6% del PIB.

Durant el 2011 i fins a la tardor del 2022, l'euro ha seguit una evolució baixista en comparació amb el dòlar. El tipus de canvi dòlar/euro ha arribat a situar-se per sota de la paritat durant els mesos de setembre i octubre del 2022. Aquesta debilitat de la moneda europea es deu en gran mesura a les diferències entre les polítiques monetàries de la Reserva Federal i del Banc Central Europeu, així com la cerca d'un valor refugi (el dòlar) en moments d'incertesa econòmica. Amb l'inici del conflicte bèl·lic,

Durant el 2021 i bona part de 2022 l'euro es deprecia davant del dòlar.

PREU DEL PETROLI - \$ per barril Brent

Font: Energy Information Administration, del Govern dels Estats Units.

l'euro es continuava afeblint, atès que es preveia que la guerra tindria un impacte més gran sobre l'economia de la zona euro que no pas sobre l'economia nord-americana. A això s'hi ha de sumar

PERSPECTIVES ECONÒMIQUES DE L'FMI PER A L'ECONOMIA MUNDIAL

	2021	2022	PREVISIONS	
			2023	2024
PIB mundial	6,3	3,5	3,0	3,0
Economies avançades	5,4	2,7	1,5	1,4
Estats Units	5,9	2,1	1,8	1,0
Zona euro	5,3	3,5	0,9	1,5
Alemanya	2,6	1,8	-0,3	1,3
França	6,4	2,5	0,8	1,3
Itàlia	7,0	3,7	1,1	0,9
Espanya	5,5	5,5	2,5	2,0
Japó	2,2	1,0	1,4	1,0
Regne Unit	7,6	4,1	0,4	1,0
Canadà	5,0	3,4	1,7	1,4
Països emergents i en desenvolupament	6,8	4,0	4,0	4,1
Àfrica subsahariana	4,7	3,9	3,5	4,1
Economies emergents d'Europa	7,3	0,8	1,8	2,2
Rússia	5,6	-2,1	1,5	1,3
Àsia en desenvolupament	7,5	4,5	5,3	5,0
Xina	8,4	3,0	5,2	4,5
Índia	9,1	7,2	6,1	6,3
Orient Mitjà i Àsia central	4,4	5,4	2,5	3,2
Amèrica Llatina i Carib	7,0	3,9	1,9	2,2
Comerç mundial (béns i serveis)	10,7	5,2	2,0	3,7

Font: FMI, juliol del 2023.

la pujada de tipus d'interès als Estats Units, que ha començat abans i ha estat més forta que la de la UEM, fet que ha animat els inversors a comprar deute públic nord-americà denominat en dòlars. Però a partir del mes de novembre el ràpid augment dels tipus d'interès a l'eurozona ha provocat una forta apreciació de l'euro, que a finals d'any cotitzava a 1,06 \$, només un 6% per sota respecte al desembre del 2021 (1,13 \$/€).

La pujada del preu del petroli durant el 2021 i part del 2022 ha estat una de les conseqüències de la intensa recuperació econòmica viscuda a tot el món i també de la guerra a Ucraïna, després de patir una caiguda històrica durant els mesos més durs de la pandèmia (primer i segon trimestres del 2020). La cotització del cru va arribar als 122,7 dòlars el barril al juny, una magnitud que no s'assolia des del 2012. Un cop superada la incertesa inicial pel començament del conflicte bèl·lic, el preu del petroli ha flexionat a la baixa fins a arribar als nivells previs a la invasió de l'exèrcit rus (al voltant dels 80 \$/barril).

Les borses segueixen una senda baixista, excepte els darrers mesos de l'any.

Els mercats de capitals han seguit la tendència baixista iniciada el 2021 durant bona part del 2022, a mesura que s'endurien les condicions financeres per la pujada dels tipus d'interès

dels bancs centrals, fet que ha acabat afectant negativament els preus dels actius de risc. Ara bé, en els darrers mesos del 2022, gràcies a un millor comportament de la inflació, s'ha reduït el ritme de l'augment dels tipus d'interès i això s'ha traduït en una recuperació dels principals índexs de borsa. En el conjunt de l'any, el Dow Jones nord-americà ha perdut un 10,7% i l'EuroStoxx europeu un 12,4%.

2. Perspectives

El 2023 serà un any de creixement econòmic feble a escala global a causa de les perturbacions que han afectat l'economia el 2022 i que continuen en bona part vigents en un context de gran incertesa geopolítica. Tot i la baixada de la inflació general, l'enduriment de les condicions financeres contribuirà a frenar la demanda i a registrar un creixement econòmic moderat, força per sota del potencial. Tanmateix, les previsions no apunten que les grans economies desenvolupades puguin entrar en recessió, a excepció d'Alemanya (-0,3% el 2023, segons l'FMI).

El creixement del PIB als EUA ha continuat alentint-se en el primer trimestre del 2023 com a conseqüència de les intenses pujades de tipus d'interès, en registrar un avenç trimestral del 0,5%, enfront del 0,6% del trimestre anterior.

L'economia dels Estats Units es desaccelera però continua la fortalesa del consum.

Tanmateix, la moderació del creixement s'explica, majoritàriament, per una contracció de la variació d'existències i una desacceleració de la inversió no residencial, que van ser compensades només en part per una acceleració del consum privat i de les exportacions i una disminució més baixa de la inversió residencial. Aquestes dades reflecteixen que l'economia nord-americana continua mostrant-se resilient gràcies a la fortalesa del mercat laboral, fet que impulsa els salaris i el consum. Tot i l'alentiment econòmic, l'OCDE preveu que l'economia nord-americana creixi un 1,6% el 2023 i un 1,0% el 2024, que la inflació mitjana es redueixi al 3,9% el 2023 i que la taxa d'atur se situï en el 3,7%, només una dècima més que l'any 2022, quan s'ha obtingut un nivell mínim històric. Finalment, s'estima que el dèficit públic s'ampliï gairebé un punt percentual fins al 5,1% del PIB.

A la zona euro, les dades mostren que l'economia s'ha estancat en el primer trimestre després de registrar una lleugera contracció del 0,1% en el quart trimestre del 2022 i, per tant, hauria esquivat l'entrada en recessió tècnica. Malgrat això, s'observa un comportament diferenciat per països.

	PRODUCTE INTERIOR BRUT % variació anual			INFLACIÓ ⁽¹⁾ % variació anual			TAXA D'ATUR ⁽²⁾ % població activa			BALANÇA C/C % del PIB			DÈFICIT PÚBLIC % del PIB		
	2022	2023p	2024p	2022	2023p	2024p	2022	2023p	2024p	2022	2023p	2024p	2022	2023p	2024p
	Estats Units	2,1	1,6	1,0	6,2	3,9	2,6	3,6	3,7	4,4	-3,7	-3,3	-3,3	-4,2	-5,1
Japó	1,0	1,3	1,1	2,5	2,8	2,0	2,6	2,5	2,4	1,9	2,0	2,0	-5,9	-5,3	-3,5
Regne Unit	4,1	0,3	1,0	5,9	5,3	3,2	3,7	4,2	4,5	-3,8	-3,9	-3,7	-5,2	-4,8	-3,5
Zona euro	3,5	0,9	1,5	8,4	5,8	3,2	6,7	6,7	6,6	0,7	2,4	2,6	-3,6	-2,9	-2,2
Alemanya	1,9	0,0	1,3	5,5	5,8	3,0	3,1	2,9	2,8	3,7	5,4	5,9	-2,6	-1,8	-0,8
França	2,5	0,8	1,3	5,9	6,1	3,1	7,3	7,2	7,2	-2,2	-1,6	-1,5	-4,7	-4,8	-4,4
Espanya	5,5	2,1	1,9	8,3	3,9	3,9	12,9	12,8	12,4	0,6	4,0	3,6	-4,8	-3,5	-3,2
OCDE	3,0	1,4	1,4	9,3	6,9	4,3	5,0	5,0	5,2	-1,1	-0,6	-0,5	-3,6	-3,6	-3,1

(1) Per a l'OCDE i els Estats Units s'ha utilitzat el deflactor del consum privat.

(2) Taxa d'atur calculada amb les definicions nacionals, no harmonitzada.

nd: dada no disponible.

p: previsions.

Font: OCDE, juny del 2023.

En positiu cal destacar Espanya (+0,5%), Itàlia (+0,6%) i, sobretot, Portugal (+1,6%), mentre França ha avançat un 0,1%. Per contra, l'economia alemanya ha retrocedit un 0,1%.

Els resultats del primer trimestre s'expliquen per la contribució negativa de la demanda interna, que només ha estat parcialment compensada per l'aportació positiva del saldo exterior. Tanmateix, aquesta evolució negativa del PIB contrasta amb el creixement de l'ocupació, que ha estat del 0,6% respecte al quart trimestre del 2022.

Les previsions dels tres organismes internacionals més importants (OCDE, FMI i Comissió Europea) apunten a un increment del PIB al voltant de l'1% en el conjunt de l'any 2023 i a l'entorn de l'1,5% el 2024. La inflació general, per la seva banda, es reduirà per la baixada del preu dels preus energètics, però la inflació subjacent podria mantenir-se més elevada que les estimacions segons com evolucionin els salaris. Així ho recullen les previsions de l'OCDE, que assenyalen una inflació general a la zona euro del 5,8% el 2023 i el 3,2% el 2024.

Les previsions econòmiques per al 2023 i el 2024 dependran del control de la inflació i de l'efectivitat de la política monetària.

En resum, el món ha patit novament un xoc profund i transformador derivat de la guerra entre Ucraïna i Rússia, just quan ens recuperàvem del col·lapse econòmic mundial causat per la pandèmia. En termes generals, la inflació continuarà condicionant l'evolució de les economies, però amb tendència a moderar-ne l'impacte a mesura que vagi reduint-se. Els principals riscos per a les previsions econòmiques són: una escalada de la guerra a Ucraïna, que podria tornar a provocar un repunt dels preus de les matèries primeres energètiques i alimentàries; que els bancs centrals no aconseguixin contenir la inflació (general i subjacent), cosa que portaria a tenir tipus d'interès més elevats durant més temps; que es repeteixin episodis de tensions financeres com els esdevinguts al març; i que els països desenvolupats tinguin dificultats per finançar els seus elevats nivells de deute públic. Que les economies experimentin tan sols un alentiment del ritme de creixement econòmic o que es produeixi un escenari més negatiu dependrà de si es materialitzen o no aquests riscos.

L'economia europea esquiva la recessió tècnica el primer trimestre.

Economia francesa

1. Principals trets de l'evolució econòmica de l'any 2022

L'any 2022 l'economia francesa ha crescut un 2,5%, després de fer-ho un 6,4% el 2021, de manera que a finals del 2022 el PIB superava en un 1% el de finals del 2019 (en comparació amb gairebé el -1% d'Espanya i el 0,6% d'Alemanya). El ritme de l'activitat econòmica a França s'ha alentit el 2022 respecte a l'any anterior, però en general ha mantingut un to força més positiu del que es preveia inicialment, si bé ha seguit una tendència a la baixa en el tram final de l'any.

L'activitat s'ha evidenciat resistent en un context afectat per les tensions contínues, principalment en relació amb els preus de l'energia i les cadenes de subministrament. L'impuls de l'estalvi energètic, combinat amb unes temperatures més suaus del que és habitual a l'hivern, ha ajudat l'economia francesa a ser resilient durant els últims mesos del 2022. Cal destacar que, a més de la fabricació de coc i productes refinats del petroli, que es va veure afectada per les vagues de l'octubre, la producció a les branques manufactureres ha retrocedit només moderadament, malgrat una caiguda significativa en el consum d'energia per part de les empreses del sector. Les llars també han mostrat un comportament positiu del consum gràcies a la bona dinàmica del mercat laboral, a les mesures preses per mantenir el poder adquisitiu i a l'estalvi acumulat durant la pandèmia.

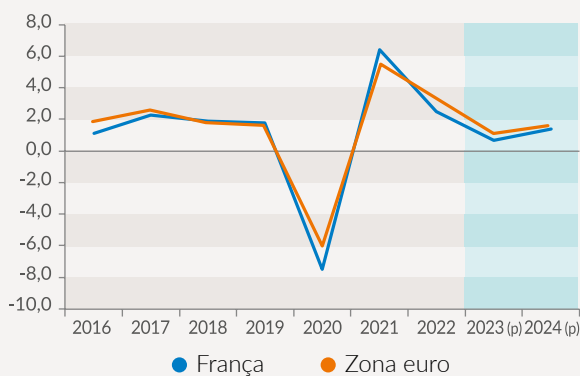
L'economia francesa es mostra resilient a l'augment dels preus de l'energia i creix un 2,5% el 2022.

Respecte a l'aportació dels diversos components a la variació del PIB francès durant el 2022, l'expansió de la demanda interna ha estat el principal factor explicatiu, amb una contribució de 2,3 punts percentuals (p. p.), a la qual se suma una aportació dels inventaris també positiva de

0,7 p. p. Per la seva banda, la demanda externa ha restat 0,6 punts al creixement del PIB. Tots els components de la demanda interna han fet un aportament positiu i han registrat una taxa positiva de magnitud similar. Així, el consum privat –que representa el 52% del PIB– ha augmentat un 2,1%, i el consum públic –que és el 24% del PIB–, un 2,5%. La inversió també s'ha incrementat, del 2,2%, després de la intensa recuperació experimentada l'any anterior (+10,3%). En canvi, la demanda externa ha influït negativament en la pujada del PIB, a diferència del que va succeir l'any anterior, degut a un creixement més intens de les importacions de béns i serveis (+8,6%) que de les exportacions (+7,1%). L'augment de les importacions energètiques, a causa de l'aturada temporal d'alguns reactors nuclears, explica en part aquesta evolució. El deteriorament de la balança comercial ha ajudat a ampliar el dèficit de la balança per compte corrent, des del -0,4% del PIB del 2021 fins al -2,2% del PIB del 2022, segons l'OCDE.

La demanda interna explica el creixement del PIB, mentre que la demanda externa hi contribueix negativament.

CREIXEMENT DEL PIB A FRANÇA I A LA ZONA EURO - Taxes de variació interanual, en %

p: previsions de la Comissió Europea (maig del 2023).

Font: Eurostat.

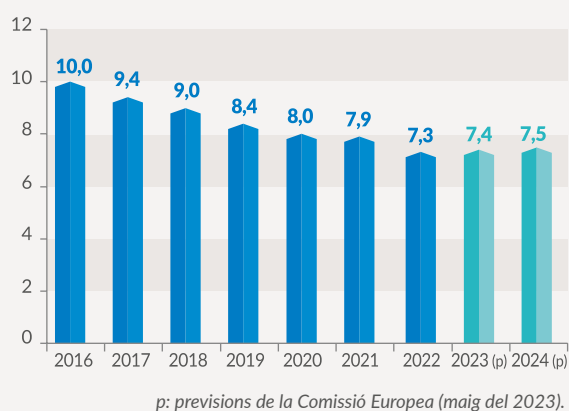
Pel costat de l'oferta, els serveis són el sector que més ha contribuït a l'evolució positiva de l'economia el 2022, mentre que la indústria i la construcció han registrat lleugeres contraccions (-1,5% la indústria i -0,3% la construcció), com a conseqüència de l'augment dels preus dels inputs i dels problemes de subministrament. Dins dels serveis, l'evolució no ha estat homogènia. Els subsectors que han experimentat increments més importants són precisament els que més van patir les restriccions durant la pandèmia, com ara les activitats culturals i recreatives (+21,6% el 2022), i el comerç, el transport i l'hoteleria (+4,4% el 2022). També ha tingut un fort creixement el sector de tecnologies i comunicacions (+6,2%) i les activitats professionals i científiques (+4,8%).

El sector serveis protagonitza el creixement de l'activitat, mentre que la indústria i la construcció retrocedeixen.

La taxa d'atur es continua reduint i assoleix el valor mínim històric des del 2008.

El 2022 la taxa d'atur ha continuat disminuint, fins a situar-se en el 7,2% el quart trimestre, això és, 0,3 punts per sota del nivell obtingut un any abans i el percentatge més baix des del 2008. Malgrat que l'ocupació i la força de treball s'han desacelerat en el tram final de l'any, al desembre el nombre d'assalariats era un 1,3% per sobre de la xifra d'un any abans i també superava en un 4,5% el nivell previ a la crisi sanitària a finals del 2019 (gairebé 1,2 milions de llocs de treball addicionals). En el conjunt de l'any, la taxa d'atur s'ha establert en el 7,3% i el creixement de l'ocupació, en el 2,4%. El fet que durant la pandèmia l'ajust laboral s'hagi efectuat mitjançant la reducció de les hores treballades més que no pas amb la disminució de personal –a diferència del que ha succeït en crisis anteriors– explica la ràpida recuperació del mercat laboral els anys 2021 i 2022.

TAXA D'ATUR A FRANÇA
En % de la població activa

Font: Eurostat.

Tot i que l'exposició directa de França als subministraments energètics de Rússia és limitada, els preus a l'engròs de l'energia han augmentat des de l'inici de la guerra i s'han traslladat a la resta dels preus de la cistella de consum, amb pressions afegides per l'impacte de l'embargament europeu al petroli rus el 2023, per l'alta escassetat de mà d'obra i per la indexació del salari mínim. El resultat ha estat un increment de la inflació (general i subjacent) i dels sous.

D'una banda, la inflació ha registrat una evolució a l'alça al llarg de l'any, fins a arribar a un màxim del 7,1% a l'octubre i al novembre, unes xifres no vistes des de mitjan anys vuitanta. En mitjana anual, els preus del consum a França han augmentat un 5,9% el 2022, percentatge molt superior al del 2021 (+2,1%) i també a l'objectiu de mitjà termini del BCE (+2,0%). Tanmateix, l'evolució alcista dels preus ha estat inferior a la del conjunt de l'eurozona (+8,4%). La inflació subjacent, que reflecteix més fidelment l'evolució del nucli dels preus perquè exclou els components volàtils (alimentació no elaborada i energia), ha tingut una progressió positiva però més moderada que la general (+3,8% en mitjana anual i +5,4% al desembre).

D'altra banda, el salari nominal per treballador s'ha incrementat un 5%, percentatge superior al 4,4% de la mitjana europea. Aquest ascens és força superior al registrat per la productivitat laboral de les empreses (+0,2%), la qual cosa ha comportat una pèrdua de competitivitat de les empreses

franceses (en termes de costos laborals unitaris reals). Cal assenyalar que, en mitjana durant l'any 2022, el poder adquisitiu dels empleats s'ha frenat (+0,1% després del +3,1% el 2021) en un context inflacionista sense precedents. Així, l'augment de la renda disponible bruta de les llars ha estat similar a l'observada en els preus de consum per les mesures de suport posades en marxa durant el segon semestre del 2022 i també pel dinamisme de les rendes del treball i de la propietat.

El Govern francès ha aplicat importants mesures durant el 2022 per atenuar l'impacte de la pujada dels preus de l'energia i dels productes bàsics. Per exemple, ha limitat temporalment les tarifes de gas i electricitat, ha augmentat els cupons per al consum d'energia de les llars més pobres i ha fet una transferència única amb comprovació de recursos per a 38 milions de persones. L'Executiu també ha retallat temporalment els impostos sobre els carburants, ha apujat els subsidis condicionals específics per a les empreses i ha estès els préstecs garantits per l'Estat. Al juliol, davant la persistència de les elevades taxes d'inflació, el Govern va aprovar un altre paquet de mesures per protegir el poder adquisitiu dels ciutadans, que incloïa la revaloració de les pensions i d'altres prestacions en un 4%, i xecs d'alimentació de 100 euros per a famílies vulnerables. Per altra banda, la implementació del pla Next Generation EU està donant suport al creixement de França, que rebrà 40.000 milions d'euros de subvencions europees.

El dèficit públic es redueix després de l'increment extraordinari per la pandèmia.

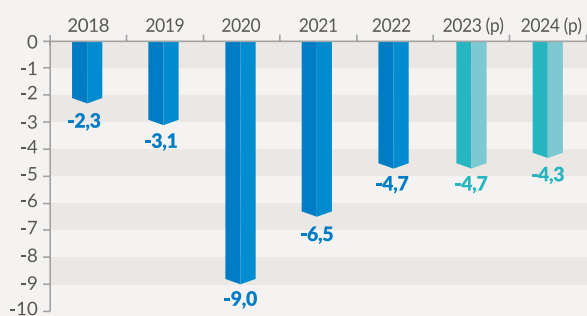
El dèficit públic s'ha situat en 124.900 milions d'euros el 2022, cosa que representa el 4,7% del PIB, després d'assolir un 9,0% del PIB el 2020. Pel que fa als ingressos públics, que suposen el 53,4% del PIB, s'han mantingut molt dinàmics (+7,3% el 2022 i +8,4% el 2021), gràcies a la recuperació de l'economia francesa després de la covid-19 i a la pujada dels preus, perquè augmenten les bases (salaris i beneficis empresarials) de les principals figures impositives. Quant a la despesa pública, que comporta el 58,1% del PIB, ha crescut fins a una taxa similar a la de l'any anterior (+4%) com a resultat principalment de l'augment del pagament per interessos del deute, de l'increment de la remuneració dels treballadors públics i de les mesures aprovades per ajudar els col·lectius més afectats per l'alça de la inflació. Pel que fa al deute de les administracions públiques, segons la definició de Maastricht, s'ha reduït lleugerament des del 112,9% del PIB el 2021 fins al 111,6% el 2022.

2. Perspectives

Un any i mig després de l'inici de la guerra a Ucraïna, i tres anys i mig després del primer confinament, es podria dir que les economies occidentals, i entre elles la francesa, han resistit aquests xocs millor del que es preveïa, però encara corren el risc d'una alta inflació. Tanmateix, no tots els països estan exposats a aquests embats en la mateixa mesura. Dins de la zona euro, França està probablement menys amenaçada que els països que depenien més del gas rus abans de la guerra, i per això les seves perspectives econòmiques per al 2023 i el 2024 són una mica més positives que les d'altres països com Alemanya o el Regne Unit.

L'inici del 2023 s'ha caracteritzat per una relaxació gradual de les dificultats de les cadenes de subministrament i per una reducció dels preus de l'energia, que estan afavorint un clima

DÈFICIT PÚBLIC DE FRANÇA En % del PIB

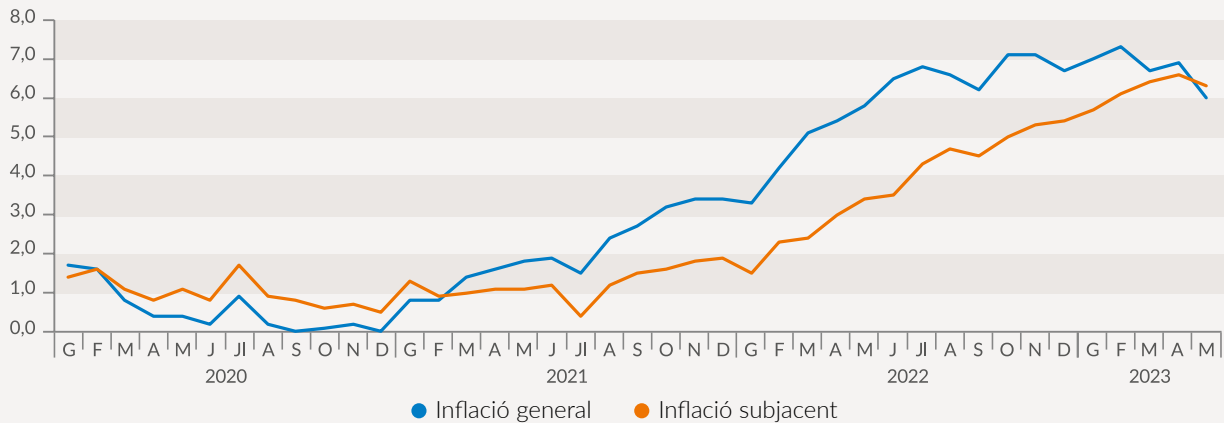

p: previsions de la Comissió Europea (maig del 2023).

Font: Eurostat.

EVOLUCIÓ DELS PREUS DE CONSUM A FRANÇA - Taxes de variació interanual, en %

Gràfic 2.4

Font: Eurostat.

FRANÇA. PRINCIPALS AGREGATS MACROECONÒMICS

Taxes de variació interanual

Quadre 2.1

	2020	2021	2022
Components de demanda			
Consum privat	-6,6	5,1	2,1
Consum públic	-4,1	6,6	2,5
Formació bruta de capital fix	-6,8	10,3	2,2
Demanda interna sense inventaris (a)	-6,1	6,7	2,3
Inventaris (a)	-0,1	-0,6	0,7
Exportació de béns i serveis	16,9	11,0	7,1
Importació de béns i serveis	-12,3	9,4	8,6
Components d'oferta			
Agricultura	-6,1	-4,4	7,5
Indústria	-8,7	3,9	-1,5
Construcció	-11,7	6,7	-0,3
Comerç, transports i hostaleria	-13,1	8,0	4,4
Informació i comunicacions	-0,2	8,6	6,2
Activitats financeres	-4,1	14,2	-0,6
Activitats immobiliàries	-0,3	1,5	1,1
Activitats científiques i serveis professionals	-6,7	6,9	4,8
Administracions públiques, salut i serveis socials	-5,7	6,3	1,1
Activitats culturals, recreatives i altres	-27,0	13,1	21,6
PIB a preus de mercat	-7,5	6,4	2,5

(a): aportació al creixement del PIB a preus de mercat.

Fonts: Insee (demanda) i Eurostat (oferta).

El primer trimestre de 2023 l'economia francesa avança moderadament.

de més confiança en les empreses i les llars. Així, el PIB francès ha crescut moderadament el primer trimestre (un 0,1% intertrimestral, exactament igual que en el quart trimestre del 2022). A més, la taxa d'inflació ha baixat modestament fins al 6,0% al maig i la taxa harmonitzada ha començat a reduir-se aquest mateix mes i s'ha fixat en el 6,3%. El consum de les llars, que s'ha beneficiat d'aquesta baixada de la inflació i d'un temps menys fred de l'habitual a l'hivern, s'ha mantingut estable, mentre que la inversió ha caigut lleugerament. Per contra, el comerç exterior ha contribuït positivament al creixement del PIB, perquè les importacions han disminuït aquest trimestre mentre que les exportacions s'han mantingut dinàmiques.

Les previsions publicades per l'FMI, l'OCDE i la Comissió Europea pronostiquen un creixement del PIB francès al voltant del 0,8% el 2023 i de l'1,3% el 2024, percentatges força inferiors al creixement potencial de l'economia francesa, i una dècima per sota de les estimacions per a la zona euro. S'espera que tots els components de la demanda es vegin afectats en diferents graus per l'escalada dels tipus d'interès, però es descarta una possible recessió econòmica. A part de la conjuntura geopolítica, aquestes previsions segueixen estant molt condicionades

per l'evolució de la inflació i pel comportament de les llars i les empreses en aquest context. Les vagues continuades també poden afegir incertesa, però episodis anteriors d'aquest tipus

han demostrat que si bé els efectes poden ser significatius en els sectors directament afectats (serveis de transport, refineries de petroli, etc.), o fins i tot indirectament (per exemple, serveis d'allotjament i restauració), l'impacte macroeconòmic acostuma a ser limitat.

Les previsions apunten a un creixement feble el 2023 i el 2024, però descarten la recessió.

Amb tot, cal assenyalar que els escenaris de previsions exposats estan subjectes a una gran incertesa per la situació geopolítica que envolta la guerra d'Ucraïna i el comportament dels preus, que condicionarà l'actuació de la política monetària.

Economia espanyola

1. Principals trets de l'evolució econòmica de l'any 2022

En el conjunt de l'any 2022, el PIB a preus corrents de l'economia espanyola ha crescut un 10% respecte a l'any anterior. En termes de volum, però, l'economia registrava un creixement del 5,5%, idèntic al de l'any anterior (+5,5%). L'evolució alcista del deflactor del PIB degut a l'augment de preus –que ha assolit nivells rècord des de fa quatre dècades– explica aquesta diferència entre les taxes de variació nominals i reals.

El creixement notable del PIB durant els últims dos anys ha permès a l'economia espanyola aproximar-se al nivell d'activitat que tenia abans de la pandèmia (2019), després de la intensa caiguda registrada el 2020 (-11,3%). Però tot i que el 2022 s'han normalitzat les activitats social i econòmica prèvies a l'esclat de la covid-19, el ritme de creixement econòmic s'ha anat moderant a mesura que avançava l'any per l'impacte de la inflació i la pujada de tipus d'interès, des d'una taxa de variació interanual del 6,9% el primer trimestre fins al 2,6% el quart.

El PIB creix un 5,5% i s'aproxima al nivell que tenia abans de la covid-19.

Els serveis vinculats al turisme i l'oci protagonitzen el creixement de l'economia espanyola.

La recuperació econòmica ha impactat en tots els sectors econòmics, però ho ha fet amb una intensitat diferent. Els serveis han estat els grans protagonistes de la revifada econòmica pel seu elevat pes relatiu (el 67% del PIB) i pel rebot intens que ha experimentat el 2022 (+6,5%). Dins els serveis, els subsectors que han registrat un creixement més intens han estat el de comerç, transport i hoteleria, que ha augmentat un 16,5% interanual el 2022 (i un 15,6% el 2021, després de la caiguda del 25,5% el 2020), i el d'activitats artístiques i recreatives (+13,8%). Per contra, el valor afegit brut (VAB) de les activitats financeres ha disminuït un 5,7%, el de les activitats vinculades als serveis públics (administració, sanitat, educació i serveis socials) un 1,4%, i el de l'agricultura un 1,1%. La indústria, afectada per la crisi de subministraments, ha mostrat un comportament positiu (+3%) però de menys intensitat que el PIB global, i la construcció ha repuntat fins al 4,1% per la reactivació de la demanda, malgrat l'increment dels costos de construcció.

L'any 2022 l'economia espanyola ha estat una de les que més han crescut de l'eurozona, un 5,5%, i ha superat àmpliament la mitjana de la Unió Econòmica i Monetària (UEM) (+3,5%). Això és resultat, en bona part, del retard que acumulava Espanya en el procés de recuperació postcovid

Espanya ha registrat un creixement del PIB força superior al de la zona euro.

per la forta dependència del sector turístic –que ha estat un dels més castigats en aquesta crisi–, una millora que aquest 2022 ja s'ha vist reflectida en aquest indicador.

Els costos derivats de l'augment considerable de la inflació durant el 2022, juntament amb les mesures adoptades pel Banc Central Europeu per fer front a aquest risc inflacionari, han moderat el creixement de l'economia espanyola però menys del que es preveia inicialment, fet que explica que les estimacions econòmiques s'hagin revisat a l'alça sobretot en el tram final de l'any.

L'any 2022 tant la demanda interna com l'externa han registrat una contribució positiva al creixement del PIB. D'una banda, la demanda nacional ha aportat 3,1 punts al creixement del PIB, després que l'any anterior fossin 5,2 punts. D'altra banda, la demanda externa presenta una contribució positiva de 2,4 punts (0,3 punts el 2021), gràcies a la recuperació de les exportacions tant de béns com de serveis (turisme). Concretament, l'afluència de turisme estranger ha arribat als 71,56 milions el 2022, amb un increment del 129% respecte a l'any anterior. L'exceptualitat d'aquesta variació cal matisar-la, ja que el turisme estranger encara és un 14,3% inferior a la xifra prèvia a la covid-19 (Espanya va rebre un màxim històric de 83,5 milions de turistes estrangers el 2019). Finalment, l'economia espanyola ha tancat el 2022, per desè any consecutiu, amb un superàvit de la balança per compte corrent, en aquest cas del 0,6% del PIB, un percentatge que encara està per sota del 2,1% assolit abans de la pandèmia (2019).

Dins de la demanda interna, el consum privat ha estat un dels principals motors de la recuperació econòmica, sobretot durant la primera meitat de l'any, atès que l'any anterior encara hi havia restriccions per la pandèmia. Així, el 2022 el consum de les llars ha crescut un 4,5%, i malgrat que ha estat inferior al creixement del PIB (+5,5%), l'elevat pes d'aquest component (representa el 56% del PIB) ha propiciat que la seva contribució a l'augment del PIB hagi estat de 2,4 punts percentuals

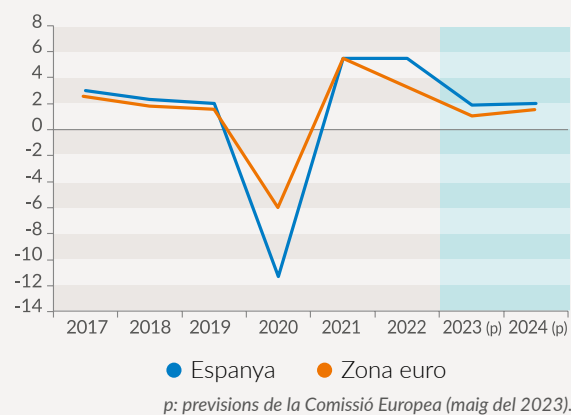
El consum privat i la inversió creixen a taxes elevades.

(pràcticament la meitat del creixement de l'economia espanyola aquest any). En canvi, l'evolució del consum de les administracions públiques ha estat negativa el 2022 (-0,7%). Aquest fet és degut a l'important increment de la despesa pública efectuada els anys de la pandèmia, que en bona part s'ha revertit. Tot i així, el 2022 s'han adoptat mesures importants per contrarestar l'impacte de la pujada dels preus de l'energia i els aliments sobre els col·lectius més afectats, com per exemple el subsidi de 0,2 €/litre de carburant, la reducció de l'IVA en la factura elèctrica i ajuts directes als sectors més afectats. A més, també s'ha establert una nova línia de crèdit de 10.000 milions d'euros (el 0,6% del PIB) per a empreses vulnerables.

La inversió també ha tingut una evolució molt positiva el 2022, amb un creixement del 3,5%, tot i ser inferior al 5,9% registrat l'any anterior. Aquesta dinàmica és un símptoma clar de la confiança

CREIXEMENT DEL PIB A ESPANYA I A LA ZONA EURO - Taxes de variació anual, en %

Gràfic 3.1

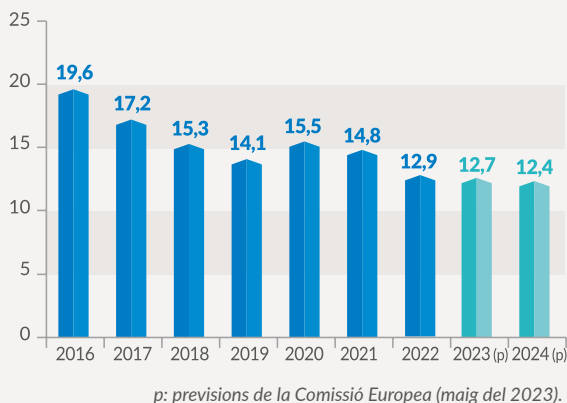
Font: Eurostat.

La demanda interna i l'externa han tingut una contribució positiva similar al creixement del PIB.

TAXA D'ATUR A ESPANYA

En % de la població activa

Gràfic 3.2

p: previsions de la Comissió Europea (maig del 2023).

Font: Eurostat.

econòmica i reflecteix la recuperació de bona part dels projectes d'inversió que van quedar aturats durant la pandèmia. A més, l'execució dels fons Next Generation EU ha suposat una aportació addicional de recursos, malgrat que l'efecte multiplicador sobre la inversió privada aquest any ha estat encara reduïda.

La taxa d'atur es redueix al 12,9%, la més baixa des del 2008.

El mercat laboral ha sorprès positivament amb una evolució alcista que ha permès assolir un rècord d'afiliacions a la Seguretat Social, esperonada per l'entrada en vigor de la nova reforma laboral; aquest marc legal ha fet

possible reduir en més de 7 punts la taxa de temporalitat el primer any en què ha estat en vigor, fins a un mínim històric del 17,9% a finals de 2022, un percentatge que l'aproxima a la mitjana europea.

El nombre de llocs de treball equivalent a temps complet ha crescut un 3,8% el 2022, però amb una evolució clarament més positiva en el primer semestre que en el segon. Aquest increment de l'ocupació ha permès reduir la taxa d'atur des del 14,8% del 2021 al 12,9% del 2022, la més baixa des del 2008, just abans de l'esclat de la crisi financera.

El 2022 la remuneració per assalariat ha augmentat un 2% en termes nominals (-4,5% en termes reals), mentre que la productivitat ha pujat l'1,6%. Com a resultat d'això, els costos laborals unitaris (CLU) reals han crescut un 0,4%, cosa que significa que ha empitjorat lleugerament la competitivitat de les empreses espanyoles enfront de l'exterior.

El 2022 s'ha caracteritzat pel procés inflacionista més important de les últimes quatre dècades, com a conseqüència de la pujada dels preus de l'energia i dels aliments, un procés que es va iniciar el 2021 amb la recuperació postpandèmia i que es va veure agreujat amb el començament de la guerra d'Ucraïna i Rússia el febrer del 2022. Després d'assolir un màxim del 10,8% al juliol, en la segona part de l'any la inflació general va començar a moderar-se fins a arribar al 5,7% al desembre, a mesura que disminuïa el preu del gas i del petroli, i gràcies en part a l'entrada en vigor de la limitació del preu del gas a la península Ibèrica aprovada per Brussel·les («excepcionalitat ibèrica»). Al mateix temps, la inflació subjacent (que no té en compte els aliments no elaborats ni els productes energètics) s'anava enfilant com a conseqüència de la translació dels costos als preus finals en la resta de productes de la cistella de la compra, fins a arribar al 7% al desembre. De moment no sembla que hi hagi risc de produir-se una espiral preus-salaris, ja que els augments de sou estan força continguts, malgrat que això està afectant el consum de les famílies, que veuen reduïda la seva capacitat adquisitiva.

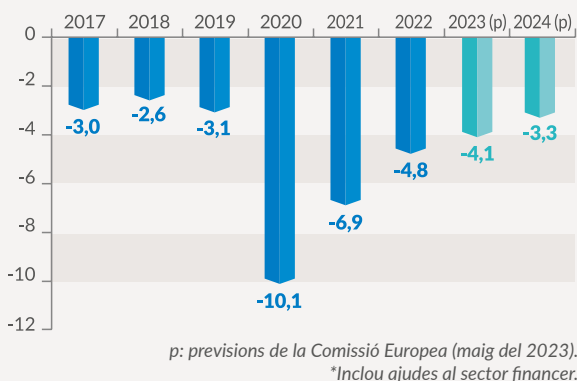
La inflació arriba al juliol al valor màxim en dècades.

En l'àmbit de les finances públiques, el 2022 l'economia espanyola ha aconseguit reduir el dèficit públic al 4,8% del PIB, després que escalés al 10,1% el 2020 com a conseqüència de l'enorme esforç pressupostari que es va fer per lluitar contra els efectes econòmics de la pandèmia (expedients de regulació temporal d'ocupació (ERTO), ajuts a autònoms, ingrés mínim vital, etc.). Una part d'aquest descens s'explica pel fort creixement del PIB dels anys 2021 i 2022 (al contrari del que va succeir el 2020), i l'altra part s'explica fonamentalment per l'increment de la recaptació impositiva

DÈFICIT PÚBLIC* A ESPANYA

En % del PIB

Gràfic 3.3

Font: Comissió Europea.

Espanya ha reduït el dèficit públic però manté un elevat nivell de deute públic.

lligada a l'activitat econòmica i a l'augment dels preus (els ingressos han pujat un 8,1% i la despesa, un 3,8%). L'evolució del dèficit públic ha estat més positiva que l'objectiu que havia marcat la Comissió Europea per a aquest any (5% del PIB), gràcies a la forta recuperació del mercat laboral i a l'elevat creixement econòmic, que han impulsat la recaptació fiscal.

Això no obstant, el deute públic del conjunt d'administracions espanyoles ha continuat pujant, fins a 1,5 bilions d'euros a finals del

2022, un 5,3% més que l'any anterior. Aquest nivell de deute equival al 113,2% del PIB, gairebé 5 punts menys que el mateix trimestre de l'any anterior. La reducció del deute com a proporció del PIB s'explica perquè l'increment nominal del PIB ha estat del 10%, força superior a l'augment nominal del deute (+5,3%).

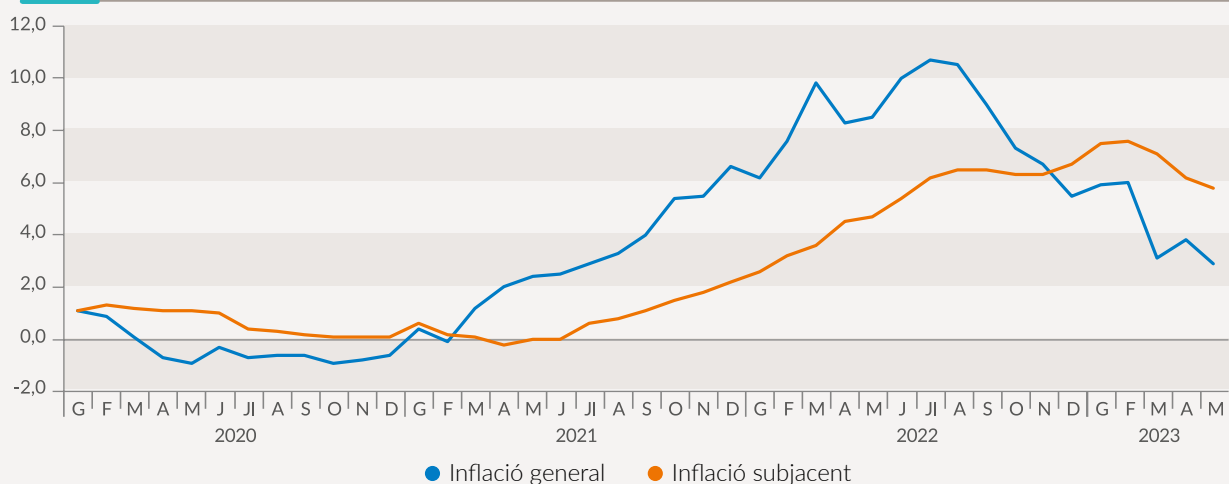
2. Perspectives

Tot i que el creixement previst per al 2023 és inferior al de l'any anterior, les previsions econòmiques s'han anat revisant a l'alça i l'economia espanyola serà una de les que presentaran un creixement més elevat entre les economies més grans de la zona euro. La forta especialització de l'economia espanyola en el sector serveis, i especialment en el turisme, la pujada més reduïda dels preus energètics gràcies a l'aplicació de l'«excepcionalitat ibèrica», l'impacte de la reforma laboral, l'execució dels fons Next Generation –que es calcula que podrien tenir un impacte positiu d'entre un 1,5 i 2 punts del PIB– i les polítiques econòmiques implementades –com la reducció de l'IVA d'alguns productes, l'ajuda de 200 euros mensuals a les

El creixement del PIB es moderarà el 2023 però menys del que s'havia previst inicialment.

EVOLUCIÓ DELS PREUS DE CONSUM HARMONITZATS A ESPANYA - Taxes de variació interanual, en %

Gràfic 3.4

Font: Eurostat.

ESPANYA. PRINCIPALS AGREGATS MACROECONÒMICS

Taxes de variació interanual

Quadre 3.1

	2020	2021	2022
Components de demanda			
Consum privat	-12,4	6,0	4,5
Consum públic	3,5	2,9	-0,7
Formació bruta de capital fix	-13,2	5,9	3,5
Demanda nacional (a)	-9,1	5,2	3,1
Exportació de béns i serveis	-19,9	14,4	14,4
Importació de béns i serveis	-14,9	13,9	7,9
Components d'oferta			
Agricultura, ramaderia i pesca	4,5	2,1	-1,1
Indústria	-13,1	6,6	3,0
Construcció	-13,2	-3,0	4,1
Comerç, transport i hoteleria	-25,5	15,6	16,5
Informació i comunicacions	-4,6	7,1	9,5
Activitats financeres i assegurances	5,0	0,8	-5,7
Activitats immobiliàries	0,0	0,4	0,5
Activitats professionals	-13,8	7,2	7,8
Administració pública, sanitat i educació	-1,4	1,1	-1,4
Activitats artístiques, recreatives i altres	-21,7	2,6	13,8
PIB a preus de mercat	-11,3	5,5	5,5

(a): aportació al creixement del PIB a preus de mercat.

Font: Institut Nacional d'Estadística (INE).

Les previsions econòmiques s'han revisat a l'alça però la incertesa és elevada.

un 0,5% el primer trimestre respecte al quart (en comparació amb el +0,4% registrat el trimestre anterior), i les previsions per al segon trimestre de l'any són encara més favorables. Tanmateix, destaca la caiguda del consum privat i públic, un 1,3% i un 1,6% intertrimestral, respectivament. El retrocés del consum privat denota el fort procés d'ajust que estan experimentant les llars davant l'erosió del seu poder adquisitiu, fruit de l'elevada inflació i la pujada del cost del crèdit. En contraposició, la inversió ha repuntat i la demanda externa es manté dinàmica per la fortalesa de les exportacions de béns i la intensa recuperació dels fluxos turístics internacionals.

El grau d'incertesa de les previsions econòmiques per a aquest 2023 és particularment elevat i dependrà de diversos factors. En primer lloc, de com evolucionin els preus i fins a quin punt el Banc Central Europeu apujarà els tipus d'interès per ancorar les expectatives de preus al voltant del 2%, evitant al mateix temps que es produeixin turbulències financeres. A aquesta incertitud s'hi suma el comportament del mercat de treball els propers mesos, atès que ha tingut un desenvolupament recent molt influenciat per la dinàmica de la recuperació postpandèmia i per la reforma laboral. Finalment, la resposta a les polítiques econòmiques, tant europees com nacionals, i el ritme d'execució dels fons Next Generation també condicionaran l'evolució del PIB el 2023 i el 2024.

famílies vulnerables, els abonaments gratuïts en el transport, la pròrroga de la baixada d'impostos a l'energia, o la pujada del salari mínim i de les pensions- han posicionat favorablement Espanya en el context europeu.

Espanya serà una de les economies europees que creixeran més el 2023, tot i l'elevada incertesa.

Com a resultat de tot això, el 2023 el ritme de creixement de l'economia espanyola se situarà per sobre del 2% (el Fons Monetari Internacional (FMI) ha revisat al juliol la seva previsió fins al 2,5%), mentre que a la tardor del 2022 les previsions apuntaven a l'1%. Per al 2024, el creixement del PIB podria mantenir-se també al voltant del 2%. Pel que fa a la inflació, les estimacions assenyalen que baixarà al 4%, mentre que la taxa d'atur es podria situar en el 12,7% el 2023, segons la Comissió Europea.

La bona evolució de l'ocupació i la baixada de la inflació empenyen l'economia els primers mesos del 2023.

L'economia espanyola ha recuperat impuls a l'inici del 2023 per una millora de la confiança de les empreses, un repunt de la creació d'ocupació, els bons resultats del sector turístic i de les exportacions, i per la reducció de la inflació. La inflació harmonitzada ha baixat fins al 2,9% al maig, i la subjacent al 5,8% en el mateix mes. Conseqüentment, el PIB real ha crescut

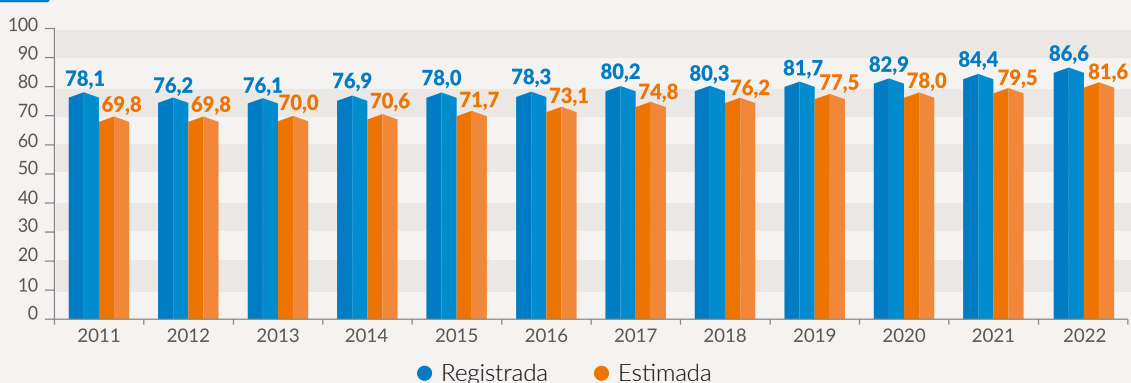
IV. Població, mercat de treball i formació

1. Població i fluxos migratoris

L'any 2022 la població estimada d'Andorra ha ascendit a 81.588 persones, la xifra més elevada de la sèrie històrica, disponible des del 2009. L'increment respecte de l'exercici anterior ha estat del 2,6%, el més intens des de l'inici de la sèrie. La població registrada pels comuns (concepte diferent al de la població estimada) reflecteix una dinàmica similar, amb un augment també del 2,6%, fins als 86.610 habitants, que és la quantitat més alta des del començament de la sèrie, el 1947. La diferència entre ambdues fonts d'informació poblacional està al voltant de les 5.000 persones.

Andorra ha assolit un màxim històric de població.

POBLACIÓ REGISTRADA I ESTIMADA - En milers

Fonts: censos parroquials dels comuns / Departament d'Estadística.

L'augment de la població estimada l'ha liderat l'alça del nombre d'estrangers (+3,9%), força superior al de l'any anterior (+2,7%), ja que la població andorrana ha mantingut estable el ritme de creixement en l'1,1%: són 38.867 nacionals, que suposen el 48% del total. Així, per segon any consecutiu, continua la tendència d'increment de la població forana per sobre de l'andorrana que s'havia trencat el 2020 amb motiu de la pandèmia. Com a conseqüència d'això, es registren 42.721 estrangers, xifra que supera en 3.854 persones els nacionals i representa un pes del 52,4% sobre el total de ciutadans; a més, aquest percentatge ultrapassa el màxim de la sèrie històrica disponible de població estimada (52,1% el 2010), però lluny encara del 73,2% a què s'havia arribat l'any 1982 pel que fa a habitants registrats. Aquestes dades refermen l'atractiu del mercat andorrà per als treballadors forans, després de la pèrdua d'impuls del 2020 a causa de la crisi sanitària.

La distribució per nacionalitats mostra que l'increment d'estrangers ha estat repartit, amb una contribució especialment destacada del grup d'altres nacionalitats (+12,4%), seguit dels francesos (+3,3%) i dels espanyols (+2,5%). En el segment d'altres nacionalitats sobresurten els argentins,

La població estrangera repunta després de la pandèmia.

els britànics i els italians. L'únic col·lectiu que ha registrat un descens ha estat el dels portuguesos (-1,2%), que cauen per tercer exercici consecutiu fins a la xifra més baixa de la sèrie històrica disponible de població estimada. Els espanyols es mantenen com el grup estranger més important, amb un pes sobre el total de la població del país del 24,8%, seguit dels estrangers d'altres nacionalitats (12,3%), que superen els portuguesos (10,8%) i gairebé tripliquen el pes dels francesos (4,5%). Per tant, es pot afirmar que durant el 2022 ha continuat la tendència cap a la diversificació geogràfica dels residents.

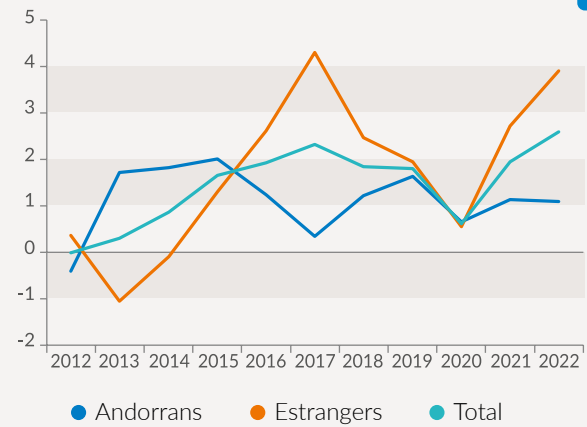
L'entrada d'estrangers es reflecteix també en el fort increment del nombre d'autoritzacions d'immigració en vigor impulsades després de la intensa davallada registrada el 2020 per la pandèmia. A 31 de desembre del 2022 hi havia 55.052 permisos (inclosos els temporals), el 8% més que l'any anterior i la xifra més alta de la sèrie històrica disponible, des del 2007. Aquest intens creixement s'explica sobretot per la recuperació de les autoritzacions temporals, que arriben a un màxim històric de 6.526 i ja superen en un 35% les que hi havia el 2019, abans de la pandèmia. Destaca també l'ascens del 4% de les autoritzacions per residència i treball, que són la majoria (68%), seguides de les que són només per a residència, que han augmentat el 5,5%, fins a les 9.090.

Les autoritzacions d'immigració temporals ja superen en un 35% les que hi havia abans de la pandèmia.

Per parròquies, l'augment de població estimada el 2022 s'ha repartit força per tot el territori, en línia amb la tendència que ha caracteritzat els darrers anys. Destaca Canillo (+8,1%), seguit de la Massana (+3,4%), Encamp i Ordino (+3,1% en ambdós casos), mentre que la resta de comuns han registrat increments més modestos, entre l'1,3% i el 2%. En termes absoluts, Andorra la Vella continua sent la que creix més (+451 habitants més), seguida de Canillo, Encamp i la Massana (al voltant de les 360-380 persones més).

POBLACIÓ ESTIMADA PER NACIONALITATS Taxa de variació interanual (%)

Gràfic 4.2

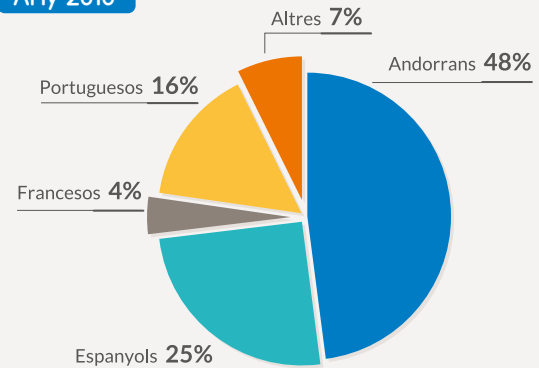
Fonts: censos parroquials dels comuns / Departament d'Estadística.

Augmenta el pes de la població estrangera d'altres nacionalitats a costa de la portuguesa.

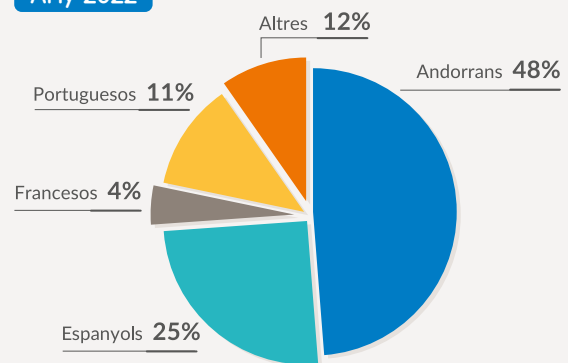
POBLACIÓ ESTIMADA PER NACIONALITATS En % del total

Gràfic 4.3

Anys 2010

Anys 2022

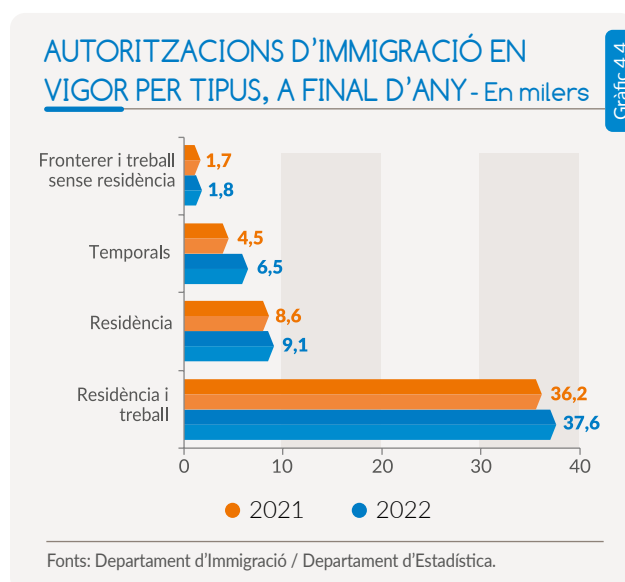

Fonts: censos parroquials dels comuns / Departament d'Estadística.

Canillo és la parròquia en què la població ha augmentat més en termes relatius.

A Andorra la Vella, la parròquia més habitada del Principat, el creixement de la població ha estat del 2%, de manera que el seu pes sobre el total de la població estimada ha continuat la tendència a la baixa, lenta però sostinguda, registrada des del 2014, fins a situar-se en el 28,6%, el nivell més baix de la sèrie històrica disponible. En contrast, Canillo continua sent la parròquia amb menys població (6,3%), tot i el dinamisme poblacional experimentat els darrers anys, que ha fet que la distància que la separa d'Ordino, la segona parròquia amb menys habitants, ja sigui molt petita (de 65 persones, segons les dades de població estimada).

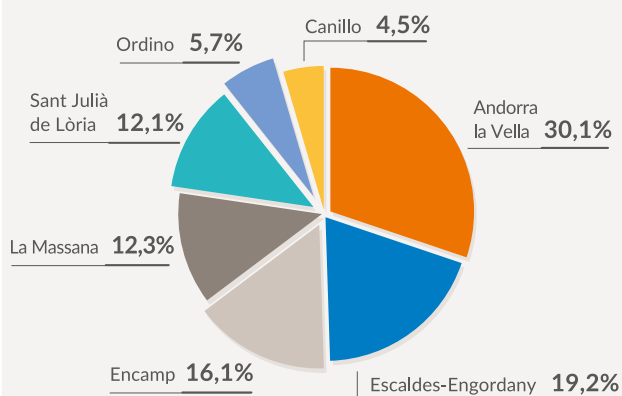
Quant al moviment natural de la població, el creixement vegetatiu d'Andorra durant l'any 2022 ha estat de només 131 persones, una xifra lleugerament superior a la de l'exercici anterior, però

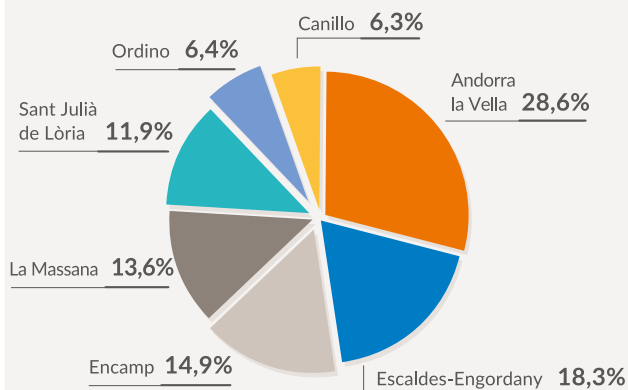
encara força per sota de les dades pre pandèmia. Aquesta evolució és fruit del manteniment d'un nombre molt baix de naixements (502), que ha anat acompanyat d'una reducció de les defuncions (fins a 371), després que aquestes últimes assolissin un màxim històric el 2020. Així doncs, el dinamisme poblacional registrat el 2022 s'explica sobretot pel saldo positiu del moviment migratori (+1.922 persones), calculat prenent com a base la població estimada. En total, la població estimada ha tingut un increment net de 2.053 persones; aquest augment és molt superior al que va tenir lloc durant els anys previs a la crisi sanitària per la covid-19.

POBLACIÓ ESTIMADA PER PARRÒQUIES En % del total

Any 2010

Any 2022

Fonts: censos parroquials dels comuns / Departament d'Estadística.

El nombre de defuncions cau i el de naixements s'estanca en nivells molt baixos.

Pel que fa a l'estructura de la població estimada per edat i sexe, el nombre d'homes continua superant el de dones en tots els trams d'edat, a excepció del segment de 80 anys en endavant. El 2022 hi ha hagut un 6% més de població masculina que de població femenina -2.362 homes més-; aquesta diferència s'explica pel pes elevat de la mà d'obra estrangera, que acostuma a ser majoritàriament masculina i que el 2022 ha augmentat força.

MOVIMENT NATURAL DE LA POBLACIÓ ESTIMADA

Quadre 4.1

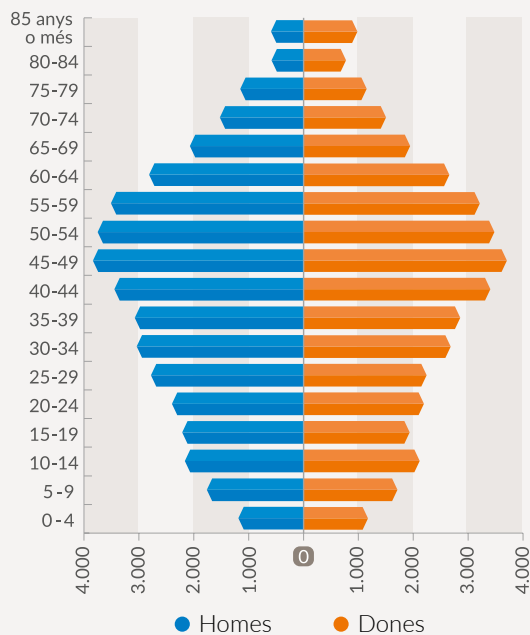
	2021	2022
Naixements	503	502
Defuncions	386	371
Creixement vegetatiu	117	131
Taxa de natalitat (tant per mil)	6,324	6,153
Taxa de mortalitat (tant per mil)	4,853	4,547
Taxa de creixement vegetatiu (tant per mil)	1,471	1,606
Augment migratori o per regularització del cens	1.403	1.922
Augment total de la població*	1.520	2.053
Casaments	355	349

*Creixement vegetatiu més augment migratori.

Font: Departament d'Estadística.

ESTRUCTURA DE LA POBLACIÓ ESTIMADA PER EDAT I SEXE. ANY 2022

Gràfic 4.6

Fonts: censos parroquials dels comuns / Departament d'Estadística.

Paral·lelament, la distribució de la població estimada per edat i nacionalitat posa de manifest que la presència d'estrangers supera clarament la d'andorrans en tots els trams d'edat a partir dels 30 anys. En canvi, la proporció d'andorrans és molt majoritària en el segment inferior a 30 anys (71,2%), en contrast amb la baixa presència d'andorrans en el grup de les persones més grans de 65 anys (38,9%).

La població de 65 anys i més ja representa el 15,1% del total, i l'edat mitjana supera els 42 anys.

Per completar l'anàlisi de la població, la distribució per edats del 2022 mostra que continua la tendència d'envelliment progressiu. En concret, la població estimada de menys de 15 anys ha mantingut la tendència de descens registrada els darrers anys: el seu pes sobre el total s'ha reduït fins al 12,4%, quatre punts menys que el 2010. En contrast, l'any 2022 el

grup de 65 anys i més ha accelerat el creixement (+4,9%), de manera que la seva participació en el total s'ha elevat fins a un nou màxim històric del 15,1%, un percentatge superior al de la població de menys de 15 anys. A l'entremig, la població en edat de treballar (de 15 a 64 anys) ha augmentat el 2,7% i el seu volum sobre el total pràcticament segueix en el 72,6%. Com a resultat, el 2022 l'edat mitjana ha continuat pujant fins a assolir els 42,3 anys.

2. Ocupació i atur

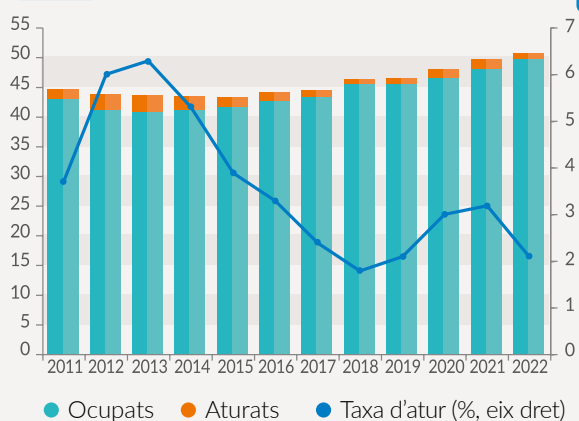
L'any 2022 s'ha caracteritzat per una millora generalitzada en les taxes del mercat laboral: un increment de la població ocupada, una disminució en la població aturada i una estabilització de la població inactiva.

Segons les dades de l'Enquesta de forces del treball (EFT), la població aturada s'ha reduït un 34%, fins a les 1.040 persones, una xifra que s'aproxima a la mínima registrada el 2018 (829). En la mateixa línia, la taxa d'atur ha disminuït fins al 2,1%, el segon registre més baix de la sèrie històrica després del 2018 i una taxa molt més baixa que les de les economies veïnes. Cal destacar que el 92% d'aquests aturats ho són de curta durada i només un 8% fa més d'un any que busquen feina, si bé aquesta proporció s'ha incrementat quatre dècimes respecte al 2021.

En relació amb les polítiques actives de suport a l'ocupació, cal assenyalar que, paral·lelament al Programa de millora de l'ocupabilitat mitjançant el sector públic i les entitats d'iniciativa social, enguany es desenvolupen dos programes específics: 1) el de foment de la contractació i la formació pràctica en el si de l'empresa dels joves actius que han assolit les competències d'un programa d'inclusió sociolaboral, i 2) el de foment de la contractació en el sector privat.

POBLACIÓ OCUPADA I ATURADA (DE 15 ANYS O MÉS) En milers i %

Gràfic 4.7

Font: Enquesta de forces del treball. Departament d'Estadística.

La població ocupada ha augmentat un 3,4%, el ritme més alt dels darrers quatre exercicis.

a les 49.775 persones, el ritme de creixement més fort dels darrers quatre exercicis. A més, cal tenir en compte que en el context de postpandèmia el nombre d'afectats per una suspensió temporal del contracte de treball (STCT) o una reducció de jornada laboral (RJL), que es consideraven ocupats, ja es va reduir a zero a finals del 2021 i s'ha mantingut pràcticament igual durant tot el 2022.

En conseqüència, la taxa d'ocupació calculada sobre la població de 15 a 64 anys ha augmentat un punt, fins al 82,5%, la xifra més alta des del 2011, i clarament se situa per sobre de la mitjana de la Unió Europea (69,9%). Igualment, la taxa d'activitat andorrana,² que s'ha mantingut en un 84,2% per segon any consecutiu, supera amb escreix la mitjana comunitària (74,5%).

Del total de població ocupada de 15 anys i més, el 16,9% són treballadors per compte propi i la resta assalariats repartits entre el sector privat (66,7% del total d'ocupats) i el sector públic

La taxa d'atur es redueix fins al 2,1%, un dels valors més baixos de la sèrie històrica.

L'atur continua afectant més les dones, amb una taxa d'atur que s'ha reduït del 3,4% del 2021 al 2,3% del 2022, que no pas els homes, en què ha baixat del 3% a l'1,8%. Per edats, la taxa d'atur en el tram dels més joves (de 15 a 24 anys) ha experimentat una millora durant l'any 2022, amb una reducció de quasi cinc punts, fins a situar-se en el 10,4%. En el col·lectiu més gran (de 55 a 64 anys) també s'ha reduït però amb menys intensitat, fins a assolir el 2%, i el mateix ha succeït en el segment de 25 a 54 anys, amb una disminució de l'atur de gairebé un punt, fins a l'1,3%.

Paral·lelament, i en un context d'increment de la població activa, la població ocupada de 15 anys o més ha augmentat un 3,4%, segons l'EFT, fins

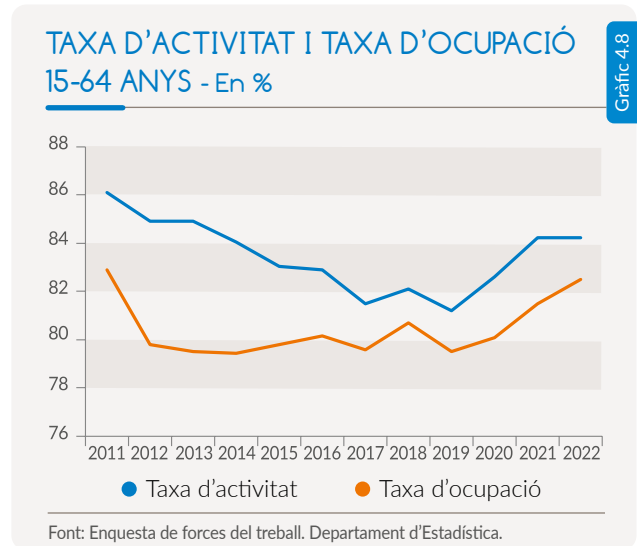
² La taxa d'ocupació és la ràtio entre el nombre de persones ocupades i la població en edat de treballar compresa entre 15 i 64 anys, i la taxa d'activitat és la ràtio entre el nombre de persones en activitat (ocupades o aturades) i la població en edat de treballar entre 15 i 64 anys.

(16,4%). Quant al nivell de formació, el 65% de la població ocupada té almenys estudis secundaris, i pel que fa al tipus de jornada, el 91,8% la tenen a temps complet i treballen de mitjana 35,9 hores setmanals efectives, mentre que les persones ocupades a temps parcial fan una mitjana de 17,7 hores setmanals. En termes globals, la població ocupada treballa 34,4 hores setmanals efectives, pràcticament una hora més que l'any 2021, degut a la reactivació econòmica posterior a la covid-19.

Les dades de la Caixa Andorrrana de Seguretat Social (CASS) mostren una ràpida recuperació dels assalariats durant el 2022, fins i tot amb una intensitat superior a l'ocupació total que recull l'EFT. En concret, fan palès que el nombre d'assalariats ha augmentat un 10,6%, fins als 41.696, el nivell més alt des del 2007, just abans de l'inici de la crisi financera. En el mateix sentit, el nombre mitjà de llocs de treball s'ha ampliat un 10,8%, després de dos anys de caiguda per la pandèmia, fins als 50.519.

El fort increment de l'ocupació assalariada registrat el 2022 s'ha distribuït entre els principals sectors econòmics. Concretament, la construcció encadena vuit anys consecutius de creació d'ocupació (+5,4% el 2022) i el nombre d'assalariats ja supera els 3.900, el nombre més alt des del 2010, però encara un 42% inferior a la xifra que hi havia al final del cicle expansiu anterior (any 2006).

En el cas de la indústria, l'evolució de l'ocupació assalariada durant l'any 2022 ha estat positiva, amb un increment del 5,8%, fins a les 1.791 persones, després de la caiguda registrada l'any anterior. El sector primari també ha experimentat un augment i trenca així la tendència de descens dels cinc anys anteriors, si bé el seu comportament té una incidència molt més baixa en l'economia, atès

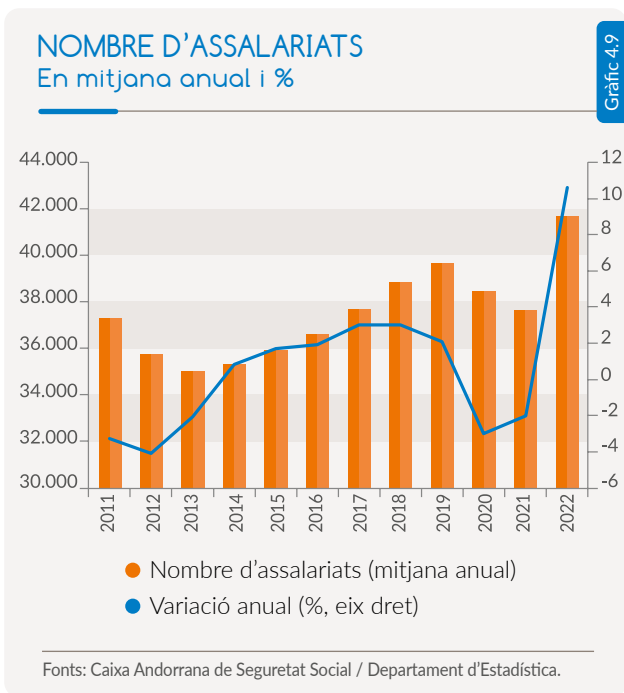

L'ocupació assalariada creix un 10,6% per la reactivació econòmica.

que es tracta d'una activitat amb un pes molt petit dins del mercat de treball, amb només 159 empleats.

L'increment del nombre d'assalariats el 2022 ha estat especialment positiu en el sector serveis.

Durant el 2022 el sector serveis –el de més concentració d'ocupació– ha estat el que més s'ha beneficiat de l'eliminació total de les mesures restrictives adoptades durant els dos anys de pandèmia (2020 i 2021). Concretament, el nombre d'assalariats ha augmentat un 11,5%, després de dos anys de retrocés, i ja supera en un 4% el nivell que tenia el 2019. Com a resultat, el pes del sector serveis en l'ocupació assalariada total s'ha ampliat set dècimes, fins al 85,9%.

NOMBRE D'ASSALARIATS

Quadre 4.2

	2022	% variació 2022/2021	% total 2022
Agricultura, ramaderia, caça i silvicultura	159	3,0	0,4
Indústria	1.791	5,8	4,3
Construcció	3.919	5,4	9,4
Serveis	35.828	11,5	85,9
Comerç i reparació de vehicles de motor (...)	8.872	8,5	21,3
Hoteleria	5.194	42,7	12,5
Sistema financer	1.716	-2,8	4,1
Administració pública, defensa i seguretat social obligatòria	4.652	-0,5	11,2
Altres	15.394	11,0	36,9
Total	41.696	10,6	100

Fons: Caixa Andorrana de Seguretat Social / Departament d'Estadística.

Dins dels serveis, l'hoteleria és el sector en què l'ocupació ha crescut més a causa de la retirada de restriccions.

Entre les activitats terciàries destaca el fort increment de l'ocupació assalariada a l'hoteleria, que ha crescut un 42,7% el 2022, fet que li ha permès pujar el seu pes relatiu sobre el total fins al 12,5% i recuperar el nivell que tenia

abans de l'esclat de la pandèmia. També ha augmentat significativament el nombre d'assalariats en el comerç, en el transport, en les activitats immobiliàries i els serveis empresarials, com també en les altres activitats socials i de serveis prestats a la comunitat. En canvi, ha disminuït el nombre d'assalariats en el sector financer (-2,8%) i en l'Administració pública (-0,5%). El comerç i la reparació de vehicles de motor continua sent el subsector de serveis més important en termes d'ocupació, amb un volum en el total d'assalariats del 21,3%. El segueixen les activitats immobiliàries, de lloguer i serveis empresarials (15,6% del total d'assalariats), l'hoteleria (12,5%) i l'Administració pública (11,2%).

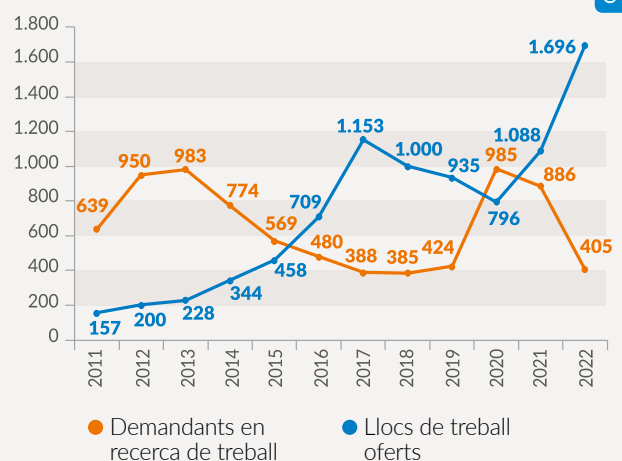
En aquest context expansiu de l'economia, el nombre de demandants d'ocupació en recerca de feina s'ha reduït a més de la meitat, fins als 405. En aquesta mateixa línia, el nombre de persones que cerquen una millora del lloc de treball també ha disminuït significativament, des d'un màxim de 640 demandants el 2021 a 359 el 2022.

El mercat laboral s'ha tensionat perquè el nombre de demandants d'ocupació representa menys de la meitat dels llocs oferts.

Paral·lelament, els llocs de treball oferts al Servei d'Ocupació s'han incrementat de forma destacada (+56%), fet que manté la tendència positiva de l'any anterior i eleva la xifra a gairebé 1.700 ofertes de mitjana mensual; aquesta quantitat és força superior al nombre de demandants en recerca de treball (405). Aquesta evolució reflecteix una reactivació dels plans de contractació per part de les empreses a mesura que es recuperava l'activitat després

DEMANDANTS EN RECERCA DE TREBALL I LLOCS DE TREBALL OFERTS

Gràfic 4.10

Fons: Departament d'Ocupació i Treball / Departament d'Estadística.

de la pandèmia. La ràtio del nombre de demandants totals per oferta de treball s'ha reduït d'1,4 el 2021 a 0,5 el 2022, de manera que el mercat de treball s'ha tensionat força i s'han detectat dificultats per contractar mà d'obra en sectors concrets.

L'impacte positiu que ha tingut la recuperació posterior a la pandèmia en el mercat de treball ha repercutit en una disminució significativa del nombre de beneficiaris de la prestació per desocupació durant l'any 2022, que han passat de 134 a 20 persones. Això ha fet que la taxa de cobertura respecte dels demandants en recerca de feina s'hagi reduït, des del 15% el 2021 al 5% el 2022. Cal recordar que la taxa de cobertura continua sent molt reduïda comparada amb la dels veïns europeus.

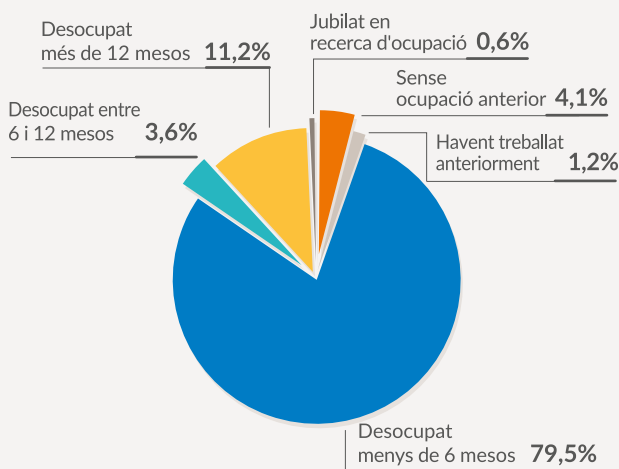
Per edats, la reducció dels demandants d'ocupació en recerca de treball ha estat generalitzada. Si en el grup de persones de 18 a 25 anys s'ha reduït un 60%, en el de 26 a 39 anys ha baixat

un 62%, i en el de 40 a 59 anys un 50%. En la franja d'edat de 60 anys i més és on ha disminuït menys (-35%). Això no obstant, la majoria dels demandants tenen entre 40 i 59 anys (el 46% del total).

La disminució dels demandants d'ocupació ha estat generalitzada per grups d'edat.

DEMANDANTS EN RECERCA DE FEINA PER SITUACIÓ LABORAL. ANY 2022
% s/total

Gràfic 4.11

Fonts: Departament d'Ocupació i Treball / Departament d'Estadística.

Una altra característica destacable de les persones en recerca de feina és que 8 de cada 10 fa menys de sis mesos que es troben en situació de desocupació. Ara bé, el pes de l'atur estructural (persones sense ocupació durant més d'un any) hauria augmentat des del 6,9% del 2021 a l'11,2% del 2022, segons les dades del Registre del Servei d'Ocupació, però d'acord amb les dades de l'Enquesta de forces del treball, l'any 2022 aquest atur estructural hauria estat inferior, del 8%. Tot plegat deriva d'un mercat de treball força flexible i dinàmic, que no acumula desequilibris estructurals rellevants.

El percentatge de demandants d'ocupació estrangers es redueix fins al 56% del total.

Per completar l'anàlisi dels demandants d'ocupació en recerca de feina, la distribució per nacionalitats posa de manifest que la disminució registrada el 2022 ha estat generalitzada, si bé una mica més intensa entre els estrangers (-58%) que entre els andorrans (-49%). Quant als forans, els espanyols es mantenen com el grup de demandants més nombrós (122 persones), amb una xifra que s'aproxima a la dels andorrans (178).

En conseqüència, el pes de les persones de nacionalitat estrangera en el total de demandants d'ocupació ha disminuït fins al 56%, un percentatge similar al que representen en el total de la població estimada en edat de treballar (55,9%). Així mateix, l'Enquesta de forces del treball reflecteix que el 2022 la taxa d'atur dels andorrans ha baixat 0,8 punts, fins a situar-se en el 3,5%, mentre que la taxa d'atur dels estrangers s'ha reduït 1,3 punts, fins a l'1,1%; aquestes dades contrasten amb les de l'any 2019, quan les taxes d'atur d'ambdós col·lectius eren molt similars. Cal precisar que aquesta situació va acompanyada, a més, de diferències significatives pel que fa a la inactivitat entre ambdós grups. En concret, la taxa d'inactivitat dels andorrans (32,7%) supera en

quasi deu punts la dels estrangers (24,3%). Aquest fet s'explica perquè una part dels estrangers retornen al país d'origen quan acaben la seva activitat laboral al Principat o quan arriben a l'edat de jubilació, o bé participen del procés de nacionalització.

3. Formació

3.1. Població escolar

Durant el curs 2021-2022 hi ha hagut 10.887 alumnes en l'etapa escolar, 23 menys que l'any anterior (-0,2%), cosa que constitueix el registre més baix dels darrers vuit anys. Aquesta dada situa la taxa d'escolarització –calculada com la proporció de població escolar sobre la població global en aquesta etapa– en el 65,4%.

Vuitè curs consecutiu de caiguda anual en el nombre d'alumnes de maternal.

Per nivells, a maternal i a primera i segona ensenyança es concentra el 84,7% de l'alumnat escolar. El 15,3% restant correspon a batxillerat i formació professional. L'evolució d'aquest darrer curs ha estat marcada, un any més, per la reducció dels alumnes de l'etapa de maternal (-5,1%). Es tracta de la vuitena disminució consecutiva, una tendència que es relaciona amb el descens de naixements registrat els darrers anys. En canvi, s'ha mantingut pràcticament constant el nombre d'estudiants de primera ensenyança, mentre que ha augmentat en segona ensenyança i en formació professional, i ha retrocedit en batxillerat.

El sistema educatiu anglès és l'únic en què augmenta el nombre d'estudiants, fins a assolir una quota de l'1,6%.

La distribució per tipus d'ensenyança mostra que el sistema educatiu andorrà ha registrat un lleuger descens del nombre d'estudiants per segon any consecutiu (-0,4% el 2022), similar al del total (-0,2%), de manera que el pes sobre el conjunt de l'alumnat escolar s'ha mantingut en el 41,4%, un valor màxim històric. La caiguda del nombre d'estudiants del sistema educatiu espanyol ha estat més pronunciada, de l'1,7%, una evolució que dona continuïtat a la pèrdua progressiva de rellevància d'aquest sistema observada des de principis dels anys noranta. Així, el percentatge del sistema educatiu espanyol

POBLACIÓ ESCOLAR PER NIVELLS

Quadre 4.13

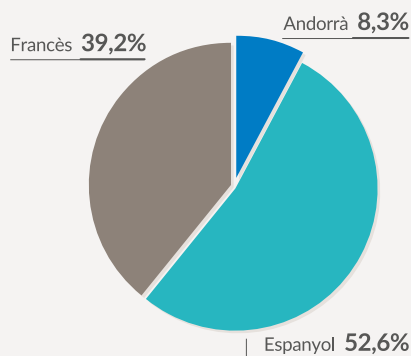
	2021-2022	% variació curs 21-22/20-21	% curs 2021-2022
Maternal	1.896	-5,1	17,4
Primera ensenyança	4.099	-0,3	37,7
Segona ensenyança	3.226	2,2	29,6
Batxillerat	1.106	-1,4	10,2
Formació professional	560	7,1	5,1
Total	10.887	-0,2	100

Font: Ministeri d'Educació i Ensenyament Superior.

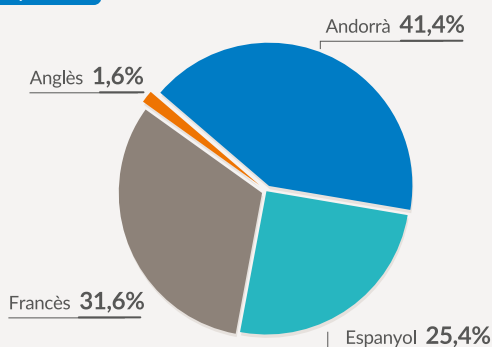
POBLACIÓ ESCOLAR ANDORRANA PER TIPUS D'ENSENYAMENT - En % del total

Gràfic 4.12

Anys 1991

Anys 2022

Font: Ministeri d'Educació i Ensenyament Superior.

sobre el total ha baixat fins al 25,4%, xifra que estableix un nou mínim històric i que contrasta amb el 52,6% que representava l'any 1991. Per la seva banda, l'alumnat del sistema educatiu francès també ha baixat (-0,6%) i, com a resultat, la seva participació en la població escolar total ha disminuït una dècima, fins al 31,6%. Finalment, cal destacar que el sistema educatiu anglès, que va entrar en funcionament el curs 2018-2019, ha continuat captant nous estudiants, amb un increment del 56,3% el darrer curs, fet que ha elevat la seva quota sobre el total de la població escolar fins a l'1,6%.

3.2. Població universitària

Segons l'Estadística de l'ensenyament superior elaborada pel Departament d'Estadística a partir de dades del Ministeri d'Ensenyament i Educació Superior, el nombre de persones matriculades en educació superior al Principat d'Andorra durant el curs 2021-2022 ha estat de 1.483. Per gènere, hi ha 751 homes i 732 dones.

Hi ha 1.483 alumnes matriculats en educació superior, un 53,2% dels quals en una institució privada.

Aquest any, la inclusió de les dades dels alumnes matriculats a la Universitat Carlemany, de gestió privada, impedeix fer una comparació anual del nombre d'estudiants d'educació superior al país i, a la vegada, suposa un canvi respecte a la proporció d'aquests alumnes entre l'educació pública i la privada. Així, per tipus d'institució, un 53,2% dels estudiants matriculats ho han estat en un centre d'ensenyament superior privat, i un 46,8% en un d'ensenyament superior públic. Aquests últims, tot i augmentar respecte als anys anteriors, ja no suposen la majoria dels estudiants que cursen educació superior al país.

Els estudiants d'educació superior es concentren en els camps educatius d'administració d'empreses i dret (33%), seguits de ciències socials, periodisme i informació (21,2%), i enginyeria, indústria i construcció (15,8%). La resta es reparteixen entre els àmbits educatius de tecnologies de la informació i comunicació (7,5%), educació i salut i benestar (ambdós amb un 6,5%), ciències naturals, matemàtiques i estadística, (5,5%) i arts i humanitats (4,1%).

Per nivell educatiu, el 90,3% dels estudiants matriculats en educació superior en el curs 2021-2022 s'han inscrit en un bàtxelor, el 6,8% en un màster, el 2,2% en un doctorat i el 0,7% restant en un programa d'ensenyament superior de cicle curt.

V. Activitat i demanda

1. Evolució de l'activitat econòmica durant l'any 2022

Un cop superada la pandèmia de la covid-19, l'economia andorrana ha consolidat durant l'any 2022 la recuperació iniciada el 2021, amb un creixement intens que ha superat el registrat l'exercici anterior. Aquesta millora s'ha produït, a més, malgrat la incertesa geopolítica i la crisi energètica que han marcat l'entorn global, arran de l'esclat de la guerra a Ucraïna el febrer del 2022, i que ha comportat taxes d'inflació elevades i augments accelerats dels tipus d'interès. En aquest context, però, l'avenç de l'activitat econòmica andorrana ha anat de més a menys al llarg de

Evolució positiva de la gran majoria d'indicadors d'activitat i demanda.

SÍNTESE D'INDICADORS D'ACTIVITAT I DEMANDA (taxes de variació interanual, %)

Quadre 5.1

	2021	2022
Activitat		
Establiments (1)	7,9	7,9
Població ocupada (15 anys i més)	3,1	3,4
Assalariats	-2,0	10,6
Indústria	-3,3	5,8
Construcció	6,9	5,4
Serveis	-2,9	11,5
Població aturada (15 anys i més)	8,7	-34,1
Demandants d'ocupació en recerca de treball	-10,1	-54,3
Nombre de visitants	4,1	55,4
Consum d'energia elèctrica (2)	8,0	9,2
Importacions	1,0	34,0
Demanda		
Salari mitjà	1,8	4,9
Matriculació de turismes	23,5	-0,1
Matriculació de vehicles industrials	12,1	19,6
Importació de béns d'equipament (3)	10,0	45,4
Importació de materials de construcció (4)	48,7	37,0
Crèdit de les entitats bancàries (5)	10,4	4,0
Despeses de funcionament de l'Administració (6)	3,2	7,4
Inversió real de l'Administració (6)	6,2	7,1

(1) Establiments inscrits al Registre de Comerç i Indústria que efectuen una activitat comercial, industrial o de serveis.

(2) Excepte usos domèstics, enllumenat públic i altres distribuïdors.

(3) Inclou els capítols 84 i 85, segons la classificació de la Duana andorrana.

(4) El 2021 es va ampliar la definició de "materials de construcció", que ara inclou els capítols 25, 68 a 70, 72 a 76 i 78 a 81, segons la classificació de la Duana andorrana.

(5) Inversió creditícia bruta a clients.

(6) Dades liquidades. Inclou Govern i comuns.

Font: Elaboració pròpia, d'acord amb les dades facilitades pel Departament d'Estadística, el Govern, els comuns, la CASS, FEDA i Andorran Banking.

39

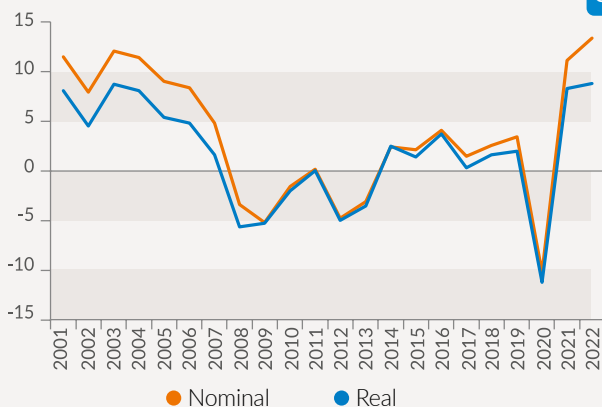
l'any, una tendència que se situa en línia amb les principals economies de l'entorn i que respon a un deteriorament de la conjuntura global, però també a una normalització progressiva del creixement econòmic després de la crisi de la covid-19.

La bona marxa de l'economia el 2022 s'ha reflectit en l'evolució positiva de la gran majoria d'indicadors d'activitat i demanda. En particular, destaquen els increments de dos dígits registrats

en el nombre de visitants i en les importacions. En paral·lel, hi ha hagut una millora clara de la situació del mercat de treball, amb un augment del 3,4% del nombre d'ocupats, segons l'Enquesta de forces del treball, i una forta reducció del nombre d'aturats (-34,1%). En termes d'assalariats, les dades també mostren una evolució molt favorable, amb una alça del 10,6%, enfront de la caiguda del 2% registrada el 2021. A més, els demandants en recerca de treball s'han reduït més de la meitat i les autoritzacions d'immigració han pujat el 8%. La intensa creació d'ocupació, juntament amb el creixement salarial, ha suposat un impuls a les rendes del treball i, en conseqüència, unes condicions més favorables per al consum dels residents del país.

EVOLUCIÓ DEL PIB D'ANDORRA Taxa de variació interanual (%)

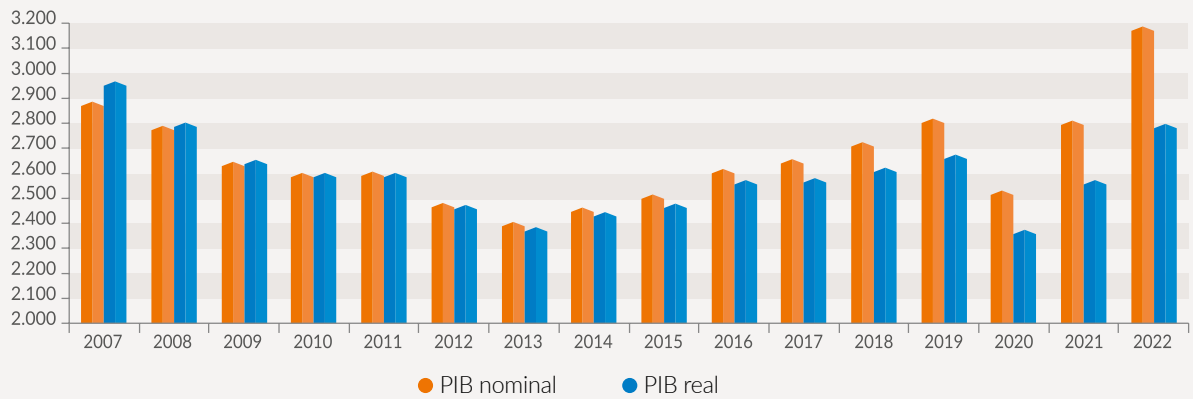
Gràfic 5.1

Font: Departament d'Estadística.

PIB NOMINAL I REAL - Milions d'euros (any base 2010)

Gràfic 5.2

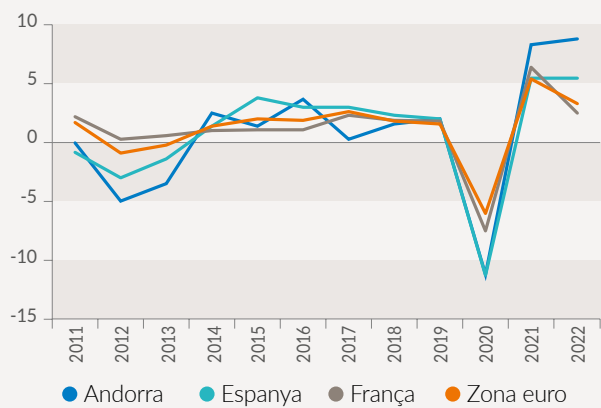
Font: Departament d'Estadística.

El PIB real d'Andorra ha crescut el 8,8% i ha superat el nivell pre pandèmia.

El bon comportament de l'economia andorrana durant l'any 2022 s'ha plasmat en un fort creixement del producte interior brut (PIB) en termes reals, que ha estat del 8,8% segons l'avanç publicat pel Govern. Aquesta xifra supera el 8,3% registrat el 2021 i s'equipara amb el dinamisme observat els anys previs a la crisi financera. Així, el PIB real andorrà ha superat el nivell pre pandèmia (+4,6%) i s'ha apropat al llindar dels 2.800 milions d'euros, quasi equivalent al que hi havia l'any 2008. En termes nominals, l'increment del PIB del conjunt de l'any 2022 ha estat del 13,4%, després del fort avenç de l'11,1% que també s'havia registrat el 2021. Com a resultat, el PIB nominal total de l'any 2022 ha estat de 3.187,5 milions d'euros, i assoleix així el valor més elevat de la sèrie històrica.

EVOLUCIÓ DEL PIB D'ANDORRA COMPARADA AMB LES ECONOMIES VEÏNES Taxa de variació interanual (%)

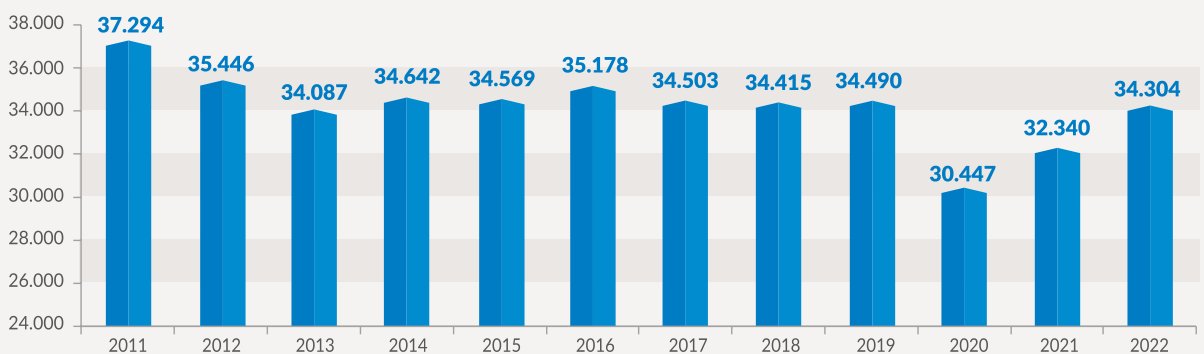
Gràfic 5.3

Fonts: Eurostat i Departament d'Estadística.

PIB REAL PER CÀPITA - EUROS (any base 2010)

Gràfic 5.4

Font: Departament d'Estadística.

En comparació internacional, el dinamisme de l'economia andorrana durant el 2022 ha estat bastant més intens que el d'Espanya, de França i del conjunt de la zona euro. De fet, el Principat ha estat el segon país europeu que més ha crescut, només per darrere d'Irlanda.

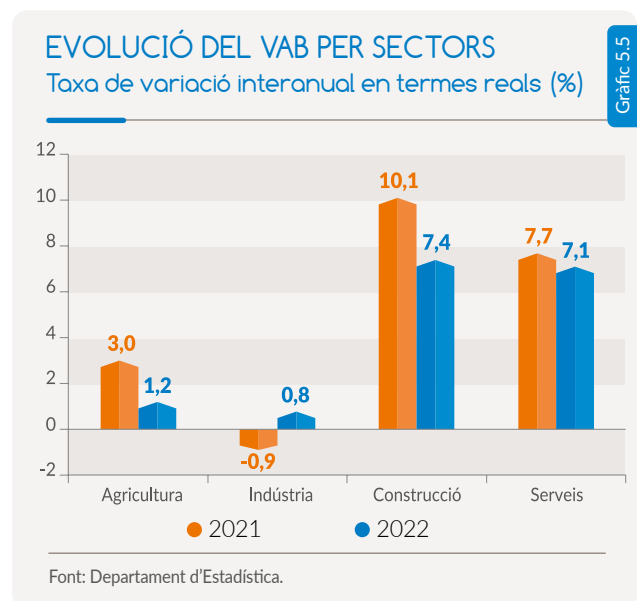
El dinamisme econòmic ha estat més intens a Andorra que als països veïns.

Paral·lelament, la població andorrana ha continuat creixent (+2,6%), de manera que el PIB per càpita en termes reals s'ha incrementat el 6,1%, fins a situar-se en els 34.304 euros (any base 2010), encara per sota dels nivells pre-pandèmia. En canvi, en termes nominals, el PIB per càpita d'Andorra ha augmentat el 10,5%, fins als 39.068 euros, una xifra que sí que és clarament superior a la del 2019 (+7,5%).

2. Evolució de l'activitat per sectors

El creixement econòmic del 2022 ha estat impulsat per tots els grans sectors, tot i que amb diferències significatives. Destaca, en primer lloc, l'elevat dinamisme mostrat per la construcció, el segon sector en importància de l'economia. Els serveis, que són el motor econòmic principal, amb un pes a l'entorn del 86% del valor afegit brut (VAB), també han crescut amb molta força, liderats per les activitats vinculades al turisme, com són l'hoteleria, la restauració, el comerç, les agències de viatges, el transport de viatgers i les activitats culturals i d'oci. L'aportació de la indústria i del sector primari, que són les activitats que tenen un pes més reduït en el VAB total, ha estat bastant més modesta, amb increments del VAB molt petits. Així, el VAB de la construcció i el dels serveis s'han situat un 19,9% i un 5,4% per sobre dels registrats el 2019, respectivament, mentre que el de la indústria encara és un 11,1% inferior i el de l'agricultura s'ha quedat molt a prop del nivell del 2019 (-0,7%).

La construcció repeteix com a sector més dinàmic, amb un creixement del VAB del 7,4%.

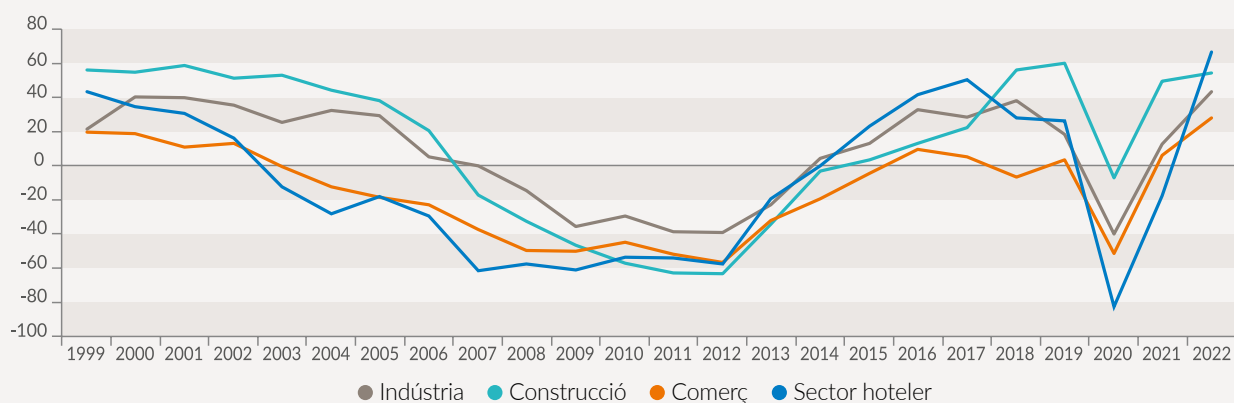
Més concretament, el creixement del VAB real del sector de la construcció ha estat del 7,4%, taxa que dona continuïtat a una etapa de set anys d'increments consecutius, si bé suposa una desacceleració respecte al 2021 (en què va ser del +10,1%). Com a resultat, el seu pes en el VAB ha augmentat fins al 8,5%, una dècima més que el 2021 (cal assenyalar que la dada del 2021 ha estat revisada a la baixa respecte a la publicada l'any passat), tot i que encara està bastant per sota del màxim que havia representat just abans de la crisi immobiliària i financera (+13% el 2006).

L'elevat dinamisme de l'activitat en la construcció es reflecteix en el creixement d'altres indicadors, com els metres quadrats visats (+48,2%), les importacions de materials de construcció (+37%), les transaccions immobiliàries (+6,4%) i les despeses d'inversió pública (+7,1%), si bé tots aquests àmbits, excepte l'últim, han augmentat a un ritme inferior al del 2021. Tot plegat ha continuat afavorint la creació d'ocupació en aquest sector (5,4% d'increment d'assalariats el 2022 i 6,9% el 2021), alhora que el creixement dels preus dels pisos s'ha accelerat, impulsat per la vitalitat de la demanda immobiliària.

EVOLUCIÓ DE LA MARXA DELS NEGOCIS PER SECTORS

Saldo entre el percentatge de respostes positives i negatives

Gràfic 5.6

Font: Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra.

Els resultats de les enquestes de la Cambra corroboren el bon moment del sector de la construcció, amb una valoració de la situació dels negocis que es manté en nivells molt elevats, gràcies al segment d'habitatge, si bé també apunten a una desacceleració de l'activitat. Així, les empreses han manifestat que el volum d'obra executada ha continuat en registres alts, però en el cas de l'obra contractada assenyalen que ha afluixat. Tot això s'ha traduït en increments significatius de la xifra de vendes (+8,7%) i de la inversió (+5,6%), tot i que menys intensos que els observats l'any passat.

Quant a la indústria i la manufactura, l'evolució durant el 2022 ha estat moderadament favorable si es tenen en compte les dades del VAB real, que mostren un creixement del 0,8%, davant de la caiguda del 0,9% registrada el 2021. Tanmateix, cal tenir present que la indústria té un pes en el VAB total que no arriba al 5%, fet que implica que la seva evolució té un impacte limitat en el conjunt de l'economia. La millora de l'activitat s'ha deixat notar també en un increment força destacable del nombre d'assalariats del sector, del 5,8%, en contrast amb la davallada de l'any anterior (-3,3%).

L'indicador de confiança de la indústria ha assolit nivells rècord.

Igualment, les respostes de les empreses a les enquestes de la Cambra recullen una clara millora del clima industrial i de la marxa dels negocis, de manera que l'indicador de confiança en mitjana anual ha augmentat fins a assolir un nivell rècord històric. També han continuat millorant de forma modesta les valoracions sobre els nivells de producció i ha pujat el grau d'utilització de la capacitat productiva, fins a superar els valors pre-pandèmia. En aquest context, les empreses industrials han assenyalat un increment de la xifra de negocis del 7,3% –inferior al de l'any passat–, i del ritme inversor (+8,5%), que consoliden la recuperació iniciada el 2021, després dels descensos del 2020.

Pel que fa als serveis, l'any 2022 ha estat el de la plena recuperació de la normalitat i del ritme d'activitat (després de dos anys molt marcats per l'impacte de la pandèmia), amb un creixement del VAB real del 7,1%, que dona continuïtat a l'avenç del 7,7% registrat el 2021. Aquest dinamisme ha comportat també un fort ritme de creació d'ocupació, amb un increment del nombre d'assalariats de l'11,5% que ha permès superar el llistó precovid i assolir un rècord històric d'ocupats al sector.

Per subsectors, el bon comportament del sector serveis ha estat liderat per les activitats que es van veure més afectades per la pandèmia, com són el turisme i el comerç. Així, el subsector catalogat com a "Comerç, hostaleria, transport, informació i comunicacions" ha experimentat un creixement del VAB de l'11,8%, xifra que implica una forta acceleració respecte a l'avenç del 3,6%

OPINIÓ DE LES EMPRESES SOBRE L'EVOLUCIÓ ECONÒMICA DE L'ANY 2022

Quadre 5.2

Resultats de l'enquesta de conjuntura en la indústria

ANY 2022 COMPARAT AMB L'ANY 2021 (en % d'empreses)

Xifra de negocis	Superior	38
	Igual	56
	Inferior	6
	Variació mitjana (%)	7,3
Volum d'inversió	Superior	31
	Igual	66
	Inferior	3
	Variació mitjana (%)	8,5
Personal ocupat	Més	21
	Igual	74
	Menys	5

PERSPECTIVES PER A L'ANY 2023 (en % d'empreses)

Tendència de la xifra de negocis	Augmentar	35
	Mantenir-se	60
	Disminuir	5
Tendència del volum d'inversió	Augmentar	20
	Mantenir-se	70
	Disminuir	11

Resultats de l'enquesta de conjuntura en la construcció

ANY 2022 COMPARAT AMB L'ANY 2021 (en % d'empreses)

Xifra de negocis	Superior	44
	Igual	41
	Inferior	15
	Variació mitjana (%)	8,7
Volum d'inversió	Superior	38
	Igual	53
	Inferior	9
	Variació mitjana (%)	5,6
Personal ocupat	Més	39
	Igual	55
	Menys	6

PERSPECTIVES PER A L'ANY 2023 (en % d'empreses)

Tendència de la xifra de negocis	Augmentar	24
	Mantenir-se	71
	Disminuir	6
Tendència del volum d'inversió	Augmentar	21
	Mantenir-se	71
	Disminuir	9

Font: Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra.

El comerç també ha mostrat senyals clars de recuperació de l'activitat.

El nombre de visitants s'ha recuperat plenament, fins a superar els registres pre pandèmia.

del 2021, i que ha elevat la seva aportació al VAB total fins al 28,5%. Aquest dinamisme ha estat impulsat en gran mesura per la intensa recuperació del nombre de visitants, que han augmentat el 55,4%, fins als 8,4 milions, i superen així els registres pre pandèmia (8,2 milions de visitants l'any 2019). D'aquesta manera, es pot afirmar que el turisme ha estat el principal motor de l'economia andorrana l'any 2022.

El turisme ha estat el principal motor de l'economia andorrana l'any 2022.

La resta d'indicadors vinculats a l'activitat del sector turístic també han evolucionat molt positivament. Així, el 2022 s'han registrat increments del nombre d'allotjaments i de llits, d'assalariats, de les pernoctacions totals i mitjanes, i del consum d'energia elèctrica. En el cas dels dies d'esquí venuts la temporada 2022-2023, quasi s'han estabilitzat respecte a la temporada anterior (+0,1%), fet que es pot explicar perquè ja s'havien recuperat en gran part el 2021-2022, quan es van multiplicar per vuit, fins a nivells propers als precovid.

A la vegada, les enquestes de la Cambra recullen una clara millora de les opinions empresarials sobre l'evolució de la marxa dels negocis del sector hotelier durant el 2022, fins a nivells històricament molt elevats. Així, els hotels han assenyalat un increment interanual de la facturació del 14,7% de mitjana i del 8,9% en el cas de la inversió, força superiors als registrats el 2021. També han augmentat de forma important el grau d'ocupació, el nivell de reserves i els preus.

El comerç també ha seguit un patró de clara recuperació. L'evolució positiva es posa de manifest amb l'increment del nombre d'establiments, del nombre d'assalariats i del consum d'energia elèctrica, com també amb un creixement molt intens del volum d'importacions sense carburants. A més, les

OPINIÓ DE LES EMPRESES SOBRE L'EVOLUCIÓ ECONÒMICA DE L'ANY 2022

Quadre 5.3

Resultats de l'enquesta de conjuntura en el comerç detallista

ANY 2022 COMPARAT AMB L'ANY 2021 (en % d'empreses)		Total comerç detallista	Alimentació	Roba i calçat	Equipament de la llar	Higiene i sanitat	Informàtica i electrònica	Vehicles i accessoris	Altres comerços	Grans establiments comercials
Xifra de vendes	Superior	42	46	41	50	35	41	25	42	83
	Igual	40	37	38	33	43	41	58	40	0
	Inferior	18	17	22	17	22	18	17	18	17
	Variació mitjana (%)	5,0	7,0	0,4	7,3	2,2	8,1	0,2	5,6	12,5
Volum d'inversió	Superior	27	22	34	27	18	32	29	26	20
	Igual	66	69	59	65	73	61	58	71	80
	Inferior	7	8	6	8	9	7	13	3	0
	Variació mitjana (%)	6,0	0,6	9,8	5,5	5,4	8,7	5,3	6,0	6,0
Personal ocupat	Més	19	24	28	13	4	23	12	22	33
	Igual	73	68	66	77	83	70	79	72	50
	Menys	8	8	7	10	13	7	9	5	17
PERSPECTIVES PER A L'ANY 2023 (en % d'empreses)										
Tendència de la xifra de vendes	Augmentar	36	36	39	31	44	43	33	31	50
	Mantenir-se	48	48	49	55	44	36	52	54	33
	Disminuir	16	17	12	14	12	21	15	15	17
Tendència del volum d'inversió	Augmentar	20	29	12	12	22	23	26	18	33
	Mantenir-se	66	60	79	78	57	57	59	69	50
	Disminuir	14	12	9	10	22	20	15	13	17

Font: Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra.

enquestes de la Cambra han mostrat una millora de la marxa dels negocis i augments de la xifra de vendes (+5%) i de la inversió (+6%).

En la mateixa línia, les activitats financeres, immobiliàries, professionals i tècniques han experimentat una evolució força positiva, amb una alça estimada del VAB del 5,4%, que s'afegeix al fort creixement registrat el 2021 (+12,8%). Cal recordar que aquesta branca dels serveis és la més important de l'economia, amb un pes que supera el 37% sobre el VAB total.

L'evolució del sector bancari l'any 2022 ha estat força favorable, amb un creixement dels beneficis agregats del sector del 16,3%. Aquest ascens ha anat acompanyat d'un augment de la inversió creditícia bruta a nivell consolidat (+4%) com a conseqüència dels crèdits llongançosos concedits a la clientela de banca privada, com també d'un increment dels dipòsits (+14,7%). La demanda d'inversió creditícia a Andorra ha experimentat un creixement limitat els darrers anys per diverses raons; entre aquests motius hi ha el procés de despallanquejament viscut per les empreses andorranes i per la professionalització del sector, que ha portat les empreses a finançar els nous projectes amb els seus fons propis, així com la recent pandèmia de la covid-19, la qual ha fet minvar l'aparició de nous projectes empresarials.

La rendibilitat del sector bancari andorrà ha continuat millorant.

Els resultats del sector bancari han estat afavorits pel dinamisme econòmic i per l'increment dels tipus d'interès. Tot plegat ha situat la ràtio de rendibilitat dels recursos propis (ROE) del sector bancari de l'any 2022 en el 7,57%, per sobre del 6,04% de l'any anterior, i alhora la ràtio de morositat ha evolucionat a la baixa fins a situar-se en el 3,28%, amb uns nivells de solvència (15,76% CET1

OPINIÓ DE LES EMPRESES SOBRE L'EVOLUCIÓ ECONÒMICA DE L'ANY 2022

Quadre 5.4

Resultats de l'enquesta de conjuntura en el sector hoteler

ANY 2022 COMPARAT AMB L'ANY 2021 (en % d'empreses)

Xifra de negocis	Superior	59
	Igual	38
	Inferior	3
	Variació mitjana (%)	14,7
Volum d'inversió	Superior	39
	Igual	55
	Inferior	6
	Variació mitjana (%)	8,9
Personal ocupat	Més	44
	Igual	53
	Menys	3

PERSPECTIVES PER A L'ANY 2023 (en % d'empreses)

Tendència de la xifra de negocis	Augmentar	46
	Mantenir-se	49
	Disminuir	6
Tendència del volum d'inversió	Augmentar	34
	Mantenir-se	54
	Disminuir	11

Font: Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra.

phase-in) i liquiditat (201,29% LCR) per sobre de la mitjana dels bancs europeus.

La millora de resultats no ha evitat que continués el procés de reducció del nombre d'empleats del sector bancari (-3,1%), segons dades facilitades per Andorran Banking, i del nombre d'oficines (-10,8%), que a més s'ha intensificat respecte a les disminucions registrades el 2021. Igualment, en el conjunt del sector financer del país, el nombre d'assalariats ha experimentat una caiguda del 2,8%. Aquesta dinàmica respon al complex procés de fusions entre entitats, així com a la transformació digital del negoci que està experimentant el sector, en línia amb el que succeeix en altres països europeus. En contrast, el salari mitjà mensual ha pujat el 6,3%, un ritme molt superior al de l'any anterior (+1,2%), empès per les elevades taxes d'inflació que han marcat l'exercici.

Per completar l'anàlisi sectorial, el sector primari –que aporta només el 0,5% del VAB total– ha experimentat l'any 2022 un creixement modest, de l'1,2%, inferior a la taxa revisada del 2021 (+3%). L'evolució a l'alça de l'activitat ha anat acompanyada d'un increment del nombre

d'assalariats (3%), malgrat que s'ha reduït la collita de tabac (-2,1%), la superfície agrària útil (-0,4%), el cens ramader (-5,4%) i el nombre d'establiments (-3,6%).

3. Evolució de la demanda per components

El bon comportament de l'economia andorrana el 2022 també es reflecteix en les dades sobre la demanda, amb una tendència alcista de la gran majoria d'indicadors disponibles. El consum ha estat esperonat per l'augment del nombre d'ocupats i dels salaris nominals, si bé l'elevada inflació ha restat poder adquisitiu als consumidors.

Pel que fa a la inversió, tots els indicadors mostren una evolució positiva, com les matriculacions de camions i camionetes (+19,6%) o les importacions de béns d'equipament (+45,4%). A més, les enquestes de la Cambra relatives a l'any 2022 recullen increments de la inversió en tots els principals sectors de l'economia, i de manera més intensa en l'hotel·ler, tot i que les condicions financeres s'hagin tornat menys favorables degut a la pujada progressiva dels tipus d'interès durant l'exercici. Ara bé, aquest factor sí que podria suposar un fre a la inversió en endavant.

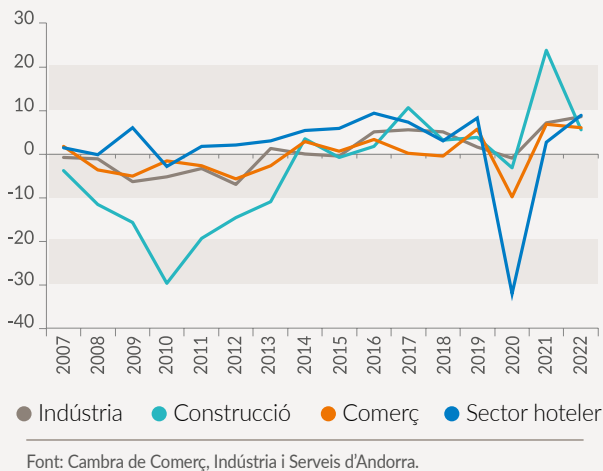
La inversió empresarial ha evolucionat positivament, especialment al sector hotel·ler.

Quant al sector públic, la superació de la pandèmia ha permès a les administracions continuar la senda de reduir la despesa pública iniciada el 2021. Així, l'actuació del sector públic s'ha materialitzat en una nova disminució de les transferències corrents del Govern i dels comuns, que en termes

EVOLUCIÓ DE LA INVERSIÓ PER SECTORS

Taxa de variació interanual (%)

Gràfic 5.7

El dinamisme econòmic s'ha traduït en un fort increment de les importacions i del dèficit comercial.

agregats ha estat més intensa que l'aplicada l'any anterior. En contrast, l'Administració pública en el seu conjunt ha incrementat les despeses de funcionament (+7,4%) i les inversions reals (+7,1%), per sobre del que ho va fer el 2021. En paral·lel, la recaptació tributària ha crescut intensament. Com a resultat, l'Administració general ha passat d'una situació de dèficit l'any 2021 (-2,8% del PIB) a obtenir un superàvit pressupostari del 2,3% del PIB el 2022. En el mateix sentit, els comuns han ampliat el seu superàvit en quatre dècimes, fins al 0,9% del PIB. Tot plegat s'ha traduït el 2022

en un creixement del VAB del subsector d'Administració pública, educació, sanitat, serveis socials i personals, del 4,1%, sis dècimes inferior a l'avenç que es va registrar el 2021.

Finalment, l'anàlisi dels indicadors del sector exterior mostra que l'any 2022 les importacions s'han disparat un 34% interanual, després de l'escàs increment de l'1% del 2021. Aquesta evolució reflecteix la recuperació tant de la demanda interna com de la demanda que generen els visitants estrangers, tot i que s'ha de tenir en compte que part de l'augment dels fluxos comercials s'explica per la pujada de preus. En paral·lel, les exportacions han registrat un ascens del 160,9%, si bé estan distorsionades pel comportament del capítol d'objectes d'art i antiguitats; si s'exclou aquesta branca, el creixement de les vendes a l'exterior se situa en el 19,2%, un ritme que continua sent rellevant. Tot això s'ha traduït en un increment del dèficit comercial, del 19%, i de l'aportació negativa tradicional de la balança comercial al PIB del país.

Ara bé, la contribució més rellevant del sector exterior a l'economia andorrana és la que s'obté dels ingressos per serveis turístics –la font d'ingressos més important del país–, els quals s'han recuperat de manera destacada el 2022 i permeten a l'economia obtenir un saldo per compte corrent positiu.

4. Perspectives

De cara a l'any 2023, les perspectives apunten a una desacceleració del creixement econòmic andorrà, que es veurà frenat, principalment, per l'impacte sobre la demanda de la inflació i de l'increment dels tipus d'interès, com també per la pèrdua de dinamisme de la zona euro.

El PIB andorrà s'ha desaccelerat el primer trimestre del 2023, fins al 3,5% interanual.

a revisió), que suposa una moderació del ritme d'avenç en relació amb el 5,2% anotat el quart trimestre del 2022.

En aquest sentit, les dades del PIB del primer trimestre del 2023 mostren una evolució positiva de l'economia, amb un creixement del 3,5% interanual en termes reals (segons la primera estimació publicada, encara subjecta

Per sectors, la construcció es manté com el més dinàmic (+4,1%), si bé continua la senda de desacceleració progressiva. Els serveis continuen sent l'altre gran motor de l'economia andorrana

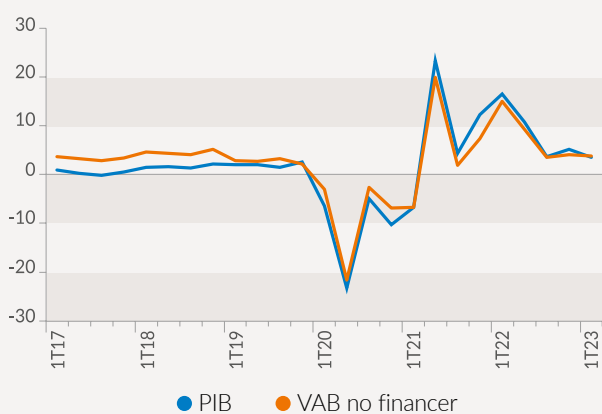
(+3,4%), amb un creixement que quasi es manté respecte al del trimestre anterior. L'agricultura també registra una taxa positiva (+0,9%), però perd impuls en relació amb el ritme observat la segona meitat del 2022, mentre que la indústria s'estanca el primer trimestre, després de la caiguda d'activitat del darrer quart de l'exercici del 2022.

Dintre dels serveis, en el subsector d'activitats financeres, immobiliàries, professionals i tècniques és on té lloc el creixement més intens del VAB (+4%), que s'accelera lleugerament respecte al quart trimestre del 2022. El segueix de prop el subsector del comerç, l'hostaleria, el transport, la informació i les comunicacions (+3,7%), que perd impuls respecte al trimestre anterior, i, a més distància, la branca d'Administració pública, educació, sanitat, serveis socials i personals (+1,8%), que s'accelera.

EVOLUCIÓ TRIMESTRAL DEL PIB I DEL VAB NO FINANCER EN TERMES REALS

Taxa de variació interanual (%)

Gràfic 5.8

Font: Departament d'Estadística.

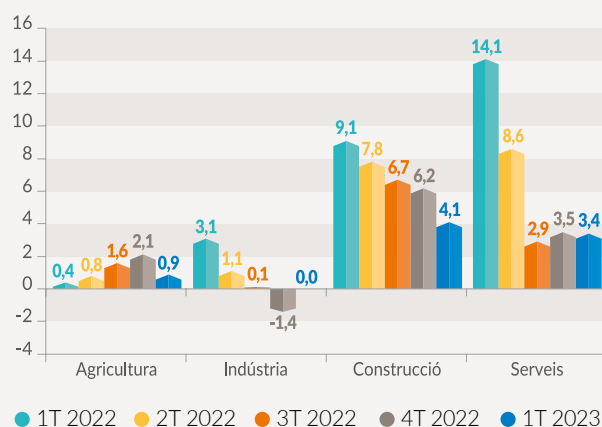
El creixement del nombre de visitants i de les importacions es modera durant el primer semestre del 2023.

La tendència de moderació del creixement de l'activitat econòmica andorrana també es plasma en l'evolució dels principals indicadors d'activitat disponibles per als primers mesos de l'any 2023, tot i que els increments encara són força significatius i apunten que l'economia continua avançant a bon ritme. En particular, en l'acumulat dels primers sis mesos de l'exercici s'ha registrat una desacceleració del creixement de dos indicadors clau com són el nombre de visitants i les importacions, dintre d'uns nivells encara elevats (+14,5% i +8%, respectivament), alhora que s'ha reduït la demanda d'electricitat (-2,4%) i les matriculacions de turismes (-14,6%). Igualment, la caiguda d'importacions de materials de construcció és un indicatiu d'un cert esgotament del cicle constructor. En paral·lel, el nombre d'assalariats acumulat fins a l'abril també ha perdut empenta, tot i que encara creix a un ritme destacat del 6,6%, liderat pels sectors de l'hoteleria i el comerç. Això ha permès que el nombre de persones en recerca de treball hagi continuat caient significativament el primer semestre (-11%). Tot plegat suggereix una evolució positiva de la demanda i de l'activitat econòmica durant la primera meitat de l'any 2023, però en una tendència cap a la pèrdua progressiva de dinamisme.

EVOLUCIÓ TRIMESTRAL DEL VAB PER SECTORS

Taxa de variació interanual (%)

Gràfic 5.9

Font: Departament d'Estadística.

En aquest context, una de les principals preocupacions de cara als propers mesos és la pèrdua de dinamisme del consum a conseqüència de la forta pujada dels preus, però també els efectes sobre l'activitat de l'enduriment de les condicions de finançament i l'afebliment del context exterior –internacional i en especial europeu. Aquests factors continuaran condicionant la marxa de l'economia andorrana el 2023 i en limitaran

RESUM DE PREVISIONS PER A L'ECONOMIA ANDORRANA 2023-2024

Taxa de variació interanual (%)

Quadre 5.5

Any	PRODUCTE INTERIOR BRUT		VALOR AFEGIT BRUT		MASSA SALARIAL	NOMBRE D'ASSALARIATS	COMERÇ INTERNACIONAL DE BÉNS (NOMINAL)		ÍNDEX DE PREUS DE CONSUM	
	Nominal	Real	Nominal	Real	Nominal		Importacions	Exportacions	Desembre	Mitjana anual
2023	5,5	1,4	5,4	1,4	5,4	7,9	5,5	2,2	4,2	4,8
2024	5,6	2,2	5,4	2,1	5,4	4,5	4,6	7,8	2,9	3,6

Font: Departament d'Estadística.

la capacitat de creixement. En sentit oposat, la palanca amb una contribució més gran al creixement continuarà sent el turisme. Amb tot això, sembla que el creixement econòmic andorrà serà positiu l'any 2023 però inferior al de l'any anterior.

El creixement econòmic andorrà serà positiu l'any 2023 però inferior al de l'any anterior.

L'evolució de les economies veïnes i, en particular, d'Espanya serà un altre factor de suport per a l'economia d'Andorra. Així, Espanya es troba de nou entre els països europeus amb les previsions més favorables per a aquest any 2023 (l'FMI ha calculat un increment del PIB del 2,5%), i també s'estima que el creixement econòmic francès continuarà en terreny positiu (+0,8% segons l'FMI).

En aquesta línia, les previsions oficials del Departament d'Estadística publicades al juny són d'un creixement del PIB real andorrà per a l'any 2023 de l'1,4%, que es quedaria entremig dels d'Espanya i França, amb una taxa d'inflació que encara es mantindria de mitjana en nivells relativament elevats (per sobre del 4%). Igualment, en la revisió de la ràtio d'Andorra feta per Moody's al juliol, l'agència ha considerat que l'economia andorrana continuarà creixent, de forma més moderada, el 2023 i el 2024, i que la inflació es desaccelerarà durant el 2024 i el 2025 i s'estabilitzarà a partir del 2026.

48

VI. Preus i costos

1. Preus de consum

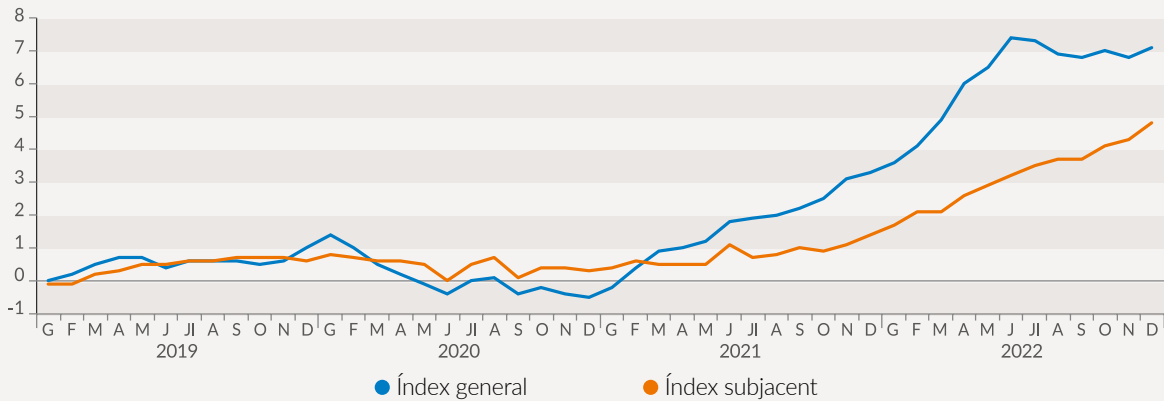
Andorra no ha escapat l'any 2022 de les pressions inflacionistes que han afectat tot Europa, com a conseqüència dels efectes de l'esclat de la guerra a Ucraïna al febrer sobre els preus de l'energia, de les matèries primeres i dels aliments. La tendència alcista de la inflació andorrana, que ja s'havia deixat notar al llarg del 2021, s'ha intensificat el 2022 fins a tancar l'exercici amb un increment del 7,1%, més del doble del 3,3% d'un any abans i la taxa més elevada de la sèrie històrica disponible, des del 2002.

La inflació tanca el 2022 en el 7,1%, per sobre dels registres d'Espanya i de França.

En comparació internacional, l'alça dels preus a Andorra ha estat superior a la d'Espanya (+5,7%), d'on provenen la major part dels béns de consum, i a la de França (+5,9%), però s'ha quedat per sota de la del conjunt de la zona euro (+9,2% d'inflació harmonitzada al tancament de l'any).

ÍNDEX DE PREUS DE CONSUM D'ANDORRA - Taxa de variació interanual (%)

Gràfic 6.1

Font: Departament d'Estadística.

Els augments de preus més destacats els han protagonitzat els components d'aliments i begudes no alcohòliques (+13,5%), en què es noten els efectes del conflicte bèl·lic ucraïnès sobre alguns productes alimentaris, i l'esbarjo, els espectacles i la cultura (+9,1%), en què els preus han estat impulsats pel dinamisme de la demanda postcovid. A l'altre extrem sobresurt l'estabilitat de preus en el component de comunicacions.

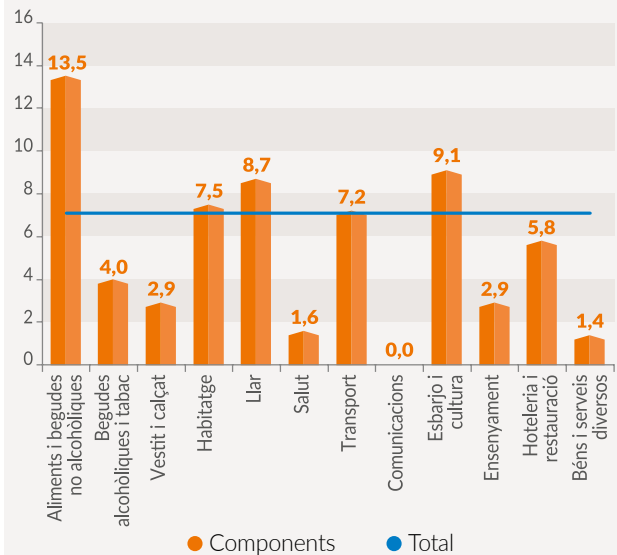
L'evolució per grups especials mostra un fort increment del component energètic (+28,5%), així com dels productes frescos (+12,5%) i la resta d'aliments (+14,2%), fruit dels impactes de la guerra a Ucraïna en el subministrament de gas i de determinats productes, com els cereals. En contraposició, els preus dels serveis només han pujat el 2,8%, fet que ha contribuït que la inflació subjacent –que exclou energia i aliments, i mesura l'evolució del nucli dels preus– hagi tancat l'exercici amb un increment del 4,8%, bastant per sota de la inflació general, tot i que també molt per sobre de la taxa d'un any abans (+1,4%). En comparació amb les economies veïnes, la inflació subjacent d'Andorra de l'any 2022 ha estat inferior a la taxa harmonitzada del conjunt de la zona euro (+6,9%), així com a la d'Espanya (+7%) i França (+5,4%).

Tanmateix, es tracta d'un augment força significatiu que s'ha perllongat durant els primers mesos del 2023 i que, si no s'aconsegueix reconduir en propers mesos, podria derivar en nous increments salarials i «efectes de segona ronda»,³ amb el risc d'enquistament de la inflació en nivells elevats. Aquest perill és el que ha portat el Banc Central Europeu a apujar els tipus d'interès

³ Els efectes de segona ronda es produeixen quan les rendes es revisen conforme a la inflació, per intentar evitar la pèrdua de poder adquisitiu, cosa que genera noves pressions inflacionistes.

ÍNDEX DE PREUS DE CONSUM. Desembre de 2022 (base 2021) Taxa de variació interanual (%)

Gràfic 6.2

Font: Departament d'Estadística.

Els aliments i les begudes no alcohòliques lideren l'augment de preus.

molt ràpidament durant el 2022 i la primera meitat del 2023. Els efectes d'aquest gir radical de la política monetària europea ja s'estan notant en les taxes d'inflació europees i també en l'andorrana, que ha baixat fins al 4,4% el mes de juny del 2023, si bé la subjacent encara es mostra resistent, en un nivell del 6,3% el mateix mes.

2. Salaris

Durant el 2022 l'evolució dels sous a Andorra ha estat més moderada que la dels preus. En concret, el salari mitjà ha augmentat el 4,9%, enfront de l'1,8% del 2021, fins a superar la xifra de 2.300 euros, la més elevada de la sèrie històrica disponible (en termes nominals), segons les dades de la Caixa Andorrana de Seguretat Social (CASS) i del Departament d'Estadística. Ara bé, aquest increment ha estat inferior al de la inflació general (+7,1%), per segon exercici consecutiu, fet que implica una pèrdua de poder adquisitiu i que ha motivat l'aprovació al juny de la Llei 17/2022, de mesures per millorar el poder adquisitiu de la ciutadania, amb l'objectiu de pal·liar els efectes de les fortes pujades de preus sobre la població.

Els salaris s'acceleren, però creixen per sota de la inflació per segon exercici consecutiu.

Les dades de l'Enquesta de forces del treball reflecteixen una dinàmica salarial inferior a la que mostren les dades de la CASS, amb un increment de la remuneració mitjana mensual dels assalariats

Requadre 6.1

LLEI 17/2022, DEL 9 DE JUNY, DE MESURES PER MILLORAR EL PODER ADQUISITIU DE LA CIUTADANIA

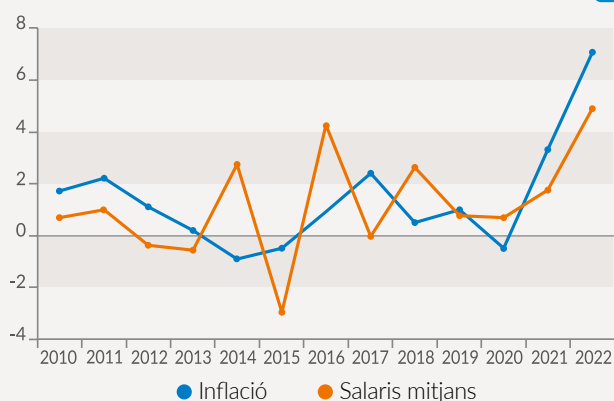
Aquesta Llei pretén establir certes mesures, dins dels àmbits financer i social, amb la finalitat de contribuir a millorar el poder adquisitiu de la ciutadania. Entre les mesures incloses destaquen:

- L'obligació que l'empresariat apliqui un augment del 3,3% com a mínim als salaris que estiguin per sota dels 27.130,44 euros anuals i que no hagin estat incrementats en aquest percentatge en els darrers dotze mesos o que no siguin noves contractacions efectuades durant els últims dotze mesos.
- L'increment del 3,67% de les pensions contributives de jubilació, de viduïtat i d'invalidesa derivada d'accident no laboral o malaltia comuna, i de la pensió d'invalidesa derivada d'accident laboral o malaltia professional a partir de l'1 de juny del 2022 per a les persones que perceben una pensió amb un import mensual inferior al salari mínim interprofessional de la CASS, i que han acreditat un període mínim de cotització de 25 anys.
- La modificació del tipus d'imposició indirecta aplicat a certs productes relacionats amb la higiene femenina i la cura dels nadons, perquè estiguin sotmesos al tipus de gravamen reduït.
- En matèria d'autoconsum energètic, l'eliminació de la limitació relativa a la necessitat de produir l'energia elèctrica en el mateix lloc del consum. Així, es faculta el Govern per desenvolupar reglamentàriament la figura del productor-consumidor, l'àmbit territorial en el qual es permet aquest autoconsum i els aspectes necessaris per a l'aplicació efectiva de la mesura.
- Posposar el compliment de l'obligació del dipòsit de comptes anuals davant del Registre de Dipòsit de Comptes fins als exercicis iniciats a partir del gener del 2023, per tal d'alleugerar temporalment les prescripcions legals en el cas dels empresaris, diferents de les societats anònimes o de responsabilitat limitada, amb una xifra anual d'ingressos totals inferior a 150.000 euros.

SALARIS MITJANS I INFLACIÓ

Taxa de variació interanual (%)

Gràfic 6.3

Fonts: Caixa Andorrana de Seguretat Social / Departament d'Estadística.

El salari mínim interprofessional ha pujat per setè any consecutiu, fins a situar-se en 1.201 euros mensuals.

a 6,93 euros per hora (per als treballadors de 18 anys i més), que equivalen a 1.201,2 euros mensuals per a una jornada de 40 hores a la setmana. Els augments dels darrers anys responen al compromís que el sou mínim sigui la meitat del salari mitjà –que, com s'ha dit, està al voltant dels 2.300 euros–, seguint les recomanacions del Comitè Europeu de Drets Socials. (Aquest objectiu es va assolir per primer cop el 2020.) A més, la pujada del 2022 ha permès superar el salari mínim d'Espanya, on després del darrer increment aplicat el 2022 s'ha situat en 1.000 euros mensuals en 14 pagues per a una jornada de 40 hores setmanals (equivalent a 1.167 euros mensuals en

del 3,6%, fins als 2.229 euros bruts. D'acord amb aquesta font, el 2022 al voltant del 21% dels assalariats del sector privat han guanyat més de 2.534 euros bruts, un percentatge que s'eleva al 38,5% en el cas del sector públic i parapúblic. En canvi, aquesta relació s'inverteix en el cas dels salaris més baixos (inferiors a 1.611 euros), que es concentren en el sector privat (39,3% del total) més que no pas en el sector públic (20,9%). L'Enquesta també posa de manifest que la remuneració mitjana dels assalariats va augmentant amb l'edat fins a assolir un màxim en el tram de 45 a 54 anys, mentre que en edats més avançades tendeix a reduir-se.

En el cas del salari mínim interprofessional, el 2022 s'hi ha aplicat un nou increment, per setè any consecutiu, en aquest cas del 7,1%, que supera amb escreix el del salari mitjà, tal com va passar també els tres anys anteriors. Com a resultat, el salari mínim horari ha pujat fins

51

SALARIS MITJANS PER SECTORS D'ACTIVITAT (en euros)

Quadre 6.1

	2022	% variació 2022/2021	Índex mitjana d'Andorra=100
Agricultura, ramaderia, caça i silvicultura	1.682,26	4,8	72,9
Indústries manufactureres (inclou extractives)	2.352,95	4,9	101,9
Producció i distribució d'energia elèctrica, gas i aigua	3.513,10	2,7	152,2
Construcció	2.388,24	7,5	103,5
Comerç i reparació de vehicles de motor (...)	2.011,09	7,2	87,1
Hoteleria	1.731,36	11,6	75,0
Transport, emmagatzematge i comunicacions	2.526,70	6,7	109,5
Sistema financer	5.059,92	6,3	219,2
Activitats immobiliàries i de lloguer; serveis empresarials	2.250,77	6,2	97,5
Administració pública, defensa i seguretat social obligatòria	2.784,86	4,5	120,7
Educació	2.373,09	3,3	102,8
Activitats sanitàries i veterinàries, serveis socials	2.458,05	3,7	106,5
Altres activitats socials i de serveis prestats a la comunitat; serveis personals	1.946,28	10,3	84,3
Llars que ocupen personal domèstic	1.547,27	7,4	67,0
Organismes extraterritorials	2.820,36	1,6	122,2
Treball domèstic a la comunitat	1.486,78	6,7	64,4
Mitjana	2.308,07	4,9	100

Fonts: Caixa Andorrana de Seguretat Social / Departament d'Estadística.

12 pagues). Aquest fet juga a favor d'Andorra en la competència per captar mà d'obra procedent del país veí per treballar al Principat.

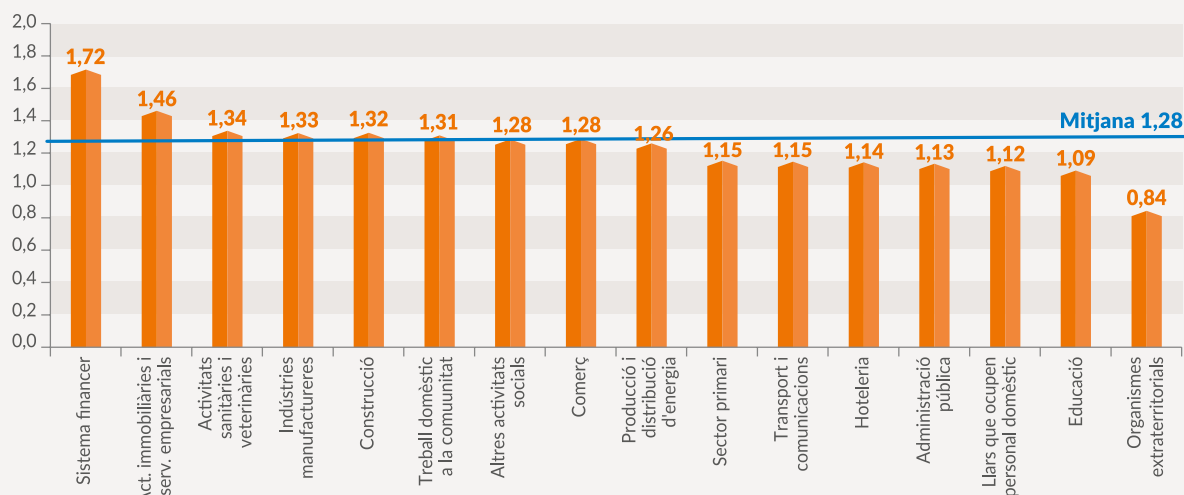
L'hoteleria lidera els augments salarials, fins a superar els nivells nominals previs a la pandèmia.

Per sectors, l'evolució salarial durant l'any 2022 ha estat alcista de forma generalitzada, però amb diferents intensitats segons l'activitat. D'una banda, destaquen els increments a l'hoteleria (+11,6%) i a Altres activitats socials i de serveis prestats a la comunitat (+10,3%); en el context de pandèmia aquestes dues branques havien patit retallades però amb l'augment del 2022 superen els nivells salarials nominals que tenien l'any 2019. A l'altre extrem, les pujades de sou més moderades s'han registrat als organismes extraterritorials (+1,6%) i a la producció i distribució d'energia elèctrica, gas i aigua (+2,7%), dos sectors en què els salaris es van veure relativament menys afectats per la crisi sanitària. Cal destacar també que en el cas d'altres activitats vinculades al sector públic (Administració pública, educació, activitats sanitàries) els increments han estat inferiors a la mitjana.

En conseqüència, el 2022 les diferències entre sectors pràcticament s'han mantingut. Així, el salari més elevat és 3,4 vegades superior al sou més baix (igual que els tres exercicis precedents). Més concretament, les retribucions més altes es troben històricament en el sector financer, en què són 2,2 vegades superiors a la mitjana. Aquest nivell contrasta amb el del treball domèstic a la comunitat, que –amb una remuneració inferior en un 36% a la mitjana– és el sector amb menys retribució. El segon àmbit del rànquing salarial és el de producció i distribució d'energia elèctrica, gas i aigua –amb uns sous que són un 52% superiors a la mitjana–, seguit dels organismes extraterritorials –amb un salari el 22% més alt que la mitjana– i de l'Administració pública –que paga el 21% més. Entre els rams que se situen per sota del nivell mitjà, cal esmentar que el comerç i l'hoteleria –que ocupen bona part dels treballadors (el 33,7% del total d'assalariats)– han millorat posicions relatives, amb unes retribucions que, no obstant això, encara són un 13% i un 25% més baixes que la mitjana, respectivament.

Finalment, pel que fa a la descomposició salarial per sexes, el salari mitjà de les dones, segons les dades de la CASS, es manté inferior al salari mitjà dels homes (2.020 vs. 2.579 euros), amb una diferència que s'ha reduït l'any 2022, fins a ser del 27,6%. Aquesta circumstància es dona de forma estructural en tots els sectors, amb l'única excepció dels organismes extraterritorials, en què el

QUOCIENT SALARIAL HOMES/DONES PER SECTORS. Any 2022

Fonts: Caixa Andorrana de Seguretat Social / Departament d'Estadística.

salari de les dones supera el dels homes, si bé es tracta d'una branca amb una importància molt baixa dins l'ocupació andorrana.

El sector financer i les activitats immobiliàries presenten les bretxes salarials per gènere més elevades.

Les diferències més importants es continuen trobant en el sector financer, en què el salari mitjà dels homes és un 72% superior al de les dones; en les activitats immobiliàries i serveis empresarials, en què és un 46% més alt; i en les activitats sanitàries i veterinàries (un +34%). Aquestes dades posen de manifest que en aquests sectors els homes ocupen de forma més majoritària els llocs de treball de rang més elevat. Per contra, les diferències més petites es donen en l'educació, a les llars que ocupen personal domèstic i a l'Administració pública, amb una mitjana salarial dels homes un 13%-9% superior a la de les dones.

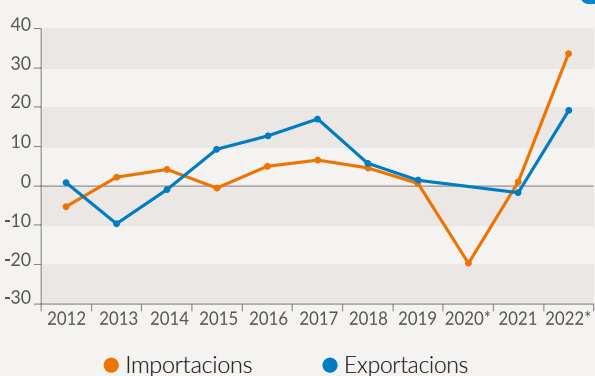
La bretxa per gènere també queda reflectida a l'Enquesta de forces del treball, segons la qual les dones assalariades guanyen de mitjana 1.988 euros bruts al mes, davant dels 2.463 euros bruts dels homes. Aquesta xifra representa una diferència del 19,3% menys de retribució per a les dones, més elevada que la registrada el 2021 (-18,8%), si bé aquesta diferència és inferior a la que mostren les dades de la CASS. Una de les raons principals d'aquestes desigualtats és que hi ha més dones que treballen a temps parcial i en sectors d'activitat menys remunerats que els homes.

VII. Sector exterior

1. Fluxos comercials amb l'exterior

L'any 2022 s'ha caracteritzat per un ascens important tant de les exportacions com de les importacions, que en els dos casos han assolit els valors màxims de la sèrie històrica. Aquests resultats contrasten amb els obtinguts l'any anterior, en què les variacions van ser molt més modestes (+1% les importacions i -1,8% les exportacions). Tanmateix, s'ha de tenir en compte que part d'aquest increment dels fluxos comercials –que estan expressats en euros corrents– s'explica per l'augment de preus que s'ha produït a la majoria de béns com a conseqüència de la pujada dels costos de producció.

COMERÇ EXTERIOR Taxa de variació interanual (%)

(*) Se n'exclou la partida d'objectes d'art i antiguitats perquè registra un increment extraordinari el 2020 i el 2022 que desvirtua el resultat global.

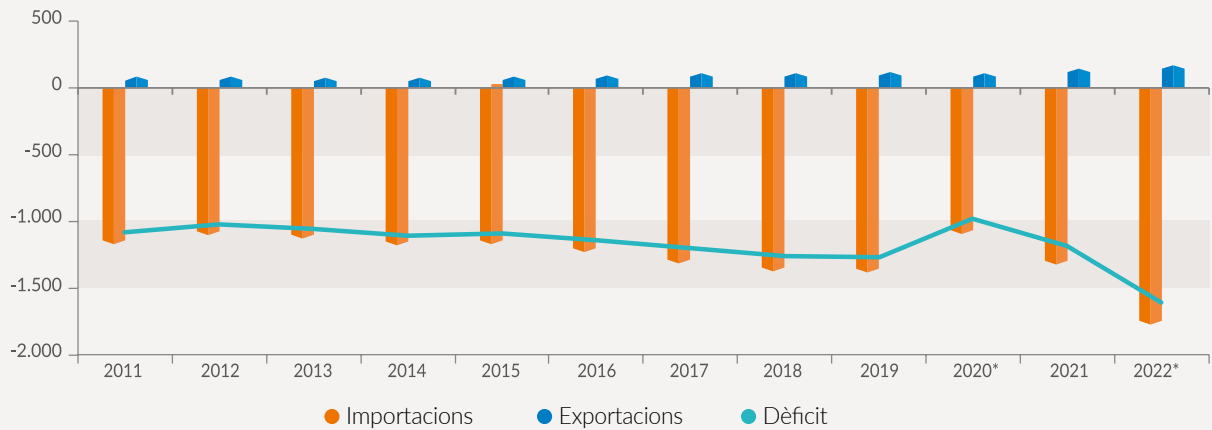
Font: Departament de Tributs i de Fronteres.

Les exportacions (excloent-ne els objectes d'art) creixen un 19,2% i les importacions un 34%, i arriben als valors màxims en la sèrie històrica.

Concretament, el 2022 les importacions andorranes totals de mercaderies han pujat fins a 1.773,1 milions d'euros, xifra que representa un increment del 34% respecte a l'any anterior. Per la seva banda, les exportacions totals han ascendit a 367,5 milions d'euros, que suposen una variació positiva del 160,9% en relació amb el 2021. Ara bé, sense tenir en compte el capítol 97 (Objectes d'art, de col·lecció o d'antiguitat), que ha registrat un augment inusual el mes de febrer del 2022, les exportacions haurien

DÈFICIT COMERCIAL - Milions d'euros

Gràfic 7.2

(*) Se n'exclou la partida d'objectes d'art i antiguitats perquè registra un increment extraordinari el 2020 i el 2022 que desvirtua el resultat global.

Fons: Departament de Tributs i de Fronteres i elaboració pròpia.

crescut el 19,2%. Si n'excloem el capítol 97, la taxa de cobertura (exportacions/importacions) s'ha situat en el 9,4%, 1,2 punts per sota de la dada de l'any anterior, quan es va assolir el nivell més alt de la sèrie històrica (10,6%).

Com s'ha vist, tradicionalment el volum d'importacions és força superior al de les exportacions. Aquesta circumstància explica que l'economia andorrana presenti un dèficit comercial elevat, que es deu a la importància de la demanda de productes importats de consum (tant intern com per al turisme) i d'inversió, que supera àmpliament el valor de les exportacions andorranes. El 2022 el dèficit comercial s'ha situat en els 1.405,6 milions d'euros, un 19% superior al de l'any anterior. Si n'excloem el capítol d'objectes d'art i antiguitats, s'amplia a 1.601,7 milions d'euros. En tots dos supòsits, el 2022 s'hauria assolit el nivell més alt de dèficit comercial en la sèrie històrica.

El dèficit comercial assoleix un màxim històric.

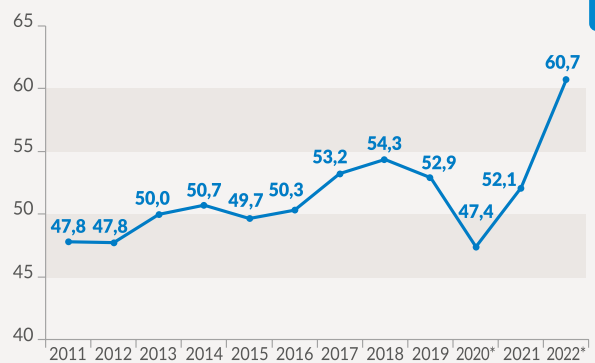
L'evolució descrita dels fluxos comercials s'ha traduït en una ampliació de la taxa d'obertura de l'economia (expressada pel valor sumat de les exportacions i les importacions de mercaderies en percentatge del PIB), ja que els fluxos comercials amb l'estranger han augmentat més del que ho ha fet el PIB nominal (+13,4%). El 2022 la taxa d'obertura s'ha situat en el 60,7% si n'excloem els objectes d'arts i antiguitats (o el 67,2% si es consideren els valors totals), percentatge força superior al 52,1% registrat el 2021.

Tant les importacions com les exportacions mantenen una concentració elevada en uns pocs sectors.

Des del punt de vista sectorial, el 2022 el grau de concentració de les importacions andorranes s'ha mantingut elevat. D'una banda, els cinc grups sectorials amb més rellevància històricament en les importacions (productes alimentaris, material de transport, productes minerals, maquinària i material elèctric, i productes d'indústries químiques) representen

TAXA D'OBERTURA (% del PIB)

Gràfic 7.3

(*) Se n'exclou la partida d'objectes d'art i antiguitats perquè registra un increment extraordinari el 2020 i el 2022 que desvirtua el resultat global.

Fons: Departament de Tributs i de Fronteres i elaboració pròpia.

el 62% del total, fet que evidencia la gran concentració que caracteritza les importacions. D'altra banda, les exportacions se centren tradicionalment sobretot en quatre sectors (maquinària i material elèctric, material de transport, tèxtil, i òptica, fotografia i aparells de precisió), però el 2022 han sumat només el 32,9% de les exportacions totals perquè el sector d'objectes d'arts i antiguitat ha augmentat el seu pes relatiu fins al 55%, cosa que ha distorsionat la resta de grups.

Cal tenir en compte que una part de les importacions andorranes implica reexportacions posteriors. De fet, si es prenen els deu primers capítols exportadors i importadors s'obté que hi ha cinc coincidències: vehicles automòbils, productes de perfumeria, màquines i aparells elèctrics, aparells mecànics, i vestits i accessoris del vestit, no de gènere de punt. Aquesta superposició es considera indicativa de l'anomenat «comerç intraindustrial» o de l'anomenat «comerç bidireccional» (un país és exportador i importador alhora d'uns mateixos tipus de productes), en el qual el valor afegit generat en l'economia nacional o el sentit de l'oportunitat en operacions de *trading* comercial esdevenen factors i actius essencials.

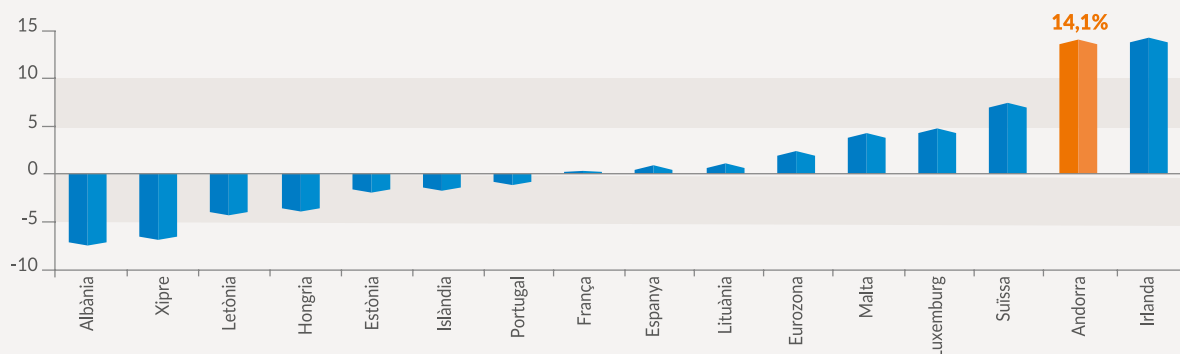
Tant l'evolució del tipus de canvi com les modificacions en la regulació del comerç internacional són factors importants que incideixen en la reexportació de productes. El 2022 l'euro s'ha depreciat, cosa que ha afavorit les exportacions andorranes a fora de la zona euro, però al mateix temps ha suposat unes condicions menys favorables per importar productes procedents de països de fora de la unió monetària i després exportar-los a la zona euro.

Pel que fa a la regulació, Andorra està en procés de negociació de l'Acord d'associació amb la Unió Europea (UE). Les converses es van iniciar el 2015 i en aquests moments encara estan obertes. El Govern ja ha anunciat la voluntat de celebrar un referèndum per aprovar-lo o refusar-lo a final del 2024. L'Acord d'associació culmina un procés d'homologació i d'obertura econòmica del país cap a l'exterior i té per objectiu l'accés al mercat únic i als programes europeus. L'entesa comportarà l'adopció de bona part del cabal comunitari que ha de permetre una diversificació i un desenvolupament equilibrats de l'economia nacional.

Cal assenyalar que a principis de l'any 2023 la Secretaria d'Estat per a les Relacions amb la UE i la Cambra de Comerç, Indústria i Serveis han establert un punt fix d'informació sobre l'Acord amb la UE, per resoldre les consultes del teixit empresarial en relació amb els aspectes que ja estiguin acordats en la negociació, però també per recollir totes les inquietuds i preguntes que caldrà anar detallant a mesura que avancin les converses.

Els resultats de la balança de pagaments i la posició inversora internacional de l'economia andorrana quantifiquen les relacions econòmiques entre els residents d'aquesta economia i

BALANÇA PER COMPTE CORRENT. ANY 2021 (% PIB)

Font: Departament d'Estadística.

Gràfic 7.4

els residents de la resta del món seguint els principis establerts al sisè *Manual de balança de pagaments i posició d'inversió internacional* (MBP6) del Fons Monetari Internacional (FMI).

La balança de pagaments del 2021 (la darrera disponible) mostra que l'economia andorrana té una capacitat de finançament (compte corrent + compte de capital) de 395,52 milions d'euros, xifra lleugerament superior als 393,23 milions del 2020 però encara inferior als 507,86 milions del 2019. Del total del compte corrent, la partida de béns i serveis presenta un saldo positiu de 229,3 milions d'euros; la de rendes primàries (del treball i d'inversions), un saldo positiu de 213 milions; i la de rendes secundàries, un saldo negatiu de 47,1 milions d'euros. A causa de la significació del compte de béns i serveis, s'identifica clarament que el Principat és exportador de serveis (amb un saldo de +1.351 milions d'euros) i importador de béns (amb un saldo de -1.122 milions d'euros). La reducció de la capacitat de finançament els anys 2020 i 2021 en comparació amb la situació pre pandèmia s'explica fonamentalment pel descens del saldo positiu de serveis a causa de la recuperació incompleta del turisme el 2021, i també per una disminució del saldo positiu en les rendes d'inversió. Finalment, el pes de la balança per compte corrent sobre el PIB equivalia al 14,1% l'any 2021 (15,5% el 2020), per sota del 18% que representava el 2019, però va continuar sent un dels més elevats dels països europeus, juntament amb Irlanda, i també dels més alts si es compara amb el d'altres països demogràficament similars.

La reducció de la capacitat de finançament dels anys 2020 i 2021 s'explica per la caiguda del turisme.

2. Distribució geogràfica del comerç exterior

2.1. Importacions

Com ja s'ha esmentat, l'any 2022 les importacions han registrat un increment extraordinari del 34%, que s'explica per la forta recuperació de la demanda interna posterior a la crisi de la covid-19. Les importacions procedents d'Europa –principal origen geogràfic de les compres andorranes a l'exterior– han crescut en línia amb el total i, en conseqüència, han mantingut el seu pes relatiu al voltant del 92,4%, un dels percentatges més alts de la sèrie històrica, que comença el 1991.

El 2022 l'evolució de les importacions procedents de tots els continents ha estat molt positiva, però sobresurt sobretot l'augment de les compres procedents d'Àsia (+49,4%) –impulsades per l'increment de les importacions de la Xina (+47%)–, que ja representen el 5,6% del total. Les importacions provinents d'Amèrica, que suposen només l'1,2% del total, han registrat un creixement relatiu inferior però també destacat (+25,7%), degut en part a un dinamisme més

alentit de les compres efectuades als Estats Units (+17,8%). Finalment, les importacions d'Àfrica han pujat gairebé el 30%, tot i que només arriben al 0,2% del total.

Les importacions procedents d'Espanya creixen un 36% i les de França un 43%.

Dins de la Unió Europea, les compres a Espanya –principal país proveïdor d'Andorra– han crescut un 35,5% i, com a resultat d'aquesta evolució, el pes del país veí sobre el total de compres ha augmentat vuit dècimes, fins al 65,8%. Aquest percentatge és el valor més alt de la sèrie històrica si no es considera el valor atípic de l'any 2020.

L'evolució de les importacions franceses ha estat fins i tot més positiva que la de les espanyoles, amb un increment del 42,8%. En conseqüència, la seva participació en el total s'ha ampliat set dècimes, fins a l'11,4%, tot i ser encara un valor inferior al de la pre pandèmia i sobretot al que havia arribat a representar durant els anys noranta (30%). Així i tot, França es manté com el segon país proveïdor d'Andorra, a força distància dels següents, que són Alemanya i Itàlia, amb un pes relatiu del 5% i el 2,8%, respectivament, però amb comportaments contraposats el 2022: mentre

que les importacions procedents d'Alemanya han augmentat un 22,9%, les provinents d'Itàlia han retrocedit un 1,7%. Com a resultat d'aquesta evolució, Itàlia ha perdut la quarta posició en el rànquing a favor de la Xina. Globalment, cal assenyalar que Espanya ha estat el país que ha contribuït més positivament a la variació de les importacions el 2022 (23,1 punts de la variació total de 34 punts percentuals), a força distància de la segona, que ha estat França, amb una aportació positiva de 4,6 punts.

Pel que fa als països de fora de la UE-27 però dins d'Europa, destaquen per la seva importància el Regne Unit i Suïssa. Les importacions des del Regne Unit han registrat un retrocés del 8% i han reduït el pes sobre el total de l'1,8% a l'1,3%. (Cal recordar que el Regne Unit va deixar de ser membre de la UE i això està dificultant els intercanvis comercials amb el país britànic.) En el cas de Suïssa, l'ascens ha estat de l'11,5%, fet que ha suposat una disminució del seu pes relatiu en el total de les importacions de tres dècimes, fins a l'1,4%.

Fora de la UE augmenten les compres a Suïssa, els Estats Units i la Xina, entre molts altres països.

Pel que fa a les importacions procedents d'Àsia, les de la Xina són les que tenen més rellevància. Com ja s'ha assenyalat, l'evolució de les compres a la Xina ha estat força positiva (+47%); aquest fet ha permès que augmenti el seu pes relatiu tres dècimes, fins al 3%, i que se situï com el quart proveïdor més important d'Andorra, només per darrere d'Espanya, França i Alemanya. Dins del continent asiàtic també destaca el Japó, tot i que els darrers anys ha reduït el seu volum sobre el total fins al 0,4%, molt lluny del 6,2% que havia arribat a tenir a principis dels noranta. Aquest canvi està molt relacionat amb la pèrdua d'atractiu que ha patit el sector andorrà del comerç d'electrònica al llarg dels últims anys. Bona part d'aquestes compres han estat substituïdes per les que es fan al Vietnam, Taiwan i Bangladesh, països que representen cadascun entre el 0,4% i el 0,5% del total d'importacions (el mateix pes que té actualment el Japó).

Pel que fa a les importacions procedents d'Àsia, les de la Xina són les que tenen més rellevància. Com ja s'ha assenyalat, l'evolució de les compres a la Xina ha estat força positiva (+47%); aquest fet ha permès que augmenti el seu pes relatiu tres dècimes, fins al 3%, i que se situï com el quart proveïdor més important d'Andorra, només per darrere d'Espanya, França i Alemanya. Dins del continent asiàtic també destaca el Japó, tot i que els darrers anys ha reduït el seu volum sobre el total fins al 0,4%, molt lluny del 6,2% que havia arribat a tenir a principis dels noranta. Aquest canvi està molt relacionat amb la pèrdua d'atractiu que ha patit el sector andorrà del comerç d'electrònica al llarg dels últims anys. Bona part d'aquestes compres han estat substituïdes per les que es fan al Vietnam, Taiwan i Bangladesh, països que representen cadascun entre el 0,4% i el 0,5% del total d'importacions (el mateix pes que té actualment el Japó).

COMERÇ EXTERIOR PER ZONES GEOGRÀFIQUES

Quadre 7.1

	IMPORTACIONS			EXPORTACIONS		
	Milions d'euros 2022	% variació 2022/2021	% total 2022	Milions d'euros 2022	% variació 2022/2021	% total 2022
Espanya	1.166,0	35,5	65,8	282,2	278,9	76,8
França	201,9	42,8	11,4	21,4	5,1	5,8
Alemanya	88,1	22,9	5,0	5,4	94,8	1,5
Itàlia	49,9	-1,7	2,8	1,7	11,7	0,5
Països Baixos	13,4	25,4	0,8	2,4	-30,6	0,7
Portugal	14,2	38,4	0,8	0,2	21,9	0,1
Unió Europea-27	1.581,8	34,5	89,2	321,0	200,3	87,3
Regne Unit	22,4	-8,0	1,3	11,3	42,9	3,1
Suïssa	24,5	11,5	1,4	0,4	-54,6	0,1
Europa	1.638,8	33,3	92,4	337,4	179,7	91,8
Estats Units	14,3	17,8	0,8	7,6	68,4	2,1
Amèrica	22,1	25,7	1,2	11,2	80,0	3,0
Xina	52,8	47,0	3,0	0,9	243,7	0,3
Vietnam	7,4	34,6	0,4	0,0	6.841,3	0,0
Àsia	99,0	49,4	5,6	6,9	103,8	1,9
Total món	1.773,1	34,0	100	367,5	160,9	100

Font: Departament de Tributs i de Fronteres.

En resum, l'any 2022 Espanya ha reforçat el seu lideratge com a principal proveïdor nacional, i ha concentrat dos terços de les importacions totals. També han augmentat força les compres a França, però la seva importància relativa és bastant inferior a la d'Espanya. En els països més llunyans, destaca sobretot el creixement de les importacions de la Xina, que s'ha convertit en el quart país proveïdor d'Andorra.

Espanya reforça el seu protagonisme i la Xina escala fins a la quarta posició com a proveïdor més important.

2.2. Exportacions

L'any 2022 les exportacions a alguns països, com és el cas d'Espanya, han registrat increments molts importants degut a l'extraordinari augment del capítol d'objectes d'art i antiguitats. Això ha fet que les exportacions dirigides a Europa hagin crescut un 180%, que el continent europeu continuï sent la principal destinació de les exportacions andorranes i que s'ampliï el seu pes fins al 91,8% del total. També han augmentat extraordinàriament les vendes a altres continents, com ara Amèrica (+80%) o Àsia (+104%), si bé aquests últims tenen un pes més reduït en el global de les importacions (3% i 1,9%, respectivament).

Les vendes a Espanya, primer consumidor de productes procedents d'Andorra, han augmentat un 279%, un creixement influenciat per la dada atípica de les exportacions d'objectes d'art i antiguitats. Com a resultat d'aquesta evolució, el pes que representen les exportacions a Espanya respecte al total ha passat del 52,9% el 2021 al 76,8% el 2022, el valor més alt de la sèrie històrica.

Les exportacions a França, en canvi, han crescut més modestament, un 5,1%, i com a conseqüència d'això aquest país ha reduït el seu pes relatiu des del 14,5% fins al 5,8%. Per tant, la suma d'aquests dos països fronterers amb Andorra concentra el 82,6%

de les exportacions, però el 2022 la balança entre els dos socis principals s'ha inclinat a favor d'Espanya; d'aquesta manera, s'ha ampliat la distància que els separa, en contrast amb els valors similars que tenien ambdós països a principis dels anys noranta.

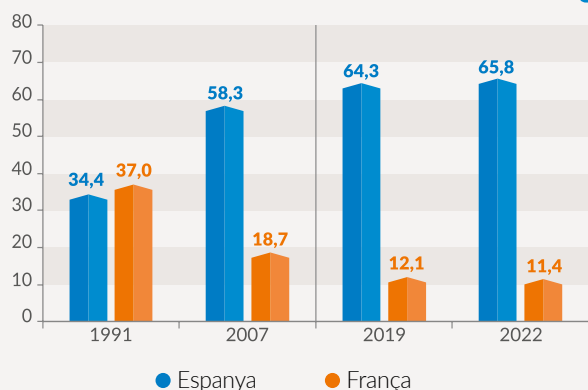
Les exportacions als tres socis andorrans més importants següents dins la UE-27 (Alemanya, els Països Baixos i Itàlia) han tingut un comportament divergent. Alemanya, amb un increment del

Les exportacions a Espanya han augmentat un 279%, mentre que les dirigides a França han crescut un 5,1%.

58

IMPORTACIONS DELS PAÏSOS VEÏNS D'ANDORRA - Percentatge sobre el total (%)

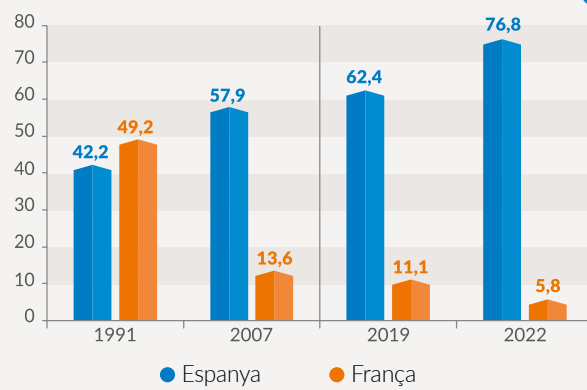
Gràfic 7.5

Font: Departament de Tributs i de Fronteres.

EXPORTACIONS DELS PAÏSOS VEÏNS D'ANDORRA - Percentatge sobre el total (%)

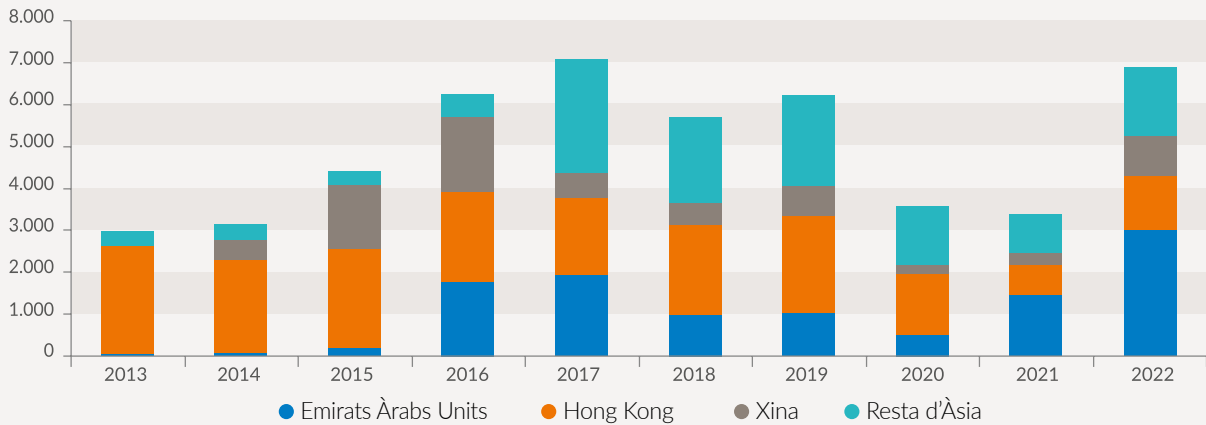
Gràfic 7.6

Font: Departament de Tributs i de Fronteres.

EXPORTACIONS ANDORRANES A ÀSIA - Milers d'euros

Gràfic 7.7

Font: Departament de Tributs i de Fronteres.

94,8%, ha situat el seu pes específic en l'1,5% i ha superat els Països Baixos, que han registrat un retrocés molt important (-30,6%), fet que situa aquest país com el quart dins la UE, amb un percentatge del 0,7% respecte al total. Finament, Itàlia, amb un augment de l'11,7%, ha reduït, però, el seu pes relatiu fins al 0,5%.

Dins del continent europeu però fora de la Unió Europea, destaca el Regne Unit (increment del 42,9% el 2022), que ocupa la tercera posició del rànquing global exportador d'Andorra, després d'Espanya i França, amb un pes relatiu del 3,1%. Per la seva banda, les exportacions a Noruega han augmentat un 35,8% però la seva quota ha baixat fins a l'1,2%. La resta de països europeus tenen un pes inferior a l'1%, per la qual cosa la seva aportació és molt poc rellevant.

Fora del continent europeu destaca l'increment de les exportacions al continent asiàtic, amb un ascens del 104%, fet que ha permès situar la importància d'aquest mercat en l'1,9% de les vendes exteriors totals. En aquest cas, l'evolució positiva s'explica fonamentalment per l'augment de les vendes a la Xina (+244%), Hong Kong (+80%) i els Emirats Àrabs Units (+106%). Aquests tres països són els més importants dins el continent asiàtic per a les exportacions andorranes, ja que conjuntament sumen l'1,4% del total.

Les exportacions a Àsia creixen un 104% i les destinades a Amèrica un 80%.

El continent americà també ha registrat un ascens de les vendes andorranes (80%). Aquest augment s'explica principalment per la contribució positiva de les vendes als Estats Units, que han crescut un 68,4% i representen el 2,1% de les vendes totals a l'exterior.

Per acabar, cal esmentar el descens de les exportacions a Àfrica (-32,4%), després de dos anys de forts creixements, i, en conseqüència, el seu pes relatiu ha baixat del 2,4% al 0,6%.

En resum, les exportacions andorranes el 2022 s'han vist molt afectades per les dades atípiques de vendes a l'exterior d'objectes d'art i antiguitats, fet que ha contribuït a augmentar extraordinàriament el pes que representen les exportacions cap a Espanya i, en general, cap al continent europeu. També destaca el fort creixement de les vendes al mercat asiàtic, especialment cap als tres països amb més intercanvis comercials. Cal tenir en compte que les exportacions s'han beneficiat de la recuperació mundial postcovid i també de la depreciació de l'euro en les que s'han dirigit a fora del continent europeu, com per exemple als Estats Units, al Regne Unit o a la Xina.

3. Composició sectorial del comerç exterior

3.1. Importacions

L'any 2022 la totalitat de les branques sectorials han tingut una contribució positiva a l'evolució de les importacions. Entre les aportacions més rellevants, cal destacar els productes minerals (+8,1 punts), la maquinària i el material elèctric (+5,2 punts), l'alimentació, les begudes i el tabac (+4,8 punts) i els productes químics (+2,3 punts). La resta de branques han tingut contribucions positives iguals o inferiors als dos punts.

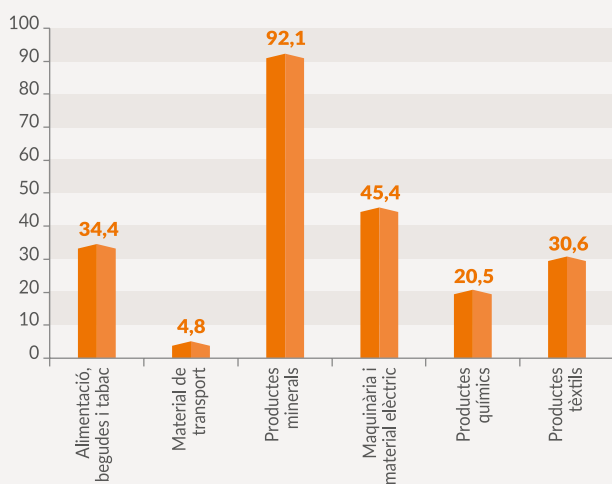
Les importacions d'aliments, begudes i tabac han augmentat un 34,4% per la recuperació del consum privat, i ja són el grup més important.

Una anàlisi més detallada posa de manifest que durant el 2022 les importacions de productes alimentaris, begudes i tabac –el grup amb el pes més elevat– han augmentat un 34,4%. Com a resultat d'aquest fort increment, la seva participació en el total s'ha mantingut en el 13,9% i han passat de ser el segon grup en importància a ser el primer en el rànquing sectorial. El capítol més destacat dins d'aquest apartat és el de begudes, líquids alcohòlics i vinagres, amb un pes del 5,4% sobre les importacions totals, i que ha registrat un ascens del 36,2% respecte a l'any anterior. El segon capítol més rellevant és el tabac, amb un pes del 2% en relació amb el total, i que ha experimentat una pujada del 52,4%, notablement superior a la del conjunt de les importacions.

PRINCIPALS SECTORS D'IMPORTACIÓ D'ANDORRA. ANY 2022

Taxa de variació interanual (%)

Gràfic 7.8

Font: Departament de Tributs i de Fronteres.

El següent grup més important del rànquing d'importacions és el de material de transport, que el 2022 ha experimentat un ascens d'únicament el 4,8%. En conseqüència, el seu pes sobre el total de compres efectuades a l'exterior ha disminuït del 16,4% al 12,9%. L'explicació d'aquesta evolució es troba principalment en l'increment moderat de les importacions del capítol de vehicles automòbils,

tractors, motos i bicicletes (+4,7%), que aquest any no s'han vist tan afavorides com l'anterior per l'augment de les matriculacions de vehicles.

A continuació, hi ha dues branques gairebé empatades amb la de material de transport, que són la de productes minerals i la de maquinària i material elèctric, amb un pes relatiu del 12,6% i el 12,4%, respectivament. Les importacions de productes minerals han registrat un increment extraordinari del 92,1% i les de maquinària i material elèctric del 45,4%. El comportament d'aquest últim segment s'explica pel fort creixement tant de les compres de màquines i aparells elèctrics (+44,1%) com d'aparells mecànics (+47%). De la seva banda, el fort augment de les compres de productes minerals és degut a un ascens de la partida de combustibles (s'ha doblat entre 2021 i 2022) a causa d'una forta pujada del preu del petroli.

Les importacions de material de transport, productes minerals i maquinària i material elèctric gairebé empaten, amb un pes relatiu al voltant del 12%.

COMERÇ EXTERIOR PER SECTORS

Quadre 7.2

	IMPORTACIONS			EXPORTACIONS		
	Milions d'euros 2022	% variació 2022/2021	% total 2022	Milions d'euros 2022	% variació 2022/2021	% total 2022
Animals vius i productes del regne animal	79,2	26,1	4,5	0,3	51,7	0,1
Productes del regne vegetal	35,7	18,0	2,0	0,0	128,2	0,0
Greixos i olis	8,3	50,5	0,5	0,2	114,5	0,1
Productes alimentaris, begudes i tabac	247,0	34,4	13,9	0,7	22,6	0,2
Productes minerals	223,3	92,1	12,6	0,3	-15,3	0,1
Productes de les indústries químiques	181,7	20,5	10,2	4,6	-14,9	1,2
Matèries plàstiques, cautxú i manufactures	42,3	45,9	2,4	1,4	116,0	0,4
Pells, cuirs i les seves manufactures	13,7	37,0	0,8	2,1	-8,9	0,6
Fusta, suro i les seves manufactures	17,9	50,6	1,0	1,8	40,5	0,5
Paper i arts gràfiques	41,5	40,9	2,3	11,9	8,2	3,2
Tèxtil	113,9	30,6	6,4	8,1	-8,0	2,2
Calçat, barrets, paraigües, etc.	41,0	47,8	2,3	5,9	1,2	1,6
Manufactures de pedra, ciment, ceràmica	27,8	57,1	1,6	0,4	43,1	0,1
Pedres, perles i metalls preciosos	28,1	8,6	1,6	7,6	-17,9	2,1
Metalls comuns i manufactures	78,3	35,4	4,4	5,5	-1,4	1,5
Maquinària i material elèctric	219,0	45,4	12,4	56,4	62,4	15,3
Material de transport	228,0	4,8	12,9	36,8	10,9	10,0
Òptica, fotografia, aparells de precisió	61,5	16,1	3,5	19,8	14,3	5,4
Armament i munició	1,3	28,3	0,1	0,2	-26,1	0,0
Mercaderies i productes diversos	77,0	50,3	4,3	2,0	7,9	0,5
Objectes d'art, antiguitats	5,2	82,5	0,3	201,3	14.038,6	54,8
Altres	1,5	85,6	0,1	0,5	-33,0	0,1
Total	1.773,1	34,0	100	367,5	160,9	100

Font: Departament de Tributs i de Fronteres.

Pel que fa a les importacions de productes químics, l'evolució ha estat positiva (+20,5%; +14,9% el 2021) però inferior a la variació experimentada en termes globals, de manera que ha reduït el seu pes des de l'11,4% del

2021 fins al 10,2% del 2022. Els dos capítols més importants del grup han tingut comportaments ascendants: el de productes de perfumeria –amb un pes del 5,8%– ha augmentat un 32,5%, i el de productes farmacèutics –amb un volum del 2,2%– ha crescut un 6%.

El següent grup de productes amb més importància és el tèxtil, que representa el 6,4% de les importacions totals i ha registrat un augment del 30,6% com a resultat de la recuperació del consum privat. La resta de grups de productes tenen una incidència inferior al 5% en el total de les compres a l'exterior i de forma generalitzada han mostrat evolucions positives. Per ordre d'importància, apareixen la branca d'animals vius i productes del regne animal (pes del 4,5% sobre el total), la branca de metalls comuns i les seves manufactures (4,4%), i les mercaderies i productes diversos (4,3%).

3.2. Exportacions

Durant el 2022 les exportacions andorranes han augmentat un 160,9% com a resultat d'un increment atípic de les vendes d'objectes d'art i antiguitats, que ha fet créixer el pes d'aquest

Fort increment de les importacions en la branca de productes minerals per la pujada del preu del petroli.

capítol fins al 55% de les exportacions totals. Així, aquesta branca ha contribuït en 141,9 punts a la variació total de 160,9 punts d'aquest any (el 88% del total). De la resta de 21 branques, en vuit han disminuït les exportacions i en les altres tretze han augmentat. Les aportacions positives més importants les han protagonitzat el grup de maquinària i material elèctric (+15,4 punts), seguit a molta distància dels materials de transport (+2,6 punts) i dels productes d'òptica i fotografia (+1,8 punts). La resta de sectors han fet una contribució positiva o negativa inferior a 1,2 punts. Cal assenyalar que aquest any pràcticament tots els àmbits han reduït el seu pes relatiu sobre el total a causa del fort ascens que ha registrat el capítol d'objectes d'art i antiguitats, just al contrari del que va succeir el 2021.

Les exportacions de maquinària i material elèctric continuen creixent amb força (+15,3%).

Si no considerem aquest capítol d'objectes d'art i antiguitats, el primer grup d'exportació continua sent, com és habitual des del 2003, el de maquinària i material elèctric. Amb un increment interanual del 62,4%, ha assolit un pes sobre el total del 15,3%. Per capítols, aquesta evolució s'explica tant per l'increment de les exportacions de màquines i aparells elèctrics (+65,2%) –el capítol més important del grup, amb un pes del 12,6% de les vendes totals a l'exterior– com per les vendes a l'exterior dels aparells mecànics (+50,6%) –que representen el 2,7% de les exportacions totals.

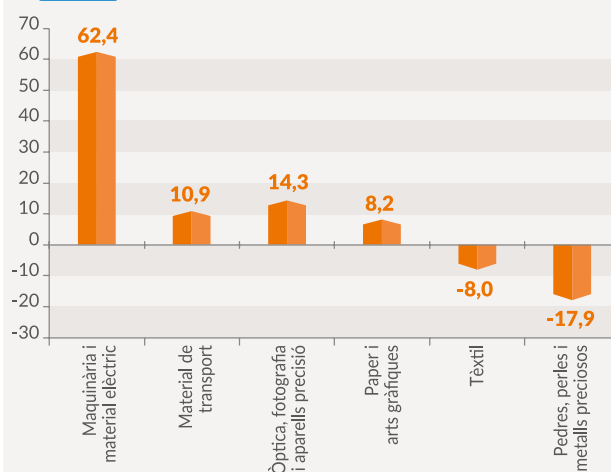
En el segon lloc del rànquing exportador se situa la branca del material de transport, que el 2022 ha experimentat un increment del 10,9%. Aquest augment ha estat inferior al de les importacions totals i, per tant, ha reduït la seva participació sobre el global des del 23,6% del 2021 –quan va créixer un 67,2%– fins al 10% del 2022. El capítol que determina aquesta evolució positiva és el de vehicles automòbils, que suposa el 9,8% de les exportacions totals i ha registrat un ascens del 9,3%.

A força distància dels grups anteriors, les vendes a l'exterior d'òptica, fotografia i aparells de precisió –les terceres per volum d'exportació– han augmentat un 14,3% el 2022, tot i que la seva quota sobre el total s'ha reduït fins al 5,4%. Per capítols, l'evolució ha estat positiva tant en el segment de productes d'òptica i fotografia (+12,3%) –el més important del grup, amb un pes del 4,4% sobre el total de les exportacions–, com en el de rellotgeria (+26,5%) –que té, però, un percentatge sobre el total molt inferior, només del 0,9%.

A continuació, se situen en el rànquing per volum d'exportació els sectors del paper i les arts gràfiques, el tèxtil, i les pedres, les perles i els metalls preciosos. L'evolució del grup de paper i arts gràfiques ha estat positiu, amb un creixement de les exportacions del 8,2%. Com a resultat, representa el 3,2% del total. El subgrup més important és el de paper i cartró (2,1% del total), amb un increment de l'1,5% interanual, seguit del de productes de l'edició o de les indústries gràfiques (0,8% sobre el total), que ha augmentat un 33,5%. Les exportacions del sector tèxtil han tingut

PRINCIPALS SECTORS D'EXPORTACIÓ D'ANDORRA. ANY 2022

Taxa de variació interanual (%)

(*) No es considera el sector d'Objectes d'art i antiguitats, que registra un increment del 14.039% el 2022.

Font: Departament de Tributs i de Fronteres.

Les exportacions de material de transport creixen un 10,9%.

un descens interanual del 8% i han reduït el seu pes respecte al total al 2,2%. Dins d'aquest grup, destaca el capítol de vestits i accessoris del vestit que no són de gènere de punt (amb un pes de l'1,4% en el total d'exportacions), que ha retrocedit un 7,2% en relació amb el 2021. Finalment, la branca de pedres, perles i metalls preciosos ha registrat un decreixement del 17,9%, fet que li ha suposat una pèrdua de pes, fins al 2,1%, en el global de les exportacions andorranes.

La resta de grups representen una proporció inferior al 2% de les exportacions totals. En sobresurten els de calçat, barrets i paraigües, amb un pes de l'1,6% i un increment de l'1,2%; el de metalls comuns, amb un volum de l'1,5% i una variació negativa de l'1,4%, i el de productes químics, amb un percentatge total de l'1,2% i un descens del 14,9% respecte a l'any anterior.

4. Fluxos d'inversió estrangera

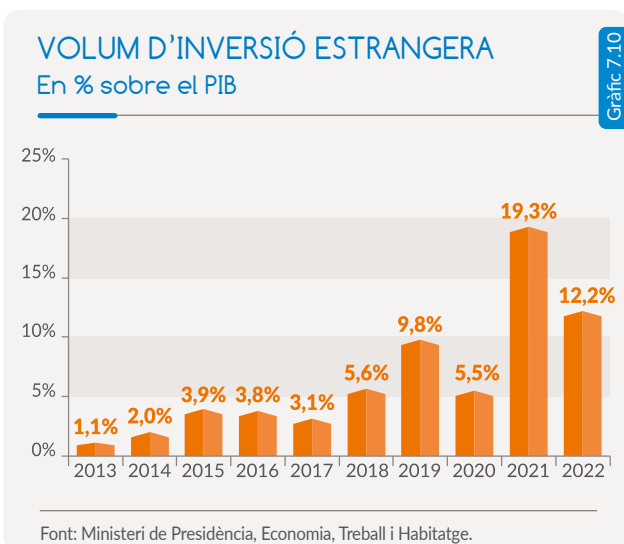
El 2022 ha estat un bon any en termes d'inversió estrangera, però sense arribar als registres històrics de l'any anterior, quan es va produir una revifada molt important després que s'atuessin projectes per la pandèmia el 2020. Durant l'any 2022 s'han formalitzat davant notari 925 operacions d'inversió, quatre més que l'any anterior, el valor màxim de la sèrie disponible. El volum d'inversió associat a aquestes operacions ha estat de 388,9 milions d'euros, un 28,5% menys que l'any anterior, però continua sent la segona xifra més alta de la sèrie històrica. Les dades mostren que ha baixat l'import mitjà per inversió, de 590,4 milers d'euros el 2021 a 420,4 milers d'euros el 2022.

La inversió estrangera assoleix el 12,2% del PIB, la segona xifra més elevada de la sèrie històrica després de la del 2021.

Com a resultat d'aquesta evolució de la inversió i de l'increment del PIB, el percentatge que representa la inversió estrangera en el PIB andorrà s'ha reduït des del 19,3% del 2021 fins al 12,2% del 2022, tot i ser la segona dada més

alta de la sèrie històrica i molt superior a les xifres pre-pandèmia.

Per origen geogràfic de la inversió formalitzada el 2022, Espanya concentra el 53% del total, 30 punts percentuals més que l'any anterior, gràcies al creixement del 66,2% experimentat el 2022. El segon país més important aquest any és Luxemburg, que concentra el 20% de la inversió estrangera efectuada a Andorra. La inversió procedent de França representa el 16% de la inversió total i ha experimentat un extraordinari increment del 177%. I la d'Andorra, que havia estat fins al 2020 el principal origen de la inversió estrangera, ha reduït el seu pes fins al 5% del total de la inversió rebuda. Aquesta darrera dada correspon a inversions que fan empreses andorranes

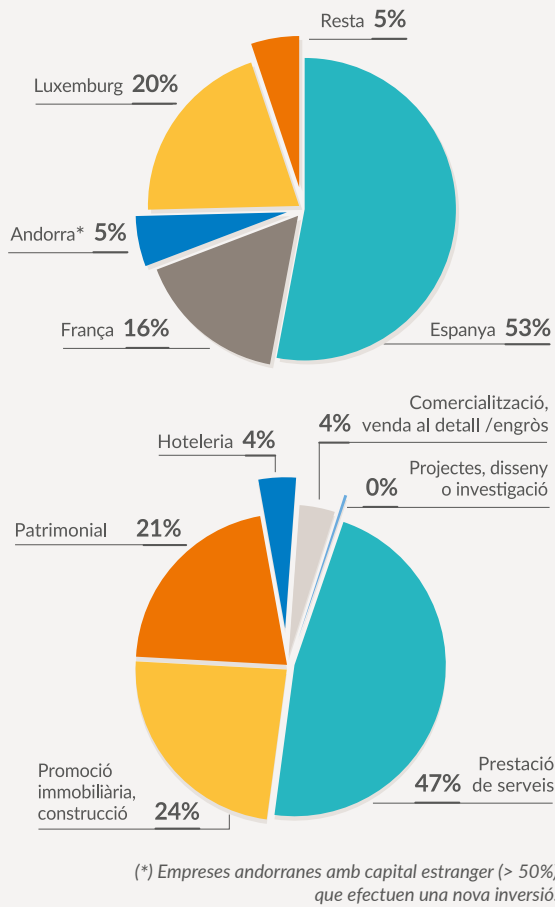
Espanya concentra el 53% de la inversió estrangera i França el 16,2%.

participades en més d'un 50% per socis no residents i que efectuen una nova inversió. El Regne Unit és el quart país estranger amb més inversió a Andorra (amb un pes de només l'1,5% en la xifra total), seguit d'Alemanya (amb un 0,8%), Colòmbia (0,7%) i Rússia (0,4%). La resta es reparteix geogràficament de manera dispersa i amb escassa importància.

Globalment, des de l'entrada en vigor de la Llei d'inversió estrangera, el 2012, Espanya ha

INVERSIÓ ESTRANGERA PER PAÏSOS I SECTORS. ANY 2022 - En % del total

Gràfic 7.11

Font: Ministeri de Presidència, Economia, Treball i Habitatge.

concentrat de mitjana el 37,1% de les inversions formalitzades a Andorra en import, i França el 14,1%. La resta es reparteix per molts països, entre els quals destaquen Luxemburg (6,6%), Rússia (1,6%), Bèlgica (1,4%) i Irlanda (1,4%). Les inversions en què s'identifica com a país d'origen «Andorra» representen de mitjana el 13,2% del total durant el període 2012-2022.

Repunta la inversió estrangera en prestació de serveis i en promoció immobiliària i construcció.

Per sectors, l'any 2022 destaca el fort repunt de la inversió estrangera formalitzada en l'àmbit de la prestació de serveis (dels 42,1 milions d'euros del 2021 als 181,4 milions del 2022), que ha passat a representar el 46,7% de la inversió total. També ha registrat un fort increment la inversió en promoció immobiliària i construcció (de 16,4 a 91,9 milions), que ha assolit un pes del 23,6% del total. Els àmbits següents en importància –a molta distància dels anteriors– són l'hoteleria (4% del total), i el sector comercial (3,8% del total). La resta tenen un pes sobre la inversió total rebuda inferior a l'1%. Les dades d'inversió del 2022 han registrat creixements molt significatius en tots els tipus d'activitat, excepte en projectes, disseny o investigació (-95,5%) i en patrimonial

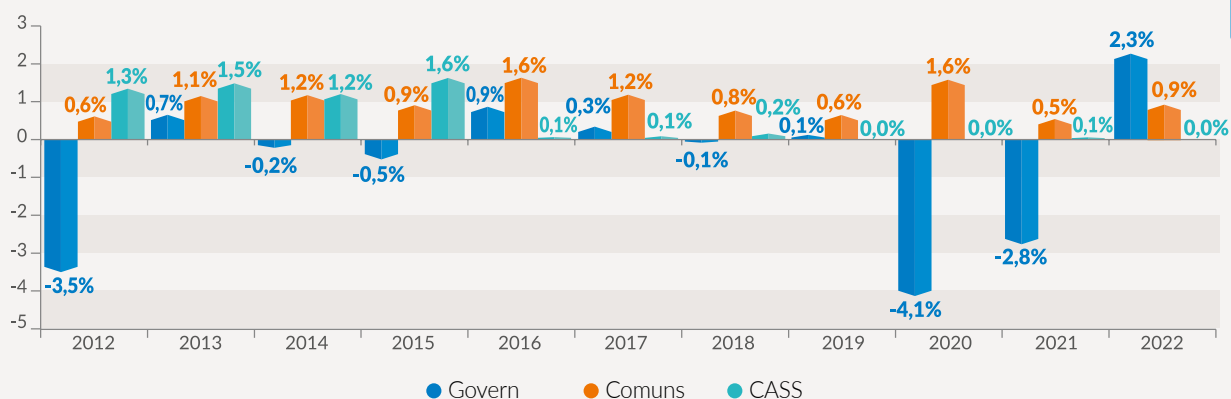
(-81,1%). Si s'analitza el període 2012-2022, els quatre sectors que han rebut més inversió continuen sent l'activitat patrimonial (44,3% del total), la prestació de serveis (23,5%), la promoció immobiliària i la construcció (14,7%) i el sector comercial (7,4%).

VIII. Sector públic

Durant el 2022 els comptes de l'Administració pública andorranera han registrat un superàvit agregat, que és resultat d'un saldo positiu en el Govern i els comuns, i un saldo pràcticament equilibrat dels comptes de la CASS. En particular, el Govern ha tingut un superàvit del 2,3% del PIB; és el nivell d'administració que més ha millorat la situació dels seus comptes públics, amb una reducció de 5,1 punts respecte a l'any anterior (quan es va assolir un dèficit del 2,8% del PIB). Aquesta correcció ha estat possible per una recuperació intensa de la recaptació tributària, degut tant al creixement econòmic com al procés inflacionista, combinada amb una reducció de la despesa. Els comuns, per la seva banda, han ampliat el seu superàvit en quatre dècimes, del 0,5% del PIB el 2021 al 0,9% el 2022, com a conseqüència d'un increment més elevat dels ingressos que de les despeses. Finalment, la CASS ha tancat l'any en una situació de quasi equilibri pressupostari, en contrast amb el lleuger superàvit equivalent al 0,1% del PIB registrat l'any 2021.

SUPERÀVIT O DÈFICIT DE CAIXA NO FINANCER DE L'ADMINISTRACIÓ PÚBLICA (% PIB)

Gràfic 8.1

Fonts: Ministeri de Finances, administracions comunals, CASS, Departament d'Estadística del Govern i elaboració pròpia.

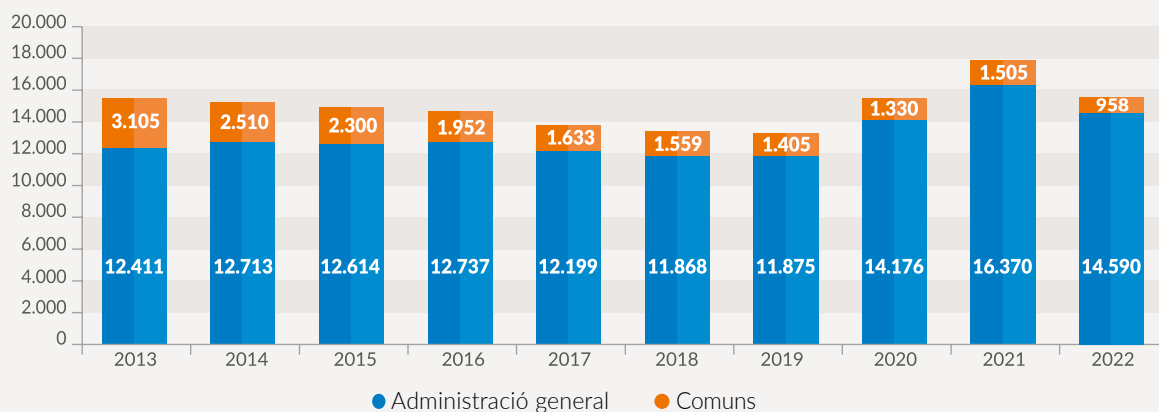
El 2022 s'ha elaborat una estadística sobre l'execució dels comptes públics del conjunt del sector públic, és a dir, de totes les administracions del país, incloses les societats públiques participades, seguint la metodologia del Sistema europeu de comptes 2010 (SEC 2010). Segons aquesta informació, el 2022 les despeses liquidades no financeres del sector públic consolidat (descomptades les transferències internes) sumarien 1.146,5 milions d'euros, amb un increment del 6,8% respecte a l'any anterior, xifra que representa el 36% del PIB andorrà. Però si es consideren les xifres totals en comptes de les consolidades, les despeses no financeres del sector públic andorrà serien de 1.324 milions (41,5% PIB) i els ingressos no financers 1.457 milions (45,7% del PIB).

El Govern i els comuns han assolit superàvit, i la CASS ha tancat prop de l'equilibri pressupostari.

El superàvit pressupostari registrat pel Govern i pels comuns el 2022 ha anat acompanyat d'una reducció dels seus nivells d'endeutament. Així, l'endeutament total d'Andorra (sumant Administració general i comuns) s'ha situat en 1.268 milions d'euros, el 10,8% menys que el 2021. Aquest import equival al 39,8% del PIB (mentre que l'any anterior es va assolir un màxim històric, del 50,6%) i es torna a situar per sota del límit del 50% que estableix la Llei de sostenibilitat de les finances

ENDEUTAMENT PER CÀPITA (€/persona)

Gràfic 8.2

Notes:

(1) Dades publicades pels comuns per al 2022 i dades revisades pel Tribunal de Comptes per a la resta d'anys, excepte en els casos de Canillo, Sant Julià de Lòria i Escaldes-Engordany, per als quals no es disposa de la dada d'endeutament de l'any 2021 revisada pel Tribunal de Comptes; per aquest motiu s'ha agafat la dada publicada pels comuns respectius.

(2) Càlcul fet prenent com a base la població estimada.

Fonts: Ministeri de Finances, administracions comunals, Tribunal de Comptes i elaboració pròpia.

L'endeutament públic s'ha reduït fins a prop del 40% del PIB, deu punts menys que l'any 2021.

anys en un context de fort increment de les despeses per fer front a la crisi de la covid.

Cal tenir en compte que el 2022 ha entrat en vigor la nova Llei 36/2021, del 16 de desembre, de les finances comunals, que ha introduït canvis en la forma de calcular l'endeutament, i això fa que les dades del 2022 no siguin del tot comparables amb les dels anys anteriors. En principi aquests canvis en la metodologia de càlcul afecten l'endeutament consolidat d'alguns comuns (amb societats participades).

Pel que fa a la pressió fiscal, s'estima que l'any 2022, segons el principi de meritació, ha augmentat 2,2 punts, fins al 26,9% del PIB, el valor més alt de la sèrie històrica. Aquesta evolució a l'alça es deu a un increment molt més important de la recaptació impositiva (+23,5%) que del PIB nominal (+13,4%), corresponent al denominador de la ràtio, i ha estat impulsada en part per l'escenari inflacionista, a més de l'entrada en vigor d'algunes figures tributàries noves.

En perspectiva europea, el nivell de pressió fiscal d'Andorra és molt inferior al 41,6% de la mitjana europea (segons dades de la UE-27 per a l'any 2021) o al nivell dels nostres veïns europeus més propers: França (47%) i Espanya (39%). Aquest valor manté Andorra com un país *tax friendly*. De fet, en el context de la UE-27, l'únic país que es manté amb una pressió fiscal inferior a la d'Andorra és Irlanda (21,9%). Suïssa se situaria una mica per sobre d'Andorra (28%).

Per figures tributàries, destaca el creixement interanual de la recaptació indirecta –impostos sobre la producció i les importacions–, del 35,5%, bastant superior al de la recaptació directa (+22,7%), és a dir, dels impostos corrents sobre la renda i el patrimoni. Aquesta evolució s'explica pel fort increment del consum i per la retirada de les mesures aplicades amb motiu de la covid-19 que van compensar part de les pèrdues de renda (per exemple, els ERTO). També s'ha assolit un augment significatiu de les cotitzacions socials, del 12,9%, fruit tant de l'ascens de l'ocupació assalariada com dels sous.

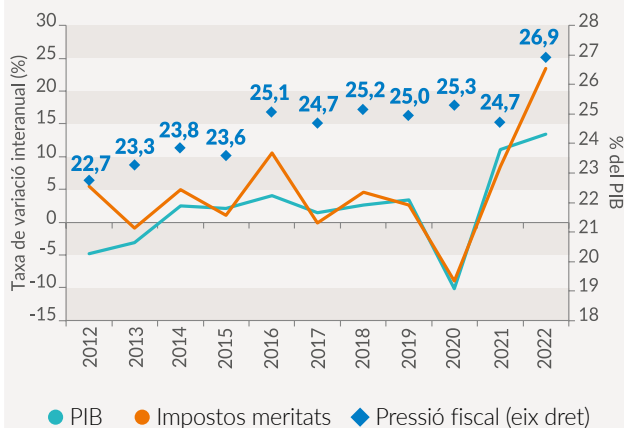
L'any 2022 l'aportació a la pressió fiscal per part de les diferents figures impositives continua essent a càrrec principalment de la imposició indirecta, que s'amplia fins al 40,5%, és a dir, 3,6 punts percentuals més que l'any anterior. Per contra, la contribució de la imposició directa a la pressió fiscal s'ha reduït una dècima, fins al 23,1%. Les cotitzacions socials aporten el 36,5%, fet que suposa 3,4 punts menys en comparació amb el 2021.

A continuació s'analitza l'actuació del sector públic durant el 2022 detallada per cada nivell d'administració.

públiques. En termes per habitant, el deute per càpita (calculat segons la població estimada) ha baixat fins als 15.547 euros, el 13% menys que el 2021, de manera que es trenca la tendència ascendent que ha caracteritzat els dos darrers

La pressió fiscal ha pujat 2,2 punts, fins al 26,9%, per un increment més important dels impostos que del PIB.

PIB, IMPOSTOS MERITATS I PRESSIÓ FISCAL

Font: Departament d'Estadística.

1. Govern

Els comptes del Govern corresponents a l'any 2022 s'han tancat amb un superàvit de caixa no financer de 72,7 milions d'euros, xifra que representa el 2,3% del PIB i una variació del -198,2% si es compara en termes homogenis⁴ amb l'any anterior. Aquesta correcció del dèficit s'explica per la combinació d'un fort increment dels ingressos (+31,4%) amb una disminució de les despeses (-4,1%). Aquestes tendències ja es van observar el 2021 amb la retirada de mesures per la covid i l'inici de la recuperació econòmica, però s'han accentuat aquest any. En els darrers 31 anys (del 1992 al 2022, inclòs) hi ha hagut 24 exercicis en què el Govern ha tancat amb dèficit i només set en què ho ha fet amb superàvit, i un d'ells és el 2022.

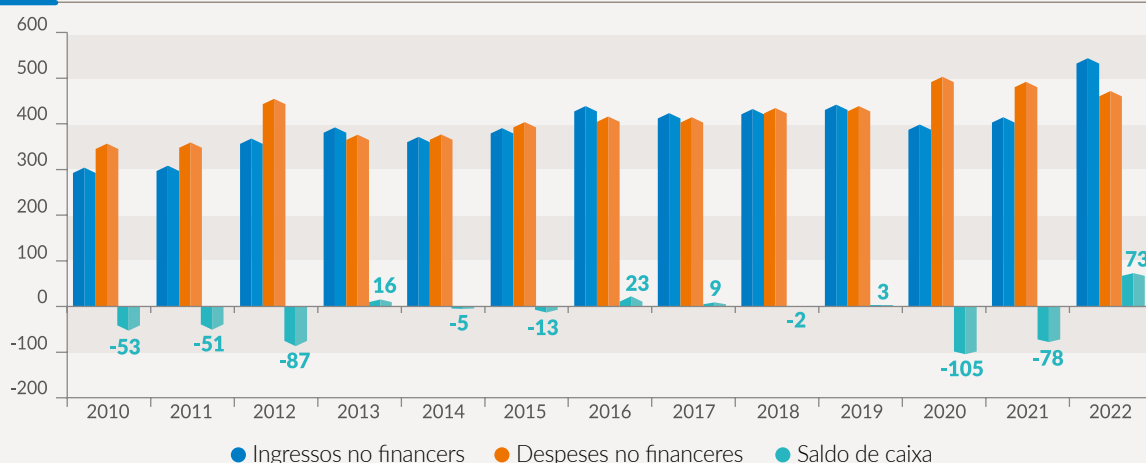
Quan s'afegeixen les operacions financeres (variacions d'actius i passius financers) que s'han executat durant l'any 2022, s'obté un resultat pressupostari negatiu de 15,4 milions d'euros, que suposa el dèficit més elevat des del 2015. L'increment d'ingressos procedents de les variacions d'actius i passius financers s'explica principalment pel nou endeutament autoritzat i, també, per la captació de fons destinats a refinançar una part de les operacions de deute amb venciment durant el 2022.

El Govern tanca el 2022 amb un superàvit del 2,3% del PIB.

Pel que fa al detall d'aquestes operacions financeres, el moviment més destacat aquest any correspon a una operació d'endeutament amb data d'emissió 23 de febrer del 2022, per un import de 500 milions d'euros. És una emissió de bons socials i sostenibles que se suma a l'efectuada el 13 d'octubre del 2021, ambdues destinades principalment a refinançar els venciments de diferents emissions de bons que han vençut el 2022.

L'endeutament global de l'Administració general ha estat de 1.190 milions d'euros, i tot que suposa una reducció del 8,6% respecte al màxim històric assolit el 2021 (1.302 milions d'euros), continua

EXECUCIÓ DEL PRESSUPOST DEL GOVERN - Milions d'euros

Nota: L'any 2022 els ingressos associats a la posada en circulació dels euros entre els bancs del país (3.852 milers d'euros) es reconeixen al capítol d'ingressos patrimonials, mentre que fins al 2021 s'havien inclòs al capítol de passius financers. L'any 2021 aquests ingressos relatius a la circulació d'euros van ascendir a 3.739 milers d'euros. Així, en cas de seguir el mateix criteri que el 2022, el dèficit de caixa del 2021 seria de 74.092,09 milers d'euros (en lloc de 77.831,09) i la variació 2022/2021 seria del -198,2%.

Font: Ministeri de Finances.

⁴ L'any 2022 els ingressos associats a la posada en circulació dels euros entre els bancs del país es reconeixen al capítol d'ingressos patrimonials, mentre que fins al 2021 s'havien inclòs al capítol de passius financers. A efectes comparatius, s'han reformulat les dades del 2021 perquè siguin homogenies amb les del 2022.

sent la segona xifra més elevada de la sèrie històrica. En l'estructura d'aquest endeutament destaca el saldo viu de deute públic en bons de l'Estat, de 1.175 milions. A aquest import només s'hi afegeix una línia de 15 milions d'euros amb el Banc de Desenvolupament del Consell d'Europa (CEB). La resta de fonts de finançament que tenia actives el Govern l'any 2022 ja no estan actives.

L'endeutament global de l'Administració general s'ha mantingut en nivells alts, al voltant dels 1.190 milions d'euros.

En proporció del PIB, aquest volum de deute representa el 37,3%, nou punts menys que el 2021. Així, la ràtio d'endeutament s'ha tornat a situar per sota del límit del 40% que estableix la Llei de sostenibilitat de les finances públiques per a l'Administració general, després que el 2020 i el 2021 se superés per l'excepcionalitat de la pandèmia. (En aquest sentit, el Govern va presentar un pla d'equilibri financer per tornar a la situació d'estabilitat pressupostària.)

La millora dels comptes públics ha estat una pauta comuna a la resta d'economies desenvolupades el 2022. En general, Andorra continua amb uns nivells relatius de deute públic inferiors als de la gran majoria de governs europeus. Pel que fa a l'estructura temporal de l'endeutament andorrà, per primer cop des del 1999 tot el deute públic és a llarg termini, en contrast amb la situació del període 2017-2021, quan havia representat el 68% en mitjana, davant d'un 32% de l'endeutament a curt termini. En aquest context, el Fons Monetari Internacional (FMI) ha avalat el procés de disciplina fiscal que ha permès reduir el deute públic d'Andorra i complir els objectius fiscals establerts per a l'any 2022.

1.1. Ingressos

Durant el 2022 els ingressos no financers liquidats pel Govern han registrat un increment del 31,4%, que se suma al 4% del 2021, després del descens del 9,9% que van patir el 2020 amb motiu de l'impacte de la covid-19. Així, els ingressos no financers han assolit els 544,5 milions d'euros, xifra que supera en un 23,1% la dada pre-pandèmia (2019) i suposa un màxim històric. L'augment s'ha estès a totes les grans partides, amb l'única excepció de les transferències corrents, que pràcticament han desaparegut el 2022.

La recaptació per impostos directes ha assolit un nou rècord històric.

Més concretament, els ingressos per impostos directes han crescut el 28,7%, fins a arribar als 150,8 milions d'euros, xifra que implica un nou rècord històric. Així, el pes d'aquest capítol ha

pujat fins al 27,7% del total d'ingressos no financers –quan fa només dotze anys tenien un pes de pràcticament zero–, fins a representar el 32,2% del total d'impostos directes i indirectes; de tota manera, encara és inferior al límit del 40% que estableix la Llei de sostenibilitat de les finances públiques aprovada el 2014.

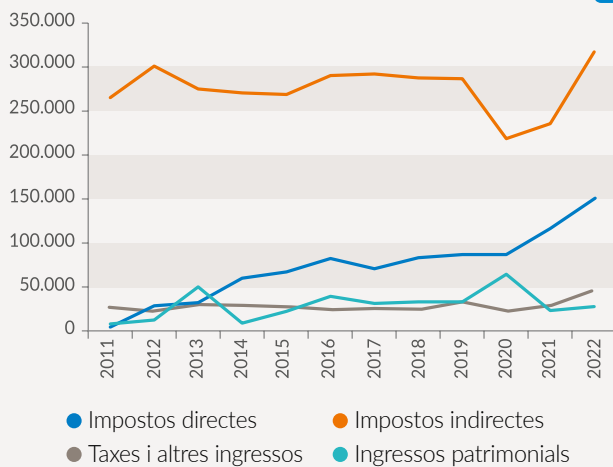
Per figures tributàries, l'alça de la recaptació per impostos directes s'explica per l'evolució molt positiva tant de l'impost sobre la renda de les persones físiques (IRPF), que puja un 47%, com de l'impost sobre societats (IS), que ho fa un 32%. En canvi, la recaptació per l'impost sobre la renda dels no-residents ha disminuït un 44%. Cal destacar que les variacions relacionades amb l'augment de l'IRPF i de l'IS tenen a veure amb la recuperació de l'activitat econòmica, que ha fet créixer tant els beneficis de les empreses com la massa salarial dels treballadors –gràcies a la millora de l'activitat, com també a la pujada dels sous derivats de l'increment de la inflació i de la dificultat de trobar personal en alguns sectors.

Entre els impostos directes també ha estat positiva l'aportació de l'impost sobre les plusvàlues immobiliàries (+28%). Es tracta d'un impost directament relacionat amb les operacions

INGRESSOS NO FINANCERS DEL GOVERN

Milers d'euros

Gràfic 8.5

Nota: L'any 2022 els ingressos associats a la posada en circulació dels euros entre els bancs del país (3.852 milers d'euros) es reconeixen al capítol d'ingressos patrimonials, mentre que fins al 2021 s'havien inclòs al capítol de passius financers. L'any 2021 aquests ingressos relatius a la circulació d'euros van ascendir a 3.739 milers d'euros. Així, en cas de seguir el mateix criteri que el 2022, el capítol d'ingressos patrimonials relatiu al 2021 ascendiria a 27.858,48 milers d'euros (en lloc de 24.119,48).

Font: Ministeri de Finances.

Els ingressos per impostos indirectes han recuperat nivells pre pandèmia i han aconseguit un màxim històric.

El creixement del 2022 s'explica per la contribució positiva de les dues principals figures tributàries indirectes, que són l'impost general indirecte (IGI) i la taxa al consum exterior, que es troben precisament entre les que es van veure més impactades per les restriccions durant la pandèmia. A més, aquest any s'han incorporat dues noves figures: l'impost sobre les estades en allotjaments turístics (que ha recaptat 2,7 milions, menys de la meitat del que s'havia pressupostat) i l'impost sobre emissions de CO₂, que grava els hidrocarburs segons les seves emissions de diòxid de carboni (9,3 milions de recaptació, i ha superat la xifra pressupostada inicial). Els impostos indirectes que han disminuït la recaptació són l'impost sobre les transmissions patrimonials (ITP) –tot i que es manté en valors absoluts històricament elevats degut al dinamisme de les operacions immobiliàries–, els impostos especials i l'impost sobre la prestació de serveis d'assegurança (ISI).

En concret, l'increment dels ingressos per l'IGI, gravamen sobre el consum que està en vigor des del 2013 i que és la primera figura tributària per volum de recaptació, ha estat del 29%, fins als 148,6 milions d'euros nets liquidats. Pel que fa a la taxa al consum, que és un dret de duana que s'aplica a productes agrícoles que s'importen a territori andorrà (capítols d'importació 1 a 24), amb un pes destacat de la importació de begudes i tabac, ha augmentat un 51% i assoleix una recaptació de 110,8 milions d'euros (és la segona figura tributària en importància). Cal assenyalar que aquest increment està directament vinculat al comportament alcista de les importacions d'aliments, el qual, al seu torn, reflecteix la recuperació del consum de les llars i de l'entrada de visitants.

Els impostos especials registren una evolució lleugerament a la baixa respecte a la recaptació de l'any passat (-3%). Aquests tributs s'apliquen a la importació i la fabricació de determinats

Destaca el fort creixement de la recaptació per l'IRPF i l'IS a causa de la recuperació econòmica.

immobiliàries efectuades al país (a l'increment de valor dels béns immobles que es posin de manifest en les transmissions). Aquesta dada posa en relleu que durant l'exercici del 2022 l'activitat del sector immobiliari ha estat força elevada. Finalment, cal assenyalar que aquest any ha estat el primer en què s'ha liquidat el nou impost sobre els habitatges buits, però s'ha obtingut una recaptació molt modesta (poc més de 5.000 euros).

Respecte als impostos indirectes, els ingressos obtinguts durant el 2022 també han registrat una dinàmica molt positiva, amb un increment del 34,5%, fins als 317,7 milions d'euros, que suposen un augment del 10,7% respecte a la xifra pre pandèmia del 2019 i la dada més alta de la sèrie històrica. Aquesta partida continua sent amb diferència la font de finançament més important per al Govern, amb un pes sobre el total d'ingressos no financers del 58,4%, 1,3 punts més que el 2021, si bé no recupera el volum que tenia el 2019 (64,9%) degut al fort increment dels impostos directes.

EXECUCIÓ DEL PRESSUPOST DEL GOVERN⁽¹⁾ (Milions d'euros)

Quadre 8.1

	Liquidació 2022	% variació Liq. 2022/Liq. 2021	% execució 2022 ⁽²⁾
Impostos directes	150,8	28,7	158
Sobre plusvàlues immobiliàries	9,7	28,1	195
Sobre la renda persones físiques (IRPF)	57,6	46,7	152
Sobre societats	76,2	32,5	181
Sobre la renda de no-residents	7,1	-43,6	70
Sobre habitatges buits	0,005	--	--
Impostos indirectes	317,7	34,5	104
Sobre transmissions patrimonials immobiliàries	3,5	-6,6	124
Sobre el consum de béns (IGI)	148,6	29,0	113
Sobre la prestació de serveis d'assegurança (ISI)	3,4	-1,2	107
Impost sobre l'allotjament	2,7	--	44
Impostos especials	38,0	-3,4	88
Impost sobre emissions de CO ₂	9,3	--	116
Sobre el tràfic exterior	112,0	50,7	102
Sobre el joc	0,3	55,2	27
Taxes i altres ingressos	47,7	62,2	128
Transferències corrents	0,05	-99,3	93
Ingressos patrimonials	28,2	1,4	93
Venda d'inversions reals	0,0	-100,0	--
Transferències de capital	0,0	-100,0	--
Ingressos no financers	544,5	31,4	116
Despeses corrents	415,5	-4,3	93
Despeses de personal	122,6	4,9	99
Consum de béns i serveis	49,5	9,0	82
Despeses financeres	21,6	11,2	96
Transferències corrents	221,9	-12,1	92
Despeses de capital	56,2	-3,0	60
Inversions reals	23,1	-8,9	47
Transferències de capital	33,1	1,5	73
Despeses no financeres	471,7	-4,1	87

(1) La liquidació del Pressupost del 2022 és provisional.

(2) En el cas de les despeses, es calcula sobre el Pressupost final, el qual és el resultat d'incorporar al Pressupost aprovat pel Consell General els crèdits de compromisos contrets durant l'exercici anterior corresponents a despeses que es van posposar per a l'exercici següent i les modificacions i les ampliacions de crèdits pressupostaris.

Font: Ministeri de Finances.

productes, com ara l'alcohol, el tabac i els hidrocarburs, de manera que el creixement del 2022 està vinculat al comportament d'aquestes importacions. De tota manera, cal tenir en consideració que amb l'entrada en vigor de la taxa d'emissions de CO₂ s'han reduït els tipus aplicats als impostos especials associats als hidrocarburs, i això ha afectat la recaptació global de l'impost.

La resta d'impostos indirectes, amb un pes força més baix en la recaptació total, han mostrat evolucions diferents. D'una banda, destaca la reducció de la recaptació per l'ISI (-1%) i per l'ITP (-7%), després d'un any 2021 que va ser molt positiu per al sector immobiliari. D'altra banda, s'han produït increments importants per la tarifa exterior comuna (+29%) i per l'impost sobre el joc (+55%).

Els ingressos patrimonials han registrat un petit augment de l'1%, fins als 28,2 milions d'euros. Cal mencionar que enguany els ingressos associats a la posada en circulació dels euros entre els bancs del país es reconeixen al capítol d'ingressos patrimonials, mentre que fins ara s'havien computat al capítol 9, de passius financers. Aquesta reclassificació obeeix al fet que el Govern no assumeix cap

passiu relacionat amb aquesta posada en circulació de massa monetària. Aquest capítol pressupostari acostuma a registrar les seves liquidacions més importants a través de la distribució de dividends d'entitats públiques (principalment Andorra Telecom i FEDA) i d'altres ingressos patrimonials com són la comercialització d'euros a les filatèlies i les numismàtiques. En aquest any 2022, la principal variació en els ingressos patrimonials està associada a l'increment en l'import liquidat en concepte de dividends d'Andorra Telecom, ja que FEDA no ha liquidat dividends.

Per altra banda, les taxes i altres ingressos han augmentat el 62,2% a causa, principalment, de l'increment dels comisos. Finalment, convé destacar la disminució de les transferències corrents fins a un import gairebé insignificant de 50.857 euros. Aquest descens està relacionat amb les aportacions fetes pels comuns al Fons de solidaritat en l'exercici del 2021 per a la lluita contra la crisi sanitària causada pel SARS-CoV-2. Cal considerar que aquests ingressos tenien un caràcter puntual. En el cas de la venda d'inversions reals i de les transferències de capital, els ingressos obtinguts han estat nuls.

Respecte a les modificacions normatives aprovades, cal destacar la reforma de la imposició directa i la modificació d'altres normes tributàries i duaneres, aprovades el gener del 2023. Un dels canvis estableix, per exemple, que el tipus efectiu mínim de l'impost sobre societats sigui en tots els casos superior al 3% sempre que l'empresa generi beneficis. També ha servit per agilitzar el sistema de devolucions en l'impost general indirecte.

1.2. Despeses

Les despeses no financeres liquidades durant el 2022 han experimentat un ajustament que ha arribat als 471,7 milions d'euros, el 4,1% menys que l'exercici anterior, que se suma al descens del 2021 (-2,2%), després que el 2020 augmentessin a un ritme de dos dígits (14,7%). La contenció ha afectat únicament les transferències corrents i les inversions reals. Per contra, les despeses de funcionament, les despeses d'interessos i les transferències de capital s'han incrementat.

El valor de les despeses de capital liquidades ha estat de 56,2 milions d'euros, el 3% menys que l'exercici anterior. Així, l'esforç inversor tant en termes absoluts com relatius (11,9%

Les inversions reals del Govern cauen al nivell més baix dels darrers 30 anys.

del total de les despeses no financeres) segueix lluny dels registres de la fase expansiva anterior. Per capítols, la reducció de les despeses de capital s'explica per la retallada de les inversions reals (-8,9%), fins als 23,1 milions d'euros, la xifra més baixa, en termes nominals, des de l'any 1992. En canvi, les transferències de capital han augmentat moderadament (+1,5%), fins als 33,1 milions d'euros.

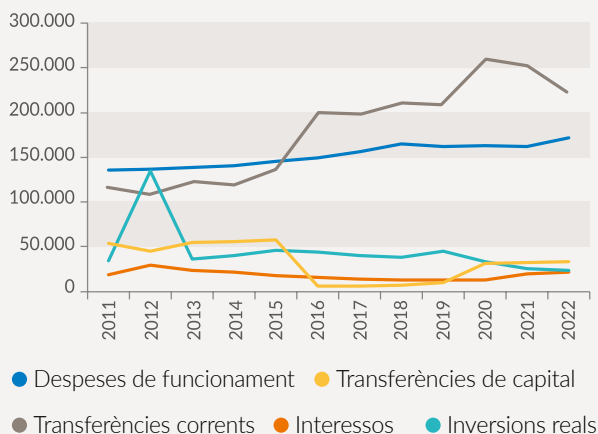
En el cas de les despeses corrents, la disminució registrada el 2022 s'explica exclusivament pel capítol de les transferències corrents (-12,1%), fins als 221,9 milions d'euros, a causa en bona part de la supressió d'ajudes que s'havien donat durant la pandèmia (suspensió temporal dels contractes de treball i reducció de la jornada laboral, ajudes al lloguer i a les quotes hipotecàries de locals comercials, etc.). Com a resultat, el pes de les transferències corrents sobre el total de les despeses no financeres ha baixat quatre dècimes, fins al 47%, però es manté com el primer capítol de despesa del Pressupost, amb diferència respecte al segon, que són les despeses de personal.

La resta de capítols de despesa han registrat increments el 2022. La partida que més ha augmentat és la de despeses en interessos, l'11,2%. Les raons es troben en l'alça de les despeses en concepte d'interessos del deute públic, associada a la pujada de tipus d'interès que s'ha aplicat en les renovacions de les emissions de deute, i també en el nou volum de deute emès. En canvi,

DESPESES NO FINANCERES DEL GOVERN

Milers d'euros

Gràfic 8.6

Nota: L'any 2016 les transferències als comuns van deixar de ser considerades com a transferències de capital (segons la legislació anterior, es considerava que el gros de les transferències s'havia de dedicar a inversió de les corporacions comunals) i es van passar a considerar transferències corrents (els comuns poden destinar aquestes transferències tant a despeses corrents com a despeses de capital i a reducció d'endeutament). A partir del Pressupost del 2020 es va decidir segregar les transferències comunals, entre corrents i de capital, segons la proporció d'executat pels comuns en els darrers exercicis.

Font: Ministeri de Finances.

La pujada dels tipus d'interès impulsa a l'alça les despeses financeres.

la disminució dels interessos de préstecs ha continuat jugant a favor de la contenció de la despesa, si bé de forma limitada. També s'han reduït les despeses per comissions de serveis bancaris, perquè aquest any s'han formalitzat menys operacions d'endeutament que l'any anterior. Tot plegat ha comportat que la participació del capítol de despeses no financeres hagi augmentat fins al 4,6%, el nivell més elevat des de l'any 2014.

Les despeses de funcionament també han registrat un augment durant el 2022. L'increment més important ha estat al capítol de consum de béns i serveis (+9%), fins als 49,5 milions d'euros, mentre que en el cas de les despeses de personal s'ha limitat a un 4,9%, fins als 122,6 milions.

72

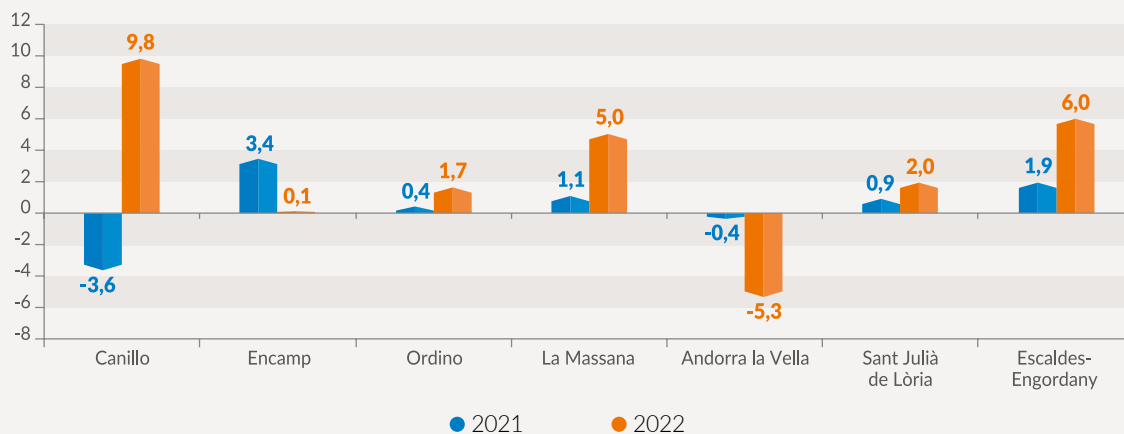
2. Comuns

Segons les dades de liquidació dels pressupostos de les administracions comunals, incloent-hi actius i passius financers, l'any 2022 el volum total d'ingressos ha assolit la xifra de 194,2 milions d'euros, un import superior als 174,9 milions d'euros de despeses liquidades. Com a resultat, el saldo del conjunt de les administracions comunals ha estat positiu (+19,3 milions d'euros) per tercer exercici consecutiu, i a més s'ha ampliat substancialment respecte a l'any anterior (quan va ser de +3,9 milions d'euros).

El superàvit de les administracions comunals s'ha ampliat de 3,9 milions el 2021 a 19,3 milions el 2022.

SALDO PRESSUPOSTARI LIQUIDAT DELS COMUNS - Milions d'euros

Gràfic 8.7

Fonts: Administracions comunals / Departament d'Estadística.

Aquest resultat és fruit de la combinació d'un creixement dels ingressos totals més elevat que de les despeses totals.

Si l'anàlisi es limita als ingressos i a les despeses no financeres, s'obté que el volum total liquidat ha estat de 187,6 i 157,8 milions d'euros respectivament, fet que dona com a resultat un superàvit de caixa no financer de 29,7 milions d'euros. Aquest superàvit representa el 0,9% del PIB, 0,4 punts més que el 2021.

Més en detall, s'observa que només el Comú d'Andorra la Vella ha presentat una situació de dèficit el 2022 i, a més, l'amplia respecte a l'any anterior (de -0,4 milions a -5,3 milions). La resta de corporacions parroquials han presentat un saldo positiu i millor que el de l'any anterior, excepte en el cas d'Encamp, que l'ha reduït de 3,4 a 0,1 milions. Però entre tots els comuns el que més ha millorat la seva situació pressupostària és sens dubte Canillo, que ha passat d'un dèficit de 3,6 milions a un superàvit de 9,8 milions, el més elevat de tots.

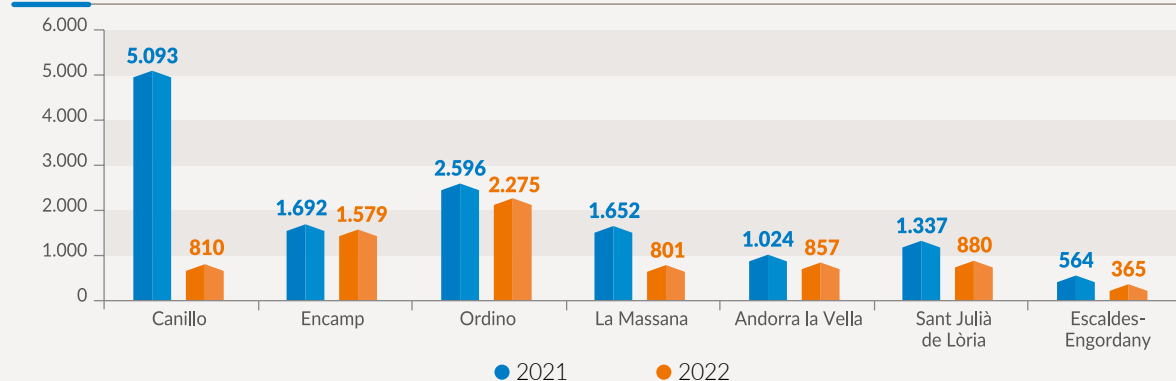
Pel que fa a l'evolució de l'endeutament, el 2022 s'ha tancat amb un deute consolidat acumulat dels comuns de 78 milions d'euros, segons les dades provisionals que han publicat les corporacions. Aquesta xifra representa un descens del 34,7% respecte a les dades del 2021, i suposa la xifra més baixa d'endeutament de la sèrie històrica que comença el 2007. Així, tots els comuns es mantenen per novè any consecutiu per sota del límit d'endeutament que fixa la Llei (200% dels ingressos mitjans liquidats els darrers tres exercicis), amb uns percentatges que oscil·len entre el 99,8% d'Ordino i el 19% d'Escaldes-Engordany, segons les dades provisionals del 2022.

L'endeutament total dels comuns es redueix un 35% i assoleix el mínim de la sèrie històrica (2,5% del PIB).

En el context de tot el sector públic andorrà, els comuns han reduït la seva participació en el deute públic total (entès com la suma del deute de l'Administració general i dels comuns) a un mínim històric del 6,2%. Aquesta xifra se situa molt per sota del pes dels comuns en la despesa pública no financer de les administracions (25,1%) i suposa tan sols el 2,5% del PIB andorrà. Tot plegat significa que en termes relatius estan força menys endeutats que el Govern, una situació inversa a la que hi havia abans de 2013, gràcies als esforços de consolidació fiscal fets els darrers anys i a la millora del seu sistema de finançament.

Per parròquies, la caiguda de l'endeutament ha estat generalitzada. Però les reduccions més importants en termes relatius s'han produït a Canillo (-83%), la Massana (-50%), Escaldes-Engordany

ENDEUTAMENT DELS COMUNS - Euros per càpita

Nota: Dades publicades pels comuns per al 2022, i dades revisades pel Tribunal de Comptes per al 2021, excepte en els casos de Canillo, Sant Julià de Lòria i Escaldes-Engordany, per als quals no es disposa de la dada d'endeutament de l'any 2021 revisada pel Tribunal de Comptes. Per aquest motiu s'ha agafat la dada publicada pels comuns respectius.

Fonts: Administracions comunals, Tribunal de Comptes i Departament d'Estadística.

Gràfic 8.8

(-34%) i Sant Julià de Lòria (-33%). Quant a la distribució del deute en termes absoluts, Encamp i Andorra la Vella concentren cada una al voltant d'una quarta part del deute total dels comuns. A l'altre extrem, la parròquia amb el volum de deute públic més baix el 2022 ha estat Canillo (5,3% del total), per sota d'Escaldes-Engordany (7,0% del total), que tradicionalment havia estat la que tenia menys deute. En termes relatius a la població, els comuns amb un nivell més elevat de deute són Ordino i Encamp, amb 2.275 euros i 1.579 euros de deute per càpita, respectivament. La resta tenen un nivell de deute per habitant inferior als 900 euros, i el que el té més reduït és Escaldes-Engordany, amb 365 euros/habitant.

2.1. Ingressos

L'any 2022 els ingressos totals liquidats pels comuns han registrat un augment del 17,1%, molt superior a l'1,4% del 2021. Com a resultat, els ingressos han assolit una xifra de 194,2 milions d'euros, el nivell més elevat des de l'any 2008. De fet, la liquidació d'ingressos ha quedat lleugerament per sobre de la xifra pressupostada (103%) i n'ha situat el pes sobre el total d'ingressos del sector públic (entès com l'Administració general i els comuns) en el 15%, 1,9 punts més que el 2021. Cal recordar, però, que aquest percentatge està distorsionat pel volum de passius financers de l'Administració general, com a resultat de les seves necessitats d'endeutament. De fet, si només es consideren els ingressos no financers, el pes dels comuns puja fins al 25,6%, dos punts menys que el 2021 i un percentatge força similar al que representen les corporacions parroquials sobre el total de despeses no financeres (25,1%).

Els ingressos dels comuns han crescut molt el 2022, impulsats sobretot pel creixement dels impostos directes.

Per capítols, l'augment dels ingressos és fruit d'un increment dels ingressos no financers del 18,8%, ja que les operacions financeres s'han reduït un 16,9%. Dintre dels primers, el creixement ha estat similar entre els ingressos

corrents i de capital (al voltant del +18%). El desglossament dels ingressos corrents per figures tributàries mostra evolucions dispars, amb una pujada destacada, de doble dígit, en la recaptació per impostos directes (+15,3%), i un lleuger increment dels impostos indirectes (+0,7%), just al contrari que l'any anterior. També han augmentat molt les taxes i altres ingressos (+29,2%) i els ingressos patrimonials (+64,3%), mentre que les transferències corrents han registrat una lleugera reducció (-0,7%).

En conseqüència, les taxes i altres ingressos han augmentat el seu pes sobre el total d'ingressos no financers fins al 31%. Els segueixen en importància els impostos directes (23%) i les transferències corrents (13%).

A més, els ingressos de capital han registrat un ascens del 18,3% a causa d'un fort impuls de les transferències de capital (+18,6%). Aquest capítol és el tercer més important dels ingressos no financers dels comuns, amb una participació del 19% sobre el total. Els ingressos per alienació d'inversions reals s'han mantingut pràcticament igual que l'any anterior, però com que tenen un pes molt reduït sobre el total (0,3%) la seva contribució és poc significativa.

La distribució per parròquies mostra una evolució general positiva dels ingressos, a excepció d'Encamp, on s'ha produït un descens del 5,3%. Entre la resta de comuns, destaca el fort increment a Canillo (+103%) i Escaldes-Engordany (+30,7%). El 2022 Andorra la Vella s'ha mantingut en la primera posició del rànquing de comuns per volum d'ingressos totals, amb 48,4 milions (el 25% del total), mentre que Ordino continua sent el que té menys ingressos, amb el 6,9% del total, equivalent a 13,3 milions d'euros.

2.2. Despeses

Durant l'any 2022 les despeses liquidades pels comuns han registrat un creixement del 8,0%, fins als 174,9 milions d'euros, una evolució que modera l'increment registrat l'any anterior (+15,4%); de tota manera, s'assoleix la xifra més alta de despesa des del 2008. Igualment, les despeses no financeres han experimentat un augment del 10,7%, mentre que les operacions financeres han disminuït el 12,1% com a conseqüència sobretot de la baixada de les despeses per actius financers, a la qual s'ha afegit un lleuger ascens dels passius financers. Tot plegat ha situat el percentatge d'execució de les despeses totals en relació amb el Pressupost del 2022 en el 92,5%, que és inferior al grau d'execució dels ingressos.

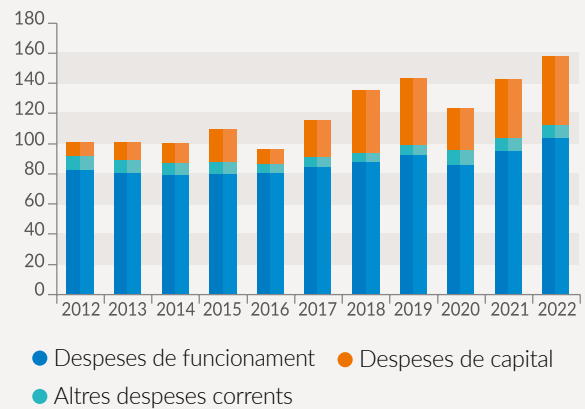
A més, el pes de les despeses dels comuns en el total de despeses del sector públic (entès com l'Administració general i els comuns) ha augmentat fins al 13,6%, un percentatge, però, que continua quedant per sota de la seva participació en els ingressos totals (15%). Tanmateix, si només es tenen en compte les despeses no financeres, el pes dels comuns sobre el total de despeses de l'Administració puja fins al 25,1%, pràcticament igualant el percentatge que representen sobre el total d'ingressos no financers.

Les despeses dels comuns han crescut fins al nivell més elevat des del 2008.

L'anàlisi per capítols mostra que el creixement de les despeses dels comuns s'ha concentrat en les despeses de funcionament, les despeses financeres i les inversions reals. En concret, el capítol de personal –el més important de tots amb un pes del 35% del total– s'ha incrementat un 5,1%, i el consum de béns i serveis –el segon més rellevant, amb una representació del 31%– ha pujat el 15,4%. En canvi, les transferències corrents han experimentat un

DESPESES NO FINANCERES DELS COMUNS Milions d'euros

Gràfic 8.9

Fonts: Administracions comunals / Departament d'Estadística.

75

LIQUIDACIONS DELS PRESSUPOSTOS DE LES ADMINISTRACIONS COMUNALS (Milers d'euros)

Quadre 8.2

	INGRESSOS			DESPESES		
	2022	% variació 2022/2021	% total 2022	2022	% variació 2022/2021	% total 2022
Canillo	26.383	103,0	13,6	16.543	-0,4	9,5
Encamp	31.919	-5,3	16,4	31.792	5,0	18,2
Ordino	13.333	6,4	6,9	11.682	-3,4	6,7
La Massana	21.998	16,8	11,3	16.970	-4,2	9,7
Andorra la Vella	48.434	4,4	24,9	53.756	15,0	30,7
Sant Julià de Lòria	17.005	17,0	8,8	15.035	10,4	8,6
Escaldes-Engordany	35.130	30,7	18,1	29.094	16,7	16,6
Total	194.202	17,1	100	174.871	8,0	100

Fonts: Administracions comunals / Departament d'Estadística.

descens per segon any consecutiu (-11,5%), després que fossin el capítol que va augmentar més el 2020 per les mesures de suport que es van vehicular mitjançant transferències per mitigar els efectes de la crisi sanitària. Per contra, les despeses financeres han registrat un fort creixement (+23%), com a conseqüència de les pujades de tipus d'interès. Com a resultat, el conjunt de despeses corrents ha registrat una alça del 8,2%. El creixement de les despeses de capital ha estat força més elevat (+17,6%) a causa de la recuperació de les inversions reals (+17,7%) –el tercer capítol més important–, mentre que les transferències de capital s'han reduït el 10,6%, seguint la tendència de l'any anterior després de l'increment excepcional del 2020, que recollia l'impacte de les mesures contra la crisi de la covid.

El creixement de les despeses dels comuns s'ha concentrat en les despeses de funcionament i financeres, i en les inversions reals.

Per completar l'anàlisi de les finances comunals, cal assenyalar que l'evolució de les despeses ha estat a l'alça en quatre comuns i a la baixa en els altres tres. Els increments més destacats s'han produït a Escaldes-Engordany (+16,7%) i Andorra la Vella (+15,0%), seguides de Sant Julià de Lòria (+10,4%). Per contra, les despeses han disminuït a taxes moderades a la Massana (-4,2%), Ordino (-3,4%) i Canillo (-0,4%).

3. Caixa Andorrana de Seguretat Social (CASS)

L'any 2022 els pressupostos liquidats per la Caixa Andorrana de Seguretat Social (CASS), incloent-hi actius i passius financers, han sumat un volum total d'ingressos de 361,0 milions d'euros, una xifra molt similar als 360,7 milions d'euros de despeses liquidades. Així doncs, la CASS ha obtingut un petit superàvit de poc més de 200.000 euros. Si només es consideren els ingressos i les despeses no financeres, el 2022 el saldo de caixa no financer de la CASS ha estat d'un lleuger dèficit de 156.778 euros, com a resultat d'un creixement de les despeses lleugerament superior al dels ingressos, una xifra que contrasta amb el superàvit d'1,7 milions del 2021.

Els comptes públics de la CASS estan pràcticament equilibrats.

3.1. Ingressos

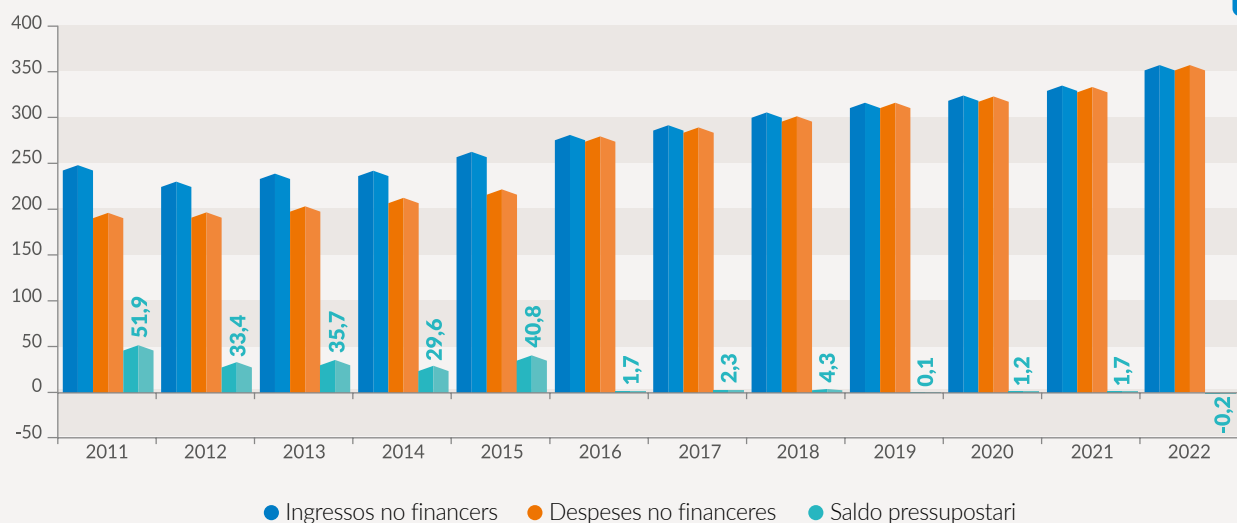
Els ingressos no financers liquidats per la CASS l'any 2022 han registrat un creixement del 6,8%, superior al percentatge de l'any anterior (+3,3%), fins a assolir els 357,8 milions d'euros.

Per capítols, les cotitzacions socials –que són la font més important d'ingressos de la CASS– han sumat 312,5 milions d'euros, xifra que representa el 87,4% del total d'ingressos no financers. Aquest import inclou les cotitzacions patronals, les cotitzacions a càrrec dels assalariats, les cotitzacions de les persones que realitzen una activitat per compte propi i les cotitzacions liquidades imputables a prestacions econòmiques de la CASS (pensions de jubilació i viduïtat vitalícia, pensions d'invalidesa i incapacitats temporals). Durant el 2022 els ingressos per cotitzacions socials han experimentat un increment del 12,9% –després que el 2020 i 2021 augmentessin en mitjana només el 0,5%–, en un context de fort ascens del nombre d'assalariats (+10,6%), de creixement de la massa salarial (+15,2%) i d'acceleració de la pujada del nombre de comptes propis (+8,4%).

El segon capítol més important d'ingressos de la CASS, amb un pes del 12% sobre el total, és el de les transferències corrents procedents de l'Administració general, que el 2022 s'han reduït un 23,3%, fins als 42,6 milions d'euros, degut a la supressió de les transferències

LIQUIDACIÓ DE PRESSUPOSTOS DE LA CASS - Milions d'euros

Gràfic 8.10

Fonts: CASS / Departament d'Estadística.

Les cotitzacions socials reprenen una forta tendència alcista, després d'estar gairebé estancades el 2020 i el 2021.

rebudes per finançar les mesures de mitigació de la pandèmia. Els ingressos no financers de la CASS es completen amb una petita aportació de taxes i altres ingressos, que l'any 2022 s'han incrementat el 8%, de manera que el seu pes

sobre el total s'ha situat en el 0,8%. Aquest any no hi ha hagut ingressos patrimonials.

3.2. Despeses

Les despeses no financeres liquidades per la CASS han accelerat el ritme de creixement durant el 2022 (+7,4% vs. +3,2% del 2021) i han sumat un import total de 358 milions d'euros.

La distribució per capítols reflecteix que les transferències corrents –on es comptabilitzen les prestacions– han estat de 318,2 milions d'euros, el 6,2% més que l'exercici 2021, una evolució que n'ha situat el pes sobre el total en el 88,9%. Aquest creixement és inferior al registrat per les cotitzacions (+12,9%), a diferència del que ha succeït els tres exercicis anteriors. Cal recordar que dins d'aquesta partida s'hi inclouen també les prestacions no contributives finançades pel Govern mitjançant transferència corrent i les despeses per cotitzacions, a càrrec de la CASS, generades per les prestacions econòmiques atorgades.

La segona partida de despeses de la CASS en importància és la de transferències de capital (8,9% del total), les quals han crescut un 27,3% després de cinc exercicis consecutius de reducció. La resta de despeses, de rellevància més baixa, es reparteixen entre despeses de personal, que han augmentat el 0,2% i que equivalen a l'1,6% del total, i el consum de béns corrents i serveis, que s'ha ampliat el 5,1% tot i que només pesa el 0,5%. Les despeses en inversions reals són testimoniales i no hi ha hagut despeses financeres, ja que la CASS no té endeutament.

Les despeses per transferències corrents de la CASS han crescut menys que els ingressos per cotitzacions.

3.3. Branca general de la CASS

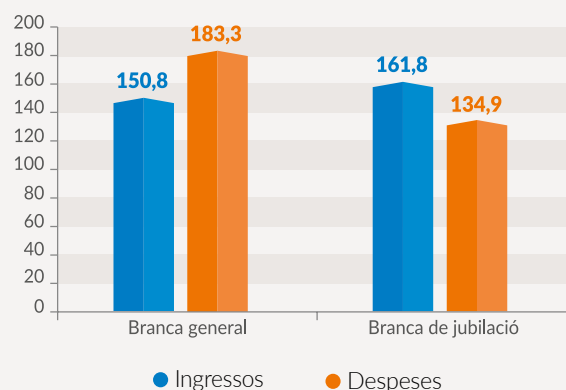
La distribució dels ingressos i les despeses de la CASS per branques mostra que en el cas de la branca general els ingressos per cotitzacions han experimentat un repunt de l'11,9% sobre el valor de l'any anterior, fins als 150,8 milions d'euros. Aquesta acceleració s'explica per la superació de la crisi sanitària, que ha derivat en un increment del nombre d'assalariats i de comptes propis.

El creixement de les despeses de prestacions de la branca general (+3,2%) ha estat força més modest que el dels ingressos per cotitzacions, i ha assolit els 183,3 milions d'euros. Com a conseqüència d'això, el dèficit pressupostari de caixa d'aquesta branca s'ha reduït a 31,8 milions d'euros. El desequilibri entre ingressos per cotitzacions i despeses per prestacions de la branca general és un problema que va començar l'any 2007 i que va arribar a un màxim amb la crisi financera el 2015. Aquest màxim va ser superat el 2021, però ha tornat a disminuir el 2022.

Es redueix el dèficit de la branca general, ahora que s'amplia el superàvit de la branca de jubilació.

INGRESSOS I DESPESES DE LA CASS PER BRANQUES. ANY 2022 (Milions d'euros)

Gràfic 8.11

Nota: Dades relatives als ingressos per cotitzacions i a les despeses de prestacions.

Font: Caixa Andorrana de Seguretat Social.

Aquest desequilibri de la branca general es finança amb aportacions del Pressupost del Govern (per valor de 32,1 milions d'euros), d'acord amb el que disposa l'article 86.2f del text refós de la Llei 17/2018, de la seguretat social. Aquesta situació es repeteix des de l'any 2012, després que el 2011 es van exhaurir les reserves acumulades d'aquesta branca. Les perspectives d'envelliment progressiu de la població i la cronificació creixent de les malalties fan pensar que el cost sanitari continuarà creixent i que aquest fet dificultarà la recuperació d'una situació d'equilibri financer, si es mantenen les condicions actuals de cotització i cobertura.

3.4. Branca de jubilació de la CASS

L'any 2022 els ingressos per cotitzacions de la branca de jubilació han experimentat un increment extraordinari del 13,7%, fins als 161,8 milions d'euros, la xifra més elevada de la sèrie disponible. En paral·lel, les despeses per prestacions han accelerat el ritme alcista, amb un augment del 10,7%, fet que situa l'import total en 134,9 milions d'euros. Com a resultat, el superàvit d'aquesta branca s'ha ampliat fins a 31,9 milions d'euros.

Els excedents de cotitzacions que es generen a la branca de jubilació de la CASS s'aporten al fons de reserva de jubilació, creat l'any 2015 per a la gestió i l'optimització financera, i tenen com a destinació exclusiva atendre les pensions futures de les persones que han cotitzat a la CASS. La dotació d'aquest fons al tancament del 2022 ha ascendit a 1.472,5 milions d'euros, el 7,1% menys que l'any anterior; aquesta variació inclou l'aportació feta per la CASS i el rendiment obtingut de la gestió del fons.

L'increment de les despeses per prestacions de l'any 2022 s'explica, en part, per un augment del 5,5% del nombre de pensions de jubilació (vs. el +5,9% del 2021), que ha arribat a la xifra de 14.087 al

Requadre 8.1

SÍNTESI DE LES MESURES PROPOSADES EN L'INFORME D'AVALUACIÓ I POSICIONAMENT DE LA CASS "14 Mesures per una reforma integral i coherent de les pensions a Andorra"¹

1. Elevar la cotització del 12% al 16% a la branca de jubilació a raó d'1 punt percentual/any.
2. Homologar els períodes de cotització de tots els treballadors (jornades completes equivalents).
3. Establir bases mínimes (salari mínim de la CASS) i màximes de cotització.
4. Introduir un sistema de "comptes individuals" (euros comptables) que reemplaci el sistema de "comptes de punts" per a menors de 45 anys.
5. Augmentar l'edat de jubilació als 67 anys gradualment durant vuit anys a raó de tres mesos per any.
6. Per als treballadors que es jubilen en el sistema de punts, penalitzar la jubilació anticipada amb un 7% per any; l'edat mínima són els 63 anys d'acord amb la progressió de la proposta anterior.
7. Per als treballadors que es jubilen en el sistema de punts, bonificar la jubilació demorada amb benefici del 4% des de l'edat legal de jubilació als 72.
8. Període de carència de quinze anys per tenir dret a cobrar pensió de jubilació. Les cotitzacions pagades a la branca de jubilació sense arribar als quinze anys de carència es traslladaran preferentment al pla públic de capitalització del Pilar II.
9. En el sistema de comptes individuals de Seguretat Social, es calcularan les pensions com a rendes vitalícies vinculades a l'esperança de vida en el moment de la jubilació. Com a mesura equivalent per als pensionistes del sistema de punts (tancat a nous entrants), el factor de conversió passarà de 9,6 a 17 durant 25 anys comptats des de l'entrada en vigor de la reforma.
10. Complementar les pensions baixes amb no contributives previstes en la Llei de serveis socials i socio-sanitaris evitant els incentius negatius que afavoreixin disminuir els esforços contributius.
11. Augmentar les pensions amb l'IPC (previst en la Llei 2008).
12. En la jubilació activa, amb la pensió plenament compatible amb els ingressos laborals, s'ha de cotitzar un 8% del salari en concepte de "cotització de solidaritat". Els treballadors amb compatibilitat d'ingressos continuaran, si ho desitgen, fent cotitzacions ordinàries a la branca de jubilació a canvi d'un recàlcul periòdic de les pensions.
13. Promocionar plans d'empresa, o de Pilar II, amb un sistema de capitalització obligatori de promoció empresarial, i crear un pla de pensions públic (*default plan*) de Pilar II que gestioni el fons de reserva de jubilació (FRJ). Aquests plans rebran aportacions de l'1% de l'empresa + 1% de l'assalariat + 0,5% del Govern i augmentaran progressivament fins a un total del 5% d'aquí a 5 anys (2% + 2% + 1%).
14. Ja previst en la Llei de l'IRPF, article 39, aplicar un 30% de reducció en plans de jubilació fins a un màxim de la base màxima de cotització de la Seguretat Social.

¹ Disponible a: <<https://www.cass.ad/reformapensions>>.

desembre, davant dels 13.350 de l'any anterior. Paral·lelament, el nombre de pensionistes amb més contribució i permanència en el sistema creix progressivament, amb la maduresa del sistema de pensions. I d'altra banda, la taxa de dependència (ràtio d'actius vs. passius) s'ha situat en 3,38 el mes de desembre, xifra que suposa una millora respecte del 3,33 registrat un any abans com a conseqüència de la recuperació econòmica i de l'increment de la població activa.

El nombre de pensionistes de jubilació ha augmentat el 5,5%, fins a 14.087.

Finalment, un estudi encomanat per la CASS sobre el sistema de pensions elaborat durant el 2021, amb dades a tancament de l'any 2020, conclou que hi haurà insuficiència de recursos de la branca de jubilació per a l'any 2024. A partir del moment en què el saldo tècnic de la branca de jubilació sigui negatiu, l'Administració general haurà de començar a finançar el dèficit, i si s'utilitzessin les reserves, s'exhauririen l'any 2039.

Adicionalment, el 8 de març del 2022 es va publicar al web institucional les propostes acordades pel Consell d'Administració de la CASS, compendiades en un document anomenat "14 Mesures per una reforma integral i coherent de les pensions a Andorra", que es detallen en el requadre 8.1.

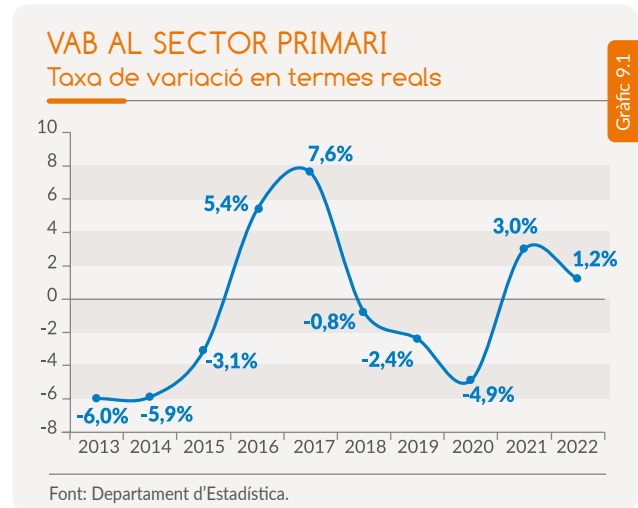
Economia andorrana: evolució dels principals sectors

IX. Sector primari

El sector primari és l'activitat amb un pes més baix en l'economia andorrana. Representa únicament el 0,5% del valor afegit brut (VAB) andorrà i el 0,4% dels assalariats. Això fa que els canvis que hi tenen lloc no afectin significativament l'evolució del conjunt de l'economia. El VAB del sector agrari va tenir una evolució positiva durant els anys 2016 i 2017, però el 2018 va iniciar una etapa recessiva que es va perllongar fins al 2020. Ara bé, a partir del 2021 va començar un nou període expansiu. Concretament, el seu VAB ha registrat un increment del 3% el 2021 i de l'1,2% el 2022.

En línia amb l'augment de l'activitat, el 2022 el nombre d'assalariats del sector també ha registrat un lleuger ascens relatiu, ja que han passat de ser 154 el 2021 a 159 el 2022. En canvi, el nombre d'establiments dedicats al sector primari s'ha reduït de 28 a 27.

En consonància amb l'esforç fet per introduir millores en el procés de producció –cal assenyalar que l'entrada dels productes agrícoles a la Unió Duanera està obrint noves oportunitats per al sector primari i això anima agricultors i ramaders a fer inversions per aconseguir segells de qualitat

El VAB del sector agrari ha crescut per segon any consecutiu, després del retrocés experimentat durant el període 2018-2020.

–cal assenyalar que l'entrada dels productes agrícoles a la Unió Duanera està obrint noves oportunitats per al sector primari i això anima agricultors i ramaders a fer inversions per aconseguir segells de qualitat

i augmentar la productivitat, especialment pel que fa al vi i a la carn–, els sous mensuals dels assalariats han pujat un 16% acumulat durant el període 2016-2022, fins als 1.682 euros de mitjana, el nivell més alt de la sèrie. El darrer any, empès també per la inflació, l'increment salarial ha estat del 4,8%.

El 2022 hi havia 315 explotacions de conreu al Principat, tres més que el 2021. La parròquia amb més activitat continua sent Sant Julià de Lòria, amb 65 explotacions, i a l'altre extrem Escaldes-Engordany tanca la llista amb únicament 28. En perspectiva temporal, el nombre d'explotacions es manté força estable, entorn de les 312-316 des de l'any 2014, mentre que la superfície total conreada

EXPLORACIONS I SUPERFÍCIE DE CONREU PER PARRÒQUIA. ANY 2022

Quadre 9.1

	Explotacions	Superfície SAU (m ²)	% SAU total
Canillo	48	4.161.711	21
Encamp	43	1.937.434	10
Ordino	38	2.890.576	15
La Massana	55	3.232.487	16
Andorra la Vella	38	373.389	2
Sant Julià de Lòria	65	6.555.809	33
Escaldes-Engordany	28	689.684	3
Total	315	19.841.090	100

SAU: Superfície agrària útil.

Font: Departament d'Agricultura.

SUPERFÍCIE AGRÀRIA PER TIPUS DE CONREU (en m²)

Quadre 9.2

	2018	2022	% variació 2018-2022	% total 2022
Peixeder	12.666.389	13.322.329	5,2	63,8
Dall	5.427.116	4.895.996	-9,8	23,5
Tabac	1.482.169	1.166.500	-21,3	5,6
Erm	634.822	539.981	-14,9	2,6
Hort	163.100	136.381	-16,4	0,7
Patates	146.679	134.689	-8,2	0,6
Diversos ⁽¹⁾	26.487	83.499	215,2	0,4
Vinya	95.032	85.074	-10,5	0,4
Farratge ⁽²⁾	21.622	16.621	-23,1	0,1
Altres	405.300	487.463	20,3	2,3
Total	21.068.717	20.868.533	-1,0	100
Superfície agrària útil (SAU) -en m²	20.028.595	19.841.090	-0,9	-

(1) Arbres fruiters, gerds, remolatxa i plantes aromàtiques i medicinals / (2) Farratge per a peixeder.
SAU: Superfície agrària útil.

Font: Departament d'Agricultura.

El nombre d'explotacions de conreu es manté força estable des de l'any 2014.

ha seguit una evolució descendent des de l'any 2017, a excepció de l'any 2021, quan va pujar lleugerament. Per contra, la superfície total cultivada s'ha reduït una mica el 2022, en passar de 19,9 km² el 2021 a 19,8 km² el 2022 (en superfície agrària útil, SAU).

Per tipus de conreu, el 63,8% de la superfície total de les explotacions es destina al peixeder; el 23,5%, al dall, i el 5,6%, al tabac. Els últims quatre anys ha augmentat la superfície dedicada a peixeder, mentre que ha baixat la destinada a dall i tabac. També ha disminuït la superfície per a erm, hort, patates, vinya i farratges, mentre que s'ha més que triplicat la de cultius diversos (arbres fruiters, gerds, remolatxa i plantes aromàtiques i medicinals).

Pel que fa a la collita de tabac, el 2022, igual que l'any anterior, s'ha pagat en funció de la categoria corresponent, a diferència del preu únic que es va pagar els anys 2019 i 2020. Per això, es torna a disposar de dades diferenciades entre abans i després de regularitzar. La collita del 2022, després de regularitzar, ha estat un 2,1% inferior a la de l'any 2021 i pràcticament la meitat que el 2019, abans de la pandèmia. Cal recordar que l'any 2019 la collita de tabac va ser de gairebé 245.000 kg, i el 2022 aquesta xifra s'ha reduït a 119.831 kg. La collita del 2022 ha estat afectada per fongs i per les inclemències del temps.

La collita de tabac no ha recuperat els registres d'abans de la pandèmia.

El procés d'integració duanera que Andorra ha acordat amb la Unió Europea (UE) estableix per al sector del tabac un període transitori de 30 anys abans de ser inclòs en el règim d'Unió Duanera, a partir de l'entrada en vigor de l'Acord d'associació. Ara bé, a partir del setè any el Principat haurà d'anar renunciant, de manera gradual, als drets de duana que té actualment i al mateix temps anirà assumint el cabal comunitari amb l'objectiu de deixar de recaptar totalment drets de duana. Com a contrapartida a l'aprovació del període de tracte preferent, Andorra ha de demostrar que està diversificant l'economia per fer disminuir la dependència econòmica del tabac, que lluita contra el frau i el contraban i que es compromet a no augmentar el diferencial de preu del tabac entre la UE i Andorra, sobretot pel que fa als estats veïns.

Quant a les explotacions apícoles, l'any 2022 se n'han comptabilitzat 43, cinc menys que l'any anterior, amb 543 arnes en total, 15 més que l'any 2021. Això vol dir que hi ha menys explotacions

COLLITA DE TABAC PER PARRÒQUIES DESPRÉS DE REGULARITZAR (quilograms)*

Quadre 9.3

	2021	2022	% variació 2022/2021	% total 2022
Canillo	7.909	6.613	-16,4	5,5
Encamp	14.728	14.789	0,4	12,3
Ordino	15.835	15.406	-2,7	12,9
La Massana	22.771	22.194	-2,5	18,5
Andorra la Vella	15.040	14.885	-1,0	12,4
Sant Julià de Lòria	40.370	40.375	0,0	33,7
Escaldes-Engordany	5.699	5.570	-2,3	4,7
Total	122.352	119.831	-2,1	100

* Quilograms ajustats a les quotes pactades, després de la regularització.

Fons: Departament d'Agricultura / Associació de Fabricants de Productes de Tabac d'Andorra (AFPTA).

però són més grans. N'hi ha 24 que tenen com a activitat única l'explotació apícola, mentre que 19 tenen l'apicultura com a activitat complementària.

El cens ramader ha disminuït per la baixada del nombre d'ovins i bovins.

El 2022 el cens ramader ha disminuït un 5,4% –se n'han registrat 4.564 unitats, 258 caps menys que el 2021–, la xifra més baixa des que comença la sèrie, el 1988. El descens del

2022 s'explica perquè la categoria d'ovins ha disminuït un 10,4%, fet que ha reduït la participació d'aquesta categoria en la cabana total al 47%. Com a resultat d'aquesta important reducció, s'ha tornat al nombre de caps de bestiar d'ovins que hi havia el 2008. Contràriament, ha augmentat la cria de bestiar cabrum (+3,5%), malgrat tenir una importància relativa més baixa, ja que només representa el 8% de la cabana, i també ha crescut la cria d'equins, un 5,8%, que té un pes sobre el total del 12%. Finalment, els caps de bestiar boví, que és la segona categoria ramadera més important ja que concentra el 32% de tota la cabana, s'han reduït un 3,4% el darrer any.

El Govern vol donar un impuls a la certificació ecològica amb el suport dels ajuts directes i indirectes que es van posar en marxa el 2021 amb l'objectiu d'acompanyar el sector agrari en el procés de conversió a la producció ecològica de proximitat i de qualitat. Les subvencions estan destinades a compensar l'esforç i el cost addicional associats a aquesta producció. En concret, els ajuts directes s'adrecen exclusivament als agricultors i ramaders per al conreu de cultius i el desenvolupament d'activitats ramaderes que tinguin com a finalitat la producció agrària i alimentària ecològica (l'ajuda és de 3.000 euros/hectàrea/any per a la conversió ecològica i de 2.000 euros/hectàrea/any per al manteniment de la producció ecològica). Els ajuts indirectes estan destinats als titulars de les explotacions agràries i als titulars de les empreses que desenvolupin activitats dedicades a la producció, la transformació o la comercialització posterior de productes agraris i alimentaris

CABANA RAMADERA (caps de bestiar adult)

Quadre 9.4

	2021	2022	% variació 2022/2021	% total 2022
Total bovins (braus, vaques)	1.502	1.451	-3,4	31,8
Total equins (animals de treball, sementals, eugues)	531	562	5,8	12,3
Total ovins (marrans, ovelles)	2.417	2.166	-10,4	47,5
Total cabrum (bocs, cabres)	372	385	3,5	8,4
Total caps de bestiar	4.822	4.564	-5,4	100

Font: Departament d'Agricultura.

ecològics. En el cas dels ajuts indirectes, el Govern es fa càrrec del finançament dels serveis d'inspecció, control i certificació indispensables tant per tenir la consideració de producció ecològica com per mantenir-la.

Més enllà de l'impuls de la certificació ecològica, l'Executiu també promou la marca Productes Agrícoles i Artesans d'Andorra. La Llei 31/2022, del 21 de juliol, per al desenvolupament i la diversificació dels sectors ramader i agrícola regula, per exemple, la implantació de nous cultius, la posada en marxa de noves infraestructures i les iniciatives innovadores per fer productes de qualitat. També té en compte la recerca d'alternatives que permetin generar noves fonts d'ingressos amb el desenvolupament d'activitats complementàries. Cal assenyalar que una trentena de productors del país ja disposen del distintiu o la certificació de Productes Agrícoles i Artesans d'Andorra, la majoria dels quals ofereixen productes alimentaris locals o bé altres d'artesans vinculats a la ramaderia, al cultiu o a la recol·lecta de plantes silvestres (sabons i cosmètics naturals, principalment). Tots ells segueixen pràctiques agràries tradicionals de muntanya i mètodes artesanals. La voluntat d'aquest distintiu és reforçar el marc legislatiu per lluitar contra l'intrusisme i promoure la producció d'origen local.

En global, segons l'Estadística d'ajudes públiques al sector de l'agricultura, l'import total d'ajuts concedits per l'Administració central i la local al sector de l'agricultura ha estat de 2,73 milions d'euros el 2022, xifra que representa un increment del 2,4% respecte a l'any anterior, principalment per l'ajut al foment de les pràctiques ramaderes tradicionals de muntanya, que augmenta en 45.153 euros (+2,7%) i per l'ajut al foment de pràctiques agràries específiques adequades per al manteniment del medi natural, que s'incrementa en prop de 32.000 euros (+108,7%). Per contra, les transferències dels comuns a l'activitat agrícola i ramadera han disminuït un 7,6%, fins als 45.106 euros. En relació amb els darrers cinc anys, l'import dels ajuts se situa lleugerament per sobre de la mitjana del període 2017-2021 (2,54 milions d'euros) i suposa el 19,7% del valor afegit brut (VAB) generat per al mateix sector.

L'Administració central i la local han concedit 2,73 milions d'euros d'ajuts al sector de l'agricultura.

X. Indústria

El 2022 la indústria i manufactura ha registrat un lleuger increment del VAB del 0,8%, que contrasta amb la caiguda d'intensitat similar registrada l'any anterior (-0,9%). El sector encara no ha recuperat el nivell que tenia el 2019, ja que la davallada per la covid-19 el 2020 va ser accentuada (-10,9%). Tanmateix, el conjunt del sector de la indústria i manufactura té un pes reduït en l'economia andorrana en comparació amb altres països veïns, ja que el 2022 només representava el 4,7% del VAB total i el 4,3% dels assalariats. A més, la seva evolució és més volàtil que la d'altres sectors econòmics perquè un dels principals subsectors és la producció i distribució energètica, que té un component força erràtic.

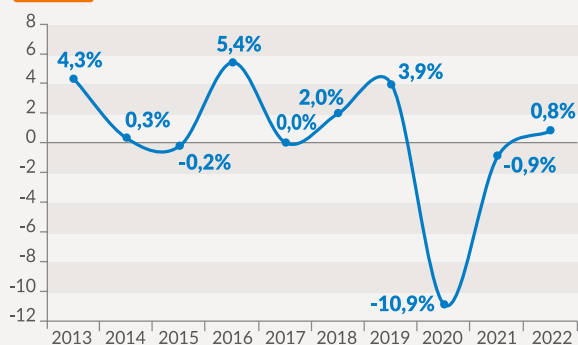
El VAB del sector industrial i manufacturer creix lleugerament però no recupera la caiguda registrada el 2020.

Aquest lleuger increment de l'activitat al sector industrial ha anat acompanyat d'una millora del seu mercat laboral. En particular, l'ocupació ha crescut un 5,8%, fins als 1.791 assalariats, 98 més que l'any 2021. En canvi, el nombre d'establiments s'ha reduït a 397, la xifra més baixa dels darrers cinc anys. El salari mitjà també ha augmentat per segon any consecutiu, un 4,4% el 2022, i ha recuperat tota la caiguda registrada des del 2020.

VAB DEL SECTOR DE LA INDÚSTRIA I MANUFACTURA

Taxa de variació en termes reals

Gràfic 10.1

Font: Departament d'Estadística.

Concretament, el sou mitjà s'ha situat en 2.466 euros, però hi ha una gran diferència entre la branca d'indústria manufacturera (inclou la indústria extractiva), en què és de 2.353 euros, i la branca de producció i distribució d'energia elèctrica, gas i aigua, en què és de 3.513 euros —un 49% superior al de la branca d'indústria manufacturera. Finalment, el 2022 el consum elèctric de la indústria ha augmentat un 19%, després de créixer un 22% l'any 2021. Aquests increments han situat el consum elèctric en un màxim històric el 2022, superant en un 8,9% la xifra del 2019, un any de consum rècord. El factor que explica aquesta evolució és principalment la reactivació de la producció industrial, malgrat la pujada del preu de l'energia.

La indústria del tabac ha augmentat en ocupació i importacions.

Una de les principals indústries del país és la del tabac. El 2022 aquest sector s'ha caracteritzat per un increment del nombre d'ocupats (de 239 a 256 treballadors), una estabilitat en el nombre d'establiments (8) i un extraordinari creixement de les importacions (del 52,4%, fins als 35,3 milions d'euros). L'any 2022 la branca del tabac ha suposat el 14% de l'ocupació total de la indústria, un percentatge que s'ha mantingut força estable des del 2016 però que queda molt lluny de gairebé el terç de principis dels 90. Cal recordar que entre 2013 i 2016 el sector va perdre el 13% d'empleats. Actualment, el seu pes en l'ocupació és similar al que té la indústria alimentària i de begudes, al voltant del 14%.

Una de les principals indústries del país és la del tabac. El 2022 aquest sector s'ha caracteritzat per un increment del nombre d'ocupats (de 239

NOMBRE D'ASSALARIATS DEL SECTOR INDUSTRIAL

Quadre 10.1

	2021	2022	% variació 2022/2021	% total 2022
Indústries manufactureres (inclou les extractives)	1.522	1.617	6,2	90,3
Indústries de productes alimentaris i begudes	238	247	3,6	13,8
Indústries del tabac	239	256	7,0	14,3
Indústries tèxtils	33	26	-22,7	1,4
Indústries de la fusta i del suro, llevat de mobles; cistelleria i esparteria	127	138	8,8	7,7
Edició, arts gràfiques i reproducció de suports enregistrats	197	197	0,1	11,0
Indústries químiques	143	167	16,9	9,3
Fabricació de productes de cautxú i matèries plàstiques	20	26	32,5	1,4
Fabricació d'altres productes minerals no metàl·lics	43	44	0,2	2,4
Fabricació de productes metàl·lics, llevat de maquinària i equips	144	158	9,2	8,8
Indústries de la construcció de maquinària i equips mecànics	140	151	8,2	8,5
Fabricació de màquines d'oficina i equips informàtics	1	0	-83,3	0,0
Fabricació de maquinària i materials elèctrics	9	10	5,4	0,5
Fabricació d'equips i instruments medicoquirúrgics, de precisió, òptica i rellotgeria	134	144	7,5	8,0
Fabricació de vehicles de motor, remolcs i semiremolcs	3	3	0,0	0,2
Fabricació de mobles; altres indústries manufactureres	29	27	-8,1	1,5
Reciclatge	22	25	14,1	1,4
Producció i distribució d'energia elèctrica, gas i aigua	171	174	1,7	9,7
Total	1.693	1.791	5,8	100

Fonts: Caixa Andorrana de Seguretat Social / Departament d'Estadística.

La producció i distribució d'energia elèctrica és el quart subsector més important en termes d'ocupació –després de la indústria del tabac, de la indústria d'alimentació i begudes, i de l'edició i arts gràfiques. El 2022 ha tingut un pes sobre el total d'assalariats del 9,7% i una variació lleugerament positiva (+1,7%).

La producció d'energia elèctrica ha disminuït un 4,5% per una producció hidràulica més baixa, però la fotovoltaica assoleix un màxim històric.

El 2022 la producció nacional d'energia elèctrica (calculada en barres de 110 kV) ha registrat un descens interanual del 4,5%. Aquest retrocés s'explica per la disminució de la producció d'origen hidràulic (-13,4%), que marca el valor més baix des de l'any 2008. En canvi, la producció energètica d'origen fotovoltaic ha augmentat un 216% i ha assolit el màxim de la sèrie històrica. La producció d'origen tèrmic s'ha incrementat més moderadament, un 1,7%. Malgrat aquestes evolucions, només la producció hidràulica té una importància relativa significativa com a font energètica, ja que representa el 12,4% de la demanda total d'energia al Principat; la tèrmica té un pes únicament del 4,4% i la fotovoltaica, de l'1,4%.

La central hidroelèctrica de FEDA, amb prop de 70.000 MWh generats, segueix sent la principal font d'energia del país, 100% renovable. Tot i que el volum d'electricitat produïda el 2022 ha estat inferior al del 2021 degut a la sequera, l'aportació d'aquesta infraestructura té un alt valor. A aquesta producció s'hi suma la del centre de valorització energètica, la central de cogeneració de Soldeu, les minihidràuliques i les instal·lacions fotovoltaïques. El 82% restant de l'energia demandada a Andorra prové de les importacions de França (el 32% del total) i d'Espanya (el 50% del total). La zona de distribució de FEDA disposa de 83 instal·lacions fotovoltaïques connectades a la xarxa, 22 més que les 61 que hi havia el 2021. Cal recordar que el 2018 només hi havia 27 instal·lacions fotovoltaïques; per tant, el creixement ha estat molt ràpid. Per tal d'incentivar les instal·lacions elèctriques de baixa tensió, el gener del 2023 el Govern ha aprovat un reglament que permetrà el muntatge de plaques fotovoltaïques amb una potència inferior a 20 kilowatts sense necessitat d'un projecte d'enginyeria.

Els darrers anys cal destacar la posada en marxa el 2021 de la minicentral hidroelèctrica d'Aixovall –impulsada per la societat Productora Elèctrica Renovable (PERSA)–, que ha generat 1.380 MWh anuals, i l'any 2022 la inauguració per part de FEDA del primer parc solar del país, a Grau Roig –amb un cost d'1,2 milions i que permetrà generar electricitat equivalent a la que necessiten 250 llars–, i la posada en funcionament de la xarxa de fred i calor de FEDA Ecoterm a Escaldes-Engordany –que equival a la demanda d'electricitat de 740 llars en la primera fase. El mix energètic ha fet possible que el 67% de l'energia consumida al Principat l'any 2022 hagi estat d'origen renovable, un percentatge força més elevat que el de l'exercici del 2019, quan va ser només del 36%, segons FEDA. Les tarifes elèctriques d'Andorra són les més competitives de l'entorn, en bona part gràcies a la producció renovable, i els darrers dos anys s'han mantingut congelades per contribuir a limitar els efectes de la crisi sanitària i energètica.

Pel que fa a la demanda d'energia d'Andorra (mesurada també en barres de 110 kV), ha augmentat un 5,6% el 2022, com a resultat de dues forces contraposades: la intensa recuperació de l'activitat i les mesures d'estalvi aplicades. Per sectors, i segons dades relatives únicament a FEDA, el consum d'electricitat ha pujat en les estacions d'esquí (+40%), la indústria (+19%), l'hoteleria i la restauració (+20%) i la distribució (+3%). Per contra, ha disminuït a les llars, la construcció, els serveis financers, l'enllumenat públic i altres serveis, en bona part gràcies a les mesures adoptades per l'Administració per incentivar l'estalvi energètic, amb la voluntat de reduir el consum un 15%. Les dades de consum ajustades amb els indicadors d'activitat econòmica mostren que l'estalvi del país ha estat del 4,2% el 2022.

Requadre 10.1

NORMATIVA MEDIAMBIENTAL

En l'àmbit normatiu, la Llei 21/2018, del 13 de setembre, d'impuls de la transició energètica i del canvi climàtic (Litecc) estableix les bases del futur energètic d'Andorra i defineix els objectius en matèria de canvi climàtic, i més recentment, el 23 de gener de 2020, el Consell General va aprovar l'Acord de reconeixement de la crisi climàtica i de declaració de l'estat d'emergència climàtica i ecològica, que encomana al Govern diverses accions en aquesta matèria.

En resposta als compromisos i la normativa esmentada, l'Estratègia energètica nacional i de lluita contra el canvi climàtic 2020-2050, aprovada el febrer del 2021, és el full de ruta d'Andorra per fer front al canvi climàtic i augmentar la resiliència del país davant els seus efectes. Quant a emissions, té com a objectiu la neutralitat de carboni a l'horitzó 2050 i, per assolir aquest objectiu, l'Estratègia també fixa la disminució de la petjada de carboni dels sectors del país emissors d'aquests gasos.

Amb aquest objectiu, el gener del 2022 el Govern ha aprovat el Reglament de l'activitat de producció d'energia elèctrica en règim de concessió administrativa, que agilitza l'atorgament de concessions per als promotors del sector amb l'objectiu d'incentivar la instal·lació de centrals hidroelèctriques i fotovoltaïques. Aquest text legal permet la construcció i l'explotació, per part del sector privat, d'instal·lacions de generació elèctrica a partir de fonts d'energia renovable connectades a la xarxa elèctrica del país. Cal recordar que la Llei

21/2018, d'impuls de la transició energètica i del canvi climàtic, fixa l'objectiu que la producció nacional cobreixi com a mínim el 33% de la demanda i que el 2050 el percentatge arribi al 50%. Contribuiran a assolir l'objectiu marcat les noves infraestructures, com ara el parc eòlic que FEDA estudia construir, i la instal·lació de plaques solars en terrenys i teulades de particulars, una inversió que s'ha incrementat exponencialment gràcies a les ajudes i les subvencions del Pla Renova.

Quant a la fiscalitat, la modificació de la Llei d'impostos especials aprovada el juliol del 2021 va fixar l'aplicació de la taxa verda a partir de l'1 de gener del 2022. La taxa verda és una figura impositiva finalista amb la qual es pretén reduir, mitigar i reparar els efectes de les emissions de CO₂. La recaptació va destinada a finançar un fons verd per fer un transport públic d'accés universal i millorar el confort a les llars. La seva naturalesa és indirecta i grava la importació d'hidrocarburs. A més, en el context de forta pujada del preu dels hidrocarburs el 2022, es van aprovar deduccions temporals parcials de l'impost especial d'hidrocarburs per a alguns tipus de vehicles.

En l'àmbit de l'habitatge, la Llei d'impuls de la transició energètica i del canvi climàtic estableix que a partir del 2020 els edificis de nova planta han de tenir un consum d'energia quasi nul, fet que obliga els immobles a disposar d'un bon aïllament i una bona estanquitat.

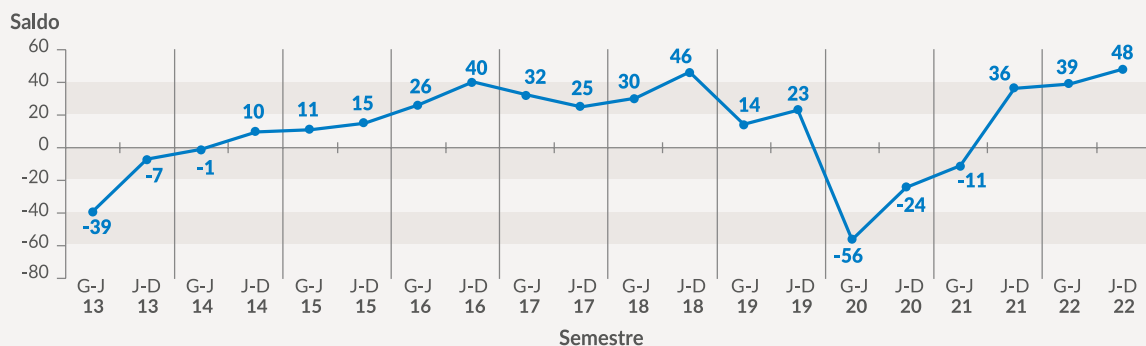
Com a resultat de la conjunció d'un increment de la demanda i un descens de la producció, el 2022 la importació d'energia elèctrica ha augmentat un 8,1% i ha passat a representar el 82% de la demanda total.

Les importacions de carburants (en litres) també s'han incrementat un 2,3%, però no es recuperen les xifres d'abans de la pandèmia. El creixement del 2022 s'ha produït gràcies a l'ascens de la mobilitat tant interna com de visitants estrangers. Concretament, la importació de gasoil per a locomoció ha pujat un 7,1%; la de benzina sense plom, un 9,8%, però la de fuel domèstic s'ha reduït un 9,8%, en part perquè l'hivern ha estat menys fred que habitualment. Tanmateix cal recordar que les subvencions en la compra de carburants aplicades a Espanya i França durant bona part del 2022 han fet perdre competitivitat a la venda de carburants a Andorra. Aquesta situació s'ha revertit amb la retirada de les ajudes generals en els països veïns el 2023. D'aquesta manera, la diferència torna a ser d'uns 20 cèntims per litre respecte a Espanya i d'uns 40 respecte a França.

Pel que fa a la conjuntura industrial, segons les opinions recollides en l'enquesta de clima empresarial de la Cambra, el procés de recuperació ha seguit el seu curs, però es manté dèbil, amb

MARXA DELS NEGOCIS - SECTOR INDUSTRIAL

Gràfic 10.2

Saldo: Diferència de respostes extremes (positives i negatives), en percentatge.

Font: Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra.

un avanç del ritme d'activitat molt gradual i contingut. Les empreses industrials han assenyalat que la xifra de negocis ha augmentat en termes interanuals el 7,3% de mitjana, davant del 10,9% de l'any 2021. Segons les seves valoracions, la marxa dels negocis s'ha mantingut en un rang positiu durant la segona meitat del 2022. A més, les empreses mostren el clima més optimista des de l'inici de la pandèmia.

OPINIÓ DE LES EMPRESSES SOBRE L'EVOLUCIÓ DEL SECTOR INDUSTRIAL (% d'empreses)

Quadre 10.2

		2020			2021			2022		
		Gen-Jun	Jul-Des	Mitjana	Gen-Jun	Jul-Des	Mitjana	Gen-Jun	Jul-Des	Mitjana
1. Marxa dels negocis (semestre observat)	Bona	4	14	9	22	49	36	48	57	53
	Regular	36	49	43	44	39	42	43	35	39
	Dolenta	60	38	49	33	13	23	9	9	9
	Saldo	-56	-24	-40	-11	36	13	39	48	44
2. Comandes (semestre observat)	Elevades	7	1	4	10	19	15	11	15	13
	Normals	16	41	29	44	54	49	71	68	70
	Baixes	78	58	68	46	28	37	18	18	18
	Saldo	-71	-57	-64	-36	-9	-23	-7	-3	-5
3. Estocs de productes acabats (semestre observat)	Excessius	14	8	11	4	1	3	3	4	4
	Adequats	39	38	39	42	50	46	57	56	57
	Insuficients	14	14	14	15	14	15	10	13	12
	Sense estocs	34	41	38	39	34	37	29	27	28
	Saldo	0	-6	-3	-11	-13	-12	-7	-9	-8
4. Grau mitjà d'utilització de la capacitat productiva (en %) (semestre observat)		50,1	54,3	52,2	58,8	67,1	62,9	69,1	72,8	71,0
5. Producció (en comparació amb el mateix semestre de l'any anterior)	Més alta	7	1	4	33	52	43	39	48	44
	Semblant	14	35	25	43	39	41	42	39	41
	Més baixa	79	63	71	24	9	17	18	13	16
	Saldo	-72	-62	-67	9	43	26	21	35	28
6. Preus de venda (en comparació amb el semestre anterior)	Més alts	2	3	3	14	27	21	35	38	37
	Iguals	80	77	79	71	66	69	57	57	57
	Més baixos	18	20	19	15	7	11	7	6	7
	Saldo	-16	-17	-17	-1	20	10	28	32	30
7. Personal ocupat (en comparació amb el semestre anterior)	Més	5	4	5	4	16	10	15	15	15
	Igual	65	78	72	78	79	79	78	75	77
	Menys	30	18	24	18	6	12	7	10	9
	Saldo	-25	-14	-20	-14	10	-2	8	5	7

Font: Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra.

En canvi, si es pren en consideració l'evolució de la producció industrial, la millora de l'activitat és modesta. Així, els empresaris han assenyalat una tendència a l'alça dels volums de producció durant la segona meitat del 2022, però amb un ritme d'augment més moderat que el registrat el mateix període de l'any 2021, afectat per l'encariment dels costos de producció, els problemes en les cadenes globals de subministraments –tot i anar a la baixa– i l'afebliment de les principals economies de l'entorn.

La producció industrial augmenta tímidament afectada per l'increment dels costos i els problemes de subministrament.

En paral·lel, el grau mitjà d'utilització de la capacitat productiva s'ha continuat recuperant i ha arribat en el segon semestre del 2022 fins al 72,8%, un valor que ja se situa per sobre dels nivells anteriors a la crisi sanitària (70,5% de mitjana en el període 2017-2019); malgrat això, queda lluny encara dels màxims històrics de la sèrie (al voltant del 77%).

Finalment, els preus de venda han seguit una evolució a l'alça degut a la pujada dels costos (principalment preus de l'energia i les matèries primeres), i pel que fa al mercat de treball, el personal ocupat ha experimentat una evolució positiva al llarg de tot l'any.

Entre els factors que limiten la bona marxa de l'activitat en la segona meitat de l'any 2022, l'encariment dels subministraments i materials és l'obstacle principal, amb el 74% de les indústries que l'han assenyalat. A més, cal remarcar la preocupació creixent per l'augment dels costos d'explotació, que ha elevat la seva incidència fins a un nivell rècord (el 54% del total), per davant d'altres factors com la manca de personal qualificat i la debilitat de la demanda –ambdós esmentats pel 38% dels enquestats. Finalment, és rellevant el fet que les dificultats d'aprovisionament o la manca d'estocs, com també els problemes de transport i el seu encariment, són encara entrebancs destacats per a un nombre significatiu d'indústries, tot i haver reduït la seva importància respecte a la primera meitat de l'any.

Les expectatives de les empreses per al primer semestre de l'any 2023 confirmen la continuïtat de la recuperació del sector industrial, però a un ritme més lent del que s'esperava fa uns mesos i també més moderat que els tres semestres anteriors.

XI. Construcció i indústria auxiliar

El sector de la construcció i la seva indústria auxiliar, que l'any 2022 representa el 8,5% del VAB, ha experimentat al llarg dels darrers anys una fase de creixement notable i sostinguda. Aquesta recuperació s'inicia el 2016, després d'un llarg període recessiu, i s'allarga fins a l'actualitat. Durant tot aquest període (2016-2022) l'increment mitjà anual del VAB ha estat del 7,8%. A causa de les restriccions decretades durant el 2020 per la covid-19, el sector va moderar la seva taxa de creixement anual a l'1,4%, però no va arribar a caure com va succeir en la resta de sectors econòmics. El 2021 el ritme de creixement es va accelerar fins al 10,1% i el 2022 s'ha moderat fins al 7,4%, però en tot cas són registres molt elevats.

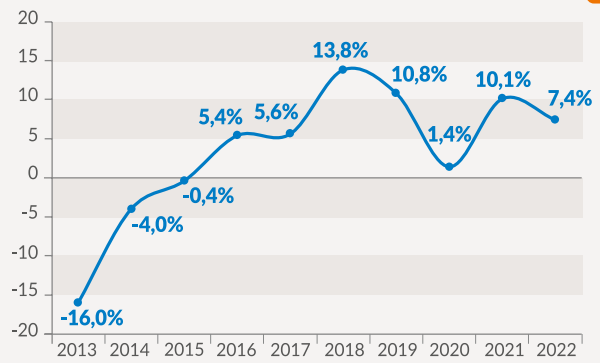
El VAB de la construcció ha experimentat un dinamisme molt important els anys 2021 i 2022.

Aquesta trajectòria positiva que ha experimentat el sector de la construcció s'ha produït fonamentalment en el segment de l'habitatge, tot i que la inversió pública també ha crescut, per segon any consecutiu.

Paral·lelament al fort dinamisme de l'activitat, l'ocupació ha augmentat un 5,4%, fins als 3.919 assalariats, la xifra més alta des de l'any 2010. El nombre d'establiments empresarials de la construcció també ha ascendit, des dels 931 el 2021 fins als 954 el 2022. El bon moment que viu el sector, les dificultats per trobar treballadors i la pujada de la inflació s'han traduït en un increment del salari mitjà del 7,5%, que s'ha situat en 2.388 euros mensuals; aquesta xifra supera el salari mitjà total, després d'estar onze anys per sota de la mitjana. Per la seva banda, la reactivació del sector ha comportat, per segon any consecutiu, un augment notable de les importacions de

VAB DEL SECTOR DE LA CONSTRUCCIÓ Taxa de variació en termes reals

Gràfic 11.1

Font: Departament d'Estadística.

Requadre 11.1

LLEI 32/2022, DEL 14 DE SETEMBRE, PER A LA PROMOCIÓ DE LA SOSTENIBILITAT DEL DESENVOLUPAMENT URBANÍSTIC I DEL TURISME

Segons s'indica a l'exposició de motius, en els darrers anys el desenvolupament urbanístic a Andorra ha evidenciat un increment desmesurat de l'activitat de promoció immobiliària. Aquest augment pot incidir negativament en els objectius de creixement equilibrat i sostenible que han marcat l'agenda nacional, cosa que genera una preocupació especial atesa la tensió que desencadena sobre la capacitat dels recursos naturals, dels serveis i de les infraestructures necessàries per garantir el nivell de qualitat de vida del qual disposen els ciutadans. Addicionalment, la crisi energètica actual representa un repte d'unes magnituds substancials per a la resiliència del país i atesta l'especial fragilitat dels petits estats.

En resposta a aquesta situació, la nova Llei estableix que en el termini màxim d'un any a partir de la seva entrada en vigor, els comuns han d'elaborar un estudi de capacitat de càrrega màxima de les seves parròquies i han d'adaptar els seus plans d'ordenació i urbanisme parroquial a les conclusions que dimanin d'aquests informes –els quals han d'incorporar les conclusions resultants de les planificacions i els estudis efectuats pel Govern, particularment pel que fa a la sostenibilitat dels recursos i del medi natural– i a la capacitat de les infraestructures i les instal·lacions nacionals. En definitiva, l'objectiu és poder determinar quin creixement pot assumir cada parròquia per tal de definir el model urbanístic del país.

Mentre els estudis dels comuns no estiguin elaborats i aprovats, les llicències d'edificació d'obres de nova planta quedaran sotmeses a l'obtenció d'un informe favorable dels ministeris competents en matèria d'urbanisme i medi ambient, amb l'excepció dels habitatges unifamiliars i els que siguin per a lloguer.

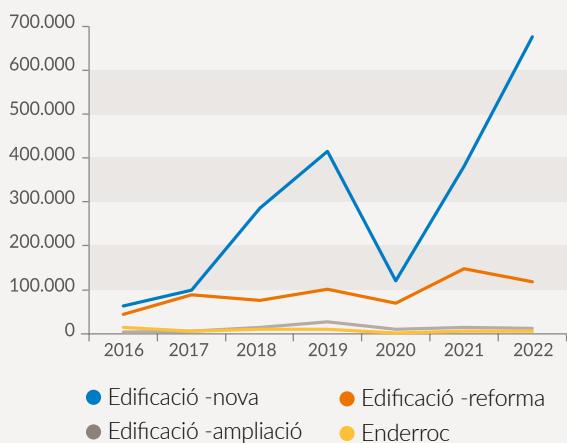
Pel que fa als allotjaments turístics, s'estableix una suspensió temporal de dos anys a l'atorgament de noves autoritzacions d'habitatges d'ús turístic en apartaments i estudis, amb alguns supòsits d'excepció com els allotjaments de cinc estrelles. Durant aquests dos anys, el Govern haurà d'elaborar un estudi sobre la capacitat turística del país que haurà de permetre definir les mesures necessàries per garantir la sostenibilitat i la qualitat del sector turístic.

A més, es determina que el canvi de propietari d'un habitatge d'ús turístic per motiu de compravenda comporta la cancel·lació automàtica de la inscripció de l'habitatge al Registre d'Habitatges d'Ús Turístic; i, si escau, també implica la consegüent obligació de sol·licitar novament l'autorització prèvia i l'alta preceptives prop del Registre referit per poder explotar l'habitatge sota aquesta modalitat d'allotjament turístic.

La superfície d'obra visada creix un 48,2% i assoleix un dels valors més elevats de la sèrie històrica impulsada per l'obra nova.

METRES QUADRATS VISATS PER CATEGORIA

Gràfic 11.2

Font: Col·legi Oficial d'Arquitectes d'Andorra.

materials de la construcció –inclosos els productes tradicionals de construcció i també productes ceràmics, vidre, ferro i acer, coure, níquel, alumini, plom, zinc, estany i altres matèries primeres–, que ha estat del 37%, tot i que una part d'aquest creixement s'explica per l'alça dels preus i els colls d'ampolla en l'aprovisionament.

El 2022 la superfície de projectes visats ha crescut amb força (+48,2%), fins als 813.078 m², i arriba a la xifra més elevada dels últims dinou anys. Les dades mostren que el sector està vivint un període d'activitat i confiança inversora extraordinàriament positiu.

L'augment de la superfície visada el 2022 s'explica pel fort impuls que ha pres l'obra nova. De fet, el 83% de la superfície visada correspon a obra nova, amb un augment del 77% respecte al 2021. Per contra, el 15% correspon a reforma –amb un decreixement del 20%– i el 2% restant, a enderroc o ampliació. La reducció de la superfície visada en obres de reforma s'explicaria pel fort

increment que va registrar el 2021 en part com a conseqüència del Pla Renova i de l'aprovació de la Llei 15/2020, del 26 de novembre, de mesures urgents en matèria d'arrendaments de finques urbanes i de millora del poder adquisitiu, que permetia la rehabilitació d'habitatges que es trobaven fora de normativa.

Entre les accions adoptades per l'Executiu per promoure l'habitatge assequible hi ha la compra d'edificis per rehabilitar-los i destinar-los al lloguer subvencionat. Concretament, el 2023 el Govern ha destinat 17,2 milions d'euros a adquirir cinc edificis i a arrendar-ne quatre més. En total, nou immobles que han de permetre posar al mercat 147 habitatges a preu assequible.

Una altra normativa rellevant per al sector de la construcció que s'ha aprovat el 2022 ha estat la Llei 32/2022, del 14 de setembre, per a la promoció de la sostenibilitat del desenvolupament urbanístic i del turisme, i de modificació de la Llei general d'ordenació del territori i urbanisme, del 29 de desembre del 2000, i de la Llei 16/2017, del 13 de juliol, general de l'allotjament turístic. L'objectiu d'aquesta Llei és promoure mesures per assegurar el creixement sostenible de l'activitat urbanística, fet que a la pràctica podria suposar un factor de moderació en l'actual dinamisme de la construcció d'habitatges al país.

La forta activitat del sector ha anat acompanyada d'una demanda també dinàmica. Segons l'estadística de transaccions immobiliàries i l'estadística de preus de l'habitatge i el sòl, el 2022 s'han efectuat 2.072 transaccions immobiliàries, el valor més alt de la sèrie històrica, i un 6,4% més que l'any anterior. Després de les caigudes registrades els anys 2019 i 2020, el nombre de transaccions ha recuperat la tendència positiva que va caracteritzar el període 2013-2018.

Les compravendes immobiliàries han augmentat un 6,4%.

Per parròquies, els augments de compravendes immobiliàries més importants han tingut lloc a Escaldes-Engordany (+71%) i Andorra la Vella (+13%), on s'han assolit registres històrics. En canvi,

TRANSACCIONS IMMOBILIÀRIES I PREU MITJÀ DEL M² DE PISOS PER PARRÒQUIES

Quadre 11.1

	TRANSACCIONS IMMOBILIÀRIES				PREU M ² DE TRANSACCIONS DE PIS (EUROS)		
	2021	2022	Variació absoluta	Variació relativa (%)	2021	2022	Variació relativa (%)
Canillo	358	360	2	0,6	2.515,6	2.530,6	0,6
Encamp	404	399	-5	-1,2	2.322,0	2.931,4	26,2
Ordino	153	147	-6	-3,9	2.839,7	2.626,0	-7,5
La Massana	367	373	6	1,6	2.737,6	3.082,4	12,6
Andorra la Vella	275	310	35	12,7	3.367,3	3.641,4	8,1
Sant Julià de Lòria	188	136	-52	-27,7	2.310,1	2.456,9	6,4
Escaldes-Engordany	203	347	144	70,9	3.203,7	4.713,4	47,1
Total	1.948	2.072	124	6,4	2.775,1	3.266,4	17,7

Font: Departament d'Estadística.

han disminuït a Sant Julià de Lòria, Ordino i Encamp, en part degut al fort increment registrat l'any anterior, ja que les xifres es troben en nivells històricament elevats. En relació amb la tipologia del bé immoble transmès, s'han incrementat les compravendes d'edificis (+42%), terrenys (+34%), altres construccions (+25%), places d'aparcament (+23%), pisos (+10%) i habitatges unifamiliars (+6%).

Pel que fa al preu del metre quadrat de les transaccions, ha pujat un 17,7% en el cas dels pisos i també ha augmentat en places d'aparcament i locals comercials. En canvi, ha disminuït en terrenys, magatzems (naus) i habitatges unifamiliars. Pel que fa als pisos, el 2022 les parròquies que han registrat increments del preu/m² amb taxes de dos dígitos són: Escaldes-Engordany (+47%), Encamp (+26%) i la Massana (+13%), mentre que només s'ha reduït el preu a Ordino.

El nombre total d'hipoteques noves formalitzades al Principat l'any 2022 ha estat de 702, davant de les 884 concedides l'any anterior. D'aquestes 702, 651 han estat constituïdes per a ús residencial (16% menys que l'any anterior). En relació amb la distribució parroquial, destaquen les parròquies de la Massana i Encamp, on s'han materialitzat el 41% del total de les hipoteques per a ús residencial. Les 51 hipoteques restants han estat per a altres usos –com hotels, locals, promocions i terrenys– i són menys de la meitat de les formalitzades l'any 2021 (109). L'import mitjà de totes les hipoteques concedides per a ús residencial s'ha situat en 313.395 euros, amb un augment del 30,8% respecte a l'any 2021.

Disminueix el nombre d'hipoteques constituïdes.

L'anàlisi del sector immobiliari es complementa amb l'estadística sobre les característiques dels habitatges referida a l'any 2021. Segons aquesta font, elaborada a partir de la informació de l'enquesta de pressupostos familiars, l'evolució del nombre total d'habitatges de les llars residents a Andorra presenta un creixement continuat durant els darrers cinc anys. En aquest període l'increment total ha estat de 3.685 unitats, de les quals 2.851 han estat habitatges de propietat, mentre que les 834 restants han estat en règim de lloguer. És important recordar que, segons estimacions del Departament d'Estadística a partir del consum elèctric, el 2021 hi havia almenys 6.238 pisos buits al país, gairebé el 15% del parc immobiliari. La casuística d'aquests habitatges "infrautilitzats" pot ser variada (segones o terceres residències, pisos en venda, herències i altres circumstàncies), com ho demostra la baixa recaptació de l'impost sobre habitatges buits el 2022, amb només 5.037 euros, la més baixa de tots els tributs existents. Aquest impost grava els habitatges que fa un mínim de dos anys que estan desocupats sense causa justificada.

PROGRAMA RENOVA

El Programa Renova és el principal instrument per fomentar l'estalvi i l'eficiència energètica i per introduir energies renovables en l'edificació. Va néixer fa més de deu anys per promoure la rehabilitació d'edificis i s'ha anat reorientant cap a aspectes energètics.

Des que es va posar en marxa (2011-2022), s'han rebut 2.700 sol·licituds, que han demanat 16,5 M€ en ajuts i 17,0 M€ en préstecs, dels quals s'han atorgat 15,7 M€ i 14,4 M€, respectivament.

El Programa Renova 2022 s'ha dotat amb 3,5 M€, que és 3,5 vegades la dotació de l'any 2015 (1,0 M€) i gairebé el doble de la partida de l'any 2021 (1,8 M€). S'estima que el 14% dels habitatges del país s'han beneficiat d'una manera o altra del Programa Renova (aproximadament 6.030 dels 44.534). Actualment, el percentatge del parc d'habitatges que es beneficia

anualment del programa està al voltant del 2,7%. L'any 2022 se n'han entrat 368 sol·licituds, amb uns imports demanats de 3.246.975 € en subvencions i 389.941 € en préstecs. Un 66,7% de les sol·licituds han estat per a plaques solars i finestres.

El nou Renova 2023 està dotat amb dos milions d'euros amb la voluntat de continuar impulsant l'estalvi energètic dels habitatges. Per accedir als ajuts cal que siguin de lloguer o en propietat de residència principal amb una superfície inferior o igual a 130 m², o bé edificis amb un mínim del 70% dels pisos de residència principal. Per a les instal·lacions d'equips de climatització i aigua calenta i per a les instal·lacions fotovoltaïques no hi ha requisits d'accés. Cal assenyalar que d'aquests dos milions, 427.373 euros es destinaran a 28 sol·licituds fetes l'any passat que no es van poder pagar perquè el pressupost es va exhaurir.

Quant a les polítiques públiques adoptades per afavorir l'accés a un habitatge de propietat, el Govern ha aprovat un programa d'aval públic per comprar un pis per primera vegada i que es destini a habitatge habitual. Els requisits per accedir a aquest programa d'aval, que pot arribar al 20% del valor del préstec hipotecari, són, entre altres, tenir un període mínim de residència al país de set anys, anar-hi a viure en un termini màxim de dotze mesos, que l'import de l'habitatge adquirit i els seus annexos no superi els 450.000 euros, que la quota del préstec sigui com a màxim el 35% dels ingressos de la unitat familiar, i que la renda disponible després de les obligacions financeres sigui d'almenys 2.000 euros. El programa està dotat amb 10 milions d'euros i ha entrat en vigor a mitjan abril del 2023. Conjuntament amb aquest programa d'aval també se n'ha articulat un altre de subvencions en què el Govern, per mitjà d'un pagament anual, abona a la persona beneficiària de l'aval una part del cost financer (interessos) del préstec formalitzat.

La inversió real dels comuns augmenta però la del Govern continua en descens.

mentre que el Govern l'ha tornat a reduir per tercer any consecutiu. L'agregat d'inversió real liquidada del Govern i dels comuns (capítol 6 del Pressupost) és de 68,1 milions d'euros, un 7,1% més que el 2021 (63,6 milions). Aquest és el segon any consecutiu d'increment, després de la caiguda registrada el 2020 per la pandèmia, cosa que permet recuperar l'evolució ascendent de la inversió pública que s'experimentava des del 2017.

Amb relació al Govern, el 2022 les inversions liquidades (capítol 6) han ascendit a 23,1 milions d'euros, xifra que representa un descens del 8,9% respecte a la dada d'inversió del 2021. Aquest és el tercer any consecutiu de retrocés en la inversió real efectuada pel Govern i marca el mínim de la sèrie històrica des de l'any 1992. Si s'hi afegeixen les transferències de capital (capítol 7

Quant al subsector de l'obra pública, durant l'exercici 2022 s'ha mantingut la mateixa evolució que l'any anterior. D'una banda, els comuns han augmentat el seu ritme inversor,

del Pressupost), que el 2022 han augmentat fins als 33,1 milions, l'esforç inversor total de l'Executiu s'eleva a 56,2 milions, un 3,0% menys que l'any 2021. Una part molt important d'aquesta inversió correspon al Ministeri de Territori i Habitatge, concretament 20,8 milions d'euros, xifra que suposa un descens del 13% respecte al 2021. A la taula següent es detalla l'obra pública liquidada els exercicis 2021 i 2022 del Ministeri de Territori i Habitatge per programes.

Les categories que han registrat les reduccions d'inversió en valor monetari més importants han estat les infraestructures sanitàries (de 3,3 milions el 2021 a 395.230 euros el 2022), les escolars (de 4,2 milions a 713.368 euros) i les culturals (d'1,6 milions a 278.037 euros). Aquestes minoracions s'expliquen en un context de fortes inversions efectuades durant els anys de la pandèmia. Per contra, les inversions que més han augmentat són les dirigides a infraestructures administratives (han passat d'1 milió el 2021 a 2,6 milions el 2022) i les viàries (de 4,5 a 7,4 milions), dos tipus d'inversions que havien patit fortes retallades durant l'emergència sanitària.

Pel que fa als comuns, el 2022 les inversions reals liquidades han augmentat un 17,7%, fins a situar-se en els 45 milions d'euros, la xifra més alta des de l'any 2007, just abans de l'inici de la crisi financera i immobiliària. Per parròquies, les despeses d'inversió més importants han tingut lloc a Andorra la Vella, amb 16,1 milions d'euros; a Encamp, amb 8,3 milions, a Escaldes-Engordany, amb 6,3 milions; a Canillo, amb 5,1 milions; i a la Massana, amb 4,8 milions. Tancant la llista, amb imports més baixos, hi ha Sant Julià de Lòria, amb 2,6 milions, i Ordino, amb 1,8 milions. El 2022 la inversió real ha disminuït en tres parròquies (Canillo, Encamp i Ordino) i a les altres quatre s'ha incrementat amb taxes molt elevades (Andorra la Vella, la Massana, Escaldes-Engordany i Sant Julià de Lòria).

Com posen de manifest els resultats de l'enquesta de clima empresarial de la Cambra, la construcció continua sent el sector més dinàmic de l'economia andorrana, amb un ritme expansiu molt vigorós i clarament superior al de la resta de branques d'activitat. L'estalvi acumulat en els últims dos anys, la bona evolució de l'ocupació i el gran dinamisme de la demanda estrangera han donat impuls a l'habitatge, que guanya atractiu com a actiu d'inversió, en el context actual

OBRA PÚBLICA DEL GOVERN. INVERSIÓ PÚBLICA LIQUIDADADA * PER PROGRAMES (categories)

Quadre 11.2

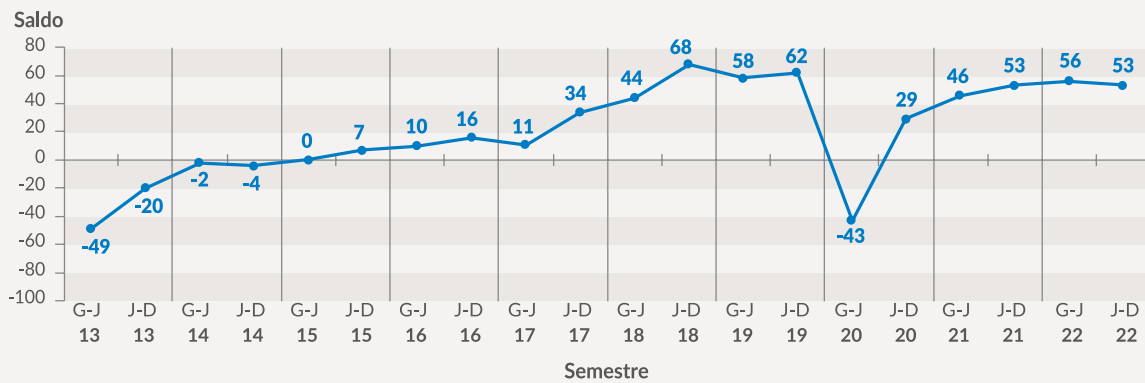
Descripció	2021	2022
Infraestructures administratives	1.040.175 €	2.620.323 €
Infraestructures judicials	86.307 €	-
Refugis de muntanya	-	349.567 €
Infraestructures-Edifici de Bombers	-	-
Centre penitenciari	-	-
Infraestructures sanitàries i socials	3.314.033 €	395.230 €
Infraestructures escolars	4.219.821 €	713.368 €
Infraestructures esportives	359.708 €	118.920 €
Pla de sanejament	79.293 €	285.113 €
Gestió i conservació del patrimoni natural	145.604 €	-
Infraestructures culturals	1.588.412 €	278.037 €
Administració general	487.912 €	-
Carreteres generals. Infraestructures viàries	4.515.156 €	7.352.775 €
Carreteres secundàries	-	1.187.518 €
Accessos a Andorra (RN20)	-	2.000.000 €
Altres vies	231.469 €	457.601 €
Maquinària i equipaments	-	44.798 €
Vehicles	-	88.595 €
Conservació de carreteres	6.495.339 €	-
Riscos naturals. Infraestructures de proteccions	553.164 €	55.397 €
Pla sectorial. Noves infraestructures viàries	6.875 €	-
Tractament de rius i torrents	179.979 €	779.534 €
Cartografia i topografia	158.379 €	64.712 €
Aplicacions informàtiques	-	1.186 €
Equipaments de seguretat per a Mobilitat	-	130.224 €
Pavimentació de CG, CS i carrers	-	2.481.202 €
Infraestructures industrials	264.554 €	827.441 €
Projectes estratègics i de transport	193.464 €	-
Institut Nacional de l'Habitatge	-	162.870 €
Habitatges de promoció pública (Borda Nova)	-	363.709 €
Total	23.919.644 €	20.758.119 €

* Import de l'obra pública liquidada que correspon a la inversió efectuada pel Ministeri de Territori i Habitatge.

Font: Ministeri de Territori i Urbanisme.

MARXA DELS NEGOCIS - SECTOR DE LA CONSTRUCCIÓ

Gràfic 11.3

Saldo: Diferència de respostes extremes (positives i negatives), en percentatge.

Font: Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra.

d'incertesa i volatilitat dels mercats financers. Les empreses constructores que han participat en l'enquesta de conjuntura han assenyalat un increment interanual de la xifra de negocis el 2022 del 8,7%, una taxa que, tot i ser clarament inferior a la registrada el 2021 (+29%), encara és molt significativa, ja que se situa per sobre de la mitjana del període 2017-2019 (+7,1%). A més, aquest bon comportament s'ha reflectit en una evolució ascendent dels nivells d'ocupació. Malgrat això, alguns indicadors del sector comencen a mostrar els primers senyals d'alentiment en la inversió immobiliària en la segona part de l'any, arran principalment de l'empitjorament de les condicions financeres, després de més d'una dècada amb tipus d'interès molt baixos.

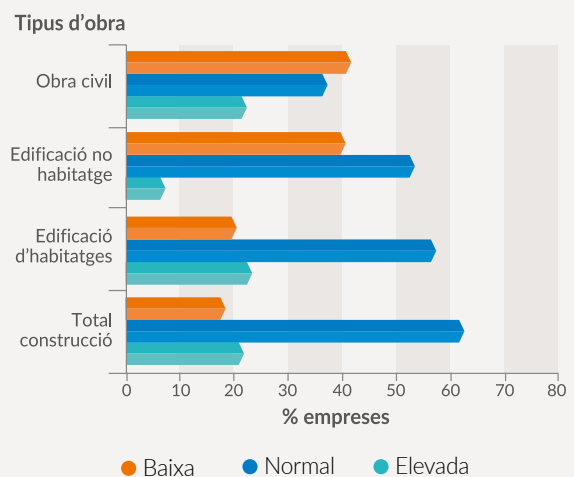
El volum d'obra contractada ha desaccelerat el ritme d'avanç en la segona part de l'any, a causa d'un retrocés en les contractacions no residencials, però sobretot també per una clara moderació de la contractació en el segment de l'habitatge, que tot i mantenir-se com el principal motor de l'activitat ha perdut una mica d'impuls per la situació d'incertesa i l'augment dels costos de finançament.

Tanmateix, hi ha una gran preocupació entre les empreses per les dificultats per atendre l'impuls de la demanda a causa dels problemes d'oferta. El sector acusa, principalment i de manera intensa, la manca de mà d'obra, com també l'encariment de preus dels materials i primeres matèries; ambdós factors són assenyalats pel 77% de les empreses com a obstacles que limiten l'activitat en el segon semestre de l'any 2022. A més, el 68% de les empreses enquestades han indicat que tenen problemes associats a retards i increments del servei de transport (12 punts percentuals més que sis mesos abans) i el 51% confirmen les dificultats d'abastiment d'alguns materials bàsics (4 punts més que el semestre passat). En general, la incidència negativa d'aquestes tensions està contribuint

La marxa dels negocis en la construcció ha continuat millorant i les perspectives per al 2023 es mantenen positives.

OBRA CONTRACTADA - SECTOR DE LA CONSTRUCCIÓ (semestre juliol-desembre 2022)

Gràfic 11.4

Font: Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra.

a un augment notable dels costos d'exploració, una problemàtica que guanya rellevància en relació amb el semestre anterior i que preocupa a gairebé sis de cada deu constructors.

Les perspectives per al primer semestre del 2023 indiquen que la construcció continuarà mostrant un comportament molt dinàmic, però moderarà progressivament l'alt ritme d'activitat a mesura que l'augment dels tipus d'interès i la pèrdua de poder adquisitiu de les llars comportin un ajustament gradual de la demanda. Pel que fa a l'evolució dels preus, les empreses preveuen que atenuaran una mica la tendència alcista.

OPINIÓ DE LES EMPRESES SOBRE L'EVOLUCIÓ DEL SECTOR DE LA CONSTRUCCIÓ (% d'empreses)

Quadre 11.3

		2020			2021			2022		
		Gen-Jun	Jul-Des	Mitjana	Gen-Jun	Jul-Des	Mitjana	Gen-Jun	Jul-Des	Mitjana
1. Marxa dels negocis (semestre observat)	Bona	0	47	24	52	53	53	61	68	65
	Regular	57	35	46	42	47	45	34	18	26
	Dolenta	43	18	31	6	0	3	5	15	10
	Saldo	-43	29	-7	46	53	50	56	53	55
2. Volum d'obra executada (en comparació amb el mateix semestre de l'any anterior)	Superior	8	13	11	55	64	60	51	54	53
	Igual	12	39	26	24	33	29	43	26	35
	Inferior	81	48	65	21	3	12	5	20	13
	Saldo	-73	-35	-54	34	61	48	46	34	40
3. Preus unitaris de contractació (en comparació amb el semestre anterior)	Més alts	4	12	8	44	36	40	53	40	47
	Iguals	89	74	82	44	64	54	39	57	48
	Més baixos	7	15	11	13	0	7	8	3	6
	Saldo	-3	-3	-3	31	36	34	45	37	41
4. Personal ocupat (en comparació amb el semestre anterior)	Més	11	12	12	27	17	22	21	26	24
	Igual	89	82	86	64	83	74	71	69	70
	Menys	0	6	3	9	0	5	8	6	7
	Saldo	11	6	9	18	17	18	13	20	17

Font: Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra.

XII. Serveis

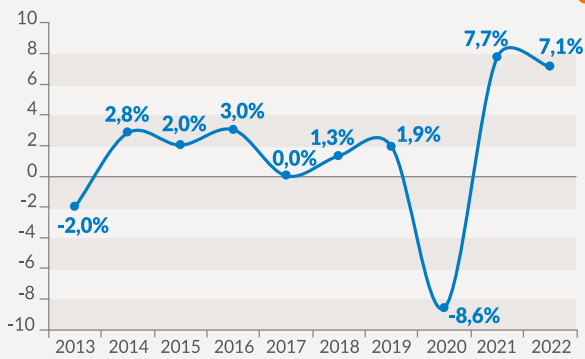
Els serveis són el nucli fonamental de l'economia andorrana, atès que concentren el 86,3% del VAB global i el 85,9% dels assalariats totals. El gran pes d'aquest sector implica que la seva evolució acaba determinant, en bona part, el comportament del PIB andorrà. Després d'encadenar sis anys consecutius de taxes de variació positives entre 2014 i 2019, amb un ritme de creixement mitjà de l'1,8% anual, el 2020 va experimentar una caiguda abrupta del 8,6% com a conseqüència de les restriccions que es van adoptar per contenir l'expansió de la pandèmia. Els anys 2021 i 2022, però, el sector s'ha recuperat amb molta força (+7,7% el 2021 i +7,1% el 2022), gràcies sobretot a la tornada a la normalitat dels àmbits més afectats per les restriccions, com ara l'hoteleria, la restauració, el transport i el comerç.

En termes de VAB, el balanç de l'exercici 2022 ha estat positiu en els tres grans subsectors que formen els serveis, però sobretot destaca el creixement del comerç, hostaleria, transport,

VAB DEL SECTOR SERVEIS

Taxa de variació en termes reals

Gràfic 12.1

Font: Departament d'Estadística.

Comerç, hostaleria, transport i TIC és l'únic subsector que el 2022 encara no ha recuperat el nivell d'activitat pre pandèmia.

transport i TIC, tot i que el 2022 ha quedat molt a prop (només un 3% per sota). La ràpida recuperació econòmica es deu en part a les mesures que va adoptar el Govern durant els anys 2020 i 2021 per limitar les conseqüències econòmiques dels tancaments i les restriccions. Les més importants van ser els ERTO i els ajuts directes a autònoms; el programa de crèdits avalats per a empreses; l'ajornament i el fraccionament del pagament de tributs; els ajuts al lloguer o al pagament d'hipoteca de negocis afectats per les restriccions, i els descomptes en les factures del subministrament elèctric i de telecomunicacions.

En paral·lel a l'increment de l'activitat global del sector serveis, el nombre d'establiments ha crescut un 8,9%, fins als 10.198. Per subsectors, l'activitat econòmica amb més establiments és el comerç, amb un pes relatiu del 30,6% i un augment del 2,6%. La segona branca més important

El nombre d'establiments del sector serveis augmenta, i destaca l'increment a la branca d'informació i comunicacions.

és la d'activitats professionals, científiques i tècniques, que concentra el 23,2% de tot el teixit empresarial del sector serveis i ha registrat una pujada del 18,4%. El tercer subsector amb un pes més gran en termes d'establiments inscrits al Registre de Comerç i Indústria és l'hostaleria, que suposa el 10,1% del total en el sector serveis i ha tingut un ascens del 0,4% respecte al 2021. El quart subsector és el d'informació i comunicacions, que aquest any 2022 ha destacat per un fort increment (+27,9%) i ja ha arribat a 911 establiments, el doble dels que hi havia el 2019.

El VAB dels serveis creix un 7,1% i recupera el nivell que tenia abans de la pandèmia.

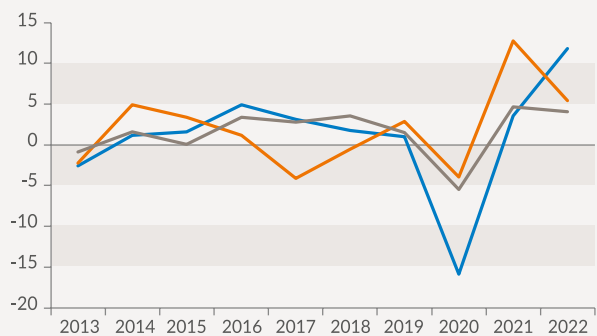
i informació i comunicacions, de l'11,8%, que se suma a l'increment del 3,6% registrat l'any anterior. Cal recordar que aquest és el segment que més es va contraure durant el 2020. Pel que fa al subsector d'activitats financeres, immobiliàries, professionals i tècniques, que és el que va patir menys l'impacte de la pandèmia, ha registrat un increment del 5,4% el 2022, que s'afegeix a l'experimentat el 2021 (+12,8%). Finalment, el subsector de l'Administració pública, educació, sanitat, serveis socials i personals ha crescut el 4,1% el 2022, força similar a la taxa registrada l'any anterior (+4,7%).

Dels tres subsectors, l'únic que encara no ha recuperat el nivell de VAB que tenia abans de la pandèmia (2019) és el de comerç, hostaleria,

VAB DEL SECTOR SERVEIS PER BRANQUES D'ACTIVITAT

Taxa de variació real interanual (%)

Gràfic 12.2

- Comerç, hostaleria, transport, informació i comunicacions
- Financeres, immobiliàries, professionals i tècniques
- Adm. pública, educació, sanitat, serveis socials i personals

Font: Departament d'Estadística.

NOMBRE D'ESTABLIMENTS DEL SECTOR SERVEIS

Quadre 12.1

	2021	2022	% variació 2022/2021	% total 2022
Comerç i reparació de vehicles de motor (...)	3.037	3.116	2,6	30,6
Transport i emmagatzematge	256	260	1,6	2,5
Hostaleria	1.031	1.035	0,4	10,1
Informació i comunicacions	712	911	27,9	8,9
Activitats financeres i d'assegurances	201	208	3,5	2,0
Activitats immobiliàries	496	552	11,3	5,4
Activitats professionals, científiques i tècniques	1.994	2.361	18,4	23,2
Activitats administratives i serveis auxiliars	520	535	2,9	5,2
Educació	244	265	8,6	2,6
Activitats sanitàries i de serveis socials	234	253	8,1	2,5
Activitats artístiques, recreatives i d'entreteniment	203	214	5,4	2,1
Altres serveis	436	488	11,9	4,8
Total	9.364	10.198	8,9	100

Nota: Nombre d'establiments inscrits al Registre de Comerç i Indústria.

Font: Ministeri de Presidència, Economia, Treball i Habitatge; Registre de Comerç i Indústria.

El nombre d'assalariats del sector serveis també ha augmentat el 2022, fins a les 35.828 persones, un 11,5% més que l'any anterior.

Aquesta ocupació s'ha distribuït de la manera

següent entre els principals quatre subsectors: el 25% treballen en el comerç, el 18% en l'àmbit immobiliari i de serveis empresarials, el 15% en l'hoteleria i el 13% en l'Administració pública. Globalment, aquestes quatre branques concentren el 70% del total d'empleats al sector serveis. El 2022 la majoria de branques han experimentat un increment en el nombre d'assalariats, entre les quals destaca sobretot l'hoteleria (+43%), que ha superat la xifra d'ocupació que tenia el 2019, abans de l'inici de la covid. També ha augmentat l'ocupació al comerç, al transport i emmagatzematge, a les activitats immobiliàries i serveis empresarials, i a les activitats socials i serveis prestats a la comunitat. Per contra, ha disminuït fonamentalment a les branques d'activitats financeres i a les llars que ocupen personal domèstic, i pràcticament s'ha estabilitzat a l'Administració pública.

L'ocupació al sector serveis creix un 11,5% impulsada per l'hoteleria.

NOMBRE D'ASSALARIATS DEL SECTOR SERVEIS (mitjana anual)

Quadre 12.2

	2021	2022	% variació 2022/2021	% total 2022
Comerç i reparació de vehicles de motor (...)	8.174	8.872	8,5	24,8
Hoteleria	3.640	5.194	42,7	14,5
Transport, emmagatzematge i comunicacions	1.164	1.327	14,0	3,7
Sistema financer	1.765	1.716	-2,8	4,8
Activitats immobiliàries i de lloguer; serveis empresarials	5.630	6.503	15,5	18,2
Administració pública, defensa i seguretat social obligatòria	4.675	4.652	-0,5	13,0
Educació	622	622	-0,1	1,7
Activitats sanitàries i veterinàries, serveis socials	2.405	2.414	0,4	6,7
Altres activitats socials i de serveis prestats a la comunitat; serveis personals	2.765	3.298	19,3	9,2
Llars que ocupen personal domèstic	1.071	1.040	-2,9	2,9
Organismes extraterritorials	12	12	-1,4	0,0
Treball domèstic a la comunitat	196	180	-8,4	0,5
Total	32.118	35.828	11,5	100

Fonts: Caixa Andorrana de Seguretat Social / Departament d'Estadística.

Cal alertar que la manca d'empleats pot afectar el creixement del sector serveis en el futur, especialment en el subsector de la restauració i l'hoteleria. Com es desprèn de l'enquesta de clima empresarial, que en el segon semestre ha incorporat preguntes addicionals relatives a la situació del mercat laboral, durant l'any 2022 el 53,6% de les empreses enquestades han tingut problemes per cobrir les vacants de treball. Per sectors d'activitat, l'escassetat de mà d'obra té una incidència molt negativa en la construcció, en què nou de cada deu empreses tenen dificultats per contractar treballadors, i també en l'hoteleria, en què vuit de cada deu es veuen afectades per la manca de personal qualificat. En la indústria i en el comerç minorista l'afectació és més reduïda. En el sector hoteler el motiu principal que s'exposa és el desajustament entre les competències formatives dels demandants de feina i el perfil que busquen les empreses, com assenyalen gairebé sis de cada deu empreses. Aquest any, la prova pilot d'una quota especial d'autoritzacions d'immigració per a la temporada estival, que dona continuïtat als temporers de l'hivern, ha permès cobrir les demandes de personal als hotels durant l'estiu del 2022.

Requadre 12.1

RECICLATGE I GESTIÓ DE RESIDUS

L'any 2022 ha estat un any de canvis en la legislació i la normativa mediambiental amb afectació a la gestió dels residus. Concretament, el 30 de juny el Consell General va aprovar la Llei 25/2022, d'economia circular (LEC); el 9 de novembre es va aprovar l'Estratègia nacional d'economia circular (ENEC), i el 22 de novembre es va aprovar el nou Pla nacional de residus-horitzó 2035 (PNR).

El PNR ha quedat integrat dins de l'ENEC com un eix estratègic però amb entitat pròpia, en el qual s'ha fet una diagnosi de la situació actual dels residus, s'han establert els objectius que cal tenir en compte amb l'horitzó 2035 (65% de reciclatge de residus urbans) i s'han definit els programes i actuacions per als primers cinc anys (2023-2027), així com el pla de comunicació que hi dona suport. En l'elaboració de tots aquests documents s'ha perseguit l'alineament amb les directives europees més recents en matèria de residus. D'aquesta manera es permetrà que el marc legal andorrà sigui compatible amb el dels països veïns. Per exemple, a partir del gener del 2023 es prohibeixen a Andorra productes de plàstic d'un sol ús, com gots, coberts i palletes de plàstic. El Principat s'alinea així amb les directives europees que regulen aquesta matèria (Directiva 2019/904, relativa a la reducció de l'impacte de determinats productes de plàstic en el medi ambient i que se centra en els plàstics d'un sol ús).

Quant al balanç de residus, durant l'any 2022 a Andorra se n'han generat més de 149.590 tones (t): un

27% s'ha tractat al país i un 73% s'ha exportat per a la gestió final fora del país. Aquesta quantitat inclou tots els residus generats a Andorra, com ara els domèstics (residus urbans i residus assimilables procedents de comerços, indústries i institucions, incloses les fraccions recollides de manera selectiva) i tots els exportats directament per gestors de residus a plantes de valorització o eliminació. No hi estan inclosos els residus de terra i pedres procedents de la construcció, dels quals se'n van exportar 223.647 t destinades a valorització, xifra que representa un augment del 2% respecte de l'any anterior. En comparació amb l'any 2021, s'han generat 11.858 t més de residus, en un context marcat per la recuperació econòmica posterior a la pandèmia. Aquest fet s'ha materialitzat en un creixement d'algunes de les fraccions de residus urbans, degut a un funcionament més alt de les activitats econòmiques, com per exemple la fracció de rebuig (RSU) generat, amb un augment del 7,7% (28.084 t el 2022, davant de les 26.081 el 2021). D'altra banda, en el cas dels residus no urbans, també s'han produït augments importants relacionats amb la construcció, i més concretament s'ha constatat un increment de 5.978 t de runa (+9,7% respecte a l'any anterior).

En la darrera revisió del PNR per al període 2017-2020, l'objectiu de reciclatge fixat per al 2020 era del 50% (incloent-hi la preparació per a la reutilització), en consonància amb els criteris de la Directiva 2008/98/CE, de residus. La recollida selectiva està ben implantada avui dia al país i això fa que la taxa

de reciclatge hagi estat d'un 49,3% el 2022, dos punts superior a la de l'any anterior; així, s'ha assolit l'objectiu marcat per al 2020 del 50% en pes dels residus destinats a la preparació per a la reutilització i el reciclatge.

De fet, l'any 2022 s'han gestionat 50.716 t de residus urbans (davant de les 46.409 del 2021), de les quals 17.736 s'han reciclat i 32.217 s'han sotmès a valorització energètica –el procés pel qual es minimitza el volum de brossa mitjançant la combustió. La resta ha anat a preparació per a la reutilització o a l'eliminació.

Quant al reciclatge, el 2022 s'ha produït un augment important de les quantitats recollides de les fraccions de vidre (+17,1%), envasos lleugers (+10,2%), paper i cartró (+16,2%) i matèria orgànica (+8,8%), relacionades principalment amb el sector serveis (hoteleria, comerços), que s'ha recuperat dels efectes de la pandèmia i ha tornat a uns nivells similars als del 2019. Pel que fa a la recollida selectiva de matèria orgànica per part de grans productors, la quantitat el 2022 ha sigut superior a la de l'any anterior (836 t el 2022 i 768 el 2021), tot i que no s'ha aconseguit l'objectiu marcat de 1.000 t anuals. Això es pot deure

al fet que alguns dels establiments voluntaris no han continuat amb el servei, i que les quantitats recollides en establiments com ara els comerços obligatoris o les escoles han disminuït en relació amb anys anteriors.

Pel que fa a la valorització energètica, els residus domèstics i els assimilables als residus urbans es valoritzen energèticament al Centre de Tractament de Residus (CTR), de manera que, mitjançant el procés de combustió, es recupera una part de l'energia en forma d'electricitat; a més, des de l'any 2020 també se'n recupera una part en forma de calor, que s'aprofita amb la nova xarxa de calor urbana d'Andorra la Vella. L'any 2022 s'han rebut a la planta 40.529 t de residus d'Andorra, una xifra superior a les 38.172 del 2021. A aquests residus cal sumar-hi les 9.329 t de residus sòlids urbans pretractats procedents de la Cerdanya per complir l'autorització del Govern d'importar un màxim de 10.000 t a l'any, que corresponen a un 18,7% del total dels residus valoritzats energèticament pel CTR. La valorització energètica de la totalitat dels residus ha generat 18.760 MWh d'energia elèctrica, que s'han injectat a la xarxa elèctrica de FEDA, i 11.441 MWh d'energia tèrmica, que s'han injectat a la xarxa de calor de FEDA-Ecoterm.

Font: Govern d'Andorra.

El 2022 el salari mitjà mensual del conjunt del sector serveis ha augmentat un 4,7% i s'ha situat en 2.294 euros, un increment moderat si es té en compte que l'IPC ha pujat un 7,1% aquest any. Per tant, els sous han perdut poder adquisitiu el 2022, per segon any consecutiu. L'evolució del salari mitjà ha estat positiva en tots els subsectors, però en el que ha crescut més és en l'hoteleria (+11,6%), seguit de les activitats socials i serveis prestats a la comunitat, el comerç, el transport i emmagatzematge, el sector financer i les activitats immobiliàries (en tots els casos, per sobre del 6%). En canvi, els increments han estat més continguts a l'Administració pública, l'educació i les activitats sanitàries.

L'evolució dels salaris és positiva però inferior a l'increment de l'IPC.

1. Comerç

El comerç és un dels pilars de l'economia andorrana, malgrat que els darrers anys ha anat perdent pes relatiu a favor d'altres sectors com l'immobiliari i els serveis empresarials. El sector comercial té un pes en el VAB del 15,7% (2021) i en l'ocupació del 21,3% (2022), inferior al que tenia en el mercat laboral el 2005, quan era del 26,7%.

Aquesta pèrdua d'importància econòmica té a veure amb el procés de transformació del model de negoci que s'està produint des de fa anys en la venda al detall (*retail*) i que respon principalment

a dues causes. D'una banda, al canvi estructural en el comportament del consumidor, que, amb el mateix pressupost, valora molt més l'experiència (dormir en un hotel o anar a un restaurant) que no pas la compra de productes. D'altra banda, al ràpid creixement del comerç electrònic, que a més s'ha accelerat arran de la pandèmia. Finalment, cal afegir-hi altres factors com són la pèrdua del valor diferencial del producte, la presència més baixa del comerç en la despesa del turisme i la reducció del poder adquisitiu del client mitjà.

L'any 2022 el nombre d'assalariats al sector del retail ha crescut un 10%.

Després de dos anys d'intenses caigudes, l'any 2022 el nombre d'empleats en el sector del *retail* ha augmentat un 10% i s'ha situat en els 5.116 assalariats, tot i que encara no s'assoleix la xifra

que tenia el 2019. Aquest increment de l'ocupació ha anat acompanyat d'un ascens del salari mitjà del 7,9%, similar a la inflació mitjana de l'any, fins a arribar al voltant dels 1.869 euros. Aquestes dades positives del mercat laboral es complementen amb una pujada del nombre d'establiments de comerç al detall, que ha arribat als 1.435 (12 més que el 2021), xifra superior a la d'abans de la covid. El fet que hi hagi més establiments però menys assalariats significa que en el nou escenari postpandèmia els negocis estan més digitalitzats i podrien necessitar menys treballadors de mitjana. El consum

Requadre 12.2

PLA ESTRATÈGIC DEL COMERÇ

Per donar resposta a tots els reptes que afronta el sector del comerç minorista (*retail*), el Govern ha presentat el gener del 2022 el Pla estratègic del comerç, que dona continuïtat al Pla de turisme de compres del 2016, les accions del qual es van complir en un 46%. Entre aquestes iniciatives, destacaven aspectes com ara la pacificació de l'espai urbà, la fusió d'associacions comercials, la creació de la marca The Shopping Mile i el treball del model comercial d'algunes parròquies. El nou Pla estratègic del comerç del 2022 identifica com a grans àmbits d'actuació la millora de la competitivitat, la innovació i la digitalització, així com la creació i la promoció d'una experiència de compra, per fer evolucionar les condicions del comerç i per accedir a nous mercats i a nous clients. Així, aquest pla d'acció té l'objectiu que l'experiència de compra sigui tan gratificant, innovadora i diferenciada com sigui possible, cosa que significa que cal millorar la qualitat del servei. Per aconseguir-ho, un aspecte clau és professionalitzar el sector i això implica, entre altres coses, millorar la formació i les condicions de vida dels treballadors. El nou pla també es planteja altres reptes, com ara l'atracció de noves marques, la sostenibilitat i la millora de la comunicació.

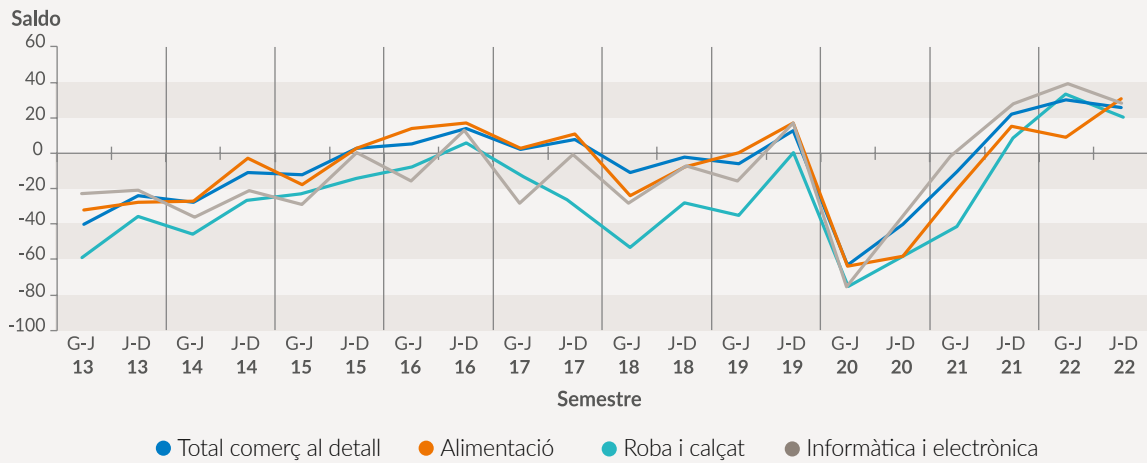
En el desenvolupament del Pla estratègic, el Govern ha presentat el 2023 el pla operatiu amb el qual pretén

aglutinar sota un únic concepte de comunicació de país les marques i zones comercials aprofitant la fortalesa de la marca Andorra. Així, el pla operatiu preveu el disseny d'accions de comunicació i promoció conjunta per posicionar el comerç d'Andorra com un element de valor atractiu en si mateix (no complementari). Alhora, s'estableix la importància de generar sinergies entre les activitats relacionades amb el comerç com ara l'oci, la gastronomia o l'esport, afavorint el sector econòmic en conjunt.

Les propostes que es recullen en aquest sentit estan vinculades a la posada en marxa d'una web-app i aplicació digital acompanyada d'una guia de compres, en format físic, complementària. També s'hi inclou la potenciació de les xarxes socials. Tot això, sota una nova marca paraigua –amb una identitat gràfica i una denominació associada– que sigui representativa del comerç andorrà en un sentit ampli i que es converteixi en el denominador comú que doni valor i sumi en la promoció que es fa tant en el mercat domèstic com en l'exterior. D'altra banda, amb l'objectiu de disposar d'informació clau per al sector comercial, es proposa la creació de l'Observatori del Comerç com un espai d'anàlisi, coneixement i reflexió sobre el sector del *retail* del país.

MARXA DELS NEGOCIS - COMERÇ MINORISTA

Gràfic 12.3

Saldo: Diferència de respostes extremes (positives i negatives), en percentatge.

Font: Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra.

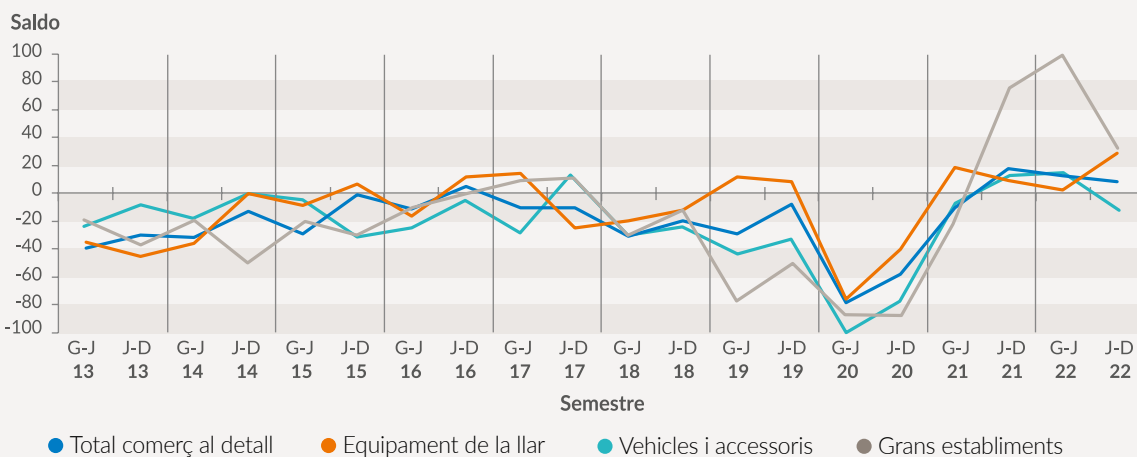
d'energia elèctrica del sector de la distribució comercial també ha augmentat el 3,0% (únicament amb dades de FEDA), que se suma a l'increment registrat l'any anterior (+10,3%). Un altre dels indicadors de referència per analitzar l'evolució del comerç són les importacions de mercaderies, perquè la majoria dels productes venuts en el comerç andorrà s'importen. L'evolució de les importacions (en valor) del país ha estat excepcionalment positiva el 2022 (superen en un 29% el nivell del 2019), si bé aquest augment estaria reflectint també l'alça dels preus dels productes. En definitiva, les dades mostren una millor conjuntura que els anys anteriors gràcies a la recuperació del consum privat i dels visitants estrangers, però hi continua havent canvis estructurals en el sector, vinculats sobretot a l'increment de les compres en línia, que poden afectar el seu potencial de creixement en el futur.

Les dades de l'enquesta de clima empresarial de la Cambra confirmen que la millora del turisme i el bon to del consum han afavorit el comerç minorista, que ha experimentat una

El comerç minorista ha experimentat una recuperació gràcies al sosteniment del consum privat i al turisme.

XIFRA DE VENDES EN RELACIÓ AMB EL MATEIX PERÍODE DE L'ANY ANTERIOR - COMERÇ MINORISTA

Gràfic 12.4

Saldo: Diferència de respostes extremes (positives i negatives), en percentatge.

Font: Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra.

recuperació apreciable de les vendes al llarg del 2022, si bé els registres d'activitat encara s'han mantingut en nivells més aviat discrets. Els comerciants han assenyalat un augment interanual dels volums de facturació per establiment del 5% de mitjana, la meitat d'intensa que la del 2021, i també han destacat una evolució a l'alça del nombre de treballadors ocupats.

Els resultats de l'enquesta del segon semestre del 2022 sobre la marxa dels negocis són els més optimistes per a aquest període des de l'inici de la pandèmia, però també suggereixen que el ritme d'avanç del sector es manté molt gradual i amb uns nivells d'activitat encara discrets. Per tipologia de comerços, la millora ha estat força general, i s'ha notat tant als especialitzats com als grans establiments. Tot i això, s'aprecien diferències remarcables segons els grups de productes.

OPINIÓ DE LES EMPRESES SOBRE L'EVOLUCIÓ DEL COMERÇ DETALLISTA (% d'empreses)

Quadre 12.3

1. Marxa dels negocis (semestre observat)		2020			2021			2022		
		Gen-Jun	Jul-Des	Mitjana	Gen-Jun	Jul-Des	Mitjana	Gen-Jun	Jul-Des	Mitjana
Total comerç detallista	Bona	8	13	11	25	39	32	41	40	41
	Regular	21	34	28	40	44	42	48	47	48
	Dolenta	71	53	62	35	17	26	11	14	13
	Saldo	-63	-40	-52	-10	22	6	30	26	28
Alimentació	Bona	12	3	8	10	34	22	29	38	34
	Regular	12	36	24	60	47	54	51	55	53
	Dolenta	76	61	69	30	19	25	20	7	14
	Saldo	-64	-58	-61	-20	15	-3	9	31	20
Roba i calçat	Bona	5	4	5	15	26	21	43	39	41
	Regular	15	32	24	30	56	43	47	42	45
	Dolenta	80	64	72	56	19	38	10	18	14
	Saldo	-75	-60	-68	-41	7	-17	33	21	27
Equipament de la llar	Bona	10	28	19	51	50	51	45	54	50
	Regular	29	44	37	28	43	36	48	37	43
	Dolenta	61	28	45	21	7	14	7	9	8
	Saldo	-51	0	-26	30	43	37	38	45	42
Higiene i sanitat	Bona	13	5	9	22	41	32	27	31	29
	Regular	13	36	25	57	44	51	62	50	56
	Dolenta	73	59	66	22	15	19	12	19	16
	Saldo	-60	-54	-57	0	26	13	15	12	14
Informàtica i electrònica*	Bona	8	20	14	27	43	35	48	45	47
	Regular	8	27	18	49	41	45	43	38	41
	Dolenta	85	53	69	24	16	20	9	17	13
	Saldo	-77	-33	-55	3	27	15	39	28	34
Vehicles i accessoris	Bona	0	15	8	13	31	22	34	31	33
	Regular	39	12	26	45	41	43	57	51	54
	Dolenta	61	73	67	42	28	35	9	17	13
	Saldo	-61	-58	-60	-29	3	-13	25	14	20
Altres comerços	Bona	7	13	10	27	37	32	45	37	41
	Regular	23	34	29	24	43	34	42	50	46
	Dolenta	70	53	62	49	20	35	13	13	13
	Saldo	-63	-40	-52	-22	17	-3	32	24	28
Grans establiments comercials**	Bona	13	0	7	20	100	60	80	33	57
	Regular	13	63	38	60	0	30	20	67	44
	Dolenta	75	38	57	20	0	10	0	0	0
	Saldo	-62	-38	-50	0	100	50	80	33	57

*A partir del primer semestre del 2021, amb l'adaptació de la mostra a la nova classificació d'activitats econòmiques (CAEA-19), aquest subsector, a més dels articles d'electrònica, inclou també el comerç al detall d'ordinadors, equips perifèrics i programes informàtics, i passa a anomenar-se "Informàtica i electrònica".

**A partir del primer semestre del 2021, amb l'adaptació de la mostra a la nova classificació d'activitats econòmiques (CAEA-19), els supermercats estan inclosos en el subsector "Alimentació" i aquesta branca només inclou els "Grans establiments comercials".

Font: Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra.

OPINIÓ DE LES EMPRESES SOBRE L'EVOLUCIÓ DEL COMERÇ DETALLISTA (% d'empreses)

Quadre 12.4

2. XIFRA DE VENDES (semestre observat comparat amb el mateix semestre de l'any anterior)		2020			2021			2022		
		Gen-Jun	Jul-Des	Mitjana	Gen-Jun	Jul-Des	Mitjana	Gen-Jun	Jul-Des	Mitjana
Total comerç detallista	Més alta	5	14	10	30	47	39	38	35	37
	Semblant	12	15	14	30	24	27	37	38	38
	Més baixa	84	72	78	40	29	35	25	27	26
	Saldo	-79	-58	-69	-10	18	4	13	8	11
Alimentació	Més alta	12	13	13	18	37	28	40	41	41
	Semblant	12	9	11	28	19	24	27	31	29
	Més baixa	76	78	77	54	44	49	33	28	31
	Saldo	-64	-65	-65	-36	-7	-22	7	13	10
Roba i calçat	Més alta	5	17	11	8	40	24	50	38	44
	Semblant	11	8	10	28	24	26	23	31	27
	Més baixa	84	75	80	64	36	50	27	31	29
	Saldo	-79	-58	-69	-56	4	-26	23	7	15
Equipament de la llar	Més alta	3	18	11	45	39	42	32	49	41
	Semblant	17	25	21	29	30	30	39	32	36
	Més baixa	79	58	69	26	30	28	30	20	25
	Saldo	-76	-40	-58	19	9	14	2	29	16
Higiene i sanitat	Més alta	0	5	3	41	58	50	26	39	33
	Semblant	23	18	21	41	27	34	26	35	31
	Més baixa	77	77	77	18	15	17	48	26	37
	Saldo	-77	-72	-75	23	43	33	-22	13	-5
Informàtica i electrònica*	Més alta	8	29	19	50	53	52	40	33	37
	Semblant	8	0	4	21	33	27	51	37	44
	Més baixa	85	71	78	29	14	22	9	30	20
	Saldo	-77	-42	-60	21	39	30	31	3	17
Vehicles i accessoris	Més alta	0	4	2	33	45	39	37	23	30
	Semblant	0	13	7	27	23	25	40	43	42
	Més baixa	100	83	92	40	32	36	23	34	29
	Saldo	-100	-79	-90	-7	13	3	14	-11	2
Altres comerços	Més alta	5	15	10	19	52	36	33	26	30
	Semblant	10	17	14	36	18	27	48	50	49
	Més baixa	85	68	77	45	30	38	19	24	22
	Saldo	-80	-53	-67	-26	22	-2	14	2	8
Grans establiments comercials**	Més alta	0	0	0	20	75	48	100	50	75
	Semblant	13	13	13	40	25	33	0	33	17
	Més baixa	88	88	88	40	0	20	0	17	9
	Saldo	-88	-88	-88	-20	75	28	100	33	67

*A partir del primer semestre del 2021, amb l'adaptació de la mostra a la nova classificació d'activitats econòmiques (CAEA-19), aquest subsector, a més dels articles d'electrònica, inclou també el comerç al detall d'ordinadors, equips perifèrics i programes informàtics, i passa a anomenar-se "Informàtica i electrònica".

**A partir del primer semestre del 2021, amb l'adaptació de la mostra a la nova classificació d'activitats econòmiques (CAEA-19), els supermercats estan inclosos en el subsector "Alimentació" i aquesta branca només inclou els "Grans establiments comercials".

Font: Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra.

En el grup amb millor evolució, destaquen els resultats de la branca d'alimentació i del segment d'informàtica i electrònica, i, sobretot, el clima més entusiasta del comerç dedicat a la venda de mobles i equipament de la llar, que des de l'any 2018 es manté com la branca més dinàmica del sector comercial, pel fort impuls del mercat immobiliari i de la construcció. En canvi, en el grup de millora més continguda se situen els subsectors de roba i calçat, d'higiene i sanitat (perfumeria i farmàcia), i de vehicles i accessoris.

En paral·lel, la xifra de vendes global també ha experimentat un lleuger increment durant els últims sis mesos de l'any 2022, tot i que en termes interanuals ha moderat el ritme d'augment respecte als dos semestres anteriors. Per subsectors, l'evolució també ha estat força desigual. El creixement més important de la xifra de vendes s'ha observat en les grans superfícies i en el

ram d'equipament de la llar, en què prop del 50% de les empreses han assolit uns volums de facturació superiors als d'un any abans. Per contra, l'únic subsector que ha registrat un lleu retrocés dels nivells de vendes ha estat el de vehicles i accessoris, notablement afectat per l'escassetat de semiconductors i els problemes d'aprovisionament.

La xifra de vendes del comerç creix, especialment a les grans superfícies i a l'equipament de la llar.

Entre els factors que dificulten la bona marxa de l'activitat, l'escalada de preus dels productes i subministraments es manté com el principal focus de preocupació dels comerciants, amb el 78% que l'han assenyalat en el segon semestre del 2022. També augmenta de forma considerable la preocupació per l'increment dels costos d'explotació (el 63% dels comerços l'han destacat).

Pel que fa als preus de venda, l'evolució a l'alça ha estat la tònica general en la majoria de comerços, si bé s'ha notat de manera especialment intensa en el segment de l'alimentació, molt penalitzat per l'encariment dels costos intermedis (energia, fertilitzants...) i per la reducció de la producció agrícola a conseqüència d'unes condicions meteorològiques adverses. Finalment, en sintonia amb la millora de l'activitat comercial, el mercat laboral ha continuat oferint xifres positives.

Les perspectives empresarials mostrades a l'enquesta de cara al primer semestre del 2023 mantenen un to positiu, però moderen el grau d'optimisme respecte a un any enrere i anticipen una certa pèrdua d'impuls de l'activitat comercial de cara als mesos següents.

2. Sistema financer

El sector de les activitats financeres i asseguradores, que té com a nucli el sistema bancari, representa el 13,8% del VAB d'Andorra, segons dades de l'any 2021. Aquest darrer any ha guanyat pes en l'economia perquè s'ha beneficiat de la recuperació econòmica i alhora no es va veure tan afectat per la pandèmia com altres activitats del sector serveis.

Les activitats financeres i asseguradores són un sector important en l'economia en termes de VAB, i en termes d'ocupació representen el 4,1% del total d'assalariats (2022). Les àrees de negoci principals del sector financer són la banca privada i la gestió d'actius, la banca comercial –tant per a particulars com per a empreses– i les assegurances.

Segons les dades oficials del PIB publicades pel Govern, l'any 2022 les activitats financeres, immobiliàries, professionals i tècniques han registrat un increment del VAB del 5,4%, que se suma al fort augment del 2021 (+12,8%). De fet, aquest és el sector que abans va recuperar les xifres precovid, i el 2022 ja està un 14% per sobre del 2019.

El sector bancari ha exercit un rol important en l'impuls i acompanyament del desenvolupament econòmic i social del país.

En la darrera dècada, el sector bancari ha fet front a canvis de regulació constants per alinear-se als estàndards internacionals, tant en matèria de transparència fiscal com en

l'àmbit de la lluita contra el blanqueig de capitals i el finançament del terrorisme, de mitjans de pagament i de regulació bancària en general. A aquests esforços s'hi ha sumat la col·laboració amb el Govern en el procés d'implementació de les mesures per afrontar les conseqüències de la crisi de la covid-19 amb l'aportació de la liquiditat necessària per garantir la sostenibilitat i el desenvolupament de l'economia del país.

La banca andorrana s'ha constituït en tres grans grups bancaris: Andbank, MoraBanc i Creand Crèdit Andorrà.

El 2022 ha estat un any marcat per les operacions corporatives d'adquisicions de BancSabadell d'Andorra per part de MoraBanc i de Vall Banc per part de Creand Crèdit Andorrà. D'una banda, MoraBanc ha adquirit el 50,97% del capital social de BancSabadell d'Andorra, que va passar a denominar-se BSABanc, titularitat de l'entitat financera espanyola Banco de Sabadell, SA, per 68 milions d'euros, i durant el 2022 ha fet una oferta de compra de les accions als accionistes minoritaris per culminar la fusió a finals del 2022. D'altra banda, Creand Crèdit Andorrà ha formalitzat l'adquisició del 100% de Vall Banc, SA l'11 de febrer del 2022.

Per tant, el nucli del sistema financer andorrà, que és el sistema bancari, ha quedat finalment constituït per tres grups bancaris, que són Andbank, MoraBanc i Creand Crèdit Andorrà. La concentració de la banca andorrana i l'augment de la dimensió mitjana de les entitats han de donar lloc a un sistema més eficient, més competitiu internacionalment i amb més capacitat de resposta als clients.

La constant evolució del model bancari en termes regulatoris i en transformació digital per adaptar-se als canvis d'hàbits de la clientela requereix que el sector disposi de nous perfils professionals per poder seguir sent competitiu.

L'ocupació al sector bancari es redueix pel canvi de model de negoci i la transformació digital.

Durant el 2022 el nombre d'ocupats del conjunt de la banca andorrana ha estat de 2.500 persones, de les quals 1.229 treballen a Andorra (1.337 el 2021), distribuïdes entre les 33 oficines bancàries que hi ha al Principat.

Quan parlem del conjunt del sector financer, el nombre d'assalariats també s'ha reduït un 2,8%, fins als 1.716 treballadors el 2022, la xifra més baixa de la darrera dècada. El salari mitjà d'aquest sector, que és el més elevat del conjunt de sectors de l'economia andorrana, s'ha situat entorn dels 5.060 euros. Pel que fa al teixit empresarial, hi ha 208 establiments, set més que l'any anterior i dotze més que l'any 2019.

La banca andorrana ha superat els beneficis del 2019 i manté bones ràtios de solvència i rendibilitat.

L'any 2022 el sector financer s'ha vist impactat pels efectes de la guerra d'Ucraïna sobre la inflació i la consegüent pujada dels tipus d'interès. En tot cas, les mesures preses han permès que el balanç de la banca andorrana s'hagi mantingut sòlid. De fet, ha tancat l'exercici del 2022 amb un resultat agregat de les tres entitats bancàries que el formen de 113,3 milions d'euros (97,4 milions d'euros el 2021), un nivell superior al d'abans de la pandèmia, i amb un volum de recursos gestionats de 63.692 milions d'euros, un 3,6% superior al del 2021. La inversió creditícia a nivell consolidat s'ha vist incrementada en un 4%, fins als 7.314,9 milions d'euros, com a conseqüència dels crèdits llombards concedits a la clientela de banca privada. La inversió creditícia atorgada a Andorra s'ha mantingut estable al voltant dels 5.000 milions d'euros, amb la formalització de 702 noves hipoteques a famílies que sumen un import total concedit de 375 milions d'euros (18% més respecte del 2021). Els préstecs nous a empreses i particulars han estat de 676 milions d'euros, un 25% més que l'any 2021.

Si bé la pujada de tipus ha permès rendibilitzar l'activitat tradicional de concessió de préstecs i ha empès a l'alça els beneficis, els costos inherents a les operacions corporatives, l'adaptació contínua a la normativa bancària internacional i les inversions tecnològiques han continuat pressionant els resultats del sector.

El model de negoci de les entitats bancàries demostra la seva resiliència i sostenibilitat. D'una banda, el conjunt dels tres bancs presenta una rendibilitat dels recursos propis (ROE) del 7,57%, en línia amb la rendibilitat mitjana de les entitats europees durant el mateix període, i amb un increment de 153 punts bàsics respecte del 2021. També la rendibilitat del negoci sobre els actius, mesurat pel ROA, ha millorat la seva posició respecte del 2021, i s'ha situat en el 0,66%, per sobre de la mitjana europea (0,52%).

D'altra banda, la banca andorrana manté la seva solidesa amb una forta capitalització de les entitats, amb una ràtio de solvència CET1 (*phase-in*) del 15,76% a 31 de desembre del 2022, lleugerament per sota de l'exercici anterior, en què va ser del 17,0%, però per sobre de la mitjana dels bancs europeus, que és del 15,3% segons dades de l'EBA (European Banking Authority). Aquesta ràtio s'ha vist afectada per les operacions corporatives que s'han produït aquest any en la plaça andorrana.

La ràtio de liquiditat (LCR) és del 201%, també superior a la mitjana dels bancs europeus, que és del 164,7% al tancament del quart trimestre del 2022, i similar al 206% que es va registrar a Andorra l'any 2021. Finalment, durant el 2022 la ràtio de morositat, tot i l'augment de l'eüríbor, ha continuat la tendència a la baixa fins al 3,28% a tancament del 2022 (3,74% el 2021 i 4,49% el 2020).

El sector financer també està compromès socialment, com ho demostra l'acord sectorial a què s'ha arribat el 16 de desembre del 2022 pel qual s'ha aprovat la possibilitat d'ajornar la quota hipotecària fins a dos anys, sempre que els ingressos familiars no superin els 32.000 euros, que la quota hipotecària superi el 30% dels ingressos de la unitat familiar i que la quota del préstec s'hagi incrementat almenys un 30% per l'augment del tipus d'interès. La banca andorrana també col·labora amb el Govern en la posada en marxa del programa extraordinari d'aval públics per comprar un primer habitatge, mitjançant el qual avalarà el 20% del valor del préstec hipotecari sol·licitat per un ciutadà.

En conjunt, les xifres confirmen la resiliència del sector bancari a les tensions patides els darrers anys i a la culminació de les operacions corporatives, que han de permetre tenir un sector més competitiu i obert internacionalment per fer front als reptes de futur.

Els informes del Moneyval, que destaquen els grans avenços fets pel país en matèria de prevenció del blanqueig, avalen el compromís d'Andorra envers la lluita contra el blanqueig de capitals i el finançament del terrorisme. En concret, a l'últim informe de seguiment, publicat el novembre del 2021, el Principat d'Andorra va millorar la seva puntuació pel que fa a la Recomanació 8, relativa a les organitzacions sense ànim de lucre, a "LC" (*largely compliant*) i va ser també reavaluat pel que fa a la Recomanació 15, relativa a les noves tecnologies, en què va assolir una puntuació de "PC" (*partially compliant*).

Cal recordar també que el 12 de febrer del 2016 el Principat d'Andorra i la Unió Europea

DADES AGREGADES DE LA BANCA ANDORRANA

Quadre 12.5

Milers d'euros	2021	2022
Total actius	16.611.905	17.975.131
Inversió creditícia bruta	7.031.054	7.314.901
Recursos gestionats	61.461.234	63.691.957
Resultat	97.419	113.277
ROE	6,04%	7,57%
ROA	0,60%	0,66%
Ràtio d'eficiència (<i>cost to income ratio</i>)	68,35%	72,31%
Ràtio de morositat	3,74%	3,28%
Ràtio de solvència CET 1 (<i>phase-in</i>)	17,00%	15,76%*
Ràtio de liquiditat (<i>liquidity coverage ratio</i>)	206,06%	201,29%**

* Mitjana bancs europeus segons dades EBA: 15,30%.

** Mitjana bancs europeus segons dades EBA: 164,70%.

Font: Andorran Banking, a partir dels informes anuals dels bancs.

AGREGAT - BALANÇOS DE SITUACIÓ CONSOLIDATS (milers d'euros)

Quadre 12.6

	2022	2021*
ACTIU		
Efectiu, saldos en efectiu als bancs centrals i altres dipòsits a la vista	1.096.651	2.214.663
Actius financers mantinguts per negociar	537.656	335.068
Actius financers no destinats a negociació valorats obligatòriament a valor raonable amb canvis en resultats	398.123	556.096
Actius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats	148.519	435.150
Actius financers a valor raonable amb canvis en un altre resultat global	1.181.028	1.683.120
Actius financers a cost amortitzat	13.098.368	9.908.657
Derivats - Comptabilitat de cobertures	49.035	5.709
Canvis de valor raonable dels elements coberts d'una cartera amb cobertura de risc de tipus d'interès	(13.629)	17.728
Inversions en negocis conjunts i associades	98.305	155.325
Actius emparats per contractes d'assegurança i reassegurança	42.403	38.404
Actius tangibles	429.185	472.598
Actius intangibles	383.482	417.172
Actius per impostos	61.017	56.813
Altres actius	162.008	154.754
Actius no corrents i grups alienables d'elements mantinguts per a la venda	302.980	160.648
TOTAL ACTIU	17.975.131	16.611.905
PASSIU		
Passius financers mantinguts per negociar	179.654	121.487
Passius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats	415.816	490.607
Passius financers a cost amortitzat	15.109.460	13.682.150
Derivats - Comptabilitat de cobertures	1.889	23.569
Canvis de valor raonable dels elements coberts d'una cartera amb cobertura de risc de tipus d'interès	3.649	171
Passius emparats per contractes d'assegurança i reassegurança	322.927	339.306
Provisions	57.343	70.872
Passius per impostos	26.495	25.130
Altres passius	206.145	188.607
Passius inclosos en grups alienables d'elements mantinguts per a la venda	118.266	1.508
TOTAL PASSIU	16.441.644	14.943.408
PATRIMONI NET		
Capital	190.565	250.069
Prima d'emissió	122.304	172.792
Instruments de patrimoni emesos diferents de capital	33.950	34.700
Un altre resultat global acumulat	(82.696)	(52.082)
Guanys acumulats	778.819	835.756
Reserves de revaloració	-	2.288
Altres reserves	364.091	316.548
Accions pròpies (-)	(2.307)	(3.202)
Resultat de l'exercici atribuïble als propietaris de la dominant	113.277	97.419
Dividend a compte (-)	-	-
Fons propis	1.518.003	1.654.288
Interessos minoritaris	15.484	14.210
TOTAL PATRIMONI NET	1.533.487	1.668.498
TOTAL PASSIU I PATRIMONI NET	17.975.131	16.611.905

* Les dades del 2021 es presenten únicament a efectes comparatius.

Font: Andorran Banking, a partir dels informes anuals dels bancs.

AGREGAT - COMPTE DE PÈRDUES I GUANYS CONSOLIDATS (milers d'euros)

Quadre 12.7

	2022	2021*	% variació 2022/2021
Ingressos per interessos	195.528	145.400	34,48%
Despeses per interessos	(49.721)	(38.116)	30,45%
Ingressos per dividendes	1.634	3.727	(56,16%)
MARGE D'INTERESSOS	147.441	111.012	32,82%
Comissions percebudes	425.750	439.576	(3,15%)
Comissions pagades	(121.924)	(125.935)	(3,19%)
MARGE BÀSIC	451.267	424.652	6,27%
Guanyos o pèrdues en donar de baixa en comptes actius i passius financers no valorats a valor raonable amb canvis en resultats, nets	4.899	10.482	(53,26%)
Resultats d'entitats valorades pel mètode de la participació	575	-	-
Resultat d'operacions financeres	73.871	104.168	(29,08%)
Resultats d'actius i passius emparats per contractes d'assegurança i reassegurança	-	-	-
Altres ingressos d'explotació	29.105	29.378	(0,93%)
Altres despeses d'explotació	(16.653)	(15.997)	4,10%
Altres ingressos i despeses d'actius i passius emparats per contractes d'assegurances o reassegurances	35	982	(96,44%)
RESULTAT D'EXPLOTACIÓ (NET)	543.099	553.665	(1,91%)
Despeses d'administració	(392.702)	(378.427)	3,77%
Despeses de personal	(238.711)	(233.507)	2,23%
Altres despeses generals d'administració	(153.991)	(144.920)	6,26%
Amortització	(60.730)	(65.686)	(7,54%)
Dotacions a provisions (net)	(2.200)	(24.729)	(91,10%)
Deteriorament net d'actius financers no reconeguts a valor raonable amb canvis en pèrdues i guanyos	12.696	11.438	11,00%
Deteriorament net d'inversions en negocis conjunts o associades	(776)	(47)	N/A
Deteriorament net d'actius no financers (net)	(320)	(9.551)	(96,65%)
Fons de comerç negatiu reconegut en resultats	7.501	11.794	(36,40%)
Participació en els guanyos o pèrdues de les inversions en dependents, negocis conjunts i associades	10.572	4.743	N/A
Guanyos o pèrdues procedents d'actius no corrents i grups alienables d'elements classificats com a mantinguts per a la venda no admissibles com a activitats interrompudes	1.037	788	31,53%
RESULTAT ABANS D'IMPOSTOS	118.177	103.989	13,64%
Impost sobre societats	(5.034)	(5.683)	(11,42%)
RESULTAT DE L'EXERCICI PROCEDENT D'OPERACIONS CONTINUADES	113.143	98.306	15,09%
Resultat d'operacions interrompudes (net)	212	143	48,25%
RESULTAT DE L'EXERCICI	113.355	98.449	15,14%
Del qual atribuïble als propietaris de la dominant	113.277	97.419	16,28%
Del qual atribuïble als interessos minoritaris	78	1.030	(92,43%)

* Les dades del 2021 es presenten únicament a efectes comparatius.

Font: Andorran Banking, a partir dels informes anuals dels bancs.

van signar l'Acord d'intercanvi automàtic d'informació en matèria fiscal (IAI), que va entrar en vigor l'1 de gener del 2017. Avui Andorra intercanvia informació amb 95 jurisdiccions.

Croàcia, Txèquia, Mònaco i Islàndia han signat convenis amb Andorra per evitar la doble imposició i prevenir l'evasió fiscal.

El Principat d'Andorra ha signat en els darrers anys una sèrie de convenis amb països per evitar la doble imposició (CDI) en matèria d'impostos sobre la renda i societats, per prevenir l'evasió fiscal. El 2022 ha signat aquest acord amb la República de Croàcia, la República Txeca i el Principat de Mònaco. Els primers mesos del 2023 ho ha fet amb Islàndia i està pendent de signatura amb la República de Corea, els Països Baixos i Bèlgica. Aquests països se sumen als deu amb els quals Andorra ja tenia signat un CDI, que són: França, Espanya, Luxemburg, Liechtenstein, Portugal, els Emirats Àrabs Units, Malta, Xipre, San Marino i Hongria.

També és important recordar que l'any 2020 Andorra va passar a formar part del Fons Monetari Internacional (FMI) com a 190è país membre, fet que li aporta credibilitat i millora la qualificació (*rating*) del país, ofereix una xarxa de seguretat en casos extrems de manca de finançament en el mercat i facilita el suport d'assessors tècnics especialitzats en àrees tan diverses com ara l'estadística macroeconòmica i la supervisió financera.

En la declaració de l'FMI feta pública el 20 de juny del 2022, l'organisme ha destacat que els bancs andorrans estan ben capitalitzats, tenen un nivell alt de liquiditat i han reduït la ràtio de morositat. Tanmateix, com en molts altres països petits amb un sector bancari gran, les vulnerabilitats associades al model de banca privada i l'estratègia d'internacionalització, inclosa la dependència excessiva del finançament estranger i els grans actius fora de balanç sota gestió, requereixen una supervisió estreta. Enfortir la supervisió de la liquiditat i facilitar a l'Autoritat Financera Andorrana (AFA) un finançament i una dotació més sòlids ajudarien en aquesta direcció. L'FMI també destaca que la consolidació en curs del sistema bancari pot millorar la rendibilitat del sistema, però no hauria de comportar una competència més baixa.

Pel que fa al *rating* sobirà del Principat, l'agència Standard & Poor's (S&P), després d'haver millorat la nota d'Andorra el 2022, ha tornat a atorgar una qualificació millor el maig del 2023 i situa el *rating* a BBB+/A-2, amb perspectiva positiva. La millora de la perspectiva es fonamenta en el retorn als superàvits fiscals després dels dèficits originats per la pandèmia i la reducció continuada de la ràtio de deute sobre el PIB, que s'espera que es prolongui fins al 2026. Standard & Poor's també va voler donar valor a l'alt grau de resiliència del creixement econòmic malgrat els efectes adversos de la crisi energètica de l'últim any, i a les polítiques orientades a l'estabilitat macroeconòmica que han permès corregir determinades vulnerabilitats. En aquest sentit, l'agència destaca el compromís del Govern per impulsar reformes estructurals com el mecanisme de liquiditat d'emergència per al sector financer, implementat d'acord amb les reserves internacionals, i la reforma del sistema de pensions, que ha de permetre'n la sostenibilitat a mitjà termini. Un altre dels aspectes rellevants és que la negociació de l'Acord d'associació amb la UE comportarà un grau més alt d'alineament del marc legal de regulació i supervisió del sistema financer, cosa que revertirà en un reforçament de la resiliència del sector financer del país. Finalment, l'informe de l'agència destaca la millora de la producció de dades estadístiques, que ha permès tenir informació més fiable sobre la posició exterior d'Andorra; aquestes dades reflecteixen un alt superàvit recurrent en la balança per compte corrent.

Les agències de qualificació mantenen o milloren el rating d'Andorra.

Per la seva banda, Fitch Ratings ha mantingut la seva avaluació de l'economia andorrana en un A-, amb perspectiva estable el 2023, cosa que consolida la nota del juliol del 2022. A l'informe, l'agència

assenyala que l'anàlisi es fonamenta en una gestió fiscal prudent del Govern i també remarca l'alta resiliència del sector bancari andorrà, que presenta ràtios de capital i liquiditat elevats.

Finalment, Moody's ha publicat el 26 de juliol del 2023 el *rating* del Principat i l'ha mantingut en Baa2 i perspectiva estable. L'agència ha destacat la solidesa de les institucions andorranes, posant en relleu la millor integració d'Andorra en el marc internacional, i ha considerat que l'Acord d'associació amb la Unió Europea podrà crear noves oportunitats de negoci. Així mateix, Moody's també ha valorat positivament la solidesa del marc fiscal, així com la forta recuperació de les finances públiques després de l'impacte de la covid-19.

3. Turisme

D'acord amb les xifres oficials del PIB, l'any 2021 (darrera dada disponible) el sector de l'hoteleria i la restauració representava el 5,9% del VAB andorrà, 2,4 punts menys que el 2019, per la crisi sanitària soferta pel SARS-CoV-2. Tot i que el pes directe del turisme en el PIB no és gaire elevat, el seu impacte indirecte és molt més gran, ja que influeix fortament en altres sectors, com el comerç i les activitats lúdiques i esportives, que depenen en bona mesura dels visitants estrangers.

L'evolució excel·lent del turisme ha estat un pilar bàsic del creixement de l'economia andorrana el 2022, impulsat sobretot per la bona dinàmica del turisme de proximitat, però també per la recuperació dels mercats més llunyans, que han mostrat un punt d'inflexió a l'alça després de gairebé dos anys d'afluència molt baixa. Cal destacar que, durant l'any 2022, la majoria d'indicadors turístics ja han superat els valors prepanidèmia: hi ha hagut un 15,1% més de turistes que l'any 2019, la qual cosa s'ha traduït també en un nombre rècord de pernoctacions hoteleres, gairebé vuit milions en el còmput acumulat de l'any, que és un 12,2% més que el 2019.

La majoria d'indicadors turístics ja han superat els valors prepanidèmia.

El 2022 el nombre de visitants ha augmentat un 55,4%, com a efecte rebot després de la intensa caiguda registrada el 2020 i de l'escassa recuperació mostrada el 2021. Així, el nombre de visitants ha assolit els 8,4 milions i s'ha superat per primer cop la xifra del 2019 (en què van ser 8,2 milions). Per tipologia de la visita, el 2022 les taxes de variació han estat molt elevades en els dos casos. D'una banda, el nombre d'excursionistes, que són els que passen només un dia al país sense pernoctar-hi, ha augmentat un 40,2% respecte al 2021 i la xifra ha estat de 4.871.612. D'altra banda, el nombre de turistes, que són els que hi passen com a mínim una nit, ha registrat un

El nombre de turistes (que pernocten al país) assoleix un màxim històric de 3,56 milions.

ascens superior, del 82,4%, que s'ha concretat en 3.555.096, la xifra més alta de la sèrie històrica. Aquestes dades representen una recuperació completa en el cas dels turistes (van ser 3 milions el 2019), mentre que el nombre d'excursionistes encara estaria per sota (van ser 5,1 milions el 2019).

Quant a la nacionalitat, els turistes francesos i espanyols han augmentat a un ritme molt

EVOLUCIÓ DELS TURISTES 2013-2022 (en milions)

Font: Departament d'Estadística.

semblant el 2022 (+67,4% i +62,6%, respectivament). Però sobresurt especialment el fort augment del turisme procedent d'altres nacionalitats, que ha crescut un 273% i ha passat a representar el 18,4% del total. L'aixecament de les restriccions a la mobilitat i els controls sanitaris ha fet que el 2022 els turistes de procedències llunyanes hagin experimentat un creixement molt important. Com a conseqüència d'aquesta evolució, tant el turisme espanyol com el francès han reduït la seva participació sobre el turisme andorrà total fins al 63,8% i el 17,8%, respectivament.

El nombre de turistes francesos i espanyols creix de forma similar, però destaca l'increment dels procedents d'altres nacionalitats.

En el cas dels excursionistes, les evolucions dels espanyols i els francesos també han estat molt similars, i s'ha registrat un creixement superior dels procedents d'altres nacionalitats. Els de nacionalitat espanyola han augmentat un 30%, els francesos un 41,7% i els d'altres països un 83,4%. En aquest cas, França continua sent la principal nacionalitat dels excursionistes, amb un pes del 60,6% sobre el total, davant del 31,6% dels espanyols. Cal assenyalar que el mercat francès es caracteritza per un grau molt alt d'estacionalitat, ja que predominen els excursionistes que visiten el país durant els mesos estivals, sobretot a l'agost. En canvi, el comportament dels visitants espanyols és clarament diferent, ja que el mes d'agost destaca com un mes de forta aflluència però comparable amb altres èpoques de l'any, com ara els mesos d'esquí i, en segon terme, la Setmana Santa.

El balanç final per nacionalitats mostra una recuperació intensa i similar dels visitants espanyols (+47,6%) i dels francesos (+45,7%), fet que situa la nacionalitat espanyola lleugerament per sobre de la francesa quant a nombre de visitants, com ve sent habitual.

TOTAL DE VISITANTS PER NACIONALITATS

		2021	2022	% variació 2022/2021	% total 2022
Total visitants	Espanyols	2.576.379	3.803.966	47,6	45,1
	Francesos	2.462.957	3.588.161	45,7	42,6
	Altres	383.079	1.034.581	170,1	12,3
Turistes	Espanyols	1.394.313	2.266.806	62,6	63,8
	Francesos	379.042	634.518	67,4	17,8
	Altres	175.493	653.772	272,5	18,4
Excursionistes	Espanyols	1.182.066	1.537.160	30,0	31,6
	Francesos	2.083.915	2.953.643	41,7	60,6
	Altres	207.586	380.809	83,4	7,8
TOTAL VISITANTS		5.422.415	8.426.708	55,4	100

Font: Departament d'Estadística.

Quadre 12.8

El nombre de pernoctacions aconseguix un màxim històric de 10,4 milions.

El fort increment del nombre de turistes el 2022 ha anat acompanyat d'un creixement extraordinari de les pernoctacions (s'ha passat de 5 milions el 2021 a 10,4 milions el 2022).

Això significa que la pernoctació mitjana s'ha ampliat de 2,6 nits el 2021 a 2,9 el 2022. Totes les tipologies d'allotjament han augmentat el nombre de pernoctacions, excepte els càmpings, que les han disminuït un 35% després de la forta pujada registrada l'any anterior. L'ascens ha estat del 133% en el cas dels hotels i del 82% en els apartahotels –una categoria que inclou també els apartaments turístics. Aquestes dues categories concentren el nombre més gran de pernoctacions, un 62% i un 14%, respectivament. En el cas dels habitatges d'amics o familiars l'increment també ha estat molt important (+117%), mentre que en el cas de l'habitatge propi o de lloguer només ha estat del 15%.

FORFETS/DIA VENUTS PER TEMPORADA

Quadre 12.9

Temporada	Dies d'esquí (Forfets/dia venuts)	Variació interanual (%)
2000 - 2001	2.255.650	-
2001 - 2002	2.482.000	10,0
2002 - 2003	2.458.000	-1,0
2003 - 2004	2.519.333	2,5
2004 - 2005	2.554.000	1,4
2005 - 2006	2.528.000	-1,0
2006 - 2007	1.892.990	-25,1
2007 - 2008	2.282.000	20,6
2008 - 2009	2.342.427	2,6
2009 - 2010	2.331.105	-0,5
2010 - 2011	2.214.342	-5,0
2011 - 2012	1.994.028	-9,9
2012 - 2013	2.181.533	9,4
2013 - 2014	2.356.664	8,0
2014 - 2015	2.344.876	-0,5
2015 - 2016	2.447.112	4,4
2016 - 2017	2.480.000	1,3
2017 - 2018	2.514.049	1,4
2018 - 2019	2.438.148	-3,0
2019 - 2020*	2.227.568	-8,6
2020 - 2021	304.438	-86,3
2021 - 2022	2.362.482	676,0
2022 - 2023	2.364.359	0,1

(*) Tancament anticipat de les estacions d'esquí el 14 de març per la covid-19, que va suposar 30 dies menys d'exploitació.

Nota: Per als forfets vàlids per a tota la temporada s'ha estimat una utilització de 20 dies per abonament.

Font: Ski Andorra.

El nombre de dies d'esquí de la temporada 2022-2023 ha estat similar al de la temporada anterior.

la covid-19. Pel que fa als mercats, les estacions estan molt satisfetes quant als propers, com l'espanyol i el francès, tal com es va registrar la temporada passada. Però destaca especialment el comportament del mercat provinent de Madrid o el francès. D'altra banda, els britànics han mantingut la tendència a l'alça. Els esquiadors espanyols van ser el 55% del total, els francesos l'11%, els andorrans el 9%, els procedents del Regne Unit i d'Irlanda el 12%, i el 13% restant d'altres nacionalitats.

En aquest hivern amb escasses precipitacions i un entorn energètic i econòmic complex, les bones xifres registrades han estat en gran part gràcies a les inversions en matèria de neu de cultiu que s'han fet en els darrers anys. Això ha donat un avantatge competitiu a les estacions d'Andorra respecte a la resta del Pirineu, ja que durant pràcticament tota la temporada han pogut oferir percentatges d'obertura de pistes superiors al 75%, en el cas de Pal Arinsal i Ordino Arcalís, i més de 100 quilòmetres esquiables a Grandvalira.

El nombre d'assalariats de l'hoteleria recupera xifres pre-pandèmia després de dos anys molt negatius.

L'evolució positiva de l'activitat turística ha anat acompanyada d'un creixement molt positiu de l'ocupació al sector, després de dos anys força negatius. En concret, el nombre d'assalariats ha augmentat un 42,7%, fins a les 5.194 persones, una xifra que supera la del 2019 (5.111). La intensa recuperació del sector ha dificultat a les empreses trobar personal i això ha portat a increments salarials per sobre de la inflació (+11,6%). El nombre d'establiments d'allotjament s'ha mantingut estable, al voltant de 362, i els establiments dedicats a la restauració s'han ampliat en cinc, fins als 673. En línia amb la intensa recuperació de l'activitat turística, el consum d'energia elèctrica (amb dades únicament de FEDA) ha augmentat un 20,4% en el cas de l'hoteleria i la restauració, i un 40,2% a les estacions d'esquí.

El nombre de forfets venuts (dies d'esquí) i els dies d'obertura de les estacions d'esquí són bons indicadors per calcular l'activitat vinculada a la pràctica de l'esquí durant els mesos d'hivern. La temporada 2022-2023 ha estat positiva i ha donat continuïtat als bons registres assolits la campanya anterior, amb uns resultats comparables amb els d'abans de la pandèmia. La primera temporada d'hivern amb totes les estacions d'Andorra sota la marca Grandvalira Resorts ha tancat amb un balanç molt positiu: 2.364.359 dies d'esquí venuts, una xifra molt similar a la de la campanya passada, i només un 3% inferior als dies d'esquí de la 2018-2019, l'última sense afectació de

En aquest context, el ritme d'inversió en la millora dels equipaments i les instal·lacions de les estacions d'esquí també s'ha recuperat. En l'exercici del 2022 les inversions han estat de 17,5 milions d'euros, una xifra superior als 11,2 milions del 2021 i també als 16 milions del 2019.

Pel que fa a les competicions internacionals, cal destacar la celebració de les finals de la Copa del Món d'esquí alpí que han tingut lloc del 13 al 19 de març del 2023 a l'estació de Grandvalira Soldeu El Tarter. Entre altres esdeveniments rellevants que s'han organitzat a Andorra aquesta temporada, es troben la Comapedrosa World Cup d'esquí de muntanya a l'estació de Pal Arinsal o el Freeride World Tour a Arcalís.

Per estacions, Grandvalira ha venut 1.747.333 dies d'esquí, un 1,4% més que la temporada anterior. Ordino Arcalís ha arribat als 186.510, un 26% més que la campanya 2021-2022. A l'estació de Vallnord-Pal Arinsal la temporada ha tancat amb 430.516 dies d'esquí venuts, que suposen una reducció del 12,4% respecte a la temporada anterior. L'aliança entre totes les estacions unifica l'oferta d'Andorra com a país de neu i d'activitats de muntanya els 365 dies l'any i dona accés a 303 km de pistes d'esquí, un fet que situa el país entre les primeres destinacions europees quant a oferta de superfície esquiable.

Caldea ha tornat a registrar un resultat net positiu, després de dos anys molt difícils.

El 2022 ha estat l'any de la recuperació del centre termolúdic Caldea. Tots els indicadors de negoci s'han alçat per sobre de les xifres de la prepanedèmia, i Caldea ha tornat a obtenir un important flux de caixa i un resultat net

positiu. El principal factor que ha contribuït a la facturació de Caldea és la freqüentació, que ha recuperat el nivell habitual amb l'entrada al centre de prop de 400.000 clients durant l'any. Pel que fa al tiquet mitjà de les entrades, ha assolit un creixement proper al 3% respecte del període anterior i s'ha situat en 34,36 euros. El total d'ingressos ha superat els 19 milions d'euros, un 63% d'increment respecte del 2021. De cara als propers anys, la companyia aposta per l'acceleració dels projectes de digitalització, oferir experiències diferenciadores, la fidelització de l'equip humà, la redefinició de l'estratègia de marca, i la construcció d'un hotel, a la torre, que estarà orientat a oferir programes de *retreat* de llarga estada.

El Palau de Gel també ha presentat el 2022 una recuperació dels volums de facturació, amb unes xifres molt millors que les dels dos anys anteriors. Els ingressos d'explotació s'han incrementat un 53% respecte al 2021, fins a arribar a 1.148.935 euros de facturació. La pista de gel és l'activitat que més ingressos ha generat (370.066 euros, un 43% més que el 2021). No obstant això, les despeses d'explotació han augmentat un 20% i s'han situat en 1.772.204 euros, a causa de l'increment de costos per la inflació, la pujada del preu de l'energia i l'assumpció de la supervisió de la gestió per part d'Ensisa. Com a resultat, l'exercici del 2022 ha tancat amb un dèficit de 623.850 euros, que és un 14% inferior al del 2021. En positiu cal destacar que l'autofinançament ha crescut fins al 65% (de cada 100 euros gastats pel Palau de Gel, 65 els ha pogut pagar amb els ingressos generats), quan aquest percentatge només va ser del 44% el 2019. Per atreure nous visitants i fer rendible la instal·lació, el Palau de Gel treballa en una proposta per convertir la piscina en un parc aquàtic i també construir pistes de pàdel, un rocòdrom interior i un arbre escalable a l'exterior. Es destinaran 820.000 euros a aquesta inversió.

Naturland, l'ecoparc temàtic del Camp de la Rabassa, ha obtingut ingressos històrics tant a la temporada d'estiu com a la d'hivern. Pel que fa al balanç de l'estiu, ha superat en un 10% la facturació de l'estiu passat, que havia estat fins ara el millor de Camprabassa. El nombre de visitants s'ha mantingut, tot i l'avançament del calendari escolar a Catalunya i les condicions meteorològiques adverses les tardes del mes d'agost. Cal recordar que la temporada d'estiu (juliol, agost i primera meitat de setembre) suposa poc més de la meitat del volum de negoci de tot l'any. La temporada

d'hivern, Naturland ha consolidat els bons resultats postpandèmia amb un nou rècord i ha registrat prop d'un 10% més de dies d'esquí venuts respecte a la campanya passada. Unes xifres que s'han assolit malgrat haver obert menys dies a causa de la manca de precipitacions i les altes temperatures registrades les darreres setmanes de març.

Ingressos històrics de Naturland en les temporades d'estiu i d'hivern.

En global, Naturland ha tancat el 2022 amb una facturació de 4.837.000 euros, un 37% més que el 2021, i millora així el que havia estat el millor any de la societat. L'èbitda, és a dir, el resultat abans d'interessos, impostos i amortitzacions, ha estat positiu, amb una xifra de 303.000 euros, quasi quadruplicant els 77.000 euros del 2021. Aquests resultats refermen el canvi d'estratègia dut a terme en els últims tres anys –i que es continuarà reforçant en el futur–, que prioritza la millora de l'experiència dels visitants i la desestacionalització de l'activitat. Durant el 2022 s'han obert quatre noves activitats: el Forestline, el Circuit Esquirol, l'Skide i la nova zona Tubbing, totes ubicades al sector de la cota 1.600. A més, s'ha obert el nou i renovat allotjament de la Borda de Conangle.

Pel que fa als esdeveniments que han tingut lloc al país durant el 2022 per fomentar el turisme, a més de les competicions internacionals d'esquí, ja comentades anteriorment, cal destacar l'Andorra Mountain Music Winter Edition, celebrat al febrer; el festival de música electrònica Hibernation; el Cirque du Soleil, que després de dos anys de parèntesi per la pandèmia ha tornat al juliol amb l'espectacle MÛV; l'Andorra Multisport Festival, al juliol, amb la prova estrella de l'Ironman 70.3, o la Copa del Món de BTT, entre altres.

Finalment, cal mencionar l'obertura del casino Unnic Andorra el març del 2023, que ofereix un 20% de joc i un 80% de lleure (música, art, gastronomia, espectacles...). Amb una inversió de 33 milions d'euros, dona feina a 200 persones i preveu la creació de 500 llocs de treball indirectes. Aquest projecte pretén ser un reclam turístic per als països veïns i també per a procedències més llunyanes, com el mercat asiàtic.

La recuperació del sector turístic també s'ha traduït en una ampliació de l'oferta d'allotjament. El nombre d'establiments d'allotjament turístic ha passat de 216 el 2021 a 226 el 2022, i el nombre de llits ha augmentat un 1,7%, fins als 31.736 llits totals. D'aquests allotjaments turístics, 167 són

hotels, 19 apartaments, 9 hostals o residències, 4 pensions i 27 apartaments turístics. Per altra banda, també hi ha classificats 155 allotjaments turístics més, entre els quals destaquen les 102 empreses d'explotació d'habitatges d'ús turístic (EGHUT), 29 refugis de muntanya, 5 càmpings, 1 zona d'acampada, 1 casa de colònies, 5 albergs i 12 allotjaments rurals.

L'oferta d'allotjament s'ha ampliat en línia amb l'augment de la demanda.

NOMBRE DE LLITS EN ALLOTJAMENTS TURÍSTICS PER TIPUS

Quadre 12.10

	2021	2022	% variació 2022/2021	% total 2022
Hotel	26.190	26.466	1,1	83,4
Hostal o residència	295	291	-1,4	0,9
Pensió	213	139	-34,7	0,4
Aparthotel	2.537	2.540	0,1	8,0
Apartament turístic	1.976	2.300	16,4	7,2
Total	31.211	31.736	1,7	100

Fonts: Departament de Turisme / Departament d'Estadística.

L'increment del nombre d'allotjaments turístics en actiu deriva d'un augment de 8 establiments hotelers i 3 edificis d'apartaments turístics, i la reducció d'una pensió. En total, hi ha 226 allotjaments turístics, deu més que el 2021. El nombre de llits hotelers també ha crescut però menys que el d'establiments, de manera que el nombre mitjà de llits per hotel ha disminuït de 165 a 158. El 83% de l'oferta total de llits per tipus d'establiments es concentra als

OFERTA D'ALLOTJAMENTS TURÍSTICS PER PARRÒQUIES

Quadre 12.11

	2021		2022		% variació 2022/2021		% total 2022	
	Establiments	Llits	Establiments	Llits	Establiments	Llits	Establiments	Llits
Canillo	43	6.742	45	7.037	4,7	4,4	19,9	22,2
Encamp	47	5.343	53	6.155	12,8	15,2	23,5	19,4
Ordino	24	1.920	24	1.944	0,0	1,3	10,6	6,1
La Massana	35	5.110	33	4.581	-5,7	-10,4	14,6	14,4
Andorra la Vella	31	5.901	34	5.961	9,7	1,0	15,0	18,8
Sant Julià de Lòria	8	771	9	906	12,5	17,5	4,0	2,9
Escaldes-Engordany	28	5.424	28	5.152	0,0	-5,0	12,4	16,2
Total	216	31.211	226	31.736	4,6	1,7	100	100

Nota: Dades a 31 de desembre de l'any corresponent.

Fonts: Departament de Turisme / Departament d'Estadística.

hotels (26.466 el 2022). El nombre de llits en apartohotels s'ha situat en 2.540, i el de llits en apartaments turístics, en 2.300. Entre els altres tipus d'allotjament predominen els llits en habitatges d'ús turístic, que el 2022 han estat 12.969 (un 5,2% més que el 2021).

Hi ha deu allotjaments turístics més en actiu, dels quals vuit són hotels.

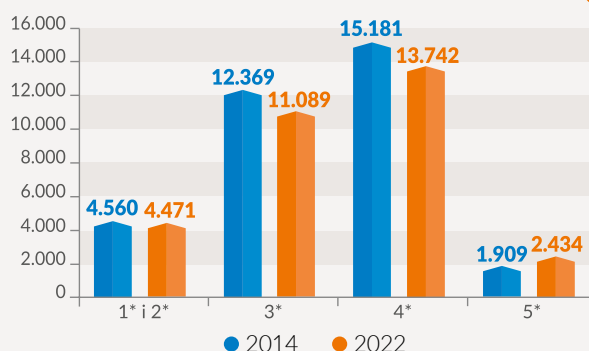
Considerant l'oferta d'allotjament (llits) per parròquies, s'observa una gran concentració a les que podríem considerar de "peu de pista" (Encamp, 19%; Canillo, 22%, i la Massana, 14%), i també a les parròquies centrals (Andorra la Vella, 19%, i Escaldes-Engordany, 16%). A Sant Julià de Lòria (2,9%) i Ordino (6,1%), tot i tenir infraestructures importants, la distància entre els nuclis urbans i les infraestructures fa que disminueixi l'efecte "peu de pista". El 2022 a la majoria de parròquies ha pujat el nombre de llits, excepte a la Massana i Escaldes-Engordany. Els increments més importants s'han registrat a Sant Julià de Lòria (+17,5%) i Encamp (+15,2%). Quant al nombre d'establiments, l'augment (10 més) s'ha repartit entre diferents parròquies, però la més beneficiada ha estat Encamp, amb sis més.

Augmenta el nombre de llits en totes les categories d'establiments, excepte en els de 4 estrelles.

Pel que fa a les categories de l'allotjament turístic, l'any 2022 totes han augmentat el nombre de llits, excepte la de 4 estrelles (-11,7% respecte al 2021). Si es fa una anàlisi de més llarg termini, cal assenyalar que els llits inclosos en la categoria superior (4 i 5 estrelles) han passat de ser el 50% dels llits oferts l'any 2014 a ser el 56% el 2021, però el 2022 s'ha reduït al 51%. La quantitat de llits oferts en categories inferiors (1 i 2 estrelles) ha reduït el pes relatiu els darrers anys a l'11%, tot i que el 2022 ha pujat al 14% dels llits totals.

EVOLUCIÓ DEL NOMBRE DE LLITS PER CATEGORIA D'ALLOTJAMENT TURÍSTIC

Gràfic 12.6

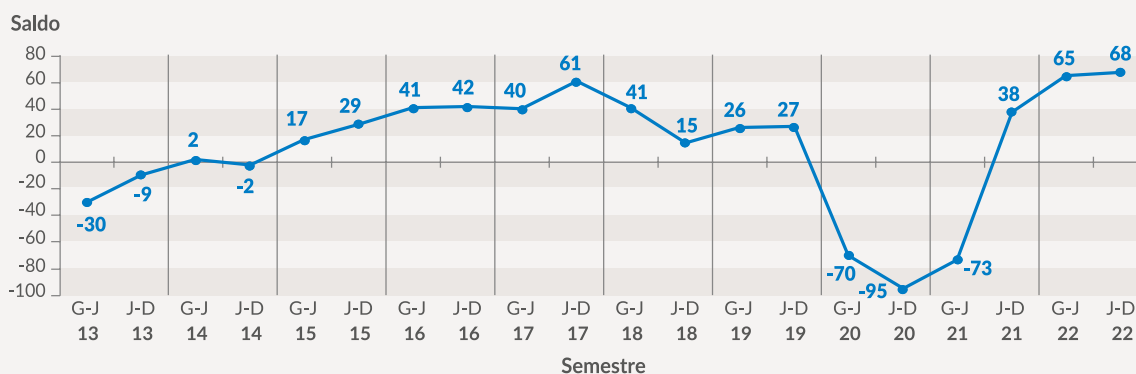

Fonts: Departament de Turisme / Departament d'Estadística.

Quant a l'activitat del sector hotelier, els resultats de les enquestes de clima de la Cambra mostren una represa de l'activitat molt apreciable el 2022, afavorida per la bona dinàmica de la demanda, en un context de recuperació plena de la mobilitat internacional. Això s'ha materialitzat en un

MARXA DELS NEGOCIS - SECTOR HOTELER

Gràfic 12.7

Saldo: Diferència de respostes extremes (positives i negatives), en percentatge.

Font: Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra.

increment interanual mitjà de la facturació del 14,7%, que suposa una millora important respecte a l'augment del 2021 (+7,9%), i que ha anat de bracet d'una acceleració significativa del ritme de creació de llocs de treball.

El sector hotelier ha ofert xifres d'activitat molt positives el 2022.

En aquest context, les valoracions dels empresaris sobre la marxa dels negocis mostren l'escenari més optimista des de l'inici de la pandèmia, amb el 68% d'empreses que han definit com a bona la situació dels negocis de mitjana en el conjunt de l'any 2022.

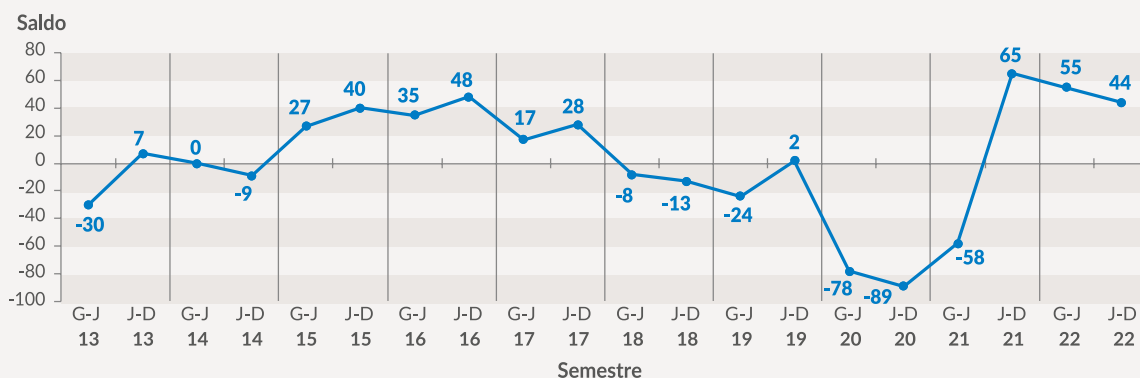
Des d'una perspectiva territorial, l'increment dels nivells d'activitat s'ha notat als nuclis centrals del país –amb una oferta més concentrada en el comerç–, però també de manera molt intensa a les parròquies més orientades al turisme de natura i muntanya, entre les quals destaquen pels bons resultats Canillo, Ordino i la Massana.

El grau d'ocupació hotelera ha repuntat la segona meitat de l'any.

El grau mitjà d'ocupació ha experimentat un increment en la segona meitat de l'any 2022 respecte al mateix període de l'any anterior,

GRAU D'OCUPACIÓ EN RELACIÓ AMB EL MATEIX PERÍODE DE L'ANY ANTERIOR - SECTOR HOTELER

Gràfic 12.8

Saldo: Diferència de respostes extremes (positives i negatives), en percentatge.

Font: Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra.

gràcies a un balanç de la campanya estival més brillant del que s'esperava (entre l'1 de juny i el 30 de setembre hi va haver un 39% més de turistes respecte a l'estiu passat) i també a un comportament molt bo pel que fa a les escapades de tardor, els ponts i els dies festius de Nadal, sobretot de visitants de proximitat.

En opinió de les empreses, els preus de venda han continuat augmentant de manera generalitzada –un 54% dels hotels afirmen que han incrementat els preus–, i pel que fa al mercat laboral, el procés de creació d'ocupació ha estat molt notable, fins al punt que s'han superat els nivells d'abans de la pandèmia. Quant als factors limitadors de la marxa dels negocis, l'encariment dels productes i dels subministraments es manté com l'obstacle principal que en dificulta la marxa, i a més és un aspecte que preocupa cada vegada més les empreses (el 89% dels hotelers l'han assenyalat el segon semestre, en contrast amb el 79% del primer semestre). El segueix la pujada dels costos d'explotació, amb una incidència que ha crescut 21 punts en el segon semestre, fins a arribar al 81%, un percentatge rècord mai assolit fins ara. Per darrere d'aquests factors se situa la manca de personal qualificat, que també guanya rellevància com a obstacle que limita l'activitat –amb una freqüència del 72%, la proporció més alta des de l'any 2017.

OPINIÓ DE LES EMPRESES SOBRE L'EVOLUCIÓ DEL SECTOR HOTELER (% d'empreses)

Quadre 12.12

		2020			2021			2022		
		Gen-Jun	Jul-Des	Mitjana	Gen-Jun	Jul-Des	Mitjana	Gen-Jun	Jul-Des	Mitjana
1. Marxa dels negocis (semestre observat)	Bona	13	0	7	8	48	28	67	68	68
	Regular	4	5	5	11	43	27	30	32	31
	Dolenta	83	95	89	81	10	46	2	0	1
	Saldo	-70	-95	-83	-73	38	-18	65	68	67
2. Distribució mitjana dels clients (%) (semestre observat)	Catalunya	37	32	35	34	44	39	36	42	39
	Resta d'Espanya	24	16	20	26	23	25	24	26	25
	França	24	36	30	30	22	26	20	20	20
	Altres	15	16	16	10	11	11	20	11	16
3. Nivell de reserves (semestre observat)	Alt	4	0	2	3	19	11	21	22	22
	Adequat per al període	13	0	7	9	56	33	62	70	66
	Baix	83	100	92	80	23	52	14	5	10
	No es treballa amb reserves	0	0	0	9	2	6	2	3	3
Saldo	-79	-100	-90	-77	-4	-41	7	17	12	
4. Grau mitjà d'ocupació (en comparació amb el mateix semestre de l'any anterior)	Superior	9	3	6	11	75	43	63	58	61
	Igual	4	6	5	20	15	18	29	28	29
	Inferior	87	92	90	69	10	40	8	14	11
	Saldo	-78	-89	-84	-58	65	4	55	44	50
5. Preus pagats pels clients (en comparació amb el semestre anterior)	Més alts	25	0	13	22	60	41	54	54	54
	Iguals	50	23	37	42	28	35	37	41	39
	Més baixos	25	77	51	36	12	24	9	5	7
	Saldo	0	-77	-39	-14	48	17	45	49	47
6. Personal ocupat (en comparació amb el mateix semestre de l'any anterior)	Més	13	6	10	8	40	24	38	46	42
	Igual	50	25	38	42	43	43	55	51	53
	Menys	38	69	54	50	18	34	7	3	5
	Saldo	-25	-63	-44	-42	22	-10	31	43	37

Font: Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra.

Catalunya continua sent el principal mercat emissor, amb el 42% de viatgers durant la segona meitat del 2022.

Quant a la distribució de la clientela per país d'origen, els catalans continuen sent els clients principals, amb una participació que s'eleva fins al 42% del total en la segona meitat de l'any 2022, seguits dels clients procedents de la

resta d'Espanya, que han representat el 26%. Per la seva banda, els viatgers francesos s'han situat en el tercer lloc del rànquing –amb el 20% del total de la clientela–, per davant dels clients d'altres procedències més llunyanes –l'11% del total.

De cara al primer semestre del 2023, les perspectives de les empreses mantenen un to optimista i suggereixen que el sector turístic continuarà sent una palanca fonamental per impulsar el creixement de l'economia.

Pel que fa a l'àmbit fiscal, l'1 de juliol del 2022 ha entrat en vigor el nou impost sobre les estades en allotjaments turístics (l'anomenada "taxa turística"). Aquest tribut grava les estades, per dies o fraccions, amb un màxim de set nits, que facin els contribuents de més de 16 anys en qualsevol allotjament turístic regulat a la legislació vigent en matèria d'allotjament turístic, amb un import que va d'1 a 3 euros per dia i persona, en funció del tipus d'allotjament turístic. La recaptació de l'impost es destinarà al fons per a l'impuls del turisme, que té entre els objectius la promoció turística del Principat, la protecció i la millora dels recursos turístics, el desenvolupament d'infraestructures i serveis relacionats amb el turisme, i també accions formatives dirigides a les persones ocupades en els sectors relacionats amb el turisme.

4. Transport i comunicacions

Aquest sector està dividit en dues branques d'activitat. La primera és la de transports i emmagatzematge, que suposa l'1,8% del VAB andorrà (el 2021), i la segona és la d'informació i comunicacions, amb un pes del 3,7% sobre el VAB (també el 2021). En termes d'ocupació, el sector del transport (inclou transport terrestre, aeri i activitats afins, incloses les agències de viatges) representa el 2,5% dels assalariats totals, amb 1.028 treballadors, i el sector de telecomunicacions i correus només el 0,7%, amb 299 (dades del 2022).

L'ocupació del conjunt del sector del transport i les comunicacions s'ha ampliat un 14%, després de dos anys en retrocés, i ha igualat la xifra que tenia el 2019. El 2022 en aquest sector hi ha hagut 1.327 assalariats, 163 més que l'any anterior. Aquest increment s'explica per la branca del transport, que registra un augment dels afiliats del 20%, afavorida per la recuperació del turisme, mentre que a la branca de telecomunicacions i correus l'ocupació retrocedeix un 2,3% (és el cinquè any consecutiu de caiguda).

El nombre d'assalariats del sector del transport i les comunicacions augmenta un 14%.

La ràpida recuperació del sector del transport terrestre i la manca de personal han pressionat a l'alça el salari mitjà en aquesta branca (+9,0%), tot i que també ha augmentat en les activitats afins al transport i agències de viatges (+14%), i en la branca de correus i telecomunicacions (+6,2%).

Hi ha 179 establiments més dedicats al sector TIC que el 2021.

El nombre d'establiments del sector del transport i emmagatzematge s'ha situat en 260 l'any 2022, quatre més que l'any anterior. En canvi, els establiments dedicats a informació i comunicacions han augmentat de 712 el 2021 a 911 el 2022. Aquests gairebé 200 establiments nous se centren fonamentalment en els serveis de tecnologies de la informació (179 més) i, en

Requadre 12.3

LLEI DE L'ECONOMIA DIGITAL, L'EMPRENEDORIA I INNOVACIÓ

En l'àmbit normatiu, cal destacar l'aprovació, l'1 de desembre del 2022, de la Llei 42/2022, de l'economia digital, l'emprenedoria i innovació. Aquesta norma regula aspectes com la possibilitat de crear zones econòmiques especials dins el territori nacional que puguin oferir espais on les empreses implantades tinguin i generin avantatges competitiu o la generació d'espais de proves on emprenedors puguin desenvolupar productes i serveis innovadors.

La llei es fixa també en els espais físics, com són els espais comuns complementaris (*coliving*) i els espais compartits de treball (*coworking*), però també en les "incubadores" i les "acceleradores" per tal de crear noves oportunitats on els emprenedors del país i els que escullin Andorra per establir-se puguin desenvolupar projectes empresarials. Així mateix, la nova norma pretén afavorir el finançament i la inversió en iniciatives empresarials vinculades a l'economia digital, l'emprenedoria i la innovació, així com facilitar les autoritzacions d'immigració per a "nòmades digitals" i els visats per a emprenedors. Finalment, la llei té en compte les institucions digitals, com són l'accés obert a dades i les passarel·les d'intercanvi de documents i dades, amb què es pretén reduir les càrregues administratives, lluitar contra el frau i dinamitzar l'economia.

Després que el gener del 2023 el Govern acordés 50 autoritzacions de treball per a nòmades digitals i 50 permisos més per al visat emprenedor, l'Executiu ha aprovat el mes de maig del 2023 el reglament que desenvolupa la Llei d'economia digital, emprenedoria i innovació aprovada el desembre del 2022, en el qual estableix el procediment per poder sol·licitar l'autorització prèvia necessària per obtenir aquests permisos. L'atracció de talent digital pot ajudar a fer créixer l'ecosistema d'innovació del país i l'economia andorrana, ja que es tracta de perfils altament qualificats i de nivell econòmic mitjà-alt. Paral·lelament a la reglamentació de nòmades digitals i del visat d'emprenedors, el Govern també ha aprovat el Reglament de creació del Registre de Societats Mercantils Startups, que, a més de donar seguretat jurídica a les empreses emergents, ha de permetre tenir un seguiment de l'ecosistema per veure com funciona i també perquè hi hagi un contacte entre inversors i emprenedors. Finalment, també s'ha donat llum verda al tercer reglament que desenvolupa la Llei d'economia digital, en aquest cas el relatiu al *sandbox*, per crear un entorn de proves on els emprenedors i innovadors, ja siguin persones físiques o jurídiques, puguin testar els seus productes i serveis digitals abans de llançar-los al mercat.

menys mesura, a activitats de cinematografia, de vídeo i de programes de televisió, o a activitats d'enregistrament de so i edició musical (33 establiments més).

El nombre de matriculacions de vehicles supera la xifra d'abans de la pandèmia.

4.626 vehicles, un 2,4% més que el 2019. Per tipus de vehicle, els turismes, que concentren el 67% de les unitats totals, s'han mantingut pràcticament estables respecte al 2021. Les motocicletes són la segona categoria amb més matriculacions (21% del total) i el 2022 s'han incrementat un 15,1%, de manera que han arribat a superar les xifres d'abans de la pandèmia. Totes les categories que tenen a veure amb l'activitat econòmica i els plans d'inversió de les empreses (camionetes, camions i vehicles especials) han crescut. També pel que fa a les motos de neu (de 9 a 24), com a conseqüència de la reactivació del turisme d'esquí.

Aquest augment del nombre de matriculacions ha fet que el parc automobilístic hagi crescut un 2,3%. El parc automobilístic per cada 1.000 habitants (sobre població estimada) s'ha situat en 1.168 unitats, comptant-hi el total de vehicles, i 787 comptant-hi només els turismes. Això significa que de mitjana hi ha més vehicles que residents al país.

El 2022 les matriculacions de vehicles han augmentat per segon any consecutiu, fet que ha permès que el sector es recuperés de la caiguda registrada l'any 2020. En total, s'han matriculat

Requadre 12.4

PROGRAMA DE DIGITALITZACIÓ D'EMPRESES (PDE)

Una altra novetat del 2022 és la posada en marxa del Programa de digitalització d'empreses (PDE), que es va aprovar per decret el juny del 2022. L'objectiu d'aquest programa és impulsar la digitalització a les empreses andorranes a través d'assessoraments, subvencions i avals. El decret preveu 287.000 euros per a subvencions directes i 1,7 milions d'euros destinats a crèdits per executar els projectes de digitalització.

El PDE dona accés a les empreses a una plataforma d'assessorament digital. En aquesta eina, desplegada amb el suport d'Andorra Digital, Andorra Business i la Cambra de Comerç, Indústria i Serveis, les empreses poden efectuar una autodiagnosi del seu nivell de maduresa digital, que els servirà per poder així conèixer els principals àmbits d'oportunitat i obtindran recomanacions per als seus projectes de digitalització.

Les empreses que hagin assolit una anàlisi a través de la plataforma d'assessorament digital podran accedir a un assessorament digital personalitzat, gràcies a les subvencions que inclou el PDE. El servei

d'assessorament personalitzat, prestat per empreses prèviament homologades per Andorra Digital, esdevé un servei de consultoria digital i d'orientació de solucions digitals que definirà un pla de transformació digital adequat a cada cas, detallant el calendari d'implementació, els responsables de cada projecte i els principals indicadors que caldrà mesurar per tal de garantir un desplegament correcte. Aquesta fase està subvencionada en funció del tipus d'empresa: un 40% del total del cost per a les de més de 100 treballadors; un 50% per a empreses d'entre 26 i 100 treballadors, i un 75% per a les micro i les pimes, d'entre 1 i 25 treballadors.

La darrera fase és la implementació dels serveis i solucions digitals per a cadascun dels negocis que han començat el seu procés de modernització. Per posar en marxa aquestes solucions, hi haurà una línia de finançament amb crèdits tous, avalats per l'Executiu, al 0,95% d'interès, perquè els empresaris puguin tirar endavant les accions previstes. A més, el Govern assumirà el pagament dels interessos durant els dos primers anys del crèdit.

MATRICULACIONS DE VEHICLES (Unitats)

	2019	2020	2021	2022	% variació 2022/2021	% total 2022
Turismes	3.117	2.496	3.083	3.079	-0,1	66,6
Motos	788	767	854	983	15,1	21,2
Camionetes	330	208	254	279	9,8	6,0
Camions ⁽¹⁾	107	65	52	87	67,3	1,9
Vehicles especials	52	37	46	59	28,3	1,3
Ciclomotors	11	6	7	32	357,1	0,7
Motos de neu	39	14	9	24	166,7	0,5
Altres ⁽²⁾	75	83	71	83	16,9	1,8
Total	4.519	3.676	4.376	4.626	5,7	100

(1) Inclou també autobusos, semiremolcs i remolcs industrials. (2) Està format per remolcs particulars i tractors agrícoles.

Font: Departament de Transports.

Durant els últims anys la demanda de vehicles elèctrics i híbrids s'ha beneficiat dels incentius per comprar vehicles poc contaminants que ha impulsat el Govern (Programa Engega).

S'ha disparat la matriculació de vehicles elèctrics i híbrids, que ja representen el 22% de les unitats matriculades.

Requadre 12.5

PROGRAMA ENGEGA

El primer Programa Engega (2016-2018) va donar molt bons resultats. La inversió va ascendir a 3,1 milions d'euros i ja el primer any es van disparar les matriculacions dels vehicles elèctrics i híbrids fins a 211 unitats, amb una tendència continuista el 2017 (215 matriculacions) i el 2018 (222).

El segon cicle del programa (2019-2021) va tenir una dotació econòmica de 750.000 € per al 2019, 500.000 € per al 2020 i 750.000 € per al 2021. Pel que fa a l'any 2022, la dotació pressupostària ha augmentat fins als 800.000 € davant la forta demanda. La consolidació d'aquesta iniciativa i l'interès de la ciutadania es demostren amb les dades registrades des del 2019, amb 736 ajudes atorgades per a un pressupost total de 3.169.941 €.

Les condicions dels ajuts dins el Programa Engega 2022 són les mateixes que l'any anterior, però com a novetat s'hi afegeixen categories de vehicles, i l'ajut per comprar un turisme híbrid endollable es determina en funció de les emissions de CO₂:

- **Ajuts a la compra de VME (vehicles de mobilitat elèctrica):** 8.000 € per al turisme elèctric pur i d'autonomia estesa; 1.500 € per a la motocicleta elèctrica pura; 13.000 € per a la furgoneta i la camioneta elèctrica pura, i 24.000 € per a l'autobús. En el cas de l'adquisició d'un vehicle nou híbrid endollable, els ajuts per a turismes són de 3.000 euros (més de 61 g/km de CO₂), 3.500 euros (de 51 a 60 g/km de CO₂, inclosos) o 4.000 euros (fins a 50 g/km de CO₂, inclosos). Per a furgonetes, els ajuts són de 6.000 euros (fins a 50 g/km de CO₂, inclosos) i de 5.500 euros (més de 51 g/km de CO₂). L'ajut màxim és el 35% de l'import del vehicle. En paral·lel, s'han establert uns barems de preus màxims per accedir a l'ajut en la compra de vehicles nous, que poden ser elèctrics purs, d'autonomia estesa o híbrids endollables. Concretament, s'ha fixat en 50.000 euros per a turismes, 65.000 euros per a camionetes o

furgonetes i 7.000 euros per a motocicletes. En el cas dels autobusos, no es fixa cap preu de venda al públic màxim.

- **Ajuts al desballestament:** 1.000 € per al desballestament d'un turisme i 1.500 € per al desballestament d'una furgoneta o camioneta (mínim 15 anys d'antiguitat) associat a la compra d'un vehicle nou elèctric pur, d'autonomia estesa o híbrid endollable. L'ajut per al desballestament d'un vehicle associat a l'adquisició d'un vehicle nou de gasoil, gasolina o híbrid no endollable, energèticament eficient, és també de 1.000 euros per a turismes i de 1.500 euros per a camionetes o furgonetes. A més, s'ofereixen ajuts per al desballestament d'un vehicle sense compra (de 500 € per a turisme i 750 € per a camioneta o furgoneta).
- **Ajuts atorgats al punt de venda:** per comprar un vehicle de quatre rodes o un autobús l'ajut és de 1.000 € i per a una motocicleta, de 250 €. Per al desballestament de vehicle associat a la compra d'un vehicle eficientment energètic l'ajut és de 1.000 € tant si es tracta d'un turisme com d'una furgoneta o camioneta.

El balanç del Pla Engega 2022 ha estat molt positiu: s'han atorgat 174 ajuts, 120 per a la compra de vehicles de mobilitat elèctrica i 54 per al desballestament, dels quals 44 corresponen a la nova línia de desballestament sense compra de vehicle i els altres 10 estan associats a l'adquisició d'un vehicle de mobilitat elèctrica o eficientment energètic. L'import atorgat ha exhaurit els 800.000 € disponibles.

La convocatòria del Pla Engega 2023 es dota amb 740.000 €, que ja s'han esgotat amb l'adjudicació de 166 ajuts, 117 dels quals per comprar vehicles i 49 per a desballestament. El pla d'enguany ha permès donar resposta a les demandes i compres de vehicles elèctrics i eficients que es van presentar durant l'any 2022 i que van quedar en llista d'espera.

Concretament, el 2022 s'han matriculat 272 vehicles elèctrics 100% (per sobre dels 130 del 2021, els 82 del 2020 i els 53 del 2019) i 731 d'híbrids endollables i no endollables (xifra molt superior als 519 del 2021, els 276 del 2020 i els 77 del 2019). Aquestes dues categories ja suposen el 21,7% de les matriculacions totals, mentre que en el període 2016-2019 no arribaven al 5% de mitjana.

El Govern pretén que el 2030 un 20% dels turismes siguin propulsats per energia renovable i que aquest percentatge arribi al 50% l'any 2050. Així es desprèn del document que recull les contribucions determinades en l'àmbit nacional (NDC) per lluitar contra el canvi climàtic que Andorra ha enviat a les Nacions Unides en compliment dels compromisos contrets amb l'Acord de París. El Principat se situa, després de set anys d'implementació del Pla Engega, en el top 5 europeu de penetració de vendes de vehicles de mobilitat elèctrica, segons el Govern. A més, l'any 2022 s'ha arribat a la xifra de 210 carregadors instal·lats de vehicles elèctrics públics i privats.

Pel que fa al servei de bicicletes elèctriques compartides Cicland, que es reparteixen principalment entre les parròquies d'Andorra la Vella, Sant Julià de Lòria i Escaldes-Engordany, ha passat a ser gratuït per als joves de 16 a 20 anys. A més, les estacions es traslladaran als punts estratègics (com centres educatius) per garantir un millor servei als ciutadans que actualment fan servir més la bicicleta per desplaçar-se en el seu dia a dia.

En l'àmbit del transport internacional, l'aeroport Andorra-la Seu d'Urgell, que va començar a operar el dia 17 de desembre del 2021, ha tancat el 2022 amb 11.238 passatgers, més del doble que els 5.145 de l'any anterior, segons dades facilitades per Aeroports de Catalunya.

Pel que fa a la branca de les comunicacions, l'any 2022 ha augmentat un 21% el nombre d'abonaments a la telefonia mòbil, de manera que s'ha assolit un màxim històric de 113.521. El nombre d'abonats a la telefonia fixa també ha pujat, el 2,2%, fins a les 50.871 línies. Per altra banda, hi ha 40.813 línies de fibra òptica, xifra que suposa un increment del 3,6% respecte al 2021 i representa el valor més alt de la sèrie històrica. La ràtio de línies d'Internet de banda ampla per cada 100 habitants creix lleugerament fins a 50 i la ràtio de línies de telefonia mòbil pel mateix nombre d'habitants ascendeix fins a 139.

S'estableixen nous rècords en el nombre de línies mòbils i de connexions de fibra òptica.

123

Requadre 12.6

EQUIPAMENT I ÚS DE TECNOLOGIES DE LA INFORMACIÓ I LA COMUNICACIÓ A LES LLARS

L'estadística sobre l'equipament i l'ús de tecnologies de la informació i la comunicació (TIC) a les llars és una font homologada amb els estàndards de l'estadística oficial europea que porta a terme el Departament d'Estadística amb la col·laboració d'Andorra Telecom. L'estadística s'elabora cada dos anys i en aquesta nota es presenten els resultats més destacats de la tercera edició (2021).

En primer lloc, cal destacar l'increment de l'ús de l'administració electrònica. El 65,7% de la població que ha utilitzat Internet en els darrers tres mesos ha fet algun tràmit electrònic per motius particulars

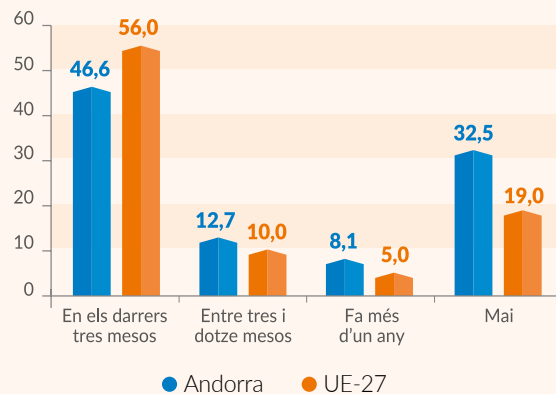
fent servir les pàgines habilitades per l'Administració pública. En el cas de les persones que no van enviar cap formulari en línia, els motius que s'argumenten són: no en tenen cap necessitat (50,1%), prefereixen fer el tràmit físicament (35,2%) o tenen falta de coneixements (11,0%), bé perquè no saben utilitzar el lloc web o perquè consideren que la pàgina és massa complicada o confusa.

L'enquesta també analitza les característiques de la darrera compra en línia en el cas de persones que han fet servir Internet el darrer any. El 46,6% diu que ha adquirit béns o serveis els últims tres mesos,

el 12,7% entre fa tres mesos i un any, el 8,1% fa més d'un any i el 32,5% diu que no ho ha fet mai. Encara que la població que compra per Internet continua augmentant any rere any, el percentatge que ho ha fet de forma recent se situa per sota de la mitjana europea. Tot i això, Andorra supera la UE en la compra en línia d'alguns serveis, com ara els bitllets de bus, taxi o avió, o el lloguer d'allotjament a un empresa, un hotel o una agència de viatges.

Quan es fa la comparació amb la mitjana dels 27 països de la Unió Europea, Andorra destaca especialment en l'accés i l'ús d'Internet per part de la població, ja que és el país on més s'utilitza el telèfon mòbil per connectar-se a Internet. Andorra és el tercer país on més proporció de persones es connecten diàriament a Internet, el setè en percentatge de llars amb accés a Internet i el quart on més proporció de persones es connecten a Internet en els darrers tres mesos. En contraposició, les dades andorranes presenten

ÚLTIMA COMPRA EN LÍNIA, PER A PERSONES QUE HAGIN UTILITZAT INTERNET EN EL DARRER ANY (en %)

valors inferiors a la mitjana europea en l'ús del comerç electrònic i de l'administració electrònica.

Requadre 12.7

PRINCIPALS ACTUACIONS D'ANDORRA TELECOM DURANT L'ANY 2022

Andorra Telecom ha tancat el 2022 amb uns resultats excepcionals. La consolidació dels ingressos d'itinerància (*roaming*), el notable creixement de la facturació domèstica, l'optimització de les inversions i la contenció de les despeses operatives han contribuït a aconseguir un resultat d'explotació rècord, que supera en un 32,9% les xifres de l'any precedent i en un 44,9% les pressupostades per a l'exercici. Aquests resultats superen fins i tot els obtinguts en temps previs a la pandèmia. Pel que fa al resultat net, s'eleva fins als 22,5 milions d'euros, un 2,9% inferior al del 2021 i un 14,9% per sobre de les xifres previstes al pressupost.

L'augment de població dels darrers mesos, que ha derivat en un increment en les altes de línies de mòbil, conjuntament amb l'excel·lent acceptació dels productes de prepagament, que han duplicat els ingressos en relació amb el 2021, ha contribuït notablement a aquests bons resultats.

Entre els projectes més importants efectuats aquest 2022, cal destacar el llançament del 5G als principals nuclis urbans, de manera que a finals d'any ja cobreix el 41% del territori i el 92% de la població, com també l'organització en seguretat per fer front al creixement dels ciberatacs a escala mundial i la posada en funcionament d'una nova línia internacional amb França, un enllaç de fibra òptica exclusiu per a Andorra Telecom, que permetrà transportar serveis estratègics internacionals de la companyia i que amplia i reforça la infraestructura existent.

Durant l'any 2022, Andorra Telecom ha continuat dedicant esforços importants a les accions de responsabilitat pública, amb especial atenció al programa transversal de transformació digital del país, coordinat des de la Fundació Andorra Recerca i Innovació. També s'han iniciat diversos projectes en el camp de la sostenibilitat, com la instal·lació de plaques fotovoltaïques o l'equipament de sistemes de refrigeració natural (*free cooling*) a les sales tècniques.

Pel que fa a l'evolució del tràfic telefònic, el 2022 han continuat les pautes d'evolució que van caracteritzar l'any anterior. Concretament, ha disminuït el tràfic nacional de la xarxa fixa en minuts (-17%) i també el de la xarxa mòbil (-3,4%). Així mateix, el tràfic internacional sortint continua contraient-se, seguint la pauta habitual dels últims anys, però l'entrant ha augmentat un 1%. Per la seva banda, el tràfic telefònic per Internet via fibra òptica manté taxes de creixement molt elevades (+17% tant el nacional com l'internacional), i també creix de forma molt important el tràfic nacional d'Internet per mòbil (+35%).

Cronologia dels esdeveniments econòmics més rellevants de l'any 2022

Gener

- 01/01** > El salari mínim horari interprofessional s'incrementa un 3,3%, fins a 1.157,87 euros.
 - > Entra en vigor el Conveni multilateral per a l'aplicació de les mesures relatives als convenis fiscals per prevenir l'erosió de la base imposable i el trasllat dels beneficis (Conveni MLI).
 - > Entra en aplicació l'impost sobre les emissions de diòxid de carboni (CO₂), l'anomenada «taxa verda» sobre els hidrocarburs.
- 14/01** > L'agència de qualificació Standard & Poor's referma la qualificació d'Andorra en BBB/A-2 i revisa la seva perspectiva d'estable a positiva.
 - > L'agència d'avaluació Fitch Ratings referma la nota d'Andorra en BBB+ i revisa la perspectiva del Principat d'estable a positiva.
- 31/01** > S'aprova la Llei 4/2022, del Pressupost de l'Estat per a l'exercici del 2022.

Febrer

- 02/02** > El Govern aprova la formalització del préstec de 8 milions d'euros amb el Banc de Desenvolupament del Consell d'Europa (CEB) destinat a finançar part de les despeses previstes per implementar el Programa de transformació digital d'Andorra.
- 04/02** > L'agència d'avaluació Moody's valora Andorra amb una qualificació Baa2 i una perspectiva estable.
- 11/02** > Creand Crèdit Andorrà formalitza la compra del 100% del capital social de Vall Banc, SA, entitat propietat del fons J. C. Flowers & Co, i es ratifica així l'acord anunciat el setembre del 2021.
- 16/02** > S'aprova l'emissió de deute públic "Notes sostenibles del Principat d'Andorra en els mercats internacionals", per un import de 500 milions d'euros, d'acord amb el programa del fullet base aprovat el 23 d'abril del 2021.
- 24/02** > Comença la guerra entre Rússia i Ucraïna. Aquest conflicte bèl·lic desencadena una greu crisi energètica i d'aprovisionaments que acaba generant una elevada inflació global, amb conseqüències sobre el creixement mundial.

Març

- 03/03** > S'aprova la Llei 5/2022, d'aplicació de sancions internacionals en el marc de la guerra a Ucraïna.
- 30/03** > El Govern aprova el Decret 120/2022, pel qual s'aprova el Pla general de comptabilitat. S'estableix que tots els empresaris, inclòs els que tinguin ingressos anuals de menys de 150.000 euros, estan obligats a dipositar els seus comptes anuals en el Registre de Dipòsit de Comptes. S'elimina el model de comptes simplificat, alhora que se simplifiquen els comptes abreujats.
- 31/03** > S'aprova la Llei 6/2022, per a l'aplicació efectiva del dret a la igualtat de tracte i d'oportunitats i a la no-discriminació entre dones i homes.

Abril

- 07/04** > El Fons Monetari Internacional (FMI) publica les conclusions preliminars del seu personal tècnic sobre l'avaluació del Principat d'Andorra en el marc de l'article IV del Conveni constitutiu de l'FMI, corresponent a l'any 2022.
- > S'aprova la Llei 11/2022, qualificada de modificació de la Llei qualificada d'immigració. Amb l'objectiu de cobrir la necessitat de mà d'obra, es modifica la Llei amb caràcter excepcional per tal que els temporers no hagin d'esperar cinc mesos per obtenir una nova autorització d'immigració.

Maig

- 01/05** > El salari mínim horari interprofessional s'incrementa un 3,67%, fins a 1.201,20 euros.
- 04/05** > El Govern aprova el Decret 180/2022, de modificació del Decret del 29 de setembre del 2021 que regula el retorn o la conversió en préstec del deute pendent corresponent al primer i al segon programes extraordinaris d'aval per a empreses i negocis per la situació d'emergència sanitària causada pel coronavirus SARS-CoV-2.
- 11/05** > El Govern aprova mesures excepcionals per fer front a l'increment dels preus dels hidrocarburs.
- 12/05** > S'aprova la Llei 14/2022, de contractació pública.
- > S'aprova la Llei 13/2022, del Pla d'estadística 2022-2025.
- 24/05** > El Govern i la Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra signen un acord per regular l'àmbit de col·laboració entre les dues parts i establir línies de treball conjuntes per tal de donar compliment a les funcions consultives de la Cambra.

Juny

- 09/06** > S'aprova la Llei 22/2022, de mesures per a la seguretat de les xarxes i dels sistemes d'informació.
- > S'aprova la Llei 19/2022, reguladora de l'impost sobre les estades en allotjaments turístics; de modificació de la Llei 16/2017, del 13 de juliol, general de l'allotjament turístic; i de modificació de la Llei 13/2007, del 20 de setembre, de creació de la societat pública Andorra Turisme, SA.
- > S'aprova la Llei 17/2022, de mesures per millorar el poder adquisitiu de la ciutadania.
- 20/06** > El Directori Executiu del Fons Monetari Internacional conclou la consulta de l'article IV del Conveni constitutiu de l'FMI, corresponent a l'any 2022, amb el Principat d'Andorra.
- 21/06** > Neix Andorra Selected, una marca per atreure visitants amb alt poder adquisitiu.
- 22/06** > Creand Crèdit Andorrà completa la fusió per absorció del 100% del capital de Vall Banc, SA.
- > S'aprova un programa de subvencions i un programa d'aval relatiu al Programa de digitalització d'empreses (PDE), impulsat per Andorra Digital, amb la col·laboració d'Andorra Business i la Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra.
- 29/06** > La Cambra de Comerç, Indústria i Serveis presenta el nou servei de Centre de Resolució de Conflictes Empresarials (CRCE).
- 30/06** > S'aprova la Llei 24/2022, de la representació digital d'actius mitjançant l'ús de la criptografia i de la tecnologia de llibre registre distribuït i *blockchain*.
- > S'aprova la Llei 25/2022, d'economia circular (LEC).

Juliol

- 01/07** > Entra en aplicació l'impost sobre les estades en allotjaments turístics.
- 06/07** > S'aprova el Programa estadístic anual del 2022.
- 08/07** > L'agència de qualificació Fitch Ratings situa el ràting d'Andorra en A- amb perspectiva estable. És la millor nota que el Principat obté des que l'agència va començar a fer les seves avaluacions el 2015.
- 12/07** > La Cambra de Comerç, Indústria i Serveis, amb la col·laboració d'Andorra Recerca i Innovació, com a soci (*partner*) tecnològic, crea Impuls Jove, la nova borsa de treball temporal per a joves estudiants d'entre 16 i 25 anys.
- 14/07** > S'aprova la Llei 26/2022, de modificació de la Llei 17/2013, del 10 d'octubre, sobre la introducció de l'euro en el marc de l'Acord monetari signat entre el Principat d'Andorra i la Unió Europea.
- 15/07** > L'agència d'avaluació Standard & Poor's millora el ràting d'Andorra i el situa en BBB+/A-2 amb perspectiva estable.
- 19/07** > Se signa l'acord d'integració de l'estació de Pal Arinsal a Grandvalira Resorts. Aquesta operació permet la comercialització d'un forfait únic de país a partir de la temporada d'hivern 2022-2023, sota la marca Grandvalira Resorts, que integra totes les estacions d'esquí alpí d'Andorra.
- 21/07** > S'aprova la Llei 29/2022, de modificació de la Llei 1/2019, del 17 de gener, de la funció pública.
> S'aprova la Llei 31/2022, per al desenvolupament i la diversificació dels sectors ramader i agrícola.
- 22/07** > El Banc Central Europeu (BCE) i l'Autoritat Financera Andorrana (AFA) formalitzen una línia *repo* (pacte de recompra) que permetrà satisfer la demanda excepcional de liquiditat en euros de les entitats bancàries andorranes, en cas de necessitat per part del mercat.

Setembre

- 07/09** > El Govern aprova el Decret 365/2022, de mesures d'estalvi energètic de l'Administració general, organismes autònoms i entitats parapúbliques o de dret públic, i societats amb participació majoritària de l'Administració general o quan en tingui el control.
- 14/09** > S'aprova la Llei 32/2022, per a la promoció de la sostenibilitat del desenvolupament urbanístic i del turisme, i de modificació de la Llei general d'ordenació del territori i urbanisme, del 29 de desembre del 2000, i de la Llei 16/2017, del 13 de juliol, general de l'allotjament turístic.

Octubre

- 14/10** > Andorra signa el Conveni de doble imposició (CDI) amb la República de Croàcia.
- 20/10** > FEDA inaugura el primer parc fotovoltaic del país, a Grau Roig.
- 24/10** > El Govern presenta les noves accions del Pla estratègic de comerç i s'identifiquen tres àmbits de treball: millorar i potenciar l'experiència comercial, crear l'observatori del comerç i projectar Andorra com a territori de compres.
- 26/10** > L'Executiu aprova el Decret 428/2022, d'aprovació de la modificació de les Directrius d'ordenació, de conformitat amb la Llei 32/2022, per a la promoció de la sostenibilitat en l'àmbit urbanístic i turístic. S'estableixen i es desenvolupen els criteris que han de tenir en compte els comuns per elaborar els estudis de capacitat de càrrega màxima parroquial. Així mateix, es determinen els criteris que han de prendre en consideració els ministeris competents en matèria d'urbanisme i medi ambient per emetre un informe favorable a l'aprovació de nous plans parcials i projectes d'urbanització, i a l'atorgament de llicències d'edificació d'obres de nova planta d'edificacions i d'instal·lacions de tota mena, durant el règim transitori aplicable fins a l'adaptació dels plans d'ordenació i urbanisme parroquial.

Novembre

- 04/11** > El Govern i els comuns signen un conveni de col·laboració per impulsar i implementar mesures d'estalvi energètic. L'objectiu global és assolir una reducció mínima del 15% del consum energètic per a les administracions comunals, com també per a tots els òrgans i institucions que en depenen.
 - 06/11** > Andorra participa en la Conferència de les Nacions Unides sobre el canvi climàtic (COP27), que té lloc del dia 6 al 18 a Egipte.
 - 13/11** > Culmina el procés de fusió de MoraBanc amb BSABanc. Aquesta operació es va iniciar l'octubre del 2021 quan MoraBanc i l'entitat financera espanyola Banco de Sabadell, SA van formalitzar la compra per part del banc andorrà de la participació del 50,97% del capital social de BancSabadell d'Andorra, SA.
 - 16/11** > Es crea el segell de Restaurant de Cuina Tradicional d'Andorra.
 - 23/11** > Andorra signa el Conveni de doble imposició (CDI) amb la República Txeca.
 - 24/11** > S'aprova la Llei 35/2022, de modificació de la Llei 8/2013, del 9 de maig, sobre els requisits organitzatius i les condicions de funcionament de les entitats operatives del sistema financer, la protecció de l'inversor, l'abús de mercats i els acords de garantia financera.
 - > S'aprova la Llei 36/2022, de creació de reserves internacionals i accés del sistema financer a assistència en forma de provisió urgent de liquiditat.
 - > S'aprova la Llei 37/2022, de mesures per respondre a les situacions de crisi energètica.
-

Desembre

- 01/12** > Andorra signa el Conveni de doble imposició (CDI) amb el Principat de Mònaco.
 - > S'aprova la Llei 41/2022, de mesures de protecció, d'estímul del mercat i de governança en l'àmbit de l'habitatge.
 - > S'aprova la Llei 42/2022, de l'economia digital, l'emprenedoria i innovació, que estableix mesures i regulacions per fomentar l'activitat en aquests àmbits. Aquesta Llei també regula noves modalitats de residència per a persones estrangeres que contribueixen al desenvolupament de l'economia digital, l'emprenedoria o la innovació al Principat d'Andorra.
 - 08/12** > Entra en vigor el Conveni de doble imposició (CDI) amb Hongria.
 - 14/12** > El Govern aprova el Decret 528/2022, de mesures provisionals de reducció del consum energètic i d'estalvi energètic de compliment obligat aplicables amb caràcter general al sector empresarial. Les mesures segueixen la línia engegada per l'Executiu els darrers mesos amb l'objectiu d'assolir una reducció del 15% del consum elèctric.
 - > Es posa en funcionament la xarxa de fred i calor de FEDA Ecoterm a Escaldes-Engordany, que permet abastir l'equivalent a 740 llars en la primera fase.
 - 22/12** > El Govern aprova el Decret 553/2022, pel qual s'aproven determinades normes internacionals d'informació financera adoptades a la Unió Europea (NIIF-UE) i es modifica el Decret del 22 de desembre del 2016 pel qual s'aprova el marc comptable aplicable a les entitats operatives del sistema financer andorrà i als organismes d'inversió col·lectiva de dret andorrà, de conformitat amb les NIIF-UE que han estat alhora adoptades per Andorra (NIIF-Andorra).
-

2022 | informe econòmic

CATALÀ

CAMBRA
DE COMERÇ
INDÚSTRIA I SERVEIS
D'ANDORRA